11. F. 6. 11. 6. 59

JOHANNIS FREIND, M. D.
Coll. Med. Lond. & Soc. Reg. Socii,

COMMENTARII NOVEM DE FEBRIBUS,

AD

HIPPOCRATIS

DE

MORBIS POPULARIBUS

Libros PRIMUM, & TERTIUM accommodati

TOMUS SECUNDUS.

EDITIO QUARTA NEAPOLITANA.

CUM INDICIBUS NECESSAR.

NEAPOLI MDCCLVIII.
EXPENSIS ANTONII CERVONII
Typis Josephi Raymundi
SUPERIORUM FACULTATE.

RICARDO FREWIN, M. D.

OXONIENSI,

JOHANNES FREIND

S. P. D.

CUM *in otio jucundiſſimo, Domicilioque & ingeniis & literis florente, communia utriuſque noſtrum ſtudia colcremus, perſæpe inter nos (quod Tu probe, Vir Amiciſſime, meminiſti) uti de univerſa Medicinæ ratione, ita præcipuè de Veterum in hac re ſcriptorum præſtantia, collocuti ſumus. Qui quidem non in ſua modò arte verſatiſſimi ſed omni doctrinæ genere eruditi atque exculti fuiſſe videbantur; & tum intelligendi, tum ſcribendi Authores graviſſimi ac magiſtri extitiſſe. Ii autem cùm omnia præclare dixerint, hoc tamen in argumento, in quo medicum exercitatiſſimum eſſe oportet, potiſſimùm elaborarunt, ut morborum Hiſtorias accurate deſcriberent,* ſignorumque *diſcrimen omne & ipſi diligenter notarent, & aliis diſerte diſtincteque explicarent. Quare ii demum, qui diuturno uſu atque obſervatione morbis medendis operam dederunt, hæc Veterum monumenta & intelligunt facillime, & maxime admirantur.*

In hoc ſcriptionis genere excellere ſatis noſti; principem inter Latinos, Celſum, *virum haud mediocris ingenii; quem ſi quis ex Rhetorum Scholis profectum, & dicendi potius quàm medendi artificem putaverit, næ is in re Medicâ parum ſe eſſe intelligentem arguit: qui enim artem banc noſtram penitus callent, illum non ſermonis elegantiâ magis, quàm curandi peritia inſignem ſentiunt. Vellem quidem* Cælium Aurelianum *libros ſuos non eâ loquendi barbarie inquinaſſe, quæ medicinæ ſtudioſos ferè à legendo deterreat; nam, præterquam quòd multa Veterum ſcripta, quæ haud alibi uſpiam extant, ei tanquam conſervatori debeamus, in notis morborum enarrandis diſcernendisque & copioſus eſt & accuratus; inque opere ſuo diſponendo non ordinem ſolum, ſed judicium adhibuit: certe cum* Latine *ſcribere præ ſe tulerit, ſi linguæ* Romanæ *vim tenuiſſet, jure inter primos haberetur.* Græcorum *viam eandem inſiſtentium, licet ætate ferè ex ultimis unum, (inter Ætii ſcilicet atque* Pauli *tempora interjectum) hac tamen in laude haud infimum poſueris,* Alexandrum Trallianum, *qui, ſi ei, utpote longe lateque peregrinato, verba quædam extranea condonaveris, ſermone ſatis* brevi *ac* luculento, *quemadmodum de ſe ipſe pollicetur *, uſus eſſe videbitur: fortaſſe quædam in eo Empirica, quedam etiam ſuperſtitioſa, nè dicam Magica, reprehendes; ſed ut-*

* Pref. lib. 12.

cunque in Remediis tradendis fuerit longior, quippe qui emeritus atque admodum ſenex experimenta, quæ multo uſu atque exercitatione didiciſſet, in commentarios redegerit, *ea tamen, quæ ad morbos internoſcendos pertinent, & diligenter perſecutus eſt, & dilucide enarravit. Neſcio an in hoc numero recenſendus ſit, de re quidem Medica optime meritus*, Galenus: *nam ille, cùm pleraque veterum*, Hippocratis *præſertim, more quodam profeſſorio (ornato illo quidem, ſubtili licet, tamen minime jejuno) auditoribus ſuis exponere inſtituerit, non eo ad ſcribendum animo videtur acceſſiſſe, ut hunc de morbis pertractandis locum uno aliquo opere abſolveret: tamen in his, quæ apud illum diſperſa atque confuſa habentur, Sylvam reliquit, unde maxima ex parte volumina ſua ſatis operoſe contexuerunt, primum* Oribaſius, *mox deinde* Ætius, *& tandem, utriſque junior*, Paulus. *Horum verò ſive diligentiam, ſive ſubtilitatem longe ſuperavit, licet in doctorum manibus rarior ſit, Vir & paracuti ingenii & in arte medica haud inexercitatus*, Aretæus: *qui, nullius ſcrinia compilans, morbi cujusque tam acuti, quàm diuturni ſigna primus literis prodidit; eaque ſtylo concinno & enucleato imprimis, utpote* Hippocratis *elegantia tinctus, ita diſerte ac vivide deſcripſit, ut eum jam prope audeas perfectum ſcriptorem dicere. Nam plane perfectum, & cui nihil admodum deſit, omnium, quotquot*

ſecuti ſunt , parentem unicum , Hippocratem *facile dixeris ; eundem & perbrevem , & perornatum . Horum in momentis illa , quæ antiquiſſimis quibuſcunque in ſuo genere Authoribus fere propria eſt , elucet ſcribendi divina quædam cum ſimplicitate conjuncta vis ; quam poſterorum plerique ita non attigere , ut ne perſpexerint quidem . Itaque intelligentium omnium judicio inter ſcriptores Medicos eundem , quem Poëtas inter* Homerus *&* Virgilius , *aut inter Oratores* Cicero *&* Demoſthenes , *locum obtinent .*

Quare cùm in veterum Medicorum ſcriptis verſati , quantò ſæpius & diligentius ea pervolvimus , tantò magis eorum præſtantiam ſuſpiceremus , tantò vehementiore legendi ſtudio ac delectatione teneremus , (quo potiſſimum experimento veriſſimum ſit de optimis quavis in ſcientia ſcriptoribus judicium) mirari inter nos ſolebamus , quæ nobis adeò placuerit , illa à multis neglecta eſſe , imo & præ Recentiorum *quorundam libris omnino videri contemnenda , utpote ad medicinæ ſtudioſos parum opis allatura . Quaſi verò iis , quorum laus eſt non modo fundamenta artis noſtræ jeciſſe , ſed exædificaſſe id opus quod inſtituerant , ædificandi rationem nullam tenereut , iique , è quorum fontibus cuncta medentium gens ſuam , quæcunque ſit , hauſit ſcientiam , ipſi interim nihil ſcirent .*

Enim vero ex ipſis Recentioribus , *qui accuratiſſime morborum enarrationem tradiderunt ,*

rum ; veterum fere vestigia persecuti sunt ; quemadmodum magno cum judicio fecit , in hoc scribendi genere facile princeps , & , si unum excipias Celsum , *author* Latinus *maxime ,* Lommius. *Cæterorum , qui hos viæ duces atque authores relinquere , novamque & a priscis minime tritam semitam inire voluerunt , alii argumentum ipsum , de quo scribunt , haud satis percipiunt ; alii id , quod usu assecuti sunt, literis tamen illustrare nesciunt : ita ut iis vel medendi facultatem , vel scribendi defuisse plane intelligas . Nec aliam causam reperio , cur in infinito pene scriptorum numero , qui his duobus proximis seculis hunc de morbis locum attigerunt , tanta sit bene scribentium paucitas ; nisi quòd veterum scripta minus versaverint , stylumque vel ad nullam , vel ad* Recentiorum *quorundam normam effinxerint . Ad quæ sine exempla quicunque se nimium studiose componit , multa inde vitia , tum in scribendo , tum in judicando contrahet ; priscamque illam scriptionis Medicæ sanitatem haud unquam assequetur .*

Neque enim sermonem solummodo inquinatum , & verborum quasi monstra Recentiores *intulere ; sed morborum explicationem omnem ita commentis Philosophicis referse , ut fabulas potius Medicas ; quam Historias concinnasse videantur . Hinc fit , ut , si medendi scientiam spectes , vel futilia tradant præcepta , vel etiam , quod legentibus magis fraudi est ,*

vitiosa : quippe quæ ut plurimum ad ipsorum Hypotheses, *ita quippe loqui amant, accommodata sunt & conficta. Multos, qui hoc vitio insigniter laborant, facile esset recensere : unus omnium instar sit, prægrandis libri author,* Sylvius De le Boe, *quem quidem ut unicum, qui Febrium rationem rectè tradiderit, scriptorum deprædicat* Etmullerus. *Quid tamen ex* Sylvii *lectione ad nos fructus redundavit, quàm ut, quæ juvenes fortasse satis avide arripuimus, nunc dediscenda, perdendaque esse fateamur ? Scilicet omnibus Medicinæ studia colentibus id fere accidit incommodi, ut longum tempus in hoc vel illo Authore legendo sæpe conteramus, priusquam id satis odorati simus, nos frustra legisse. Ex hac eâdem vel tolerabilium scriptorum penuria fit, ut post renatas literas, licet innumerabiles fere rei Medicæ excolendæ incubuerint Scriptores, curandi tamen artem non æquis passibus provectam esse jure queràmur.*

Sed neque suam Recentioribus laudem detrahere velim ; qui quidem in duabus rebus, ad medendi facultatem maxime pertinentibus, feliciter versati sunt : nam & artem Anatomicam *subtilissime excolueruut, inventisque compluribus locupletarunt ; &* Medicamentorum *vim omnem varietatemque incredibili industria persecuti sunt. Tameu his ipsis etiam in rebus est forte, quod requiras neque enim adhuc, post quam*

Har-

Harveus *id jam tunc meditans fato cesserit, reperti est scriptor, qui satis aperuerit, quantum Medicinæ inservire possint* (*& certe plurimum possunt*) *rationes ex* Anatomiæ *fontibus depromptæ: neque ingens illa* Remediorum *sylva ita disposita est atque distincta, ut non medicum aliquando implicitum teneat, ipsaque in medendo officiat supellectilis medicæ copia. Quam multi cùm ita uberem viderint, & semel hisce medicamentorum formulis sese satis instruxerint, protinus ad morbi genus omne pellendum sibi videntur idonei accedere: cùm tamen longe aliud sit in materia medica exercitatum esse, aliud mederi.*

Quantum interim Veteres artis nostræ Authores in scribendo excelluerint, haud alias clarius patet, quàm ex his, quos quasi munusculum aliquod ad Te jam mitto, Epidemiorum *libris: in quibus presse licet, ita plene explicatur* Febrium *Historia, ut sint qui, brevi hoc commentariolo paululum immutato inque diffusius volumen traducto, magnum sibi nomen quæsiverint: ita tamen pure atque luculenter, ut nihil hic affectatum, nihil abstrusum, nihil à communi sensu longius remotum invenias. Scripsit nimirum* Hippocrates *non inani famæ inhians, sed humani generis utilitati consulens: non tam eum ut admirentur legentes, quam ut intelligant. Tantum abfuit ab oscura multorum diligentia, ut scriptor ille simplicitatis amantissimus, quæ ad*

signa

ſigna *febrium curationemque pertinent ſatis habens ediſſerere, de morbi* cauſis, *quæ fortaſſe nos latent latebuntque ſemper, ne verbum quidem fecerit. Itaque ſermone eleganti admodum atque ad rei naturam appoſito (quamvis contracto plurimum ac conciſo) uſus, variam Cæli temperiem expoſuit, febriumque tum diverſitatem & multiplicem ſeriem, tum quendam inter ſe nexum & quaſi conſpirationem notavit; deinde vias quibus eæ abigi ſolent, recenſuit; ultimo in loco, ut melius dirigi poſſet medentis judicium, ægrotantium hiſtorias ſubjunxit.* Obſervationes * *quidem* particulares in lucem datas non ita magnam, ſe judice, afferre utilitatem *exiſtimat* Syndenhamus: *quam tamen ſententiam à Te ita parum probari ſcio, ut facilè animadvertas* conſummatam illam & fixam medendi methodum, *pro qua ille tantopere contendit, ex hac ipſa caſuum, ut ajunt,* Singularium *accurata conſideratione fuiſſe conſtructam. Certe ægrotantinm* Hiſtoriæ *ſigillatim enarratæ, ſi cum fide & judicio pertractentur, id commodi habent, ut minutiſſima quæque morbi diſcrimina, quibus internoſcendi maxime perſpicitur medici acumen, ob oculos nobis dilucide ponant, certamque medendi rationem quaſi digito commonſtrent. Has ſumma arte deſignavit* Hippocrates; *& iis tantum, in quibus totius rei cardo vertebatur,*

im-

* Præf. Morb. Acut.

immoratos, morbi formam & lineamenta in ægroto quolibet iis coloribus expreſſit, ut, quanquam ipſe de curandi via conticeſcat, qualis demum ea debeat eſſe via, intelligenti haud difficiliter appareat.

Vides, ut ſimplex omnino ac perſpicua ſit illa, quam Hippocrates *ſecutus eſt, ſcribendi ratio: perpendamus paululum, quam demum tenuerint, qui ſe omnem de febribus doctrinam expoliviſſe jactitant,* Recentiores. *Quorum hoc eſſe vitium commune advertis, quòd ita ſuo ingenio indulgent; ita commentitiam quandam philoſophiam ſectantur, ut ad quamcumque ſunt* Hypotheſin *quaſi tempeſtate delati, ad eam tanquam ad ſaxum adhæreſcant; ad eam tum Signorum omnium tum Remediorum rationem detorqueant. Itaque apud eos cauſam* Febrium *deductam legimus, ab* humorum putredine; ab Archæi accenſione; *à* ſanguinis Fermentatione, ebullitione, effervelcentia; *à* ſulphuris & nitri incendio; *à* turbatâ ſanguinis mixtione, & ſpirituum ἀταξίᾳ; *à* ſucci Pancreatici acore; *à* globulis rubris in motum excitatis; *à* ſpirituum vitalium expanſione; *à* miaſmate quodam deleterio, quod ſpiritus animales contaminat, inque eorum Syſtemate deliteſcit. *Horum ego nihil quicquam me intelligere poſſe planè profiteor, neque Tu credo intelligis. Etiam ipſe* Sydenhamus, *Vir in Philoſophando perparcus, dum rebus ſe*

philo-

philoſophicis immiſcet, in quandam quaſi obſcuritatis latebram delapſus eſſe videtur; neque enim ſatis aſſequor, quid illa velint, maligna aura, humorum deſpumatio, ſanguinis commotio ob materiam quandam Heterogeneam, ſuccorum ſpecifica exaltatio, *ſive* ſpecifieatio, *neque fortaſſe ipſe aſſecutus eſt. At, inquis, condonanda eſt hæc in Cauſis* febrium *tradendis obſcuritas, de quibus forte nulla ratio inſtitui poteſt, niſi commentitia & obſcura. Fateor; neque ſuas iis* Hypotheſes *inviderem, modo intra hos limites conſiſterent, & in curatione morborum explicanda ſibi temperarent. Sed in hac etiam re ſimiliter peccant; itaque ſi, quonam modo tractari oporteat febres, quæſiveris, hæc oraculorum more prolata reportabis*; mineram morbi eſſe eradicandam; confuſionem Archæi eſſe ſedandum, quod unice facit Mercurius Diaphoreticus, deflagrationem rite eſſe peragendam, ſupprimendam flammam, ſulphur extinguendum, in quod quidem præ ceteris valet Diaceltateſſon: particulas ſalino-ſulphureas ſudoriferis excutiendas eſſe; Aciditatem medicamentis Aromaticis ſaleque volatili præditis corrigendam; Vapores noxios, quibus ſpiritus ſuffocantur, eliminandos; Antidotum fermento venenato, pro varia veneni indole, eſſe adhibendum. *Vellem, qui febrium originem* Microſcopiis *detexit*,

xit , curationem aliquando oculis ſubjiceret . Indignor fere hiſce fabulis , ſeu potius ineptiis enumerandis immorari . vides certe , Vir optime , tecumque omnes , qui quidem ſapiunt , facile ſentiunt , quem exitum habitura ſit eorum de Febribus *aut explicandis , aut ſanandis commentatio , qui ita in ipſo limine deliranr .*

Pergant hi Novatores ab antiquorum veſtigiis abhorrere , ſeque majorem inventionis & ingenii gloriam habituros putent , ſi vetuſtatem contemnere , & cum oratore Antonio *ne noſſe quidem* Græcos *videantur . Nos earum caſtra , quorum ſub ſignis Tirones militavimus , ne temere deſeramus ; præſertim cùm majorum noſtrorum qui in hac* Inſula *inclaruerint , Medicorum omnium ubicunque terrarum & gentium celeberrimorum memoriam recolamus . Horum enim ut erat quiſque ſuæ artis ſcientiſſimus , ita maxime ſolebat* Veterum *exemplaria reſpicere , & ſeſe ad eorum tum medendi tum ſcribendi normam diligentius conformare . Hinc ex ævi ſui obſcuritate emerſerunt , quaſi nova orbis noſtri lumina .* Linacrus & Cajus , *qui* , Græcis & Latinis *literis eruditi , ad perlegenda Veterum monumenta viam nobis aperuerunt , artemque Medicam jacentem tum & prope intermortuam inſtauraverunt denuo , & ſcriptis illuſtrarunt . Id* Galeno , *rem* Anatomicam *tractanti , debet* Harveus , *id* Hippocrati ,

Fe-

Febrium Hiſtoriam *explicanti*, Sydenhamus, *quòd, dum ab illo deſcriptas corporis humani partes percurrimus, eas oculis ipſis uſurpare; dum ab hoc enarratos morborum proceſſus legimus, ipſis ægrotis præſentes aſſidere videamur. Eadem etiam & nobis tenenda eſt via, ſi anteceſſorum exemplis adjuti atque accenſi, aut famæ noſtræ aut noſtratium ſaluti conſulere avemus.*

Quare Tu, Vir Integerrime ac Doctiſſime, qui apud Academicos *multa jamdiu cum laude verſaris, ab iiſque meritò coleris, pro eâ, qua vales, gratia atque authoritate, Juvenes & Medicinæ & Tui ſtudioſos hortabere, ne, ut fieri ſolet, ad ediſcendum grande aliquod & univerſale rei Medicæ corpus præpropere ſeſe applicent, ſed Artis ſuæ magiſtris optimis & principibus ſtatim aſſueſcant; nec prius ſitim ſuam rivis expleri ſinant, quàm fontes ipſos deguſtaverint. His adjumentis inſtructi* Academici, *magnum olim ornamentum noſtro apud* Londinenſes *Colleggio allaturi ſunt. In quo id jam à* Præſide *eruditiſſimo & celeberrimis* Sociis *ſtrenue agitur, ut recaleſcere poſſint antiquæ laudis ſtudia, & ſuus utiliſſimæ ſcientiæ honos conſtare. Dum hæc præclara meditantur Viri, in omni doctrinæ genere exercitati, eorum conſiliis haudquaquam obeſſe videor, ſi poſſim forte meis hiſce conatibus ad eadem ſtudia Juniorum animos commovere. Tu,*

Ami-

Amice Chariſſime , inceptis meis , ut ſoles , favebis , eaque , ut potes , plurimum adjuvabis ; & Hippocratis & humaniorum literarum , & , ſi id adjicere liceat , mei , ut & ego viciſſim Tui , amantiſſimus .

Hæc ego , occupatior paulò quàm par eſt ei qui legentibus ſatisfacere velit , fortaſſe ſcripſi . Si cui interim ad rem Medicam uſui futura ſint , hoc quicquid erit commodi inde profectum eſſe lubens agnoſcam , quòd intra Ædis Chriſti parietes , domeſtica ſecutus exempla , Veterum ſcriptis perlegendis tempus maxime impenderim : ſtudiorumque rationem , quam jam optimam eſſe expertus didici , feliciter à primis tenuerim . Quare id temporis , quod in illa politioris literaturæ arce Tecum una ſuaviſſime traduxi , nunquam ſine voluptate maxima in memoriam revoco . Quam cogitationem & Tibi eſſe ſcio pariter jucundam , licet iſtis à mœnibus propius cùm abſis , hanc oblectandi animi viam minus requiras .

Jamque vale , & *Matris* ſerva
communis amorem .

Dabam Cal.
Dec. 1716.

HIPPOCRATIS
DE
MORBIS VULGARIBUS
LIBER PRIMUS.

SECTIO PRIMA.

Status Primus.

1. IN Thaſo ad autumnum, circiter Æquinoctium & ſub Vergiliarum occaſum, pluviæ multæ, continentes, & leves fuerunt, non ſecus ac ſpirantibus auſtris. Hiems auſtrina, quæ flatus aquilonares parvos, & juſto majores ſiccitates habuit: atque etiam in totum veri ſimilis fuit. Ver autem auſtrinum, frigidum, parvas habens pluvias. Æſtas ut plurimùm nubila, in quâ ab imbribus ceſſatio fuit. Anniverſarii venti, (qui Eteſiæ dicuntur) parum, tenuiter, disjunctim, ſegregatimque ſpiravere. Exiſtente igitur toto nos ambientis aëris ſtatu auſtrino & ad magnas ſiccitates vergente, ante ver quidem quòd ſuperior ſtatus ſubcontrarius & aquilonius factus fuerit, paucis febres ardentes contige-

runt, eæque valde mites & facillimè consistentes, quæ neque sanguinis ex naribus profusionem nisi paucis, neque mortem attulerunt. Multis vero aurium tumores subnascebantur, qui in alteram partem vergebant, pleriſque etiam in utramque, iisque febre vacuis & in erectum stantibus nec decumbentibus, etsi nonnullis paulisper incalescerent. Omnibus absque noxâ extincti sunt, neque cuiquam, velut ii, qui alias sui ortus causas habent, suppurationem fecerunt. Horum autem ea fuit natura, ut molles & laxi essent, magni, diffusi aut sparsi, sine inflammatione & dolore, omnibusque sensim & sine ullâ significatione evanescerent. Fiebant ista quidem adolescentibus, juvenibus, ætate florentibus, atque horum plurimis, qui in paleſtrâ & gymnasiis exercebantur; mulieribus verò paucis contingebant. Multis tusses aridæ & inanes, quibus cum tussi nihil educebatur, nec ita multò post voces rauceſcebant. Quibusdam verò ex temporis intervallo inflammationes cum dolore in alterum testem erumpebant, quibusdam etiam in utrosque. Alii quidem febribus corripiebantur, nonnulli verò sine febre persistebant. Atque adeo hæc ipsa plurimis gravia & molesta fuere. De reliquo autem quod ad ea attinet, quæ ad Chirurgiam spectant, in his inculpatè habebant.

2. Ante

2. Ante verò æſtatis initium, & per ipſam æſtatem, atque etiam ad hiemem, eorum multi, qui jam longo intetvallo conſumpti erant, tabefacti decubuerunt, ſiquidem & multis de tabe in dubium venientibus, ipſa tunc eſt confirmata. Eſt ubi etiam eos, qui naturâ erant ad tabem promptè comparata, tum primùm occupavit. Ex his multi atque etiam plurimi interierunt. Atque haud ſcio, ſi quis ex decumbentibus etiam modico tempore ſuperfuit. Celeriùs verò interierunt, quàm talia tranſigi ſoleant, præſertim cùm alios & diuturniores & cum febribus conjunctos pertulerunt, nec interierunt, de quibus paulò pòſt ſcribetur. Solus namque, & eorum, qui tunc viguerunt, maximus Morbus, multos tabes ipſa peremit.

3. Eorum autem plurimis hujuſmodi affectus aderant, febres horroris ſenſu inſignes, aſſiduæ & acutæ, in totum quidem non deſinentes, ſed quæ erant ex ſemitertianarum genere, uno die leviores, altero verò inſuper ingraveſcentes, omninoque vehementius increſcentes. Sudores autem perpetui, non tamen per totum corpus diffuſi, extremorum refrigeratio multa, quæ vix quidem incaleſcebant. Alvi conturbatæ bilioſa, pauca, ſincera, tenuia, mordacia egeſſerunt, crebroque aſſurrexerunt. Urinæ

tenues, crudæ, decolores atque paucæ, aut craſſitudinem & paucum quod deſideres habentes, neque probè conſiſtentes, ſed in quibus ea, quæ ſubſidebant, cruda & intempeſtiva erant. Tuſſiendo verò pauca, denſa, concocta rejiciebant, & quæ paulatim, ac non niſi ægrè educerentur. Qui autem violentiſſimè conflictabantur, iis ne parva quidem concoctio adfuit, ſed perpetuò cruda exſpuebant. Horum etiam plurimis fauces ſtatim & ad extremum uſque rubore & inflammatione affectæ doluerunt, fluxionibuſque parvis, tenuibus & acribus tentati, cito conſumpti maleque vexati ſunt, perpetuò cibos omnes averſabantur, neque ſiti capiebantur, multique circa mortem delirabant. Atque iſta quidem tabidis contigerunt.

4. Jam verò ad æſtatem & autumnum febres multæ, aſſiduæ, neque violentæ prehendebant, iſtaque diu laborantibus, non his, qui cætera mnleſtè habebant, contigerunt. Alvi plurimis valdè placidè conturbatæ ſunt, nihilque effatu dignæ noxæ attulerunt; urinæque plurimis boni quidem coloris & puræ aderant, ſed tenues, & quæ tandem judicationis tempore concoquebantur. Hi non admodum tuſſiculoſi erant, neque ea quæ tuſſi rejiciuntur negotium exhibebant, neque cibum non averſabantur

bantur modò, verum etiam exhibendi illius facilem faciebant copiam. In ſummâ igitur, afficiebantur qui tabeſcebant, non quomodo cæteri tabidi ſolent; ſed febribus cum horroris ſenſu correpti parum inſudabant, interdum alii vagas quodammodo & errabundas acceſſiones habebant, neque in totum febres deſinebant, ſed quæ in ſpeciem tertianarum inſultus facerent. Inter eos autem, quibus erant breviſſimi morbi, ii ad vigeſimum diem judicatione ſolvebantur; pleriſque verò ad quadrageſimum, nonnullis etiam ad octogeſimum. Eſt ubi ne ſic quidem, ſed errabundè & nullâ obſervatâ judicatione qnibusdam deſinerent. Horum quoque plurimis, quæ non longo poſt intervallo remiſerant febres reverſiones fecerunt, iisdemque dierum ambitibus poſt ipſas reverſiones judicabantur, earumque nonnullæ ægros ita produxerunt, ut ſub hiemem affligerunt. Ex his autem omnibus, qui in hac ſtatus conditione deſcripti ſunt, ſolis tabidis lethalia contigerunt, in aliis verò febribus nequaquam obvenere.

SECTIO SECUNDA.

Status Secundus.

5. ANTE Autumnum in Thaſo tempeſtates non tempeſtivæ, ſed cum multis au-

auſtris & aquilonibus repentinæ & humidæ prorupêre. Taliaque ad Vergiliarum occaſum uſque, ſub Vergilias ipſas extitere. Hiems autem aquilonia, aquæ multæ, vehementes, magnæ, nives, hiſque intermixta ut plurimùm aeris ſerenitas. Atque iſta omnia contingebant, nec certè admodum inopportuna erant frigora. Jam verò poſt brumale ſolſtitium, eoque tempore quo ſpirare incipit Favonius, extremæ hiemis frigora magna fuere, aquilones multi, nives & pluviæ continenter multæ, cœlumque cùm ventorum turbine nimboſum & nubilum, eaque ipſa non remiſerunt, ſed ſe ad æquinoctium extenderunt. Ver autem frigidum, aquilonium, pluvioſum nubilumque, neque admodum æſtuans æſtas fuit. Venti anniverſarii continenter ſpiravêre, ſtatimque ad Arcturum perflantibus Aquilonibus aquæ admodum multæ. Exiſtente igitur anno toto humido, frigido & aquilonio, ad hiemem quidem ut plurimùm bene valuerunt, antè ver autem plerique omnes moleſtè & graviter vitam traduxerunt.

6. Primùm itaque lippitudines fluentes, cum dolore, humentes & crudæ obortæ ſunt, ſordes in oculis concretæ (quas lemias vocant) parvæ, nec ſine difficultate multis erumpebant, quæ cùm plurimis revertiſſent, tandem ad autumnum reliquerunt.

Jam

Jam verò per æſtatem & autumnum, ex inteſtinorum lævitate & torminibus, continuâque & inani egerendi cupiditate laborarunt, alvique fluida, bilioſa, tenuia multa cruda & mordacia, nonnunquam etiam aquoſa dejecerunt. Plerisque etiam circumfluì non ſine dolore humorum affluxus contigere, bilioſi, aquoſi, ſtrigmentoſi, purulenti, & qui urinæ difficultatem facerent, non ex proprio aliquo renum vitio, ſed quod iſtis alia in aliorum vicem ſuccederent. Vomitiones pituitoſæ, bilioſæ, & crudorum ciborum eductiones, ac ſudores aderant, atque omnibus undiquaque diffluebat humiditas multa. Multis autem hæc fiebant, qui erecti & ſtantes à febribus erant vacui, pleriſque etiam febre correptis, de quibus mox ſcribetur. In quibus verò deſcripta omnia deprehendebantur, ii non ſine labore tabidi evadebant. Jam quidem ad autumnum & ſub hiemem febres erant aſſiduæ, atque eorum paucis quibuſdam ardentes, diurnæ; nocturnæ, ſemitertianæ, tertianæ exquiſitæ, quartanæ, erraticæ.

7. Atque enumeratarum febrium ſingulæ multis oboriebantur, ardentes verò omnino paucis, iique ex ægrotantibus minimùm laborarunt, Nam neque ſanguis ex naribus niſi paucus admodum, iiſque paucis profluxit, neque delirârunt, cæteraque o-

mnia placidè tulere. Horum plurimis bene admodum conſtituto & compoſito judicationis ordine febris ardens cum intermiſſione in ſeptendecim diebus ſolvebatur, atque haud ſcio an quiſquam tunc ex hac ipſâ interierit, aut ad phrenitim devenerit. At verò tertianæ plures quidem quam ardentes & laborioſiores fuerunt, atque in his omnibus rite & ordine à primo inſultu ad quaternos circuitus proceſſere, in ſeptem verò abſolutè judicabantur, neque horum cuiquam reverterunt. Quartanæ autem multis per initia certo & rato quartanæ tenore cœperunt, quibuſdam verò non paucis ex aliis febribus & morbis feceſſus in quartanas fiebant, longæque his pro conſuetudine, atque etiam interdum longiores contingebant. Sed & quotidianæ nocturnæque & errantes multæ diuque pleriſque perſeveravere, tum erectis, tum decumbentibus; horumque plurimos febres ſub Vergilias & in hiemem uſque comitabantur. Multos autem ſtatim ab initio præcipueque pueros convulſiones cum febre tentabant, quæ etiam febribus ſuccedebant, erantque hæc plurimis diuturna quidem, innoxia tamen, niſi ſi quibus cætera omnia perniciem adferrent.

8. At verò continuæ quidem omnino febres erant nihilque intermittebant, ſed omnes invadebant earum febrium more, quæ

ad

ad tertianarum naturam propius accederent ; uno quidem die leviores, altero verò vehementiores , omnium quæ tunc contingerent violentiſſimæ , longiſſimæ & laborioſiſſimæ ; pet initia leves & in totum perpetuò increſcentes diebus judicatoriis inſultus habebant , & in deterius procedebant. Quæ etiam cùm parvam allevâſſent , celeriter rurſus ex intermiſſione vehementiùs invadebant , & diebus judicatoriis magnâ ex parte deteriùs afligebant. In his omnibus rigores incompoſitè & errabundè contingebant , pauciſſimique & minimi , verùm in cæteris febribus majores , ut & ſudores multi , his verò perpauci nihilque allevantes , ſed contra noxiam afferentes . His magna extremorum perfrictio , quæ vix etiam recaleſcerent . Neque penitus pervigiles erant , maximè verò hi etiam viciſſim ſopore gravabantur . Alvi omnibus quidem conturbatæ erant maléque affectæ , iſtis verò multò peſſimè . Horum autem plurimis urinæ aut tenues erant crudæque & decolores , aliquantoque poſt intervallo nonnihil concoctæ , non ſine judicatoriis ſignis , aut craſſitudine quidem præditæ , verùm turbidæ , nihil conſiſtentes aut ſubſidentes , neque concoctæ , aut paucæ , vitioſæ , crudæ , ſubſidentes , & in ſummà peſſimæ omnes . Tuſſes quidem febres comitabantur , ſed neque quam utilitatem aut no-

noxam tunc tuſſis attulerit, licet ſcribere. Diuturna itaque & difficilia hæc erant, valdeque incompoſitè & errabundè atque citra ſolutionem horum plurima, tum his qui exitialiter valdè, tum his qui nequaquàm ita ſe haberent, permanebant. Si quibus enim aliquantulùm intermitterent, in iis celeriter reverſiones faciebant. Eſt ubi quibuſdam iiſque paucis, ad octogeſimum diem cùm breviſſimè judicatione ſolverentur, nonnullis repeterent, ut etiam in hiemem eorum plurimi ægrotarent. Pleroſque verò omnes abſque judicatione deferebant. Hæc autem tum his qui ſuperſtites erant, tum iis qui moriebantur ex æquo contigerunt.

9. Cumque multa eaque varia eſſet in morbis judicationis ceſſatio, maximum ſanè & peſſimum ſignum pleroſque omnes ad extremum uſque proſecutum eſt, quod cibos omnes averſarentur, iique maximè qui cætera quoque exitialiter haberent. In his verò febribus non admodùm inopportunè ſiticuloſi erant. Longo autem progreſſu temporis, cùm & labores multi malaque corporis extenuatio fieret, his humorum receſſus aut viribus ſuperiores, aut minores quam ut prodeſſent quicquam, ſuccedebant, ſed qui confeſtim intrò recurrerent & in deterius contenderent. Atque his aderant inteſtinorum tormina, crebræ & inanes ege-

rendi cupidines, inteſtinorum lævores & alvi fluentes, nonnullis etiam aqua inter cutem cum ejuſmodi enumeratis caſibus, aut ſine his contingebat: Stomachifaſtidia. Ex his verò quicquid violenter urgebat, aut ſtatim è medio tollebat, aut prorſus nihil conferebat. Papulæ parvæ, quæ nec ſatis pro dignitate morborum excretioni reſpondebant, ſed contrà celeriter diſparebant, aut aurium tumores oboriebantur qui ſenſim, & ſine ullâ ſignificatione evaneſcebant. Nonnullis ad articulos præcipueque ad coxendicem decumbebant, paucis decretoriè deſinebant, ſed celeriter rurſus priſtinum habitum aſſequebantur.

10. Ex quovis autem hominum genere interibant quidem, atque ex his plurimi pueri jam à lacte depulſi, iique quibus ætas paulùm proceſſerat, octennes aut decennes, nec dum etiam puberes. Atque iſta quidem his non ſine ſuperiùs deſcriptis, multis verò ſuperiora abſque his contingebant. Quibus autem ad urinæ difficultatem res tota ſe converterat, in eamque humorum ſeceſſus fierent, iis hoc unum utile omniumque efficaciſſimum ſignum fuit, quod etiam pleroſque omnes ab imminenti maximo diſcrimine vindicavit. Accidit verò plurimis urinæ difficultatem potiſſimumque his ætatibus fieri, itemque aliis multis, qui etiam in morbis

erecti

erecti obambulabant. Hic quoque ſubita quædam & magna omnium mutatio aderat. Alvos namque ſi contigiſſet fuſas fuiſſe, eæ confeſtim peſſimè cogebantur, & ad omnes cibos alacres erant, poſteaque placidæ febres tentabant. Verum quæ ad urinæ difficultatem ſpectabant, ea his diuturna & moleſta fuere, urinæque copioſæ, craſſæ, & variantes & rubræ, partimque cum dolore purulentæ. Atque hi omnes ſuperſtites evaſere, neque eorum quenquam interiiſſe cognovi.

11. In quibus verò caſibus nullum periculum ſuſpectum eſt, eorum quæ exeunt maturationes omnes, num undique tempeſtivè procedant, conſiderandæ ſunt. In quibus etiam num abſceſſus bono ſint, aut cum judicatione fiant videndum eſt. Concoctiones judicationem brevi fore, & certam ſalubritatem portendunt. Cruda verò & incocta, quæque in malos abſceſſus vertunt, aut judicationis ceſſationem, aut dolorem, aut diuturnitatem, aut mortem, ut eorundem reverſiones ſignificant. Horum autem quodcunque maxime futurum ſit, ex aliis conſiderandum. Summâ curâ adniti oportet, ut præterita enarres, præſentia cognoſcas, & futura prædicas. Duoque iſta elaboranda ſunt, ut in morbis commodes, aut ne quid offendas. Artem tria

iſta

iſta circumſcribunt , morbus , æger , & medicus , qui artis eſt adminiſter , ægrumque oportet unà cum medico morbo reluctari .

12. Capitis & cervicis dolores & gravitates ſi febres comitentur , aut ſine iis accidant , phrenitide quidem laborantibus ad convulſiones deſinunt , præſertim ubi æruginoſa vomitione refuderint : Sed & eorum nonnulli celeriter intereunt . Qui febribus ardentibus aliiſve conflictantur cum cervicis dolore & temporum gravitate , ſi tenebricoſa caligo oculis obverſatur , præcordiorumque contentio ſine doloris ſenſu affuerit , iis ſanguis è naribus profunditur. Qui verò toto capite gravitatem ſentiunt , cum oris ventriculi morſu , & ſtomachi faſtidio , ii bilioſa & pituitoſa vomitione rejiciunt. Quibus in caſibus plerumque pueris convulſiones maximè fiunt . Eadem etiam mulieribus contingunt , prætereaque obſcœnorum locorum dolores . Grandioribus autem natu , & quos jam calor defecit , partium reſolutiones , aut inſaniæ , aut cæcitates.

Status Tertius.

13. PAulò ante Arcturum , ſub ipſoque Arcturo , imbres copioſi & magni ſpirantibus Aquilonibus in Thaſo fuerunt.

Circa

Circa Æquinoctium autem & ad Vergilias uſque, parvæ & modicæ pluviæ auſtrinæ. Hiems aquilonibus perflata juſto majores ſiccitates, frigidos ventos, & magnas nives habuit. Ad æquinoctium autem maxima frigora. Ver aquilonium, exſuperantes ſiccitates, modicæ pluviæ & frigidæ. Circa æſtivum ſolſtitium aquæ paucæ, frigora magna ad Canem uſque. Poſt Canem verò ad Arcturum uſque, per calidam æſtatem æſtus magni, qui non per intervalla aut ſenſim fierent, ſed tum, perpetui, tum vehementes. Non pluebat, anniverſarii venti ſpiravere. Ad Arcturum autem pluviæ auſtrinæ ad æquinoctium uſque. In hâc temporis conditione ad hiemem partium reſolutiones cœperunt multoſque invaſerunt, ex quibus nonnulli celeriter interierunt, mirè quippè vulgariter graſſabatur hic morbus, cætera verò integrè degebant. Febres autem ardentes ante ver cœperunt, & ad æquinoctium uſque & ad æſtatem perſeveraverunt. Quos itaque ſtatim ſub ipſa veris & æſtatis primordia morbus invaſit, plerique omnes ſuperſtites evaſerunt, paucique interierunt. Cùm verò autumnus eſſet pluviæque impeterent, lethales erant, plureſque peribant.

14. Inerant verò in febribus ardentibus affectiones hujuſmodi, ut qui benè & largi-

ter

ter ſanguinem à naribus profudiſſent, ii vel ex eo maximè ſervari viderentur, neque ullum, cui modò ſanguis bene proflùxiſſet, hoc in ſtatu mortuum videre licuit, Philiſcus ſiquidem & Epaminon ac Silenus, quòd his quarto die & quinto de naribus parùm ſtillaverit, mortem obierunt. Plerique igitur omnes ægri appetente judicatione rigore corripiebantur, iique potiſſimùm qui ſanguinem è naribus non profudiſſent, atque hi inſuper novo ſuborto rigore exſudârunt. Quosdam etiam ſexto die morbus regius prehendit verùm iſtos per veſicam expurgatio, aut commota alvus, aut larga ſanguinis è naribus profuſiò ſublevavit, quale quid Heraclidæ, qui apud Ariſtocyden decumbebat, contigit, quippe qui largum è naribus ſanguinem profudit, & alvum conturbatam habuit, & per veſicam perpurgatus eſt. Vigeſimo autem die judicatione eſt liberatus, non quomodò Phanagoræ famulus, qui, cùm ipſi nihil horum quicquam eveniſſet, periit. Plurimis ſanguis è naribus erumpebat, præcipuè tamen adoleſcentibus & ætate florentibus, atque eorum bona pars periit, qui ſanguinem è naribus non profuderunt. Ætate autem provectioribus, res ſeſe in morbum arquatum vertebat, aut iis alvi commotæ, aut inteſtinorum difficultates aderant, quale quid

Bio-

Bioni, qui ad Silenum decumbebat, contigit. Æstate etiam inteſtinorum difficultates populariter vagatæ ſunt, & quidam eorum qui morbis conflictabantur, quibus etiam ſanguis è naribus eruperat, hunc exitum habuerunt, ut in difficultatem inteſtinorum inciderent, quale quid Eratonis puero & Myllo accidit, qui poſt multam ſanguinis è naribus profuſionem, in difficultatem inteſtinorum delapſi ſunt & periculo exempti.

15. Copioſus igitur præcipueque hic humor fluitabat. Siquidem nonnullis impendente judicatione ſanguis è naribus non profluxit, ſed aures enati tumores diſparuerunt. Quibus evaneſcentibus ad ſiniſtri lateris inanitatem ſummamque coxendicem gravitas decubuit, doloribuſque poſt judicationem obortis; atque urinis tenuibus prodeuntibus, paucum è naribus ſanguinem profundere cœperunt. Ac circiter quartum & vigeſimum diem Antiphonti Critobuli filio, humores in ſanguinis è naribus profluvium feceſſerunt, quod ubi deſiit, integro circa quadrageſimum diem judicio eſt abſolutus. Mulieres præterea multæ ægrotarunt, minùs tamen quam viri, nec ita multæ obierunt. Plurimæ autem difficulter partum ediderunt, atque à partu inſuper laborarunt, ipſæque potiſſimùm obierunt, non-

ſecus

ſecus ac Telebuli filia, quæ ſexto à partu die interiit. In febribus itaque plurimis menſes apparuerunt, nonnullis etiam ſanguis ex naribus profluxit, multiſque virginibus id tum primùm contigit. Eſt ubi etiam ſanguis è naribus, quibuſdam verò menſtruæ purgationes erumperent, quale quid in Daïtharſis filiâ virgine tum primùm apparuit, cum largâ ſanguinis è naribus profuſione. Atque haud ſcio, quibus horum quicquam rite evenerit, an ex iis quæquam perierit. In quas verò prægnantes morbus forte incidit, hæ omnes, quod ſciam, abortionibus periclitatæ ſunt. Plurimis verò urinæ bene quidem coloratæ, tenues autem & pauca habentes ſubſidentia, cum dejectionibus tenuibus & bilioſis. Pleriſque verò alioqui judicatis, morbus in inteſtinorum tormina deſiit, quale quid Xenophani, & Critiæ accidit. Urinæ etiam quibuſdam dilutæ, multæ, liquidæ, tenues poſt judicationem fuerunt, in quibus cùm reliqua etiam probè judicata forent, multa ſubſedere. Atque hoc quidem recenſere æquum videtur, in quibus fuere: Bion qui apud Silenum decumbebat, Cratia quæ cum Xenophane verſabatur; Aretonis puer, & Mneſiſtrati uxor. Qui omnes poſteà in difficultatem inteſtinorum delapſi ſunt. An verò idcirco id contigerit, quòd urinæ

dilutæ prodierunt, animadverſione dignum eſt.

16. Multi circa Arcturum undecimo die judicatione abſoluti ſunt, neque his, quæ ob juſtam cauſam fieri ſolent morborum reverſiones, recurrerunt. Sub hoc tempus autem ſopore opprimebantur, atqui inter hos plures pueri, qui omnium vel maximè morte exempti ſunt. Ad æquinoctium verò & ad Vergilias uſque, & ſub hiemem, febres ardentes accidebant. Quinetiam tunc plurimi perpetuò cum febribus delirio corripiebantur, atque ex his plerique omnes moriebantur, æſtate autem pauci tales evadebant. Invadentes itaque febres ardentes, quibus præſens immineret pernicies, ſatis indicabant. Nempè ſtatim ab initio febris acuta cum modico inſuper rigore prehendebat, vigiles erant, impotentes animi, ſitibundi, æſtuatione & corporis incontinenti jactatione conflictabantur, cum parvo tenuique ſudore circa frontem & claviculas oborto, nullo tamen per totum corpus diffuſo, multùm deliri erant, timore & omni mœrore confecti, ac velut animum deſpondentes, extrema paulatim frigus concipiebant, pedes ſummi, maximeque manuum ſummitates, diebus paribus acceſſiones contingebant. Pleriſque verò omnibus maximi labores die quarto aderant, ſudoreſque longiſſimè

giſſimè ſubfrigidi nec extrema ampliùs recaleſcebant, ſed livida & frigida permanebant, neque ampliùs ſitiebant. Urinæ his erant nigræ, tenues & paucæ, alvique reſtiterunt, ac ne his quidem, quibus hæc acciderent, ſanguis è naribus profluxit, ſed paucus ſtillavit, neque horum cuiquam res ad recidivam devenit, verùm ſexto die cum ſudore perierunt. Phreniticis autem contigerunt quidem deſcripta non omnia, ſed his ferè undecimo die, quibuſdam etiam vigeſimo, judicatione ſolvebantur: Quos ſtatim ab initio circa tertium aut quartum diem phrenitis non prehenderat, ſed primo tempore moderate ſe habebant, iis circa ſeptimum diem morbus ad vehementiam devenit.

17. Magnus itaque fuit morborum numerus, atque ex ægris præcipuè interibant adoleſcentes, juvenes, ætate florentes, quique erant glabro corpore, cute ſubalbidâ, extenſo & nigro capillitio, & nigris oculis, otioſe & ſegniter vitam degentes, voce altâ, exili, aſperâ, balbi, iræ præcipitis & acerbæ, plurimæque hujuſce generis mulieres peribant. At verò hoc in ſtatu ex quatuor maximè ſignis ſervabantur ii, quibus aut ex naribus bene ſanguis profluxiſſet; aut urina multa, in quâ quod deſidebat copioſum & laudabile erat, per veſicam proceſſiſſet;

quique aut per alvum turbulenta, bilioſa, tempeſtivè demitterent, aut in difficultatem inteſtinorum delaberentur. Multiſque uſu venit ut non ab uno ex deſcriptis ſignis judicarentur, ſed ut plurimi per omnia percurrerent, & graviùs habere viderentur. Sed hi omnes, quibus iſta contingerent, incolumes evaſerunt. Mulieribus item & virgunculis evenerunt paulò antè memorata ſigna omnia. Decernebat autem, ſi quibus aut horum quippiam optimè fieret, aut liberaliter muliebria apparerent, nullaque (quod ſciam) ex his quibus horum quid optimè factum eſſet, interiit. Philonis namque filia, cùm liberaliter ex naribus ſanguis effluxiſſet, quòd ſeptimo die intempeſtiviùs cœnaſſet, mortem obiit.

18. Quibus invitis per febres acutas atque adeò ardentes lacrymæ effluunt, in his, dum cætera exitialiter non ſe habeant, ſanguinis ex naribus profluvium expectandum eſt. In his ſiquidem, qui male habent, non ſanguinis eruptionem, verùm mortem portendunt. Quibus febre judicatoriè deſinente, tumores ad aures in febribus cum dolore ſuborti, neque conquieſcunt, neque ſuppurantur, eos, bilioſum alvi profluvium, aut inteſtinorum difficultas, aut quod in urinis craſſis ſubſidet, liberat, quale quid Hermippo Clazomenio evenit.

Quod

Quod verò ad judicia attinet, ea, ut ſatis perſpicere licet, aut ſunt inter ſe ſimilia aut diſſimilia. Velut in duobus fratribus apparuit, qui ad theatrum Epigenis habitabant, quibus, cùm eâdem ſimùl horâ morbus cœpiſſet, ætate provectiori ſexto die, juniori vero ſeptimo decrevit; reverſus utrique eâdem ſimul horâ, dies quinque intermiſit, atque ex reverſione uterque ſimul in totum die decimo ſeptimo eſt judicatione liberatus. Plurimis autem quinto die decrevit, ſeptem intermiſit &. poſt reditum die quinto judicatio facta eſt. Quibuſdam etiam ſeptimo die decrevit, diebus ſeptem intermiſit, & ex recidivâ die tertio judicatio facta eſt. Nonnullis quoque morbus die ſeptimo judicatus eſt, cumque diebus tribus intermiſiſſet, ſeptimo decrevit. Aliquibus die ſexto morbus decrevit, atque ubi dies ſex intermiſiſſet, tribus diebus prehendit, quos etiam ubi uno die reliquiſſet, altero rurſus prehendit & judicatus eſt, quemadmodum Evagonti Daïtharſis filio contigit. Aliis ſexto die decrevit; ſeptem intermiſit, & ex repetitione die quarto judicatus eſt, quale quid Aglaidæ filiæ uſuvenit. Plurimi igitur eorum qui tunc ægrotârunt hunc habuerunt morbi tenorem, atque haud ſcio an eorum cuiquam qui ſuperfuerunt ritè factæ morborum reverſiones non recurrerent,

omnesque, quod sciam, servabantur, quibus hoc recidivæ genus contigit, neque hoc modo ægrotantium cuiquam morbum rursus repetivisse memini. Moriebantur autem plurimi ex his morbis sexto die, velut Epaminondas, Silenus, & Philiscus Antagoræ filius.

19. Quibus tubercula ad aures enascebantur, ea die vigesimo decernebant. Sedata autem sunt iis omnibus, quibus non suppurârunt, ad vesicam tamen sese converterunt. Cratistonacti, qui ad Heraclium decumbebat, & Scymni fullonis ancillæ suppurârunt, & perierunt. Nonnullis verò morbus die septimo decrevit, novem intermisit diebus, reversus est, & ex recidivâ quarto die judicatus est. Phanocritus, qui apud Gnathonem pictorem decumbebat, septimo die judicatione est absolutus. Sub hiemem vero circa brumale solstitium ad æquinoctium usque, febres ardentes & phrenitides perdurabant, multique peribant. Judicationes tamen variè ceciderunt, plurimisque quinto ab initio die morbus decrevit, quarto intermisit, repetiit, & ex recidivâ quinto die judicatio facta est, omnino diebus quatuordecim. Atque hunc in modum pueris plurimis, quinetiam natu grandioribus, judicatio facta est. Nonnullis verò undecimo die morbus decrevit, decimo

mo quarto repetiit, perfectéque vigesimo judicatus est. Quòd si qui vigesimo novo insuper rigore corriperentur, iis quadragesimo die morbus decrevit. Plerique autem omnes sub primam judicationem denuo rigebant. Quinetiam quidam per exordia sub judicium ipsum novo rigore correpti, adhuc in ipsis morborum reversionibus unà cum judicatione riguerunt. Vere autem rigebant omnino pauci, æstate plures, per autumnum adhuc plures, sub hiemem longè plurimi. At sanguinis è naribus profluvia cessarunt.

SECTIO TERTIA.

20. QUænam in his, quæ ad morbos spectant, dignotio facienda sit facilè discemus, ex communi omnium & cujusque propriâ naturâ, ex morbo & ægroto, ex his, quæ offeruntur, & eo, qui offert. Nam & ex his melius vel gravius se habent. Præterea ex universali ac particulari aëris conditione, & regionis cujusque, ex consuetudine, victus ratione, vitæ genere, ex cujusque ætate, ægri sermonibus, moribus, silentio, imaginationibus, somnis, vigiliis, ex insomniis, quæ qualia & quando obveniant videndum est, vellicationibus, pruritibus, lacrymis, ex

acceſſionibus, dejectionibus, urinis, ſputis, vomitionibus. Videndę ſunt etiam quęcunque fiunt morborum viciſſitudines, & ex quibus in quos ſuccedant, & quinam abſceſſus perniciem aut ſolutionem portendant. Sed & ſudor, rigor, perfrictio, tuſſis, ſternutationes, ſingultus, ſpiritus, eructationes, flatus ſilentes, ſtrepitum cientes, ſanguinis eruptiones, ora venarum ex ano ſanguinem fundere ſolita, (Græci hæmorrhoidas dicunt). Atque ex his quę per hęc contingunt conſideranda ſunt.

21. Febrium hę quidem ſunt continuę, quę quidem interdiu prehendunt, noctu intermittunt, aut noctu prehendunt, interdiu intermittunt. Sunt & ſemitertianę, tertianę, quartanę, quintanę, ſeptimanę & nonanę. In febre autem continuâ morbi ſunt valde præcipites, maximi & graviſſimi, præcipuéque lethales. At omnium eſt tutiſſima quartana, placidiſſima & longiſſima. Non enim ſolum per ſe ipſa talis eſt, verùm etiam ab aliis magnis morbis vindicat. In eâ verò quę ſemitertiana dicitur, tum morbi acuti accidunt, tum etiam præter cęteras iſta præcipuè lethalis eſt. Quinetiam tabes & quicunque alii morbi longi affligunt, in hâc potiſſimum detinent. Nocturna non admodum lethalis eſt, longa tamen. Diurna longior, nonnullis autem ad tabem vergit

git . Septimana longa eſt , non tamen lethalis. Nonana hâc adhuc longior, ſed non lethalis . Tertiana exacta celerem habet judicationem , neque lethalis eſt . Quintana autem omnium eſt peſſima . Hęc nempe ante tabem , aut jam contabeſcentibus ubi ſupervenerit , perimit .

22. Inſunt autem in ſingulis hiſce febribus , tum continuis , tum intermittentibus , formæ , conſtitutiones , & acceſſiones hujuſcemodi . Videlicet quidem continua quibuſdam , ubi incepit , floret & viget maximè , & in gravius tendit , circa judicium verò in ipſoque judicio extenuatur . Nonnullis verò leniter ac latenter incipit , increſcit autem in dies exacerbaturque , ſed ſub judicium in ipſoque judicio abunde emicat . Eſt ubi ex moderatis initiis augeſcit & exacerbatur , & ſimulatque aliquantiſper vigorem acceperit , ad judicium uſque ſub ipſumque judicium rurſus ſe remittit . Atque hæc in omnem febrem , omnemque morbum cadere ſolent . Ex his autem bene ſubductâ ratione victum offerre neceſſe eſt . Jam quoque multa alia præcipua ſigna his ſunt cognata , de quibus partim aliquando ſcriptum eſt , partim verò ſcribetur . Quæ tecum animo reputanti , perpendendum conſiderandumque quodnam præceps periculum & mortem portendat , aut quodnam ſuperſti-

tem

tem ægrum fore indicet, & cuinam admovendus cibus, necne, & quando, & quantus, & quinam cibus futurus ſit.

23. Quæ diebus paribus invaſiones habent, ea diebus paribus decernunt. Quorum verò acceſſiones imparibus diebus fiunt, ea imparibus judicantur. Circuituum autem qui diebus paribus judicant, primus eſt decretorius quartus, ſextus, octavus, decimus, decimus quartus, vigeſimus octavus, trigeſimus, trigeſimus quartus, quadrageſimus octavus, ſexageſimus, octogeſimus, & centeſimus. Circuituum verò qui diebus imparibus judicant, primus eſt tertius, quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, decimus ſeptimus, primus & vigeſimus, ſeptimus & vigeſimus, & trigeſimus primus. Conſiderandum autem eſt quòd ſi quid aliter extra hos præſcriptos dies decernat, recidivas fore perniciemque portendi. Animumque advertere & nôſſe oportet, his in temporibus futuras judicationes ad ſalutem aut perniciem tendere, vel momenta in melius aut deterius facere. Prætereaque videndum eſt, quibuſnam circuitibus febres errantes, quartanæ, quintanæ, ſeptimanæ, nonanæ, judicationes ſubeant.

ÆGROTI QUATUORDECIM.

Primus.

24. PHiliſcus, qui propter mœnia habitabat, primo die decubit, eumque febris acuta prehendit, cum ſudoribus & nocte laboriosâ. Poſtridie ingraveſcentibus omnibus, ex alvi dilutione meliuſculè habuit, cum nocte quietâ. Die tertio, mane & ad meridiem uſque, liber à febre eſſe viſus eſt, ad veſperam verò febris acuta invaſit cum ſudore & ſiti, lingua inaruit, nigrum lotium reddidit, nox gravis & moleſta fuit, non dormivit prorſuſque deliravit. Quarto, graviora evaſerunt omnia, urinæ nigræ, nox facilior fuit, & urinæ melius coloratæ. Quinto, circa meridiem parum idque ſincerum è naribus ſtillavit, urinæ variæ, in quibus ſublimia quædam innatantia rotunda, genitali ſemini ſimilia, diſperſa inerant, neque reſidebant. Huic ſuppoſitâ glande, flatuoſa pauca prodierunt, nox gravis fuit, ſomni parvi, verba cum delirio, extrema undiquaque frigida, quæ nec etiam ad calorem ampliùs revocari poterant, urinam nigram reddidit, aliquantulum dormivit, ſub diem vox defecit, ſudor frigidus obortus eſt, ſummitates liveſcebant. Die

ſexto

ſexto circa meridiem obiit. Spiratio huic perpetuò quaſi intro revocanti & ingeminanti rara & magna fuit; lien in gibboſitatem rotundam ſublatus eſt, & ad finem uſque ſudores frigidi perſeverârunt. Acceſſiones diebus paribus invaſerunt.

ÆGER SECUNDUS.

25. SIlenum, qui in Platamone habitabat, juxta Eualcidis ædes, ex laboribus, compotationibus, & exercitationibus intempeſtivis, ignis, hoc eſt, febris vehementiſſima prehendit. Cœpit autem ex lumbis laborare, & capitis gravitate teneri, cum cervicis diſtenſione. Primo die ex alvo bilioſa, ſincera, ſpumantia, abunde ſaturata & affatim colorata multa prodiêre. Urinę nigrę, in quibus nigra ſubſidebant, ſitibundus erat, lingua inſuper arida, nocte nihil dormivit. Altero die, febris acuta fuit, dejectiones plures, tenuiores, ſpumantes, urinę nigrę, nox inquies & gravis, aliquantulum deliravit. Tertio, omnia graviora evaſêre, prȩcordiorum contentio utrimque ad umbilicum promiſſa, ſubmollis, dejectiones tenues, nigricantes, urinę turbidę, nigrę, nox inſomnis, verba multa, riſus, cantus, continere ſe non potuit. Quarto, eadem affligebant omnia. Quinto, per alvum

vum ſeceſſêre ſincera , bilioſa , lævia , pinguia , urinę tenues , pellucidę , paulùm ad intelligentiam rediit . Sexto , circa caput tenuis & paucus ſudor obortus eſt cum extremorum frigore & livore , multa corporis incontinentia & jactatio , nihil demiſit alvus , urinę reſtiterunt , febris acuta . Septimo , voce defectus eſt , corporis ſumma non ampliùs ad calorem revocari poterant , nihil minxit . Octavo , ſudor frigidus per omnia membra diffuſus eſt , cum puſtulis rubentibus , rotundis , parvis , varis non abſimilibus , quę permanebant , neque abſceſſum faciebant . Alvus verò parum concitata , ſtercora tenuia , crudis ſimilia , multa non ſine labore demiſit , urina cum dolore mordax reddebatur , corporis ſumma pauliſper ad calorem reducebantur , ſomni exigui erant ac veluti ſopores , vox defecit , urinę tenues & perſpicuę . Nono eadem fere omnia . Decimo potum non capiebat , ſopore detinebatur , ſomni autem exigui erant . Ab alvo ſimilia prodibant , minxit aſſatim ſubcraſſum , in matellà depoſitum . Quod ſubſederat , hordei toſti non exactè moliti craſſioribus fruſtulis ſimile erat , album , ſumma corporis iterum frigida . Undecimo die , obiit . Huic per exordia ad extremum uſque ſpiratio magna & rara fuit , & continens prȩcordiorum palpitatio ,

platio. Ætatis annum agebat ferè vigesimum.

ÆGER TERTIUS.

26. HErophontem febris acuta prehendit, alvus circa initia pauca, & cujusmodi in crebrà & inani egerendi voluntate solent, demisit, deinde verò tenuia, biliosa & copiosa. Somnum nullum capiebat, urinę nigrę & tenues erant. Quinto die, mane surditas obvenit, exasperata sunt omnia, lien sublatus intumuit, cum pręcordiorum contentione, ex alvo pauca & nigra percurrebant, desipuit. Sexto, delirabat, sub noctem sudor obortus est, frigus, delirium perseverabat. Septimo, corporis summa perfrixerunt, siticulosus fuit, deliravit, sub noctem ad mentem rediit, dormivit. Octavo, febricitavit, lien imminuebatur, prorsus ad intelligentiam rediit. Ad inguen doluit, primumque ei tumor subortus est, quà lieni è directo respondebat, deinde dolor ad utramque tibiam transiit, nox facilis, urinę meliùs coloratę, in quibus quędam alba subsidebant. Die nono, sudore obortо morbus decrevit, intermisit. Quinto pòst reversus est die, simulque lien in tumorem sublatus est, febris acuta, rursusque surditas. Tertio post recidivam die immi-

nue-

nuebatur lienis tumor, minorque ſurditas erat, dolor crura invaſit, noctu ſudore oborto ad decimum ſeptimum diem judicatus eſt, neque in morbi reverſione deliravit.

ÆGER QUARTUS.

27. PHilini uxorem in Thaſo, quę filiam pepererat, cùm ex naturę pręſcripto purgationes procederent, cęteraque leviter haberet, decimo quarto poſt partum die, ignis, hoc eſt, febris vehementiſſima, cum rigore prehendit. Huic circa exordia oris ventriculi dolor contigit & præcordiorum dextrorum, locorum muliebrium dolores, purgatio defecit. Ex ſubdito autem peſſo iſta quidem allevata ſunt, capitis verò & cervicis lumborumque dolores perſeverabant, ſomni non aderant, extrema frigida, ſitibunda erat, alvus aduſta pauca demittebat. Urinæ tenues, & per initia decolores. Sexto die ad noctem multùm deliravit. rurſuſque ad intelligentiam rediit. Septimo ſiticuloſa, dejectiones biliosæ, in plenum & affatim coloratæ. Octavo, novo rigore ſuborto febris acuta prehendit, convulſiones multæ non ſine dolore, multùm deliravit. Glande ſubditâ ad deſidendum exſurrexit, multaque prodierunt cum bilioſo

bilioſo affluxu. Somnum capere non poterat. Nono convulſiones, decimo aliquantulùm mente conſtabat, undecimo dormivit, omnia in memoriam ſubierunt, ſed ſtatim rurſus deliravit. Convulſa autem urinam confertim multam reddidit, rarò ab iis qui aſſidebant admonita, craſſam, albam (quale quid in ſubſidentibus urinis viſitur, quæ longo intervallo in matulâ depoſitæ & reſervatæ returbantur) eaque non ſubſidebat, ſed colore & craſſitudine veterini generis urinas referebat. Atque iſtiuſmodi fuerunt urinæ, quas videre licuit. Ad decimum quartum diem totum corpus palpitationes occupârunt, multum loquebatur, aliquantulùm mente conſtabat, ſed confeſtim rurſus deſipuit. Circa decimum ſeptimum voce defecta eſt, vigeſimo obiit.

ÆGER QUINTUS.

28. EPicratis uxor, quæ apud Archigeten decumbebat, cùm jam partus inſtaret, vehementi rigore correpta eſt, nec (ut aiebant) incaluit, & poſtridie eadem adfuerunt. Tertio die filiam peperit, cæteraque omnia rite atque ordine proceſſerunt. Altero a partu die eam febris acuta prehendit, cum oris ventriculi & locorum muliebrium dolore. Quæ quidem omnia

mnia ex ſubdito peſſo allevata ſunt, ſed tum capitis, tum cervicis ac lumborum dolor invaſit, neque ſomni ulli aderant. Ex alvo pauca, bilioſa, tenuia & ſincera dimiſit, cum urinis tenuibus & nigricantibus. Sexto poſtquam febris corripuit die, ſub noctem deliravit. Septimo, exaſperata ſunt omnia, cum pervigilio deſipuit, ſitibunda fuit, ex alvo bilioſa omnia abundeque colorata ſeceſſerunt. Octavo, rurſus ſuborto rigore liberalius quievit. Nono, iiſdem perſeverantibus; decimo moleſtus crurum rurſuſque oris ventriculi dolor invaſit cum capitis gravitate & abſque delirio, aliqnantò plus dormivit, alvus ſubſtitit. Undecimo, meliùs coloratus urinas cum copioſo ſedimento reddidit, leviùs habuit. Decimo quarto, ſuborto novo rigore febris acuta prehendit. Decimo quinto, bilioſa, flava ſubfrequentia vomitione refuſa ſunt, ex ſudore febris reliquit. Sub noctem febris acuta, urinæ craſſæ, quæ album habebant ſedimentum. Quibus decimo ſexto ad noctem ingraveſcentibus, moleſtè habuit, non dormivit, deliravit. Decimo octavo, ſitibunda fuit, lingua retorrida, non dormivit, multùm deliravit: crurum dolor infeſtavit. Ad vigeſimum, mane parvo ſuborto rigore ſopor tenuit, placidè dormivit, bilioſa pauca, nigra vomuit, ſub noctem ſurditas oborta

eſt. Circiter verò vigeſimum primum, ſiniſtrum latus undique gravitas cum dolore occupavit, parvâ inſuper ſubortâ tuſſi; urinæ crafsæ, turbulentæ, ſubrubræ, quæ depoſitæ non ſubſederunt. Cætera verò leviùs habuit, neque à febre immunis fuit. Statim per exordia faucium dolor & rubor adfuit, columella contracta fuit, fluxio acris, mordax & ſalſa ad extremum perſeveravit. Ad vigeſimum ſeptimum diem, febre libera, urinæ cum ſedimento aderant, latus aliquantulùm doluit. Ad trigeſimum verò quartum febris corripuit, alvum bilioſa conturbârunt. Quadrageſimo, pauca bilioſa vomuit. Octogeſimo, judicatione prorſus eſt abſoluta & febre liberata.

ÆGER SEXTUS.

29. CLeonactidem, qui ſupra Heraclium decumbebat, ignis, hoc eſt, febris vehemens, vago & incerto quodam ordine prehendit. Capitis & lateris ſiniſtri circa initia dolor adfuit, cæterorumque membrorum perinde ac ex laſſitudine labores. Febrium acceſſionem aliæ ſubinde abſque ullo ordine, & nunc quidem ſudores, nunc verò minimè. Febrium inſultus ut plurimùm diebus decretoriis ferè invadebant. Ad vigeſimum quartum diem extremæ manus

nus frigeſcebant, vomitione refuſa ſunt bilioſa, flava, ſubfrequentia, non longè verò pòſt, virulenta, quibus omnibus levatus eſt. Circiter trigeſimum, ſanguis fluere ex utrâque nare cœpit, idque incoſtanter paulatim ad judicationem uſque, ſed nec cibum averſabatur, nec ſiticuloſus toto tempore fuit, neque verò inſomniâ torquebatur, urinæ tenues, non tamen decolores erant. Ad quadrageſimum vero, ſubrubra minxit, cum ſedimento multo rubro, leviùs habuit. Poſt quæ variè ſe habuerunt urinæ; ut quæ interdum ſedimentum haberent, interdum verò nequaquam. Sexageſimo, urinis ſedimentum multum, album & læve adfuit, remiſſa ſunt omnia, febris intermiſit. Urinæ verò iterum tenues quidem, boni coloris tamen. Die ſeptuageſimo à febre liber fuit, quæ dies decem intermiſit. Octogeſimo, rigore oborto febris acuta prehendit, ſudor multus, urinis ſedimentum rubrum, læve adfuit. Quibus perfecta judicatio ſucceſſit.

ÆGER SEPTIMUS.

30. METonem ignis, hoc eſt, febris vehemens, prehendit cum lumborum gravitate & dolore. Poſtridie ex liberaliore aquæ potu alvus rectè demiſit. Tertio,

capitis gravitas tenuit, dejectiones tenues, bilioſæ, aliquantulùm rubentes prodierunt. Quarto, exaſperata ſunt omnia, bis ex nare dextrâ ſanguis paulatim effluxit, nox laborioſa, dejectiones eædem, quæ die tertio, urinæ nigricantes, quæ ſublime quiddam in medio innatans, ſubnigrum divulſum, nec ſubſiſtens habebant. Quinto die ex nare ſiniſtrâ liberaliter ſanguis ſincerus effluxit, ſudore oborto judicatus eſt. Poſt judicationem autem cum privilegio præter rationem loquebatur, urinæ tenues & nigricantes erant. Poſt capitis perfuſiones quievit, mente conſtitit. Huic morbus non revertit, verùm etiam poſt judicationem crebrò ſanguis è naribus erupit.

ÆGER OCTAVUS.

31. ERaſimum, qui ad Bootæ torrentem habitabat, febris à cœnâ vehemens corripuit, noctem turbulentam tranſegit. Primus dies quietus fuit, nox laborioſa. Poſtridie, ingraveſcentibus omnibus ſub noctem deliravit. Tertio die, laboriosè habuit, multùm deliravit. Quarto, graviſſimè, per noctem verò nihil dormivit, ſomnia aderant & ratiocinationes, deinde deteriora, magna & imprimis animadvertenda, timor & magna corporis incontinentia.

Quin-

Quinto, manè compoſitus erat, omninoque ad intelligentiam redierat. Ad meridiem verò valdè inſanivit, neque ſe cohibere poterat, ſumma corporis frigida & liventia, urinæ crudæ, ſub ſolis occaſum defunctus eſt. Huic ad extremum uſque febres cum ſudore aderant, præcordiorum tumor & contentio non ſine dolore. Urinæ verò nigræ, ſublimia quædam in medio innatantia rotunda habebant, neque ſubſidebant, & ex alvo ſtercora demiſſa ſunt. Sitis continua non magna tamen. Convulſiones cum ſudore ſub mortem multæ.

ÆGER NONUS.

32. IN Thaſo, Critoni erecto & obambulanti pes vehementer dolore ex pollice cœpit, eodem die decubuit cum horrore & ſtomachi faſtidio aliquantulùm incaleſcens, ſub noctem deſipuit. Poſtridie per totum pedem & ad talum tumor ſubruber & contenſus, puſtulæ parvæ nigræ febris acuta, inſaniâ correptus eſt. Ex alvo merè bilioſa plurima proceſſerunt. Poſtridie, ex quo laborare cœperat, mortus eſt.

ÆGER DECIMUS.

33. CLazomenius qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, igne, h. e. ve-

hementiſſimâ febre correptus, per exordia ex capite, cervice & lumbis dolere cœpit. Confeſtim ſurditas invaſit, neque ſomni aderant, febris acuta prehendit: præcordiorum in tumorem ſublatum fuit, neque valde contenſum, lingua arida. Die quarto, ſub noctem deliravit. Quinto, cum moleſtiâ exaſperata ſunt omnia, ad undecimum verò aliquantulum remiſerunt, alvus ab initio ad decimum quartum uſque, multa, tenuia, aquæ ſimilia tranſmittebat. Quod ad dejectiones attinet, commodè habebat; deinde alvus ſuppreſſa eſt. Urinæ per totum morbum tenues quidem, boni tamen coloris erant, & ſublime quiddam in medio innatans multum, non nihil diſperſum habebant, neque ſubſidebant. Ad decimum ſextum, paullo craſſiores urinas reddidit, quibus paulum inerat ſedimenti, nonnihil allevatus eſt, meliuſque ſibi conſtabat. Decimo ſeptimo, rurſus tenues profluxerunt, ſecundum utramque aurem tumor cum dolore ſubortus eſt, ſomni non aderant, delirabat, crurum dolore vexabatur. Vigeſimo, judicatione à febre vindicatus eſt, non ſudavit, omninoque ad intelligentiam rediit. Circa vigeſimum ſeptimum, vehemens coxendicis dolor obortus ſtatimque ſedatus eſt. Quæ autem ad aures erant tubercula neque conquieſcebant, neque ſuppura-

purabant , verum dolebant . Ad trigeſimum primum , ex alvi profluvio ; aquoſa excrementa multa & cujuſmodi in difficultate inteſtinorum eſſe ſolent , prodierunt , craſſas urinas reddidit , tubercula circa aures conquierunt . Circa quadrageſimum verò , oculi dextri dolor ſubortus eſt , hebetior viſus fuit , conſtitit.

ÆGER UNDECIMUS.

34. D Romeadæ conjugem poſtquam filiam peperiſſet , cæteraque omnia rite atque ordine procederent , poſtridie rigor cum febre acutâ prehendit . Primo ſtatim die præcordii dolor invaſit , non ſine ſtomachi faſtidio , horrore , magnâque corporis incontinentiâ , neque iis , qui poſt conſecuti ſunt , diebus ſomnum capere potuit . Spiratio rara , magna , ſubitoque revulſa , ac velut retracta fuit . Poſtridie ejus diei quo rigor cœpit , ex alvo commode ſtercora proceſſerunt , urinæ craſſæ , albæ , turbulentæ , cujuſmodi eſſe ſolent quæ ſubſederunt , ubi in matellâ multo tempore depoſitæ returbantur , neque ſubſidebant , noctu nihil dormivit . Tertio , ad meridiem novo ſuborto rigore febris acuta prehendit , urinæ ſimiles , præcordii dolor , ſtomachi faſtidium & nauſea aderant , nox difficilis

 ſuit

fuit, neque dormivit, ſudor per totum corpus frigidus diffuſus eſt, ſtatim tamen rurſus ad calorem rediit. Quarto, præcordii dolor aliquantum remiſit, ſed una cum dolore capitis gravitas adfuit, ſopore nonnihil detenta eſt, nares paucum ſtillârunt ſanguinem, lingua valde reſiccata, ſitibunda fuit, urinæ tenues, oleoſæ, parum dormivit. Quinto, ſiticuloſa, nauſeabunda, urinæ eædem, ex alvo nihil feceſſit, circa meridiem valde deliravit. Confeſtimque rurſus parum ad intelligentiam rediit, ubi ſurrexiſſet ſopore detenta eſt, paulum perfrixit, nocte dormivit, deliravit. Sexto die mane novus ſubortus eſt rigor celeriterque recaluit, ſudor toto corpore dimanavit, extrema frigeſcebant, deliravit, ſpiratio magna & rara fuit. Paulò pòſt convulſionibus à capite ſubortis celeriter defuncta eſt.

ÆGER DUODECIMUS.

35. INcaleſcens quidem cœnavit bibitque largius, nocte omnibus vomitu refuſis febris acuta prehendit cum præcordii dextri dolore, inflammatio ſubinanis ad interna vergebat, nox moleſta & difficilis fuit. Urinæ verò per initia craſſæ, rubræ, quæ in matulâ depoſitæ non ſubſidebant, lingua valde reſiccata, non admodum erat ſiticuloſus.

loſus . Quarto die , febris acuta invaſit , undique dolores urgebant . Quinto , minxit læve , oleoſum , multum , febris acuta detinebat . Sexto , ad veſperam plurimùm deliravit , neque nocte dormivit . Septimo , exaſperata ſunt omnia , urinæ ſimiles erant , verba multa profundebat , neque ſe continere poterat . Ex alvo irritata , liquida & turbulenta cum lumbricis ſeceſſerunt , nox perinde laborioſa fuit . Manè verò ex rigore febris prehendit acuta , ſudor calidus ſubſecutus eſt , ex quo ſine febre eſſe viſus eſt , non multùm quievit . Ex ſomno perfrictio , crebra ſputatio , ad veſperam multùm deliravit . Paulò pòſt verò nigrorum , paucorum bilioſorum vomitus eſt ſubſecutus . Nono , perfrictio , magnum delirium , neque dormivit . Decimo , crurum dolor invaſit , ingraveſcebant omnia , deſipuit . Undecimo mortuus eſt .

ÆGER DECIMUS TERTIUS.

36. MUlier quædam quæ in littore decumbebat , trimeſtri fœtu gravida , igne , hoc eſt , vehemente febre , correpta eſt , ſtatimque ex lumbis dolor invaſit . Die tertio , cervicem , caput , circa jugulum manumque dextram dolor occupavit . Celeriter verò lingua voce defecta eſt , manus dextra

dextra non ſine convulſione elanguit, quale quid in partium reſolutionibus levibuſque ſiderationibus contingere ſolet, deliravit prorſus, nox difficilis & laborioſa fuit, neque dormivit, conturbatâ alvo bilioſa, ſincera & pauca ſeceſſerunt. Quarto, linguæ vox ſoluta, eorundem convulſiones & undique dolores perdurabant, præcordia cum tumore dolor occupavit, ſomnum non capiebat, prorſus deliravit, alvi perturbatio aderat, urinæque tenues nec probati coloris reddebantur. Quinto, febris acuta prehendit cum præcordiorum dolore, penitus deliravit, alvi recrementa bilioſa erant, ſub noctem ſudor obortus eſt & à febre vindicata. Sexto, ad mentem rediit, allevârunt omnia, ad jugulum verò ſiniſtrum perſeverabat dolor, ſitibunda erat, urinas tenues reddidit, neque quievit. Septimo tremor corripuit, aliquantulùm ſoporata eſt, nonnihil deliravit, juguli & brachii ſiniſtri dolores perſeveraverunt, cætera verò allevârunt, ad ſe planè rediit. Tribus autem diebus defecit febris ab eâque immunis viſa eſt, undecimo rediit, & novo inſuper orto rigore febris vehemens corripuit. Ad decimum verò quartum diem, bilioſa, flava, crebrâ vomitione ſunt refuſa, obortoque ſudore à febre judicatione eſt liberata.

ÆGER

ÆGER DECIMUS QUARTUS.

37. MElidia, quæ ad Junonis ædem decumbebat, ex capite, cervice, & pectore vehementer dolere cœpit, confeſtimque febris acuta prehendit. Menſtruæ verò purgationes paucæ viſæ ſunt, horumvue omnium continentes erant dolores. Sexto die, profundus eam ſopor corripuit, ſtomachi faſtidium & æſtuatio, horror, malarum rubor, deliravit. Septimo, profuſo ſudore febris intermiſit, dolores perſeverabant, febris rediit, ſomni parvi aderant. Urinæ per totum morbum laudabilis fuêre coloris, cæterum tenues. Alvi recrementa tenuia, bilioſa, mordacia, admodum pauca, nigra, graveolentia prodierunt. In urinis ſubſederunt alba & lævia, ſudor dimanavit, die undecimo judicatione integrè eſt abſoluta.

HIPPOCRATIS
DE
MORBIS VULGARIBUS
LIBER TERTIUS.

SECTIO PRIMA.

Æger Primus.

1. PYTHIO ad Telluris ædem habitabat. Huic ſtatim primo die tremor ex manibus, febris acuta, & mentis vacillatio cœpit. Quæ omnia poſtridie exaſperata ſunt, & tertio eadem perſeverâvêre. Quarto, ex alvo pauca, ſincera, bilioſa tranſmiſſa ſunt. Quinto, invaluerunt nmnia; tremores perſeverârunt, ſomni exigui aderant, alvus conſtitit. Sexto, ſputa fuerunt varia, aliquantulùm rubra. Septimo, os perperam diſtractum eſt. Octavo, ingraveſcentibus omnibus etiamnum tremores permanebant. Urinæ verò à principio quidem & ad octavum uſque diem tenues, decolores, ſublime quiddam in medio innatans nubilum habebant. Decimo, ſudoribus provocatis paulumque maturioribus red-

redditis ſputis judicatus eſt, & ſub judicium ipſum urinæ aliquantisper tenues viſæ ſunt. Poſt judicationem verò, quadrageſimo tandem die, circa ſedem ſuppuratio facta eſt, & in ſtranguriam abſceſſus tranſiit.

ÆGER SECUNDUS.

2. HErmocrates qui ſecundum novum murum decumbebat, igne, hoc eſt, vehementiſſimâ febre correptus eſt. Cœpit ex capite lumbisque dolere, præcordia molliter contendebantur. Lingua verò per exordia deuſta fuit, confeſtimque ſurditas obnata eſt; ſomni non aderant, ſed nec admodum ſitibundus erat. Urinas craſſas, rubras, quæ in matellâ depoſitæ non ſubſidebant, reddidit. Ex alvò verò exuſta non pauca demiſſa ſunt. Quinto die, urinas minxit tenues, ſuſpenſum quid in medio habentes, neque ſubſidentes. Sub noctem deſipuit. Sexto, aurigine tentatus eſt, ingraveſcebant omnia, neque ſibi ſatis conſtabat. Septimo, moleſtè habuit, urinæ tenues, ſimiles erant, identidem ſubſequentibus diebus ſe geſſit. Ad undecimum autem diem allevari omnia viſa ſunt. Sopor cœpit, urinæ craſſiores, ſubrubræ, deorſum tenues erant, neque ſubſidebant. Pauliſper ad intelligentiam rediit. Decimo quarto,

quarto, à febre immunis fuit, non ſudavit; dormivit, prorſus mente conſtabat, urinæ eædem. Ad decimum ſeptimum, revertit morbus, incaluit, deinceps febris erat acuta, urinæ tenues. Rurſus autem vigeſimo die judicatus eſt, a febre immunis fuit, neque ſudavit. Hoc toto tempore cibum averſabatur, mente conſtabat, loqui non valebat, lingua reſiccabatur, non ſitiebat, ſopore tentatus aliquantulùm dormivit. Circiter verò quartum & vigeſimum, denuo incaluit, alvus fluida, liquida & tenuia multa demiſit, & proximis deinceps diebus febris acuta prehendit, lingua exuſta eſt. Septimo & vigeſimo obiit. Huic, per totum morbum ſurditas permanſit, urinæ craſſæ & rubræ non ſubſidebant, aut tenues & decolores, & ſuſpenſum quid in medio innatans habebant. Cibum verò capere non valebat.

ÆGER TERTIUS.

3. QUidam in Dealcis hortis decumbens, ex longo intervallo capitis gravitate & temporis dextri dolore conflictatus, ex levi verò occaſione, igne, hoc eſt, vehementi febre, correptus decubuit. Poſtridie ex ſiniſtrâ nare paucus ſincerus ſanguis effluxit. Alvus autem ſtercora probè demiſit. Urinæ tenues, in quibus varia ine-

inerant ſuſpenſa quædam in medio innatantia, hordei toſti non exacte moliti craſſioribus fruſtulis ferè ſimilia, genitaleque ſemen referentia. Tertio die, febris acuta, prehendit, dejectiones nigræ, tenues, ſpumantes proceſſere, & quæ in iis feceſſibus ſubſidebant, livida erant, ſopore aliquantulùm premebatur; cùm deſurgeret, moleſtè habebat. Quæ in urinis ſubſidebant livida & aliquantiſper glutinoſa erant. Quarto, bilioſa, flava, pauca, vomitione rejecit, paulumque intermittens, virulenta. Ex nare ſiniſtrâ paucus ſincerus ſanguis defluxit, dejectiones eædem urinæque erant, paucus tenuiſque ſudor circa caput & jugulum obortus eſt, lien ſublatus intumuit, femur è directo reſpondens dolor prehendit. Præcordiorum dextrorum contentio ſubmollis fuit, nocte non dormivit, aliquantulùm deliravit. Quinto, dejectiones fuere copioſiores, nigræ, ſpumantes, in quibus ſubſidebant nigra, nocte nihil dormivit, deſipuit. Sexto, dejectiones nigræ, pingues, glutinoſæ, fœtidæ erant, dormivit, meliuſque mente conſtabat. Septimo, lingua valde reſiccata, ſitibundus erat, non dormivit, deliravit, urinas tenues neque probe coloratas reddidit. Octavo, alvi recrementa nigra, pauca, coacta; quievit, ad ſeſe rediit, neque valde ſiticuloſus fuit. Nono, oborto

rigore

rigore febris acuta invaſit, inſudavit, perfrixit, deliravit, dexter oculus perverſus eſt, lingua reſiccata, ſiticuloſus erat & inſomnis. Decimo, in iiſdem verſabatur. Undecimo, prorſus per omnia mente conſtabat, febre liber, inſudavit, urinæ tenues ad judicationem viſæ ſunt. Duos dies à febre integer remanſit, quæ decimo quarto repetiit, mox verò nocte non quievit, omnino deſipuit. Decimo quinto, urinam turbidam reddidit, cujuſmodi fit ex his quæ ubi ſubſederunt, commoventur, febris acuta prehendit, penitus deſipuit, non quievit, genua & tibias dolor occupavit. Ab alvo autem & glande ſuppoſitâ, ſtercora nigra exierunt. Decimo ſexto, urinæ tenues ſunt redditæ, quæ ſuſpenſum quidem in medio innatans nubiloſum habebant, deliravit. Decimo ſeptimo, mane extrema frigeſcebant, tegumentis convolutus eſt, graviter febricitavit, ſudore per totum corpus dimanante allevatus eſt, paulò plus intelligebat, neque febre liber, ſitibundus erat. Vomitione refuſa ſunt bilioſa, flava, pauca. Ex alvo verò ſtercora prodierunt, ac mox paulò nigra, pauca, tenuia. Urinæ tenues, neque laudabilis erant coloris. Decimo octavo, ſopore detentus eſt, neque ad intelligentiam redierat. Decimo nono, eadem perſeveraverunt, urinæ tenues erant. Vigeſimo, dormivit, in totum

mente

mente conſtabat, ſudore correptus à febre immunis fuit, nec ſitivit. Urinæ verò tenues erant. Altero & vigeſimo, paululùm deſipuit, nonnihil ſitivit, præcordiorum dolor & continens ad umbilicum palpitatio occupavit. Quarto & vigeſimo, in urinis ſubſidentia inerant, penitus mente conſtabat. Vigeſimo ſeptimo, coxendicis dextri dolor cepit, urinas tenues reddidit in quibus ſubſidentia inerant, de reliquo verò placidiſſimè habuit. Ad vigeſimum nonum, oculus dexter doluit, urinæ tenues redditæ ſunt. Quadrageſimo, pituitoſa, alba, copioſa, alvus dejecit, ſudore multo ex toto corpore diffluente, perfectâ judicatione eſt abſolutus.

ÆGER QUARTUS.

4. PHiliſtes in Thaſo ex longo intervallo capite dolebat, tandemque etiam altiſſimo ſopore aliquantulùm correptus decubuit. Obortis autem ex commeſſationibus febribus aſſiduis, ingraveſcebat dolor, nocte primum incaluit. Primo die, bilioſa, paùca, vomitione refudit, flava primùm, deinde verò æruginoſa plurima. Ab alvo autem ſtercora exierunt, nox implacida fuit. Poſtridie, ſurditas obvenit, febris acuta cum præcordiorum dextrorum contenſione, quæ

intro vergebant. Urinas tenues & perſpicuas reddidit, in quibus ſuſpenſum quiddam in medio innatans paucum, ſemini genitali ſimile inerat. Circa meridiem vehementer inſanivit. Die tertio; permoleſtè habuit. Quarto, convulſionibus exagitatus eſt, exaſperata ſunt omnia. Quinto, ſub tempus matutinum defunctus eſt.

ÆGER QUINTUS.

5. CHærion, qui apud Demænetum decumbebat, ex potu, igne, hoc eſt, febre vehementiſſimâ correptus eſt, ſtatimque capitis gravitas cum dolore occupavit, non dormivit, alvus perturbata ſeceſſus tenues & aliquantulùm bilioſos demiſit. Tertio die, febris acuta invaſit & capitis tremor, præcipuè verò labri inferioris, pauloque pòſt rigor, convulſiones, omnino deſipuit, nox moleſta fuit. Quarto, quievit, pauliſper dormivit, deliravit. Quinto, laboriose habuit, exaſperata ſunt omnia, delirium, nox moleſta, non dormivit. Sextò, eadem perſeveravere. Septimo, novo ſuborto rigore febris acuta prehendit, & per omnia membra diffuſo ſudore judicatus eſt. Huic per totum morbum ex alvo dejectiones bilioſæ, paucæ, ſinceræ prodierunt. Urinæ tenues erant, boni coloris,

quæ

quæ ſublime quiddam in medio innatans nubiloſum habebant. Ad octavum, urinas melioris coloris, in quibus ſubſidentia inerant candida & pauca, reddidit, ad intelligentiam rediit, à febre immunis fuit, quæ nono repetiit. Ad decimum quartum autem graviter febricitavit, inſudavit. Decimo ſexto, bilioſa, flava, copioſa, vomitione rejecit. Decimo ſeptimo, novo deſuper orto rigore febris acuta iuvaſit, & ſudore dimanante à febre judicatione abſolutus eſt. Urinæ poſt morbi reverſionem & judicationem melioris erant coloris, atque in his ſubſidentia inerant, neque per recidivam mentis alienatio adfuit. Decimo octavo, paulùm incaluit, atque inſuper ſitibundus; urinæ tenues, ſublime quiddam in medio innatans nubiloſum habebant; aliquantulùm deliravit. Ad decimum nonum, à febre immunis fuit, cervicis dolor occupavit, urinis ſubſidentia inerant. Vigeſimo, perfectâ judicatione abſolutus eſt.

ÆGER SEXTUS.

6. EUryanactis filiam virginem, ignis, hoc eſt, febris vehementiſſima prehendit. Sine ſiti autem perpetuò permanſit, neque cibos ullos admittebat. Alvus pauca demiſit, urinæ tenues, paucæ, neque

probi coloris erant. Incipiente autem febre, ad ſedem dolor erat. Sexto verò die, à febre immunis fuit, non ſudavit, judicata eſt. Quod ad ſedem enatum erat paululùm ſuppuravit, ſimulque judicatione diſruptum eſt. A judicatione ſeptimo die, rigore correpta aliquantulùm incaluit, ſudavit. Octavo verò poſt judicationem die, non admodum riguit, poſteaque extremorum frigus ſemper adfuit. Ad decimum, poſt eum quem habuerat ſudorem, deliravit, rurſuſque ſtatim ad mentem rediit. Iſta autem (ut ferebant) ex deguſtatâ uvâ huic contigerant. Ubi autem duodecimum diem intermiſiſſet, plurimùm rurſus deſipiebat. Alvus conturbata, bilioſa, paucâ & ſincera, tenuia, mordacia reddidit, crebrò deſurgebat. Septimo verò die, ex quo poſtremùm deliraſſet, mortua eſt. Hæc ab ipſo morbi exordio ex faucibus doluit, & continuum ruborem habuit, gurgulioque retractus eſt, deſtillationes multæ, parvæ, tenues, acres aderant. Tuſſiebat, neque concoctum quicquam educebat. Toto morbi tempore omnis generis cibos averſata eſt, neque quicquam appetivit, non ſitiit, neque quicquam effatu dignum bibit, taciturna erat, nihil loquebatur, mœror & animi deſperatio inerat. Erat autem nativa quædam ac congenita ad tabem propenſio.

ÆGER

ÆGER SEPTIMUS.

7. QUæ apud Aristionem erat & anginâ conflictabatur, primùm & linguâ laborare cœpit. Vox obscurè se prodebat, lingua rubens & resiccata erat. Primo die, horruit, incaluit. Tertio, rigor, febris acuta prehendit, colli tumor subruber, durus, & in pectus utrâque ex parte imminebat, extrema frigida, livida, spiratio sublimis, potus per nares refluebat, neque devorarè quicquam poterat, dejectiones & urinæ restiterunt. Quarto, exasperata sunt omnia. Quinto, anginâ periit.

ÆGER OCTAVUS.

8. QUi ad Mendacium forum decumbebat adolescens, ex lassitudinibus, laboribus ac cursibus præter consuetudinem, igne, hoc est, febre vehementissimâ, correptus est. Primo die, conturbata alvus, biliosa, tenuia, multa reddidit. Urinæ tenues & nigricantes erant, somnum non cepit, sitibundus fuit. Postridie, exasperata sunt omnia, dejectiones plures erant & importuniores, neque dormivit, mens perturbata fuit, aliquantulùm insudavit. Tertio, inquietè habuit, sitibundus, nauseabundus,

multa corporis jactatio & anguſtia, deliravit; extrema livida & frigida, præcordiorum contenſio ſubmollis utrinque. Quarto, ſomnum non cepit, pejus habuit, ſeptimo obiit. Ætas erat annorum prope viginti.

ÆGER NONUS.

9. MUlier ad Tiſamenum moleſtis volvuli caſibus appetita fuit, multis vomitionibus, conflictabatur, potum continere non poterat. Dolores circa præcordia aderant, qui in inferioribus ſecundùm ventrem locis cum torminibus aſſiduis urgebant. Non ſitiebat, incaleſcebat, extrema perpetuò frigeſcebant, ſtomachi faſtidio laborabat, vigil erat. Urinas paucas, tenues reddidit. Alvi recrementa cruda, tenuia, pauca. Nil ampliùs juvare poterat; defuncta eſt.

ÆGER DECIMUS.

10. EX his quæ circa Pantimiden erant, mulier quædam ex infantuli fœtus abortione, primo die igne, hoc eſt, febre vehementiſſimâ, correpta eſt. Lingua reſiccata, ſiticuloſa erat, æſtuabunda cum inſomniâ. Alvus conturbata ex multis tenuibus & crudis. Poſtridie, novo oborto rigore,

gore, febris acuta prehendit, venter multa reddidit, non dormivit. Tertio die, inaugebantur dolores: quarto, deliravit: septimo, defuncta est. Alvus per totum morbum recrementis multis tenuibus, crudis fluxit, urinæ paucæ, tenues erant.

ÆGER UNDECIMUS.

11. ALteram ex obortivo fœtu circiter quintum mensem, ignis, hoc est, febris vehementissima, prehendit. Per exordia verò sopore rursusque insomniâ detinebatur cum lumborum dolore & capitis gravitate. Secundo die, alvus turbata est, primumque pauca, tenuia & sincera dejecit. Tertio plura & pejora, nocte nihil dormivit. Quarto, mens emota fuit, metus atque animi ægritudo inerat, dexter oculus perversus est, sudor paucus & frigidus circa caput dimanavit, extremitates frigidæ. Quinto, exasperata sunt omnia, multùm deliravit confestimque rursus ad intelligentiam rediit; sticulosa erat, insomnis. Alvus per totum morbum multis & intempestivis fluxit. Urinæ paucæ, tenues, nigrescentes erant: extrema frigida, sublivida. Sexto, eadem perseverârunt. Septimo, extincta est.

ÆGER DUODECIMUS.

12. QUæ in Mendacium foro decumbebat, tum primùm laboriosè masculum enixa, igne, hoc est, febre vehementissimâ, correpta est. Statim per exordia sitibunda, ex stomachi fastidio & oris ventriculi dolore laborabat, lingua resiccata erat, alvus tenuibus, paucis, perturbata fuit, neque somnum cepit. Postridie, novo aliquantulùm suborto rigore, febris acuta prehendit, modicus circa caput sudor frigidus dimanavit. Tertio, non sine dolore ab alvo cruda; tenuia, multa demissa sunt. Quarto, novus obortus est rigor, exasperata sunt omnia, pervigil fuit. Quinto, molestè habuit. Sextò, eadem perseverârunt. Ex alvo verò liquida multa secessere. Septimo, novo suborto rigore febris acuta corripuit, sitis multa aderat, & incontinens corporis jactatio. Ad vesperam frigidus toto corpore diffusus est sudor, perfrixit, extremorum frigus, quæ nec jam ad calorem revocari poterant. Iterumque sub noctem oborto rigore extrema non recalescebant, neque dormivit, aliquantulùm deliravit, confestimque rursus ad intelligentiam rediit. Octavo, circa meridiem recaluit, sitivit, sopore oppressa fuit, nauseabunda. Bilioſa, pauca, non-

nonnihil flava vomitione refudit, nox inquies, non dormivit, multùm confertas urinas reddidit idque non ſentiens. Nono, remiſſa ſunt omnia, ſopore detenta eſt ad occaſum, ſuborto aliquantulùm rigore, pauca, bilioſa, vomuit. Decimo rigor, febrilis inſultus, neque quicquam quievit. Mane urinam multam, in quâ nulla ſubſidentia inerant, reddidit, extrema recaluerunt. Undecimo, vomuit virulenta, bilioſa, non ita multo pòſt rigore correpta eſt, rurſuſque extrema frigeſcebant. Sub occaſum ſudor, rigor, vomuit multum, noctem moleſtè tulit. Duodecimo, multa, nigra, fœtida vomuit, ſingultus multus adfuit, & ſitis moleſta. Decimo tertio, rigore correpta, nigra, graveolentia, multa vomitu effudit. Circa meridiem verò voce defecta eſt. Decimo quarto; ſanguis per nares effluxit; defuncta eſt. Huic per totum morbum alvus lubrica, & horroris ſenſus adfuit. Ætas erat annorum ferè ſeptendecim.

SECTIO SECUNDA.

Status Peſtilens.

13. ANnus Auſtrinus, imbribus abundans, atque in totum à ventis tranquillus fuit. Quum autem paulò ſuperioribus

bus anni temporibus, juſtò majores ſiccitates viguiſſent, ſub Arcturum, ſpirantibus auſtris, multùm pluit. Autumnus obſcurus, nebuloſus, cum aquarum abundantiâ, hiems auſtrina, humida & levis. Longo verò poſt Solis converſionem intervallo, juxta æquinoctium, extremæ hiemis frigora adfuerunt, jamque ſub Æquinoctium ipſum Aquilonares venti cum nivibus non ita diu ſpiravere. Ver rurſus auſtrinum, à flatibus quietum, aquæ multæ & continentes ad Canem uſque. Æſtas ſerena, calida, æſtus præfocantes magni. Anniverſarii venti (Eteſias vocant) pauci disjunctim ſpiravere. Sub Arcturum rurſus ſpirantibus Aquilonibus, aquæ multæ. Exiſtente igitur anno auſtrino, humido & leni, hieme quidem ſalubriter agebant, præter tabidos, de quibus mox ſcribetur.

14. Ante ver autem unà cum frigoribus conſecuti ignes ſacri plurimi, partim quidem aliquâ de causâ, partim quidem ſine eâ contingebant, atque hi maligni quidem multos ſuſtulerunt. Multi ex faucibus laborabant, voces vitiatæ erant, febres ardentes unà cum phrenitide, ſerpentia oris ulcera, pudendorum tubercula, lippitudines, carbunculi. Alvi perturbatæ, cibos averſabantur, & hi quidem partim ſiticuloſi, partim ſine ſiti erant. Urinæ turbulentæ, multæ

malæ'

malæ reddebantur . Sopore ut plurimùm detinebantur , rurſuſque pervigiles . Morborum ſolutiones prorſus nullæ partimque difficiles , aquæ inter cutem , tabidi multi . Atque hi quidem morbi populàriter vulgabantur . Ex enumeratorum autem generum unoquoque laborabant multi & moriebantur plurimi , eorumque ſingulis hunc in modum accidit . Multis certè ignis ſacri occaſio ex contemnendis valdeque parvis ulcuſculis toto corpore oblata eſt , præcipuè verò ſexagenariis circum caput , vel ſi quid paululum negligeretur . Nonnullis autem , etiam inter curationes ipſas , magnæ inflammationes contingebant , multuſque ignis ſacer celeriter ubique populabatur . Horum igitur plurimis abſceſſus ad ſuppurationes vertebant , carniumque & oſſium ac nervorum ex decidentiâ mutilationes magnæ fiebant . Neque verò contracta fluxio puri erat affinis , ſed aliud quoddam putredinis & fluxionis multæ ac variæ genus . Quibus itaque circa caput hujuſmodi aliquid contigit , totius capitis & menti glabrationes , oſſiumque denudationes & prolapſus acciderunt , multæque fluxiones fiebant , iſtaque partim in febribus , partim ſine his aderant . Atque hæc terrorem potiùs quam periculum denunciabant . Quibus namque talium maturatione res ad ſuppurationem devenit , eorum

rum plerique ſuperſtites evadebant . At verò quos inflammatio quidem ſacerque ignis reliquerat , nullumque hujuſmodi abſceſſum creaverat , ii frequentes periere . Similiter quoque & quâcunque corporis parte oberrârunt , iſta contigerunt . Multis ſiquidem brachium ac cubitus totus defluebat . Nonnullis verò iſta latera malè vexabant , aut anteriorum aut poſteriorum aliquid . Eſt ubi etiam femur integrum , aut tibia , aut pes totus denudabantur . Horum autem omnium graviſſimè urgebant quæ circum pubem pudendaque contingebant . Atque ea quidem fuit eorum , quæ cum ulcere aut occaſione aliquâ extremâ contigerunt , conditio . Multis autem unà cum febribus ipſis , aut ante febrem , atque etiam poſt febres ipſas inciderunt . Illud verò ipſis inerat , ut quæcunque per ſuppurationem abſcederent , ſi vel inſignis aliqua alvi perturbatio , aut probarum urinarum tranſmiſſio extitiſſet , per ea ipſa ſolutio procederet : ſin quibuſdam nihil horum contigiſſet , temereque & ſine ullâ ſolutionis ſignificatione evaneſcerent , ea mortem inferebat . Longè igitur plurimos ſacer ignis verè appetivit , qui & per æſtatem & ſub autumnum conſequebatur . Magna verò perturbatio quibuſdam inerat , & ad fauces tubercula , linguæque inflammationes , & quæ ſecun-

dùm

dùm dentes abſcederent. Multiſque vocis vitiatæ & præpeditæ facta eſt ſignificatio, potiſſimè quidem his qui tabeſcere cœpiſſent, atque etiam febre ardente detentis & phreneticis.

15. Cœperunt itaque febres ardentes & phrenitides ante ver, poſt ea quæ præceſſerunt frigora, plurimique tunc diu ægrotârunt gravibuſque & lethalibus caſibus conflictati ſunt. Erat autem febrium ardentium quæ obvenerat conſtitutio hujuſmodi. Per initia ſopore detinebantur cum ſtomachi faſtidio & horroris ſenſu, febris acuta, neque magnopere ſitiebant aut delirabant. Ex naribus paucus ſtillavit ſanguis. Plurimos acceſſiones diebus paribus invadebant. Atque ſub ipſas acceſſiones oblivio, membrorum exſolutio & vocis defectio contingebant. His quidem pedes ſummi & manus frigidiores evadebant, multoque maximè circa acceſſiones, deinde verò lentè, nec probè recaleſcebant, rurſuſque ad intelligentiam redibant & loquebantur. Eos autem aut perpetuus ſopor non ſomnolentus detinebat, aut vigiliæ cum laboribus. Horum pleriſque alvus recrementis crudis, tenuibus, multis turbabatur. Urinæ multæ, tenues, neque judicatorii neque boni quicquam habebant. Neque aliud quicquam in ita affectis decernebat, neque enim rite ſanguis è naribus profluebat,

fluebat, neque aliud quicquam eorum, quæ abſcedere nata ſunt, judicatione tentabatur, moriebaturque unuſquiſque, uti ſors ferebat, vago & incerto ordine, plerumque circa judicationes, quidam verò longius producti cum vocis defectione, nonnulli etiam cum ſudoribus. Quæ quidem his, qui perniciosè haberent, contingebant. Quin & ſimilia phreneticis fiebant. Atque hi omnino ſine ſiti erant. Neque phreneticorum quiſpiam vehementer inſanivit, ſicut in cæteris uſuvenire ſolet, ſed ex malâ aliâ quâdam & languidâ in ſomnum degravatione graviter peribant.

16. Aliæ inſuper etiam febres viguerunt, de quibus mox ſcribetur. Multis os ſerpentibus ulceribus affectum ulceroſumve fuit, fluxiones ad pudenda multæ, exulcerationes, tubercula intus & extra circum inguina. Lippitudines humentes, longæ, diuturnæ, non ſine doloribus, palpebris foris & intus adnaſcebantur quædam, quæ multorum aciem perderent, Ficos nominant. Enaſcebantur verò cùm aliis in ulceribus multa, tum in pudendis Carbunculi æſtate multi, atque alia quæ putredinis nomine donantur, puſtulæ magnæ. Serpentia ulcera pleriſque magna. Quantum autem ad alvum ſpectabat, pleriſque circa eam multa & noxia evenere. Primum quidem crebræ & ina-

inanes egerendi voluntates multis moleſtæ; imprimis verò pueris atque iis omnibus qui pubertatem nondum attigerant, eorumque plurimi peribant. Multi inteſtinorum lævitate vexabantur, quidam difficultate inteſtinorum, neque hi admodum moleſtè. Alvus autem bilioſa, & pinguia, & tenuia, & liquida demittebat, ac multis quidem eo morbus ipſe decubuit, tum circa febres, tum in febribus. Tormina cum doloribus aderant, itemque convolutiones malignæ. Multis in corpore exiſtentibus ac ſuppreſſis exitus. At neque exeuntia dolores tollebant. Atque ad ea quæ adhibebantur non facilè habebant. Purgationes nempe plurimos magis offendebant. Eorum verò qui ita habebant plerique quidem ſubitò moriebantur, multi etiam diutiùs perdurabant. Atque ut ſemel abſolvam, tum qui diuturnis, tum qui acutis tentabantur morbis, ex ventris vitio omnes ferè periere. Omnes namque venter pariter ſuſtulit. Omnes autem in quos ſanè incidi, ob præſcriptos omnes morbos quibus vexabantur, cibos equidem averſabantur. Plerique verò præcipueque hi ipſi, & qui eodem modo affecti erant, ſed & ex aliis qui etiam perniciosè haberent. Siticuloſi partim quidem erant, partim verò ſiti vacui. Ex his quos febris aliaque vexabant, nullus intempeſtivè potum ſumpſit,

pſit, ſed quoad potionem, licebat eam inſtituere vivendi rationem quam velles. Urinæ autem copioſæ prodibant, neque potioni ingeſtæ reſpondebant, verum plurimùm ſuperabant, multumque etiam vitioſæ erant urinæ redditæ. Nam neque craſſitudinem, neque concoctionem habebant, neque probè expurgabantur. In multis namque probæ per veſicam expurgationes bono ſunt. Plurimis verò colliquationem pertutbationemque, & dolores, & moram, & judicationis ceſſationem portendebant. Sopore autem detinebantur, imprimis quidem phreniticí & qui febre ardente laborabant, quinetiam cæteris in omnibus maximis morbis, quòd cum febre contingerent. Omnino verò pleroſque aut gravis ſopor comitabatur, aut tenues & parvi ſomni.

17. Multa alia præterea paſſim vulgata ſunt febrium genera, tertianæ, quaternæ, nocturnæ, aſſiduæ, diuturnæ, incertæ & vagæ, implacidæ, inconſtantes. Atque hæ omnes non ſine multâ perturbatione contingebant. Pleriſque etenim alvus cum horroris ſenſu turbabatur, ſudores nihil decernebant. urinæque, quales ſupra deſcripſimus. Eorum verò pleriſque hæc erant diuturna. Neque enim decernebant quæ iis ipſis abſcedebant. quod cæteris uſu venire ſolet. Omnino quidem omnibus difficiles erant ju-

judicationes, aut nullæ, aut diuturnæ, his verò quàm maximè. Atque horum pauci circa octogeſimum diem judicatione abſolvebantur, magnâ autem ex parte iis temerè defecerunt. Horum etiam pauci ex aquâ inter cutem moriebantur erecti & ſtantes. Pleroſque verò etiam præter alios morbos tumores agitabant, ac præ cæteris tabidos.

18. Maximè autem & graviſſimè afflixit tabes, plurimoſque interemit. Nempe cùm multis ad hiemem cœpiſſet, hi magnâ ex parte decubuerunt, partim verò erecti & ſtantes pertulerunt. Ineunte autem vere eorum qui decubuerant plerique perierunt, reliquorum verò nullum tuſſes reliquerunt, verùm æſtate remiſerunt. At ſub Autumnum omnes decubuerunt, multique interierunt, eorum verò plerique diu traxerunt. Horum itaque plurimi, ex his derepente peſſimè affligi cœperunt, crebri erant horrorres, plerumque febres aſſiduæ, acutæ, ſudores etiam intempeſtivi, multi, continenter frigidi, refrigeratio multa, vixque recaleſcebant. Alvi variis modis ſubſiſtentes, rurſuſque illicò lubricæ, atque eorum quæ pulmones offendebant per inferna tranſmiſſio. Urinarum illaudatarum abundantia, corporis extenuationes malæ. Tuſſes autem omninò quidem multæ aderant, multaque cocta & liquida educebant, neque verò ad-

modum laboriosè. Quod si etiam quadantenus laborarent, rursus tamen valdè placidè & molliter omnis ex pulmone purgatio procedebat, fauces non admodum mordebantur, neque salsugines quicquam infestabant. Viscida nihilominùs & alba, liquidaque & spumosa multa ex capite descendebant. Longè verò maximum malum tum hos tum etiam cæteros comitabatur, ciborum fastidium, uti paulò antè scriptum est. Nam neque ad potionem neque ad cibum alacriter habebant, sed valde siti vacui degebant. Corporis gravitas inerat, & sopore detinebantur. Ac ferè omnes tumoribus corripiebantur, & in aquam inter cutem evadebant. Horrore concutiebantur, & sub mortem delirabant.

19. Erat autem tabidorum species ex iis qui glabri erant, subalbidi, lentis colorem referentes, subrubri, cæsiis oculis, pituitâ albâ redundantes, & quibus scoptula operta alarum instar à tergo extabant atque prominebant, mulieresque eodem modo se habebant. Itidem & qui ad atram bilem generandam essent idonei, & subsanguinei. Atque hos febres ardentes & phrenitides, & intestinorum difficultates tentabant. Iuvenes crebræ & inanes egerendi cupiditates, pituitosos longa alvi profluvia, acria & pinguia ventris recrementa bilioſos vexabant.

20.

20. Omnibus autem quos paulò ſuprà de ſcripſimus, ver quidem erat moleſtiſſimum plurimoſque ſuſtulit. Æſtas verò placidiſſima, minimèque multi perierunt. Per autumnum rurſus & ſub Vergilias, multi interierunt quartanâ febre detenti. Mihi porrò videtur æſtas illa meritò multùm profuiſſe. Æſtivos namque morbos ſuccedens bruma ſolvit, & brumales adveniens æſtas dimovit. Quamquam quæ tunc fuit æſtas ex ſeſe non ſatis ſuæ naturæ conſtabat, verùm derepente calida, auſtrina & à ventis ſilens fuit, nihilominus tamen ad aliam temporis conditionem mutata profuit.

21. Per verò magni in arte æſtimo poſſe de iis, quæ ſcripſimus, cogitationem rectè ſuſcipere. Eorum namque uſum qui calluerit, iis mihi non magnopere videtur in arte aberrare poſſe. Exactè autem tenere oportet propriam cujuſque temporum anni conditionem, & ſtatum, morbumque ipſum, & quidnam boni commune ſit conſtitutioni cum morbo, quidnam & mali conſtitutio, aut morbus inter ſe commune habeant. Et quiſnam morbus diuturnus ſit & exitium afferat, aut quiſnam diuturnus & ex quo ægri evadebant. Et quiſnam præceps & exitialis, aut quiſnam præceps & ſalutaris. Atque ex his ipſis tum judicatoriorum dierum ſeries obſervanda eſt, tum etiam prædicendi

facultas ſuppetit . Ac in his exercitato proclive eſt inſtituendæ victus rationis tempus & modum cognoſcere , & quibusnam ea præſcribenda ſit .

ÆGROTI SEXDECIM.

Primus .

22. PArii filius in Thaſo , qui ſupra Dianæ fanum decumbebat , febre acutâ correptus eſt , ſtatim quidem aſſidua , ardente , ſiticulosâ . Per exordia ſopore detinebatur , rurſuſque vigiliis vexabatur . Alvus inter initia turbulenta , urinæ albæ . Die ſexto , oleoſam urinam reddidit , deliravit . Septimo , exacerbata ſunt omnia , non dormivit . Quin & urinæ ſimiles & mens perturbata . Ex alvo verò bilioſa & pinguia prodiere . Octavo deinceps , parum ex naribus ſtillavit , vomitione refuſa ſunt virulenta , pauca , aliquantulùm quievit . Nono , eadem perſeveravere . Decimo , cuncta remiſerunt . Undecimo , ſudor , ſed non toto corpore dimanavit . Corporis quidem ſumma perfrixerunt , ſed mox recaluit . Duodecimo , graviter febricitavit , alvi recrementa bilioſa , tenuia , copioſa . In urinis ſuſpenſum quid in medio innatans inerat , deliravit . Decimo ſeptimo , permoleſtè habuit .

buit , nam neque ſomni aderant , & febris intendebatur . Vigeſimo , ſudor undique profluxit , pervigil fuit , dejectiones biliosæ , cibum averſabatur , ſopore detentus eſt . Vigeſimo quarto , recidiva contigit . Trigeſimo quarto , à febre immunis fuit , alvus non ſubſtitit , moxque recaluit . Quadrageſimo , ſine febre , alvus non diu ſubſtitit , cibum averſabatur , rurſus aliquantulùm febricitavit , idque perpetuò inordinatè , partim quidem à febre liber , partim verò non . Nam ſi quando intermitteret , allevaretque , ſtatim repetebat . Cibariis etiam multis , vilibus & vitioſis utebatur . Circa recidivas ſomni mali , deliravit . Urinas tunc reddebat craſſas quidem , verùm turbulentas & pravas . Ex alvo coacta , moxque diffluentia demittebantur . Febriculæ aſſiduæ aderant , dejectiones multæ , tenues . Centeſimo & vigeſimo die defunctus eſt . Huic alvus ab initio continenter biliosis , liquidis , multis defluebat , aut ſi conſiſtere , fervida & cruda dejiciebat . Urinæ per totum morbum malæ . Sopore fere detinebatur , nec ſine doloribus , eratque inſomnis , cibos averſabatur , aſſidueque febris ardens vexabat .

ÆGER SECUNDUS.

23. QUæ in Thaſo ad frigidam decumbebat , ubi filiam enixa eſt , nec

purgationes irent, eam tertio die febris acuta cum horroris ſenſu corripuit. Ex longo tamen ante partum intervallo ex febre decumbebat, cibumque faſtidiebat. Poſt rigorem autem febres fuerunt aſſiduæ, acutæ, cum horrore. Octavo, proximisque diebus multum deliravit, ſtatimque ad intelligentiam rediit. Alvus perturbata, multa, tenuia, aquoſa, bile permixta demiſit, abſque ſiti erat. Undecimo, mente conſtabat, ſopore tamen detinebatur, urinas multas, tenues & nigras reddidit, pervigil erat. Vigeſimo, corporis ſumma paulum perfrixerunt, moxque calor rediit, nonnihil mente mota eſt, pervigilavit. Alvi dejectiones eædem perſeverârunt, urinæ dilutæ, multæ. Vigeſimo ſeptimo, à febre immunis fuit, alvus ſubſtitit. Non longè verò pòſt ad coxendicem dextram vehemens enatus dolor diu tenuit, febres rurſus ſubſecutæ, & urinæ aquoſæ. Quadrageſimo, circa coxendicem dolores allevârunt, ſed tuſſes aſſiduæ, humidæ, multæ tenuerunt, alvus ſuppreſſa eſt, cibum faſtidiebat, urinæ eædem. Febres verò in totum quidem non deſinebant, ſed errabundas & incertas habebant acceſſiones, & partim quidem ſic, partim verò non prehendebant. Sexageſimo, tuſſes abſque ulla judicatione defecerant. Neque enim ulla ſputorum concoctio extitit,

tit, neque aliud quicquam eorum, quæ abſcedere ſolent. Maxilla dextra convulſa eſt, ſopore detinebatur, rurſus deliravit, ſtatimque ad mentem rediit. Cæterùm à cibis averſo erat animo, maxilla quidem loco reſtituta eſt, alvus autem bilioſa pauca transmiſit, febris intenſior fuit, nec ſine horrore, proximisque diebus voce defecta eſt, rurſusque ad intelligentiam rediit & ſermocinata eſt, octogeſimoque exſpiravit. Urinæ huic perpetuò nigræ, tenues & dilutæ fuerunt, ſoporque comitabatur, cibos non ſumebat, animum deſpondebat, pervigil, iracunda, implacida, mens atrâ bile tentabatur.

ÆGER TERTIUS.

24. PYthionem in Thaſo, qui ſupra Herculis fanum decumbebat, ex laboribus & laſſitudinibus negligenterque ſubductâ victus ratione, rigor vehemens & febris acuta prehendit. Lingua reſiccata erat, ſiticuloſus, bile abundans, ſomnum non cepit. Urinæ nigricantes, ſublime quid in medio ſuſpenſum habebant, neque ſubſidebant. Altero ſub meridiem die corporis extremorum frigus cepit, præcipueque circa manus & caput, ſermone & voce defectus eſt, longo intervallo brevem ſpiritum tra-

xit , revocatus eſt calor , ſitiit , noctem quietam duxit , ſudor circa caput parum motus eſt . Tertio die , quietè habuit , ad veſperam verò ſub Solis occaſum aliquantulùm perfrixit , perturbatio cum nocte laboriosâ , nihil dormivit . Ex alvo verò pauca ſtercora coacta transmiſſa ſunt . Quarto , mane quievit , ſub meridiem autem exaſperata ſunt omnia , perfrixit , ſermone & voce deſtitutus eſt , deteriùs habuit , tandem recaluit . Urinas reddidit nigras ſuſpenſum quiddam in medio innatans habentes , noctu placidè habuit , & ſomnum cepit . Quinto , allevari viſus eſt , cæterùm in ventre gravitas cum dolore tenuit , ſitibundus fuit , nox moleſta . Sexto , mane quidem placidè ſe geſſit , ſub occaſum verò dolores intenderunt , graviùs habuit . Veſperi autem ex parvo per alvum infuſo venter probè reddidit , noctu ſomnum cepit . Septimo die , magnâ corporis æſtuatione & ſtomachi faſtidio conflictabatur , & quâdam corporis implaciditate tentabatur ; oleoſam urinam reddidit , noctu turbatio multa , delirabat , ſomnum nullum capiebat . Octavo , mane quidem aliquantulùm dormivit , confeſtimque perfrixio cepit & vocis defectio , ſpiratio exilis & imminuta , ad veſperam autem calor rurſus rediit , deliravit . Jam verò appetente die paulò leviùs habuit , alvi recrementa

menta ſincera , pauca , bilioſa . Nono ſopore detinebatur , æſtuatione & ſtomachi faſtidio tentabatur cùm excitaretur , neque valde ſitibundus erat . Sub Solis autem occaſum magna corporis inquiete tenebatur , deliravit , nox prava . Decimo mane vox defecit , frigus multum , febris acuta , magna ſudoris copia ; defunctus eſt . Hic diebus paribus gravius habebat .

ÆGER QUARTUS.

25. QUi ex Phrenitide laborans primo die decubuit æruginoſa & virulenta , multa , tenuia , vomitione refudit : febris horroris ſenſu inſignis prehendit , ſudor copioſus , aſſiduus , toto corpore dimanavit , capitis & cervicis gravitas non ſine dolore . Urinæ tenues , in quibus ſublimia quædam in medio ſuſpenſa , parva , diſperſa inerant , neque ſubſiſtebant . Ex alvo ſtercora affatim prodierunt , multùm deliravit , nihil dormivit . Poſtridie mane vox defecit , febris acuta invaſit , ſudavit , non intermiſit . Totum corpus palpitationes occuparunt , nocte convulſiones . Tertio die , graviora evaſerunt omnia . Quarto , mortuus eſt .

ÆGER QUINTUS.

26. CAlvum in Lariſſa, ex femore dextro dolor derepente occupavit, nihilque adhibitis remediis eſt profectum. Primo die, febris acuta, ardens, ſenſim prehendit, comitabanturque dolores. Poſtridie femoris quidem dolores remiſerunt, febris autem intenſa eſt, implaciditate quâdam corporis tenebatur, ſomnum non capiebat, corporis ſumma frigebant, urinarum copia profluxit, ſed nec eæ laudabiles erant. Tertio die, femoris quidem dolor ceſſavit, verum mentis alienatio perturbatioque adfuit, & multa corporis incontinentia jactatioque. Quarto, ſub meridiem celerrimè periit.

ÆGER SEXTUS.

27. ABderæ Periclem febris acuta, continua, cum dolore prehendit, ſitis multa, æſtuatio & ſtomachi faſtidium aderat, potum continere non valebat. Aliquantulùm autem ex liene tum ex capitis gravitate laborabat. Primo die, ſanguis multus ex nare ſiniſtrâ profluxit. Febris tamen intenſior erat, urinas reddidit multas, turbulentas, albas, quæ nec depoſitæ ſub-

ſubſidebant . Poſtridie graviora evaſerunt omnia . Ac certè urinæ quidem craſſæ erant , verùm quæ magis ſubſiderent , ſtomachi faſtidium & æſtuatio allevata eſt, dormivit . Tertio die , febris remiſſa eſt, urinæ copioſæ, concoctæ , in quibus multum ſubſidebat , profluxerunt , noctem quietam habuit . Quarto , ſub meridiem ſudor multus , calidus toto corpore dimanavit , à febre judicatione eſt abſolutus , nec recidivam paſſus eſt. Morbus erat acutus.

ÆGER SEPTIMUS.

28. ABderæ virginem , quæ ad viam ſacram decumbebat , febris ardens prehendit . Sitibunda autem erat & pervigil , eique tum primùm muliebria profluxerunt . Sexto die , vehemens ſtomachi faſtidium adfuit , rubor , horror , cùm moleſtâ corporis jactatione . Septimo , eadem perſeveraverunt. Urinæ tenues quidem , verùm probati coloris erant , alvus commodè habebat . Octavo , ſurditas, febris acute cepit , inſomnis , æſtuabunda , cum horroris ſenſu, mentis erat compos , urinæ eædem . Nono, ac proximis diebus eadem perſeverarunt, atque adeò permanſit ſurditas. Decimo quarto, mentis perturbatio, febris remiſſio. Decimo ſeptimo , multum ex naribus

bus profluxit, ſurditas nonnihil eſt levata, proximiſque diebus ſtomachi faſtidium & ſurditas aderant, & delira erat. Vigeſimo, pedum dolor cepit, ſurditas & delirium intermiſit, paucus ex naribus ſanguis prorupit, ſudoribus à febre liberata eſt. Quarto & vigeſimo, febris repetiit, iurſuſque ſurditas, pedum dolor perſeveravit, mens emota eſt. Septimo & vigeſimo, copioſis obortis ſudoribus, à febre immunis fuit, ſurditas reliquit, pedum dolor aliquantulùm tenuit. In reliquo verò, perfectâ judicatione abſoluta eſt.

ÆGER OCTAVUS.

29. ABderæ Anaxionem, ad Threicias portas decumbentem, febris acuta prehendit, lateris dextri dolor continens tenebat, tuſſis erat ſicca, neque quicquam primis diebus exſpuebat. Siti cruciabatur atque inſomniâ, urinæ probè coloratæ erant, copioſæ & tenues. Sexto die, deliravit. Fotus verò nihil profecerunt. Septimo, moleſtè habuit. Nam & febris intendebatur, neque dolores remiſerant, & tuſſes infeſtabant, difficilis ſpiratio inerat. Octavo, ſecta in cubito vena, multus ſanguis, prout debuit, efflu-xit, dolores certè remiſerunt, verùm tuſ-

ſes

ſes ſiccæ perſeverarunt. Undecimo, leniores fuerunt febres, paucus ſudor circa caput prodiit, etiamnum tuſſes tenebant, & quæ ex pulmone prodibant liquidiora erant. Decimo ſeptimo, cœpit pauca & concocta exſpuere, allevatus eſt. Vigeſimo, ſudore oborto à febre liber fuit, à judicatione verò meliùs habuit. Sitis autem vexabat, nec probæ pulmonis expurgationes erant. Septimo & vigeſimo, rediit febris, tuſſivit, concocta plurima eduxit, in urinis alba, multa ſubſidebant, ſine ſiti erat, bene ſpirans. Trigeſimo quarto, ſudore per totum corpus diffuſo, febre liberatus, & prorſus eſt judicatione abſolutus.

ÆGER NONUS.

30. ABderæ, Heropythus rectus & obambulans ex capite doluit, neque verò multò pòſt decubuit. Is habitabat ad ſuperiorem tractum, febris erat ardens, acuta. Statim initio plurima bilioſa vomitione refuſa ſunt, ſitis aderat & magna corporis jactatio & incontinentia. Urinæ tenues, nigræ, in quibus interdum quidem ſuſpenſum quiddam in medio innatans ſublime erat, interdum verò non. Nox laborioſa, febrium acceſſiones ſubinde variæ, ac plerumque inordinatæ. Sub decimum

verò

verò quartum diem obſurduit, febres intendebantur, urinæ eædem. Vigeſimo, itemque proximis diebus permultùm deliravit. Quadrageſimo, multus è naribus ſanguis erupit, magiſque ad ſeſe rediit, ſurditas inerat quidem, verùm minùs vexabat, remiſerunt febres. Conſequentibus diebus crebrò & paulatim ſanguis è naribus profluxit. Ad ſexageſimum verò diem, deſierunt quidem ſanguinis è naribus eruptiones, verùm coxendicis dextræ vehemens dolor tenuit, ac febres intendebantur. Neque verò multò pòſt, inferiorum omnium partium dolores exorti ſunt. Contigit autem ut aut febres majores eſſent, ſurditaſque juncta, aut iſta quidem remitterent & allevarent, verùm inferiorum ad coxendices partium graviores fierent dolores. Jam verò ad octogeſimum remiſerunt quidem omnia, verùm nihil dereliquit. Nam & urinæ probati coloris, in quibus plura ſubſidebant, prodierunt, & deliria ſunt imminuta. Circiter centeſimum, alvus bilioſis multis perturbata eſt, nec pauco tempore talia multa procedebant, tandemque inteſtinorum difficultas cum dolore vexavit, cætera commodè habebant. In totum autem, tum febres reliquerunt, tum ſurditas deſiit. Centeſimo vigeſimo, prorſus eſt judicatione abſolutus. Febris erat ardens.

ÆGER

ÆGER DECIMUS.

31. ABderæ, Nicodemus ex venere & potu febre correptus eſt. Per initia autem, ſtomachi faſtidio & oris ventriculi dolore cum ſiti conflictabatur. Lingua exuſta eſt, urinæ tenues ac nigræ. Poſtridie febris invaſit cum horroris ſenſu & ſtomachi faſtidio, nihil dormivit, bilioſa, flava, vomitione ſunt refuſa, urinæ eædem perſeverabant, noctem quietam tranſegit, ſomnum cepit. Tertio die, imminuta ſunt omnia, & tranquillitas adfuit. Sub Solis occaſum rurſus corporis implaciditate aliquantulùm tentatus eſt, noctem permoleſtè tulit. Quarto, rigor cepit, febris magna, omnium dolores aderant, urinæ tenues erant, ac ſuſpenſum quiddam in medio innatans habebant. Septimo, allevatio fuit. Octavo, cætera remiſerunt omnia. Decimo, ſequentibuſque diebus dolores quidem tenuerunt, verum leviores erant. Acceſſiones verò & dolores hunc perpetuò diebus ferè paribus invaſerunt. Vigeſimo, urinam reddidit albam, cui craſſitudo inerat, nec depoſita ſubſidebat, copioſo ſudore profuſo viſus à febre liber eſſe. Sub veſperam autem rurſus incaluit, iidemque dolores vexarunt, horror adfuit, ſitis, non nihil

nihil deliravit. Quarto & vigesimo, copiosam urinam albam reddidit, in quâ multa subsidebant. Sudore calido copioso per totum corpus diffuso, à febre judicatione est absolutus.

ÆGER UNDECIMUS.

32. Mulier quædam in Thaso austera & aspera, ex mœrore manifesto recta adhuc & obambulans, insomniâ & ciborum fastidio tentata est, siti & màgnâ corporis æstuatione premebatur. Habitabat autem ad Pyladis ædes in Plano. Primo die, appetente nocte, metus, sermones multi, animi ægritudo, febricula levis cepit, mane convulsiones multæ vexarunt. Ac sicubi convulsiones illæ multæ intermitterent, delirabat, obscœna loquebatur, dolores multi, vehementes & continentes aderant. Postridie eadem perseverarunt; somnum non cepit, febris ingravescebat. Tertio, convulsiones certè cessarunt, sopor verò atque in somnum degravatio tenuit, rursumque expergefacta est, exiliit, neque sese continere poterat, multum delirabat, febris erat acuta. Eâdem autem nocte sudor copiosus, calidus, toto corpore dimanavit, à febre immunis fuit, somnum cepit, omnino ad sese rediit, judica-

dicatione eſt abſoluta. Ad tertium verò diem, urinæ nigræ, tenues erant, habebantque in medio ſuſpenſum quiddam innatans, rotundum admodum; neque ſubſidebat. Sub judicium autem muliebria copioſa profluxerunt.

ÆGER DUODECIMUS.

33. LAriſſæ, virginem quandam febris ardens & acuta prehendit, pervigil erat, ſitibunda, lingua fuliginoſa, arida. Urinas probati quidem coloris reddidit, tenues tamen. Poſtridie moleſtè habuit, non dormivit. Tertio die, alvus aquoſa multa tranſmiſit, proximiſque diebus talia commodè prodierunt. Quarto, urinam tenuem, paucam reddidit, quæ ſuſpenſum quid in medio innatans ſublime habebat, neque ſubſidebat, ſub noctem deliravit. Sexto, ex naribus ſanguis abunde multus effluxit, atque ubi inhorruiſſet, ſudore copioſo calido per totum corpus diffluente, ex febre immunis judicatione liberata eſt. In febribus autem, jamque peractâ judicatione, tum primum muliebria deſcenderunt, quòd illibatæ virginitatis eſſet. Prorſus verò ſtomachi faſtidio laborabat, horrebat, faciei rubor aderat, oculorum dolor & capitis gravitas. Huic morbus non

reperiit, sed judicatione est absoluta. Dolores diebus paribus invadebant.

ÆGER DECIMUS TERTIUS.

34. ABderæ Apollonius, diu rectus & obambulans morbum sustinuit. In tumorem autem ei elata erant viscera, & consuetus hepatis dolor longo tempore perseveravit, ac tunc sanè etiam auriginosus factus est, flatibus abundabat, & colore erat subalbido, Ex intempestiviore verò potu & bubulæ esu, aliquantulùm primùm incaluit, decubuit. Deinde cùm lacte usus esset copioso crudo & cocto, caprillo & ovillo, vitiosâque victus ratione, insignes omnes offensiones factæ sunt. Nam & febres exasperatæ sunt, neque memorabile aliquid ex ingestis alvus reddidit, urinæ tenues & paucæ, neque somnum capiebat, mala inflatio aderat, sitis multa, sopore detinebatur, præcordia dextra cum dolore intumuerant, extrema, undiquaque frigescebant, aliquantulùm delirabat, omnium quæ dixisset capiebat oblivio, mente emovebatur. Ad decimum quartum diem, ex quo suborto rigore incaluit, decubuit, vehementer insanivit, clamor, perturbatio, sermo multus, mox contrà repressus est, atque tum sopor invasit. Deinde verò alvus

per-

perturbata, copioſa, bilioſa, ſincera & cruda demiſit, urinæ nigræ, paucæ, tenues erant, magna corporis implaciditas, alvi recrementa varia. Nempe vel nigra, pauca & virulenta, vel pinguia, cruda & mordacia dejecit, ac tandem etiam lacti ſimilia reddere viſus eſt. Sub vigeſimum quartum diem, allevatio fuit, in reliquo quidem eadem perſeveravere, verum aliquantulùm ad intelligentiam rediit (ex quo namque decubuerat, nihil meminit) ſtatimque rurſus deſipiebat, atque in deterius omnia tendebant. Circa trigeſimum verò diem, febris acuta invaſit, alvi recrementa copioſa & tenuia, delirus fuit, extrema perfrixerunt, vox defecit. Quarto & trigeſimo, vitâ defunctus eſt. Ex quo eum vidi, huic perpetuò alvus turbulenta fuit, urinæ tenues, nigræ, ſopore detentus & inſomnis, extremitates frigidæ, per totum morbum deliravit.

ÆGER DECIMUS QUARTUS

35. MUlierem in Cyzico, gemellas laboriosè enixam, cùm non admodum partus purgamenta proceſſiſſent, primùm quidem febris corripuit horroris ſenſu inſignis & acuta, capitis & cervicis gravitas non ſine doſore tenuit. Inter exordia in-

ſomniâ vexata eſt, taciturna autem erat, tetrico & ſupercilioſo vultu, & quæ nullis perſuaſionibus flecti poterat. Urinas tenues & decolores reddidit, ſiti premebatur, ac ut plurimùm ſtomachi faſtidio laborabat, alvus inordinatè quidem & inconſtanter perturbabatur, rurſusque conſiſtebat. Sexto die, ſub noctem multùm deliravit, ſomnum non cepit, circaque undecimum vehementer inſaniit, ac rurſus ad intelligentiam rediit. Urinas nigras, tenues, moxque ubi aliquantulùm intermiſiſſent oleoſas reddidit, & ab alvo multa, tenuia & turbulenta prodiere. Decimo quarto, convulſionibus multis appetita eſt, extrema erant frigida. neque ampliùs ad mentem rediit. Urinæ reſtiterunt. Decimo ſexto, voce defecta eſt. Decimo ſeptimo, periit.

ÆGER DECIMUS QUINTUS.

36. DEalcis uxorem in Thaſo, quæ in Plano decumbebat, febris horroris ſenſu inſignis & acuta ex mœrore prehendit. ab initio autem pannis contegebatur, & ad finem uſque ſemper taciturna fuit, manibus palpabat, evellebat, ſcalpebat, floccos legebat, lacrymas fundebat: moxque ridebat, ſomnum non capiebat, alvus irritata nihil demittebat, parum nec niſi commone-

facta

facta bibebat. Urinæ tenues & paucæ erant, febres ad manûs contactum leves apparebant, ſumma corporis frigeſcebant. Nono die, multùm deliravit, ac mox compoſita fuit & taciturna. Decimo quarto, ſpiratio rara, magna longo tempore tenuit, rurſuſque brevis. Decimo ſeptimo, irritatione turbulentâ commota eſt alvus, deinde potus ipſi pertranſibant, neque conſiſtebant, omnium ſenſum perdiderat, cutis erat diſtenta & arida. Vigeſimo, multùm obloquebatur, ac mox compoſita fuit, vox defecit, & brevem ſpiritum trahebat. Primo & vigeſimo, defuncta eſt. Huic perpetuò ad finem uſque ſpiratio rara & magna aderat, nihil omnino ſentiebat, ſemper pannis contegebatur, aut ſermones multos fundebat, aut ferè uſque taciturna erat.

ÆGER DECIMUS SEXTUS.

37. MElibœæ, adoleſcens quidam, ex comeſſationibus, liberaliore potu ac venere, longo tempore incaluit & decubuit. Horrorem autem ſentiebat & æſtuabundus erat, pervigil, neque ſiti premebatur. Alvus primo die ſtercora multa demiſit cum magno humorum affluxu, proximiſque diebus aquæ ſimilia plurima prodiere. Urinas reddidit tenues, paucas, de-

colores. Spiratio erat rara, magna, ex longis intervallis. Præcordiorum contenſio ſubmollis aderat, utrimqne promiſſa perpetua & continens cordis palpitatio, urinam minxit oleoſam. Decimo, paulatim mente motus eſt, compoſituſque erat & taciturnus, cutis reſiccata & diſtenta, alvi recrementa vel multa & tenuia, vel bilioſa & pinguia. Decimo quarto, exaſperata ſunt omnia, mente motus eſt, valde deliravit. Vigeſimo, vehementer inſanivit, corporis incontinentia & jactatio aderat, nihil minxit, potionem vix continebat. Quarto & vigeſimo, periit.

Johannes Freind, M.D.

DE

FEBRIBUS

COMMENTARII NOVEM,

AD

LIBRUM EPIDEMIORUM

PRIMUM & TERTIUM

Accommodati.

COMMENTARIUS I.

De Ratione ſcribendi, quam in Epidemiorum Libris tenuit Hippocrates.

Ippocrates, uti omnia ſcripſit egregiè, ita nihil his *Epidemiorum* libris reliquit, vel ad lectionem jucundius, vel ad uſum aptius. Etenim in his tantummodo ſcriptis ſingulares morborum hiſtorias perſequitur; quos quidem ita exquiſitè deſignat, ut legentes & ægrotis aſſidere, & quid in quoque natura indicet, quaſi præſentes intueri videantur.

Morborum in genere deſcriptio, ampla utcunque ſit & accurata, conjecturis de medendi ratione formandis eò minùs inſervit, quòd neque in unâ aliquâ ægrotatione univerſa reperiatur notarum congeries, neque in diverſis eadem conjunctio: id inſuper in hâc re judicandi difficultatem auget, quòd ipſæ illæ notæ, quæ in altero minimè periculoſæ ſunt, in altero ſæpius mortem prænuncient. Inde fit, ut præcepta, quæ generatim de morbis hiſce curandis traduntur, mederi volentem aliquando vel non dirigant, vel etiam fallant. In ægrotantium

verò

vero hiſtoriis, quæ ſigillatim enarrantur; ſecus accidit: hinc quippe non modò variam mali ipſius naturam, ſed tum affectionis cujuſque vim atque tempora, tum quo medicinæ genere in toto morbi decurſu utendum ſit, perdiſcimus.

Id abunde probat in his commentariis *Hippotrates*: quem in hoc ſcribendi genere auctorem ut antiquiſſimum, ita & accuratiſſimum agnoſcimus. Nam erat vir ille, *Celſo* judice, [a] non arte modò, ſed & facundiâ inſignis. *Galenus* quidem hæc de morbis popularibus ad memoriam notâſſe *Hippocratem* ratus, [b] fatetur interim eo animo compoſita fuiſſe, ut ederentur. Fuerunt certè, inquæ ederentur, digniſſima. Sunt fortaſſe nonnulla, uti notat idem *Galenus* [c], quæ non attigit *Hippocrates*, utpote ad propoſitum ſuum minùs ſpectantia: qui autem opus hoc cum aliquâ judicandi ſolertiâ legerit, nihil unde vel morborum ſigna dignoſci, vel curandi ratio duci poſſit, intactum reperiet. Scripſit nimirum ut artifex artificibus, brevi quidem ſubtilique dicendi genere uſus, ſed expolito atque intelligentibus noto.

Itaque hoc nomine *primus* & *tertius Epidemiorum* liber, qui ex *ſeptem* ſoli pro germanis habentur, nunquam ſatis prædicari queunt,

a Præfat. b Gal. in 6. Epid. c Ibid.

queunt. Hos ſimul jungi volebam, non modò quòd pulchrè unoque ſtyli acumine ſint ſcripti, ſed quòd, in eodem argumento verſari, unum quoddam idque perfectum opus conficiant. Nam qui *duodecim* ægrotantium hiſtorias in principio *tertii* expoſitas ratione animoque luſtrârit, facilè perſpiciet eos eodem planè morbo, ac illos, qui in *primo* memorati ſunt, laborâſſe; adeoque ad cœli conſtitutionem eam, quæ illic deſcribitur, referri oportere. Ita ut hi libri, ſubmonente *Galeno*, *ob argumenti cognationem*, mutuò inter ſe connecti debeant.

Eſt & alia ratio, quæ medicinæ curioſis hos libros præcipuè commendet, quòd in *febribus* enarrandis toti ſint. Hoc etenim morbi genus, uti præ cæteris vulgare eſt, ita propter atrocitatem caſuum artem medicam impenſiùs deſiderat. Morborum nonnulli peculiari vel loco vel etiam ſeculo ingraveſcunt: Febres ferè ſolæ ſunt omnibus æquè terrarum partibus, omnibus æquè ſeculorum ætatibus communes. Ita ut *Hippocrates* huic de febribus ſermoni, veriſſimo ſenſu *Epidèmiorum* nomen indiderit. Etiam id obſervatu dignum eſt, quòd ubi anni conſtitutio eſſet admodum diverſa, ut in libro *primo* & *tertio* notatur, eadem prope fuerit febrium ſpecies, eandemque tractandi rationem ſuggeſſerit. Fe-

Febres his, quas delineat *Hippocrates*, nequaquam abſimiles; & ortæ ſunt omni tempore, &, credo, orientur: quod ex omnium auctorum, præſertim è *Sydenhami* ſcriptis evincitur. Hic multâ cum ſuâ laude, morem *Hippocraticum* ſecutus, febres, quæ in quoque annorum ſtatu increbuerint, diligenter atque enucleatè deſcripſit; de quo tamen opere liceat mihi dicere, quòd, utcunque, ſive loci poſitione ſive conſtitutione aeris, ab *Angliâ* longiſſimè diſcrepet *Thaſos*, inter febres & ab illo & ab *Hippocrate* adumbratas minimum interſit diſcriminis. Id quoque verè mihi videor eſſe dicturus, febres ipſas, quas pro variâ annorum temperatione in diſtinctas ſpecies digerit *Sydenhamus*, non multum à ſe invicem abhorrere. Etenim, ſi fortè *Petechialem* [a] exceperis, *gradu* potiùs, quàm *genere* ſunt diſſimiles. Nulla quippe unquam, in quâcunque tempeſtate, apparuit febris, ubi ita conſtanter ſibi invicem reſponderint notæ, ut, quas in uno homine ſimul colligatas inveneris, eædem pariter in altero covenirent: nec tamen ideo non eodem illos morbo affici dixeris. Hæc ita ſe habere argumenti loco ſic ipſa horum morborum tractatio: nam ad univerſas *octo*, quas Clariſſimus vir diſtinguit, febrium ſpecies ſimilem planè me-

[a] De Morb. Acut. 216.

medendi rationem accommodatam video. Tantum abfuit, ut in diverſas curandi vias proceſſerit. Scribit quidem, *febres continuas in toto, quod ajunt, cœlo differre, ut quâ methodo, currente anno, ægrotos liberaveris, eâdem ipsâ, anno jam vergente, forſitan è medio tollas:* [a] ſed ſi *methodum*, quâ uſus eſt idem ſcriptor in hiſce febribus generis (ut vult) diſſimillimi curandis, quâque ille maximè excelluit, contemplemur, nullum omnino hujus rei reperiemus veſtigium. Ita ferè ſupervacua eſt omnis, quæ nimis curiosè fit, diſtinctio: & præſertim medicinæ ſtudioſos adeò parum juvat, ut potius in errorem agat; falſo nimirum opinantes, cùm certam quandam morbo cuilibet proprietatis notam affictam viderint. propriam itidem eſſe & omnino ſuam cuique medendi normam.

Hæc ideo à me dicta exiſtimari velim, ne quis ea quæ de febribus divinè ſcripſit *Hippocrates*, ad nos minimè pertinere arbitretur, veluti alio in cœlo alioque hominum genere concluſa.

Ut itaque ille his præcipuè in ſcriptis, quantus medicinæ ſit magiſter, oſtendit; ita ego in iisdem explicandis, non inanem mihi operam poſuiſſe videbor, ſi quàm latè pateant in omni febrium acutarum tractatio-

a De Morb. Epid. cap. 2.

tione, quamque facillimè in uſus noſtratium deduci poſſint exempla hæc *Hippocratica*, paucis indicavero. Neque enim *Hippocratis Interpretem* me profiteor; maneat ſua gravi hoc opere perfunctis laus: multi ſanè ingenio atque eruditione præſtantes viri verba & ſententias non ſatis habuerunt fideliter exponere, niſi & cum cæteris *Hippocratis* locis diligenter contuliſſent: inter quos primas ſibi meritò vendicat *Foëſius*. *Galenus* quidem de his *Epidemiorum* libris integra confecit commentaria; in quibus tamen id ſibi unicè propoſuiſſe videtur, ut dierum, quos *Græci* vocant Κρισίμους, doctrinam traderet, atque hâc potiſſimùm authoritate confirmaret. Etiam in libris, quos de difficili reſpiratione contexuit, omnes ægrotantium hiſtorias, è *primo* & *tertio Hippocratis*, recenſuit atque illuſtravit; ita tamen, ut ea tantùm, quæ ad ſpirandi rationem pertinerent, attingeret.

Alium longè mihi finem conſtituo, atque aliam inſiſto viam: id nempe unum mihi ob oculos habens, quod a cæteris planè præteritum video, ut oſtendam, ex hoc ipſo fonte hauriri poſſe, quæ deſiderantur adeò in febribus acutis, medendi indicia. *Quadraginta duas* febre acutâ laborantium hiſtorias nobis exhibet *Hippocrates*: ex his mortui ſunt *viginti quinque*; ex reliquis, qui

qui ſalvi evaſerunt, nemo, niſi *evacuatione* aliqua interveniente, ad ſanitatem perductus eſt. Perſpicuè hinc liquet, quid in hiſce morbis depellendis moliatur natura, & quâ demum viâ Ars, quæ ad naturæ regulam dirigenda eſt, debeat incedere.

Igitur, ut rem omnem brevi expediam, liceat mihi *evacuationes* illas, quibus hæ febres ſolutæ ſunt, percurrere: & deinde, quæ de præcipuis evacuandi generibus, quâ potiſſimum ad curandi artem ſpectant, uſu atque obſervatione explorata ſunt, ſubjicere. Evacuationum, quas in his ægrotis recenſet *Hippocrates*, modi ſunt *ſeptem*. Fiunt enim.

1. Per *ſanguinis eruptionem*; uti lib. 1. Ægr. 7. lib. 3. ſect. 2. Ægr. 7, 11, 12.

2. Per *Sudores*, uti. lib. 1. Ægr. 3, 6, 7, 13, 14. lib. 3. Ægr. 3. ſect. 2. Ægr. 6, 7, 8, 10. 12.

3. Per *Vomitum*, lib. 1. Ægr. 13.

4. Per *Abſceſſum*, lib. 3. Ægr. 1.

5. Per *Sputorum Excreationem*, lib. 3. Ægr. 1. ſect. 2, Ægr. 8.

6. Per *Urinæ profluvium*, lib. 1. Ægr. 6. lib. 3, Ægr. 1, 5. ſect. 2. Ægr. 6, 9, 10.

7. Per *Alvi fluxionem*, lib. 1. Ægr. 10. lib. 3. Ægr. 3. ſect. 2. Ægr. 9.

Illud hic obſervatione dignum videtur, quod

quod ſæpius notat [a] *Hippocrates*, quodque ex eo, aliud agens, haurit intelligentiſſimus Auctor *Lommius* [b], *morbi liberationem pluribus vacuationibus, non ſemper unicâ perfici conſuêviſſe; ut ſi ea fortè per febrem fieri ardentem, ſanguine è naribus fuſo, cœperit, quam mox effuſi ſudores complent, abſolvuntque*, ut lib. 1. Ægr. 7. lib. 3. ſect. 2. Ægr. 3, 7, 11, 12.

Sed, antequam aggrediar ad ea quę propoſita ſunt, haud alienum erit de curandi ratione, quâ his in febribus uſus eſt *Hippocrates*, pauca præfari. Remediorum ſane apud eum mentio occurrit rariſſima: in lib. 1. Ægr. 1. lib. 3. Ægr. 7. ſect. 2. Ægr. 3. præſcriptum eſſe legimus *Clyſterem*: in lib. 1. Ægr. 1, 4, 5. lib. 3. Ægr. 3, 7. *Balanum*: in lib. 1. Ægr. 7. *capitis lotionem*: in lib. 3. ſect. 2. Ægr. 8. adhibita *fomenta* & *venam ſectam* invenimus. In cæteris quonam medicinæ genere uſus ſit, omnino tacet *Hippocrates*: niſi fortaſſe lib. 1. Ægr. 2, 12. *dejectiones*, quæ *irritatione* prodierunt. non naturali humorum acrimoniâ, ſed medicamenti ope factas cum *Hieronymo Mercuriali*. intelligimus. Sanè quod ad par illud ægrotantium attinet, quibus crapula febrim induxerit, materiæque paululum fluens alvus quotidie ferè expreſſerit,

a Lib. 1. 17. b Lib. 1. 39.

rit', medicinæ, quæ ventrem duceret, locus fuiſſe videtur.

Hoc *Hippocratis* ſilentio inducti, aliqui eum nullis curandi inſtrumentis, niſi quæ in ſingulis ægrotis recenſentur, uſum eſſe contendunt, & proinde *Epidemiorum* commentarios ſcripſiſſe, ut eos tanquam ſui in febribus tractandis inſtituti exemplar relinqueret. Sed ſententiam hanc refellit ipſe *Hippocrates*, qui etiam ubi de medendi genere conticeat, medicamenta fuiſſe exhibita diſertè docet, veluti cùm lib. 3. Ægr. 9. & ſect. 2. Ægr. 5. ut in re deſperatâ, *nulla profeciſſe* ſcribit. Igitur ſi ſcire volumus, qualem in quoque morborum genere curationem inſtituerit, ex cæteris ſcriptis diſcendum eſt.

Sed ut huic argumento pleniùs ſatisfiat, *Galeni*, in *Hippocratis* medicinâ verſatiſſimi, judicium afferamus.

„ * *Quia verò non in Pythione tantùm*, „ *ſed & in aliis multis, qui ſanguinis miſſio-* „ *nem, quantum nos ex ipſius ſcriptis conjici-* „ *mus, videbantur requirere, non invenitur* „ *adſcribere eam, alterutrum neceſſe eſt cogite-* „ *mus, aut non detractum illis hominibus ſan-* „ *guinem, aut hoc eum auxilii in narratio-* „ *ne omiſiſſe. Atque nemini eorum, qui* „ *id requirebant, miſſum fuiſſe, eſt improba-*

 „ *bile*,

* Comm. in Epid. 31.

„ *bile , cum ille vir remedium illud amaret :*
„ *ut in germaniſſimis ſuis libris ſignificavit ,*
„ *in Aphoriſmis , in libro de victu in morbis*
„ *acutis , in libro de articulis , ipſoque adeò*
„ *in hoc tertio de vulgaribus morbis libro , ubi*
„ *de quodam ægro in hunc modum ſcripſit :*
„ Octavo die cubitum ſecui ; multum , ut
„ debebat fluebat . *Nam cùm octavo die*
„ *ſanguinem illi detraxerit , multò ſanè prio-*
„ *ribus diebus magis hoc uſum præſidio cen-*
„ *ſeas . Quod autem ſingulis non adſcripſerit ,*
„ *quibus hoc adhibuit remedium ægris , cum*
„ *meminerit eo minorum , ipſiuſque adeò ſup-*
„ *poſitionis Balani , improbabile eſt . Ergo*
„ *ſi quando utrinque eſt oratio abſurda , mi-*
„ *nùs abſurdum eligendum eſt . Cenſeo equi-*
„ *dem auxiliuni in multis eſſe aſſumptum ,*
„ *quod prætermiſſum in oratione , ut clarum .*
„ *Quo me adducit potiſſimum , quod in iis*
„ *prædictum eſt , quibus octavo die miſſus eſt*
„ *ſanguis . Etenim hoc ut rarum ſcripſit ; &*
„ *ſanguinis ante octavum diem miſſionem ut*
„ *conſuetam præteriit . Quod ſi in veris ſuis*
„ *operibus , magnis infeſtantibus morbis , ſem-*
„ *per ſanguinis miſſione utitur , ſimul cum eâ*
„ *duo hæc reſpiciens , ætatem pariter & ægri*
„ *vires : & his ipſis in libris de vulgaribus*
„ *morbis octavo die cuidam ait miſſum eſſe*
„ *ſanguinem , nihil aliud excogitare poſſumus ,*
„ *quam quod in ægris quidem non præteritum*

„ *fue-*

„ *fuerit hoc remedium , in narratione verò ut*
„ *clarum præteritum fuerit . Quare de ſan-*
„ *guinis miſſione , quia oratio ad ægros ſpectat*
„ *omnes , ſemel dixiſſe ſufficiat , ut & cætera*
„ *quæ ſunt communia .* [a] Planiuſque alio lo-
„ co idem , *in hoc uno ægrorum primo &*
„ *tertio libro deſcriptorum de ſanguinis miſſio-*
„ *ne Hippocrates fecit mentionem , non ut ſolo*
„ *cui ſanguinem miſiſſet , ſed ut octavo die*
„ *ſolo . Nam tum etiam medici quaſi lege*
„ *certâ ultra quartum diem venam non ſeca-*
„ *bant . Quando igitur huic octavo die miſ-*
„ *ſus eſt ſanguis , multò certè plures cenſeas*
„ *ſanguinis miſſionem requirentes , ſecundo ,*
„ *tertio , quarto die auxilio hoc eſſe uſos . Re-*
„ *ticuit autem* Hippocrates , *ſicut remedia*
„ *alia omnia , tamen neceſſe interdum habuit*
„ *ſcribere , nihil eos ab iis quæ offerebantur*
„ *adjutos fuiſſe , ut malignitatem ſuggereret*
„ *morbi : neque enim lucubrationem hic cura-*
„ *tionis inſtituit , ſed præſagitionis conſcri-*
„ *bere .*

Hæc Galenus . Quibus id unum adjiciam , mihi nunquam perſuaderi poſſe , ut credam in muliere illâ v. gr. lib. 3. Ægr. 7. ad *quintum* uſque diem *Anginam* paſsâ , neglectam fuiſſe ab *Hippocrate* venæſectionem , qui in hoc morbo [b] *ægrum cito ſuffocatum iri*

a Comm. in Epid. lib. 3 ſect. 3. 8.
b Vict. Acut. 39.

pronunciat, *nisi quis statim auxilium ferat, venasque & in brachiis & sub linguâ aperiat.* Quod in *febribus ardentibus Phreniticisque* affectionibus, quarum utraque omnem ferè hic implet paginam, feciſſe eum veriſimile eſt, qui, ubicunque acceſſerit inflammatio, millies edicit, quàm nulla ſpes ſine ſanguinis detractione ſit? In [a] *Pleuritico* item, qui non ante triceſimum quintum diem febre ſolutus eſt, an nihil niſi venam *ſemel* ſecuerit? Aut in [b] *Puerperâ*, quam ad diem uſque octogeſimum febriculâ detentam legimus, nihil niſi *Balanum* injecerit? Aut in eo denique, qui [c] *febre ardente* conflictatus eſt quique ad diem 120. *traxit*, nihil quicquam exhibuerit medicinæ parens, qui in reliquis ſcriptis tam varia medendi genera perſecutus eſt, Id potius arbitremur, *Hippocratem*, qui rei medicæ vim penitus intellexit, eam, ubi profutura eſſet, minimè omiſiſſe: natutam quidem magiſtram eſſe ſecutum, ſed tamen ita ſecutum, ut pro morbi neceſſitate artis ſubſidia adſciſceret. Quid enim opus eſt medico, ſi omnia naturæ permitti debeant? Aut quid cauſæ eſt, cur hæc Ars ſalutis humanæ præſes audiat, ſi ſuâ ſemper ſponte morbi ſaneſcant? Febres ſunt quidem, quæ per ſe nullo modo finiri poſſunt, quæque curantis conſilium omni-

a Lib. 3. ſect. 2. Æg. 8. b 1. 5. c 3. 1.

omnino exigunt : etiam in iis , quæ interdum ipſo temporis tractu ſolent evaneſcere , hoc efficit artis curatio , ut & breviores evadant , & exitu tranquilliore terminentur .. Igitur de præſidiis in hoc morborum genere maximè illuſtribus , quæ vel à naturâ indicata , vel ab arte exculta ſunt ſingulatim pauca differam : neque enim mei eſt inſtituti de medicinâ integrum volumen conſcribere , ſed ea tantùm , quæ apud alios aut intacta aut non ſatis explicata reperio , perſtringere .

COMMENTARIUS II.

De Sanguinis Miſſione , præſertim de Venarum Jugularium Sectione ..

SIT adeò primus de ſanguinis detractione ſermo . Quatuor ægrotos ſponte factâ ſanguinis eruptione ſanari ſcribit *Hippocrates* : quorum quidem Hiſtoriæ ita ab eo contextæ ſunt , ut ſiquando ſimile inciderit morbi genus , clariſſima inde patefiant ſanguinis mittendi indicia . In prima quippe ſignata ſunt hæc ; [a] *febris vehemens* , *lumborum gravitas & dolor* , *delirium* . In ſecundâ , [b] *febris ardens* , *inquietudo* , *rubor* , *ſurditas* , *vigiliæ* , *delirium* . In tertiâ [c] *febris* ,

a l. 7. b 3. ſect. 2. Æg. 7. c 3. ſect. 2. Æg. 11.

inquietudo, *vigiliæ*, *convulsiones*, *dolor*, *coma*, *delirium*. In quartâ, [a] *febris ardens*, *acuta*, *vigiliæ*, *capitis gravitas*, *dolor*, *faciei rubor*, *delirium*.

Hæ cum ita se prodiderint notæ, nemo est in medicinâ vel mediocriter versatus, cui non sanguis illico mitti debere videatur, si modò *vires* sinant. Interest enim unicè, siquid sanguinis in hisce morbis detrahendum sit, quantum sit virium: quarum etsi multiplex sit nota, tamen, an validæ existant, certissimus index est pulsus. Adeò verum est quod *Celsus* notavit [b], vim corporis melius ex venis, quâm ex ipsâ specie æstimari.

Signa ex pulsibus sumpta *Hippocrates*, licet primus nomen pulsûs literis prodiderit, vel quia non calluit, vel quia non magni usûs existimavit, prorsus neglexit: [c] quam tandem scientiam, eamque ferè solam, medicinæ *Hippocraticæ* se adjeciisse perhibet *Galenus*. [d] Certè ad sanguinis missionem plurimum momenti in hâc pulsuum distinctione positum est. Itaque in hujusmodi febribus, qui sanguinis pulsum satis valentem, addo etiam & plenum, perceperit, abjectâ omni cunctatione venam aperiet. Acri sæpius judicio opus esse fateor; quando in

a 3. sect. 2. Æg. 12. b 2. 10. c Gal. de Crif. 4. d Præcog. 13.

in febribus acutis ſanguinem educere oporteat, quando ſecus: habet enim ea res multas cautiones; hoc unum videtur perpetuum venæſectionis indicium, ſi ad cæteras, quæ modo deſcriptæ ſunt, notas acceſſerit pulſuum robur. Et venam quidem in *Acutis* circa initia maximè ſecari præſtat, cùm vires adhuc integræ ſint: nam aliàs ſæpè, aut inclinante jam morbo nihil proficit, aut inveteraſcente mortem maturat.

Cætera de venæſectione, quæ latiùs fuſa ſunt, præcepta ex aliis petantur: mihi ſatis erit digitum ad fontes intendere. Id potiùs quæſiverim, num peculiarem aliquam ſanguinis mittendi rationem *Hiſtoriæ* hæ *Hippocraticæ* ſubjiciant. Quatuor iſtorum, qui ægrotaverint, caput & cerebrum ita affecta eſſe conſtat, ut in *delirium* omnes inciderint; ejectoque demum per *narium venas* ſanguine, morbo fuerint liberati. Et ſanè ſanguinis hàc ex parte eruptio, uti maximè naturale, ita & aliquando præſentiſſimum eſt vitæ præſidium. Artis igitur cùm ſit naturæ ductum ſequi, in iiſdem rerum anguſtiis eaſdem venas, vel ex eodem ſaltem alveo derivatas aperiri ſanè convenit. Quænam autem ſcalpello tam opportunæ ſunt, quàm ipſæ, (unde cæteræ omnes per caput diſpertitæ oriuntur) *Jugulares*? Id adeò nequeo non advertere, vix unum aut alte-

rum , quos his febribus correptos ſcribit *Hippocrates* , *delirio* liberum fuiſſe : in qua quidem cerebri affectione , quoties ad febrim acceſſerit , quoniam ex *Jugularium* ſectione ſingulare levamentum deprehendiſſe viſus ſum , liceat de harum aperiendarum ratione paulo fuſiùs differere , & ut dilucidior ſit eorum quæ dicenda ſunt explicatio , ex Anatomicis pauca aſſumere .

Vena *Jugularis* , eſt vel *externa* , vel *interna* : quarum hæc multò grandior , uti eam poſt *Nicolaum Maſſam* [a] accuratiſſimè deſcripſit *Fallopius* [b] , licet in *Brutis* , à quibus venarum harum figuras apud *Veſalium* [c] expreſſas habemus, contrarium prorſus reperiatur . *Externæ* ramuſculi extremi ab ore , à faucibus , à facie , ab oculorum tunicis , ab universâ denique capitis cute atque muſculis naſcuntur . *Interna* , quæ multò altiùs deliteſcit , quanquam aliquando partibus jam memoratis ſurculos aliquos , authore *Fallopio* , impertiat , ad imum *cranii* rectà aſſurgit , inque *duræ matris* ſinus laterales immergitur . Ita ut *Jugularis* externæ propagines extremæ , *arteriæ Carotidis* externæ ramis inſerantur : interna itidem *Jugularis* ac *Carotis* interna , vaſculis *duræ matris* intervenientibus , conjungantur ac confluant . Cujus quidem fabricæ artificio ſanguis per cere-

a Introd. anat. 62. b Obſerv. Anat. ç Lib. 3. 7.

cerebrum ac caput ultro citoque commeat. Structuram hanc distributionemque venarum si penitiùs contemplari libeat, facilè assequemur, cui demum fundamento nitatur facta in capitis ac cerebri morbis *Jugularium* sectio.

Sanguinis ex hoc loco mittendi mos est satis antiquus, utcunque inter paucos obtinuerit: de quo si perbrevis historia præmissa sit, & lucem aliquam huic argumento afferet, neque erit legenti forsan injucunda. Sunt qui *Galenum* secuisse *Jugulares* tradunt: ille tamen, ni fallor, non sectionem ipsam imperare videtur, sed, si casu aliquo secentur, curationis modum præscribere. [a] In *Vivorum Anatome* [b], *Jugulares* aperiri jubentur, *in principio lepræ & anginæ anguſtique anhelitûs, in aſthmate acuto, in raucedine vocis, in abſceſſu pulmonis, in ſpirandi difficultate, & in ſplenis & laterum morbis.* Sed perperam iste liber, qui sanè perridiculus est, & ab *Arabe* quodam, ut videtur, confictus, *Galeno* adscribitur. Eadem prope memorat *Sorani Ephesii Introductio*: sed cùm hoc itidem opusculum planè commentitium sit; cumque *Cælius Aurelianus*, qui se in omnibus ferè *Soranum* sequi profitetur, de hâc re omninò sileat nihil hinc, quod hujusmodi medicinæ antiquitatem probet, colligendum

a Method. Med. 31. Art. & ven. dissect. c. 7. b 25.

ligendum eſt . Sufficiet itaque has venas ſecandi originem ab *Alexandri Tralliani* temporibus repetere , qui [a] *Jugulares* à ſe ſectas eſſe ſcribit , maximeque profuiſſe . Hanc ut quibuſdam familiarem ævo ſuo curationem refert [b] *Actuarius* , quam itaque in *Catocbe* & *Phrenitide* deprædicat . Eam in omnibus capitis morbis adhiberi jubent *Arabes* ; neque in iis ſolùm , ſed in leprâ acutiſque thoracis affectibus : unde fortè conſuetudo illa ad *Ægyptios* manavit , quam apud eos etiam tum , cùm *Alexandriæ* eſſet , viguiſſe perhibet oculatus teſtis *Alpinus* * . Poſt *Arabum* tempora , niſi in *Bertrucio* [c] & *Arnoldo Villanovano* [d] , (qui hoc ex iis ad verbum exprimunt , ut ferè ex *Græcis Arabes*) vix ulla eſt de hujuſmodi venæſectione mentio : donec anno circiter 1500. Anatomes ſtudium pæne intermortuum revocavit *Jacobus Carpenſis* , modumque incidendi [e] *Jugulares* fuſiùs deſcripſit . Quo quidem ſeculo à pluribus pleno ore laudatur hoc curandi genus : ſed longè abfuit , ut in conſuetudinem venerit . Quippe *Botallus* , qui circa annum 1570 ſcripſit , diſertè dicit ſe neque hoc unquam à medico præſcriptum neque à chirurgo tentatum vidiſſe , adeoque aut nunquam in uſu fuiſſe , aut eſſe tum penitus

a Lib. 4. b Lib. 3. cap. 1. * Medic. Ægypt.
c Cap. 4. de Phren. d Reg. San. c. 37. e Iſagog. Anat.

nitus exoletum : & quanquam ipſe primus venæſectionis uſum in *Galliam* induxerit, venamque quamlibet in quocunque ferè morbo ſecuerit, fatetur quod in [a] *Jugularibus* id experiri minimè auſus ſit, *reformidans ne propter illius magnitudinem & magni trunci vicinitatem, non ſatis citò neque tutò ſanguis cohiberi poſſit*. Imò *Riolanus* pater, qui recens à *Botalli* ætate fuit, de Apoplexiâ locutus, in hæc verba prorumpit : *Jugulares auſi ſunt quidam ſecare pro extremo remedio*. Etiam *Fabricius Hildanus*, qui Ophthalmiis, Hemicraniis cerebrique inflammationibus hanc à ſe medicinam cum *efficaciſſimo ſubſidio* ſæpius adhibitam eſſe prædicat, in Epiſtolâ, quam ad [b] *Doringium* 1614 exaravit, *perpaucos tamen medicos, qui ſectionem harum venarum approbârunt, hactenus ſibi innotuiſſe* ſcribit, eamque *periculoſam agnoſcit, niſi expertus affuerit Chirurgus* [c]. Quinimo in ſcriptis eodem anno editis *Julius Guaſtavinus*, profeſſor *Piſanus*, has venas non ſine periculo ſecari poſſe pronuntiat. Ita pleroſque ab hoc auxilii genere deterritos fuiſſe conſtat, ſive quod *Jugularium* vulnera aliquando lethalia eſſe obſervaverint, perperamque perſuaſerint ſibi idem ex earum ſectione eventurum ; ſivè potiùs quòd, ut

ſæ-

a Curat. per. V. S. cap. 40. b Cent. 4. 14.
c Combuſt. cap. 13.

ſæpe fit, facta hæc à manu imperitâ ſectio parum feliciter ceſſerit, notamque infamiæ experimento inuſſerit. Hoc nimirum uſu frequenter venit, ut, quod remedii genus ignominiâ ſemel notaverit unius inſcitia, dignitati ſuæ vix reſtituere queat ſcientium univerſa conſenſio.

Utcunque verò ea res ſe habuerit, nullum eſt in Hiſtoriâ Medicâ exemplum, ubi rite peracta ſectio aliquid mali attulerit: imò ſæpiſſimè uſus oſtendit morbis compluribus, iis præſertim qui caput attingunt, nullo modo melius ſuccurri. Certè in *Phrenitide*, quæ febribus ſupervenit, medicinam hanc quàm maximè efficacem eſſe expertus ſum, cùm alia remedia minus commodè reſponderint: neque efficacem tantummodo, ſed & adeò tutam, ut valde mirer aliquid de efficiendi difficultate, nedum periculo apud ſcriptores inveniri. Nam hæc vena, uti nullo ferè labore ſecatur, ita & ſecta facillimè omnium ſanefcit. Haud itaque opinor erravero, ſi quam demum in morbos vim exerceat *Jugularium* ſectio, paulò altius inveſtigare conatus ſim, quò certius & rationes & tempora ſecandi intelligantur.

Jugularis adeo vel *derivandi* vel *revellendi* gratiâ inciditur; ut copiâ majore in partes affectas veniat ſanguis, facit *derivatio*, ut minore, *revulſio*. Quæ quidem vocabula, li-

licet ſatis antiqua ſint, tamen nemo unquam intelligere poterit, nec proinde ſecandi leges in alterutro genere rectè ſtatuere, niſi acceſſerit accurata de vaſorum ſtructurâ motuque ſanguinis cognitio. Hocque veriſſimum eſſe facilè agnoſcet, qui ſcriptorem qualemcunque *Harveij* ætate ſuperiorem perlegerit. De quâ re qui dubitat, evolvat unum inſtar omnium librum *Renati Morelli* de venâ ſecanda in *Pleuritide*, qui omnes omnium authorûm ſententias de hac *derivandi revellendique* doctrinâ congeſſit.

Itaque in morbis, qui partes illas, unde *Jugularis* extimæ ramuli oriuntur, afficiunt, v. gr. in *Anginâ*, *Ophthalmiâ*, & *faciei Tumoribus*, quando hujuſce venæ truncum incidimus, *derivationis* causâ nos hoc facere manifeſtum eſt, ſi modò quid hâc voculâ intelligi velimus, quod à *revulſione* ſit diſtinctum. Hoc enim aditu patefacto, cùm tollatur renixus, quem ſanguis in extremis venulis poſitus ab eo, qui in *Jugularium* trunco concluſus eſt, ſuſtinuit; ſanguis ex arteriâ *Carotide*, quam hujuſce venæ ſummis verticibus committi diximus, liberius fluit, perque affectam partem velocius decurrit: ita ut in eam ſub ipſo ſectionis articulo major copia ſanguinis derivetur, quàm venâ nondum incisâ. Igitur in hujuſmodi re apertis *Jugularibus*, eas à celeritate vires ac-

acquirit ſanguis, ut materiam aliquam in minimis ramuſculis hærentem arteriolaſque obſtruentem perpellere atque abigere poſſit : eodem planè modo ac *Saphænæ* ſectio Menſes deducit.

Ex quo illud intelligitur *derivationis* effectum ſubitum eſſe & maximè expeditum : in quo ſtatu id advertere profuerit, ſi quando hoc conſilium bene ceſſerit, in *retenti* obſtructione valiturum : alioqui, ſi ea obfirmata atque inveterata ſit, ſanguis graviore impetu incurſans vaſa fortius premit, facitque ut humores in iis pertinacius ſubſiſtentes iter penitus claudant. Idem frequenter accidit ex *Saphænæ* ſectione, quæ aliquando inconſultius facta Menſes potenter ſupprimit : pari ratione ac medicamenta *diſcutientia*, quæ tempeſtivius adhibita tumorem prorſus diſſipant, ſerius admota excitant atque attollunt, & in *Anginâ*, v. gr. venæſectionem vel ſcalpello, vel cucurbitis, vel hirudine factam in linguâ, in mento, in faucibus atque cervice, apud *Cælium Aurelianum* exoriente jam morbo imperari videamus, vigente prorſus prohiberi : idemque Author qui ſectæ ſuæ, hoc eſt *Methodicæ*, veſtigiis inſiſtens in morbis quibuſcunque venam non niſi *ſemel* ſecuit, in hoc poſt *quartum* diem incidi vetat ; quanquam ante [a] *tertium* diem, contra præſcriptam ab omni-

a Lib. 3. 3.

omnibus quos ſequitur in omni morborum genere formulam, id fieri licere concedat.

Recentiores itaque medici, ut Tumoribus hujuſmodi cum Inflammatione ſubortis meliùs occurratur, ordiendum eſſe à *revellentibus* præcipiunt; ut ſcilicet humorum impetu atque ardore jam elangueſcente, obſtructio his auxiliis labefactata leviore tandem negotio à *derivantibus* funditus tolli queat. Eadem gubernari ratione, ad eandemque planè regulam dirigi debet curantis conſilium, cùm deriventur humores ex *Jugulari*, à quâ veluti radice omnes iſtæ venulæ propagantur. Hinc in illuſtri illæ hiſtoriâ, quam de gravi oculi dextri inflammatione ad hunc modum ſanatâ narrat *Fabricius Hildanus*, primo die vena in brachio dextro ſecta dicitur, proximo exhibitum *Catharticum*, tertio demum *Jugularis* aperta. Eodem fundamento nititur conſuetudo illa, quâ, ingraveſcente *Anginâ*, poſt *revellentia* feliciſſimo ſucceſſu *Jugularem internam*, circa inferioris maxillæ angulum, incidimus: nam quicquid contradicendi ſtudio oppoſuerit *Riolanus* [a]. coram *Chirurgis Londinenſibus* in Theatro Anatomico haud ita pridem demonſtravimus hujuſce venæ ramum ad maxillæ glandulas, & ad fauces exporrigi: qui quidem non modò cum arteriâ

a Animad. in C. Bauhin. Anatom.

teriâ extima *Carotide*, ſed etiam cum externâ *Jugulari* concurſat: adeoque cùm premente, uti diximus, *Anginâ*, pertunditur, idem efficit, ac ſi revera eſſet *externæ Jugularis* propago. Quod de venis etiam *Mammariis* in eodem morbo ſecandis ſcribit *Hippocrates* [a], haud utique irriſione tam dignum eſt, quàm *Cælio Aureliano* videtur [d]. Nam & iſtæ, quemadmodum primus docuit *Fallopius* [c], originem aliquando à *Jugularibus* ducunt.

Hæc ex *Jugulari externâ* ſanguinis miſſio, non modò obſtructiones atque inflammationes extra Cranium obortas tollit, ſed iis etiam, quæ *cerebrum* membranaſque ejus corripiunt, optimè medetur. Et ſanè in his tutius multò adhibetur, illi utpote periculo minimè obnoxia, quod nonnunquam à *derivatione* metuendum notavimus. Quippe in *cerebri* morbis cùm evacuentur *Jugulares*, fit a parte affectâ *revulſio*: quam rem paulò diſtinctius explicabo. quoniam nonnulla contrà diſputari audio; quaſi cerebrum hac evacuandi viâ non omnino levari poſſit, quia ſcilicet *externa jugularis* nihil inde deferat, nec cum *interna Carotide*, quæ cerebrum irrigat, quicquam habeat commercii. Argumentum ſanè ſpecioſum! Sed *Anatomes* perito facilè oſtendam, utut ratio illa, quæ

a De Morb. 3. 11. b Lib. 3. 4. c Obſ. Anat.

quæ à vaſorum ſtructurâ petitur, ſit veriſſima, tamen quod inde colligunt ita longiſſimè à veritate eſſe alienum, ut ob ipſiſſimam hanc rationem concluſio in contrarium duci debeat.

Hoc ut clarius eluceat, ex antedictis repetendum eſt, *Carotidem* Arteriam in duas dividi propagines, externam internamque: quarum hæc cum internâ *Jugulari*, illa itidem cum externâ ſumma ora conjungit. Cùm itaque internæ *Carotidis* ramuſculos obſederit inflammatio, niſus ſanguinis, viſque vaſorum *Elaſtica*, tanquam paribus examinentur ponderibus, in æquilibritate quâdam quieſcunt: diminuto altero, alterum augeſcit: quòd ſi venam ſecando ſanguinis, qui in cerebri vaſa illabi conſuevit, portionem aliquam detrahimus, vis illa, quâ moles ſanguinea arteriolas premit, minuetur, & proinde calor, quæque eum ſequitur raritas, decreſcent; ita ut vaſorum tunicæ quaſi in libertatem vindicatæ fortius ſe contrahere valeant, & ſi quid minutiſſimis anguſtiis inhæſerit, exprimere.

Id etiam hâc viâ conſequimur, ut evacuatione ex *Jugularibus* factâ, debilitetur illa, quæ ſibi invicem humores adhæreſcunt, tenacitas: ita ut ſanguis fluentior factus per vaſa more ſolito facilius deferatur. In quibus quidem duabus rebus po-

tissimùm posita est *revellentium* omnium virtus.

Sed quò meliùs ea quæ dicta sunt huic argumento satisfaciant, rationem sic ineamus. Arteriæ *Carotidis* externæ internæque, si inter se conferantur, ferè æqualis est capacitas; itaque à trunco par sanguinis mensura in utramque immittitur: *Carotidis* porrò tam dextræ quàm sinistræ truncus, si res ad calculum exigatur, horæ parte quâlibet sexagesimâ accipiet uterque sanguinis uncias $6\frac{1}{2}$, cùm in Aortam, ut plerumque fit, influant unciæ *66*. Quantitas autem sanguinis in vas quodvis derivata hoc modo definitur. Scilicet *momento* sanguinis, si renixum omnem excluseris, respondet. Unde cum exterior *Jugularis*, quæ cum externæ *Carotidis* ramo coit, secatur, Renixus, qui sanguini obsistit, in internâ *Carotide* major est, quàm in externâ; visque tunicarum *Elastica* impedit, quò minùs in hanc propaginem sanguis liberè defluat, qui ideo in alteram, nempe *externam*, propellitur. Ita ut hàc ratione, cùm ad ora internæ *Carotidis* minuatur sanguinis pressio, fibrarum motrix facultas vim sanguinis, quâ unicè distenduntur vasa, excedat, & reseratis arctioribus viis amotâque materiâ obstructionem expediat.

Hoc verum esse clarius patebit, si modò ex-

exquiſitius de hac re ratiocinari libeat. Itaque ſanguinis *momentum*, ſi ad Renixum conferatur, ſit ut 5 ad 1; quæ ſanè, ut parciſſimè dicam, minima reperietur proportio: in hoc ſtatu ſi aperiatur *Jugularis*, copia ſanguinis in interna *Carotide* fluentis, ad illam, quæ externæ illabitur, eandem rationem obtinebit, quam 4 ad 5. Quocirca aperto foramine, ſi, cùm pars horæ triceſima effluxerit, ab externâ *Carotide* in *Jugularem* externam deriventur unciæ 12, eodem ſpatio interna *Carotis* recipiet uncias 10 $\frac{1}{2}$. Tantillo temporis intervallo erit differentia unciarum 2 $\frac{1}{2}$. Hinc ſatis liquet eam eſſe *revulſionum* omnium non modò maximè compendioſam atque expeditam, ſed earum etiam, quæ à *cerebro* fiunt, fortiſſimam. Si quid ergo auxilii alia quævis venæſectio latura ſit, hæc præ cæteris pollicetur.

Infirmiſſimum itaque eſt illud argumentum, quo contendunt nonnulli, hoc ſectionis genere caput minimè levari poſſe, quòd cùm externâ *Jugulari* nulla internæ *Carotidi* intercedat conjunctio: quod longè ſecus eſt; nam ſi quid illæ commercii haberent, nulla prorſus in hujuſmodi re efficeretur *Revulſio*. Concedamus enim internam *Jugularem*, quæ cum illâ Arteriâ copulatur, aperiri poſſe: ex calculo, quo jam uſi ſumus, pla-

nè liquet, plus ſanguinis, (uncias nempe 2 ½) in internam *Carotidem* fluxurum, quàm qui venâ nondum ſectâ ſe ingeſſerat : inde vis illa, quâ ſanguis cerebri vaſa comprimit, ad uncias 5 pertinget, ſi loco externæ *Jugularis* interna inciditur.

Supervacaneum videtur pluribus docere, quantum ſit in hoc auxilii genere momentum, quoties quid à *cerebro* retrahendum eſt. Id ratio ſatis uſuſque oſtendunt. Etenim quod in cane omne accidit ſuſpendium paſſo, Anatomes perito ſatis indicat, quantum opis in his cerebri affectibus latura ſit libera ſanguinis ex *Jugulari* externâ eductio : hujus quippe venæ intercluſio cerebri canini vaſa ſanguine obruit, mortemque more Apoplectico infert. Ita facilè ab his experimentis, uti primùm tracta eſt, ſic & in majus provehi poteſt medendi via. Id tantummodo adjiciam, unum hinc idque illuſtre exemplum depromi poſſe, quàm longè medicam artem promovere queat de *ſanguinis circuitu* doctrina, ſi modò lucem illam, quam immortale hoc inventum largitur, in medendi uſum accommodare velimus. Nam apud eos, qui antea vixerunt ſcripſeruntve, nulla certa aut vera de hoc medicinæ genere poterat eſſe cognitio. Illos quippe latuit omnino, cur in aliis *capitis* affectibus humores *derivet*, in aliis autem *revellat Jugulariam*

rium ſectio : quod niſi penitus perſpectum fuerit, vix fieri poteſt, ut in alterutris vel tutò ſanguis mitti queat, vel tempeſtivè. Itaque *Marcus Gatinaria*, ſectioni huic maximè infenſus, qui anno circiter 1440 ſcripſit, quemque centum fere pòſt annis exſcripſit *Jacobus Sylvius*, eam omni quidem in morbo, in *Apoplexiâ* [a] præſertim, prohibet : hoc potiſſimùm argumento fretus ; quòd ſanguinem in cerebrum uberius transfundant. *Hollerius* autem, qui in eodem morbo *Jugulares* ſecari jubet, in eum opinionis errorem incidit, ut *derivandi* causâ id eſſe faciendum dicat. Etiam *Horatius Augenius*, qui grandi volumine omnes venæſectionis vias explicavit, diſertè pronuntiat fieri nunquam poſſe, ut eadem vena ſimul & *revellendis* humoribus & *derivandis* inſerviat.

Ita latè in omnem univerſæ medicinæ ambitum *Anatomica* notitia pertinet : ſine quâ illa aut nulla omnino eſt, aut *Empirica*; Perpetuò quippe fluctuat artificis ſententia : niſi artis fundamenta exquiſitè percipiat : & ſi cui caſu aliquo res bene ceſſerit, nullâ aliâ is laude dignus eſt, quàm quòd omne conſilium in fortunâ poſuerit.

Liceat hæc, quæ de *Jugularibus* ſecandis dicta ſunt, exemplo illuſtrare ; quod è mul-

a Method. Practic. Apoplex.

tis ideo ſumendum duxi, quoniam, experimento alterâ vice repetito, morbus tandem modo planè ſingulari abactus eſt. *Hippocratis* itaque ut inſtitutum ſequar, morbi formam paucis complectar.

Anno 1705 in eâ, quæ ad *Hiſpaniam* facta eſt, expeditione tam claſſem quàm caſtra *Britannica* invaſit febris, continua quidem, ferè tamen interdiu remittens; & ad *Stationariam*, quam Annis 1685 & 1686 adumbravit *Sydenhamus*, proximè viſa eſt accedere; niſi quòd in illâ frigus calorem per vices exceperit, hæc caloris tantùm remiſſione deferbuerit. Ineunte *Julio*, potiſſimùm increbuit; neſcio an in causâ fuerit præcalida illa, quæ modò præceſſerat, tempeſtas. Acceſſio morbi ſubita & atrox: nam præter vulgares notas, uti ſitim, inquietudinem, oculorum & præcordiorum gravitatem, linguæ ſcabritiem, artuum dolorem, corporis imbecillitatem, alvi deſidiam, *cerebrum* etiam ingruentis mali indicia ferebat; neque quenquam novi febre hâc laborantem, qui vel capitis dolore vel vertigine vacaret. In quàmplurimis etiam ventriculus malè ſe habuit. Nonnulli lumbi, quaſi inſtantibus *Variolis*, dolebant. Interdum levi quodam horrore febris acceſſit. Quando ad ſtatum pervenerat, ſpirandi moleſtiam, tendinum ſubſultus, & deli-

ria

ria ferè ſemper intulit, niſi arte tempeſtivè coercita. Increſcente morbo frequentes ſingultus, qui aliquando ad biduum durârunt citra ægroti periculum. *Athletici* præ aliis & acerbius affecti ſunt, & perempti citius: cæteri ferè lentâ morte ſublati. Nonnulli, cùm ceſſaſſe penitus videretur febris, dies quatuor vel quinque, ſine dolore aut ægrotatione, licet imbecilli, jacuerunt, deinde diſtentionibus nervorum repentè obortis, brevi expirabant. Atque hoc quidem, neglectis *Veſicatoriis*, præſertim obtigit. Convaleſcentibus aliquando ſupervenit ventris fluxus, qui tamen perrarò, niſi torminibus intervenientibus, mortem attulit. Aliàs, vires perquam ægerrimè redierunt, præcipuè *pituitoſis*; quibus etiam diutius incubuit morbus. In perpaucis *Parotides*, aut abſceſſus circa Inguen orti morbum ſolverunt; quod ſanè, quantùm advertere licebat, unicum erat morbi remedium, quod natura ſubminiſtravit: ſed ne hoc quidem, niſi *Evacuantibus* parcius adhibitis, accidere ſolebat.

Hujuſmodi febre correptus eſt D. *Pool*, in nave *Barfleur* Præfecti vicarius, cui D. *Gooper* Chirurgus pro Pharmacopæo fuit.

1. Die queſtus eſt de artuum doloribus, de æſtu, & capitis gravitate. Pulſus velox

& validus; nulla alvi dejectio. Itaque sanguis ex brachio missus est ad ℥xii.

2. Doloribus aliquatenus mitigatis, cætera ferè eadem, Accessit & nausea. Quare vesperi datum est *Vomitorium*, à quo non modò alvus dejecta est, sed & capitis levamen est subsecutum caloriſque remissio.

3. Nox inquieta. Ventriculus meliùs se habuit. Sub noctem vehementer incalescebat. Pulsus celer, & inæqualis. In facie rubor maximus, & in capite dolor. Sitis intensa. Adhibitum est *Nuchæ Vesicatorium*. Temperatis medicamentis usus est; à calidioribus prorsus abstinuit.

4. Mane pulsus paulò pacatior. Sed post meridiem recrudescebant omnia. Rediit capitis molestia, aliquando & delirabat. Urina pallidior, nec quicquam in eâ subsedit. Applicâta sunt *Vesicatoria* ampla utrique brachio.

5. Per noctem multa corporis jactatio. Mane ferè eadem. Pulsus valens, velox, duriusculus. Itaque cùm frustrà fuerint *Vesicatoria*, missus est sanguis ex *Jugulari*, undè caput maximè recreatum est, mensque sibi constitit. Æstus remissior, siti utcunque permanente. Ita ferè ad horas sedecim agebat.

6. Post mediam noctem iterum delirabat, aliena multa locutus. Febris, nullâ interpo-

posità remissione, admodum ingraveſcebat. Injectus eſt *Clyſter*, & admotum capiti raſo *Veſicatorium*.

7. Eadem omnia. Nulla delirandi intermiſſio. In manibus inſuper tendines ſubſiliebant. Spiratio nonnihil difficilis. Adhibebatur alterum *Enema*.

8. Calor vehementiùs excanduit. Major etiam tendinum ſubſultus. Lingua aliquando hæſit. Scintillabant oculi. Urina haud malè colorata, nihil tamen depoſuit. Aptabantur utrique femori *Veſicatoria*.

9. Nihil omnino intellexit. Lecti fimbrias diduxit, & floccos vellicabat, cùm antea intra verba deſipuerat. Per vices aliquando ſingultu correptus eſt.

10. Quia omnia, etiam *Veſicatoriis* toties adhibitis, in pejus ruere viſa ſunt, & quia Pulſus adhuc ſatis valenter ſe habuit, iterum ex *Jugulari* eductæ ſunt ſanguinis ℥xii. A quo quidem tempore ſtatim ferè ceſſavit delirium, & cætera ſigna paulatim in melius mutata ſunt, ita ut ex toto tandem ſecuta ſit integritas.

Hæc, quæ de *Venis Jugularibus* dicta ſunt, ad *Arteriæ Temporalis* ſectionem perinde, & quidem propius, ſpectant. Hâc quippe apertâ, propter eum quo ſanguis effunditur impetum, ſi modò pleno flumine exiliat, expeditiſſima omnium ſit *Revulſio*.

Ar-

Arterias satis frequenter secuerunt medici veteres ; consuetudinemque eam ita apud *Ægyptios* invaluisse scribit *Alpinus* [a], ut has illi haud rarius quàm venas scinderent. Cæterùm hæc sectio, ut feliciter cedat : nonnihil difficultatis habet ; etiam aliquando cum periculo fit : quare nolo in hoc argumento longus esse, præsertim cùm minimè futurum videtur, ut nostri unquam homines huic medicinæ generi assuescant.

a Medic. Ægypt. p. 60.

COMMENTARIUS III.

De Sudoribus.

NOnnullos sudore primùm perfusos, dein febre liberatos memorat *Hippocrates*, sive sudor ille revera morbum finiebat, sive potius sub fine morbi obortus est, quod lib. 1, 6, 7. lib. 2. sect. 2, 7, 11, 12, contigisse constat. In quibus quidem ægrotis erumpente magis sanguine, quàm *sudoris* vi terminari videtur febris. Etenim sudor perpetuò apud *Hippocratem*, quantum ego percipio, non ut curandi instrumentum, sed tantùm ut præsagii nota proponitur. Igitur ille in libris, qui germani habentur, remedii, quod sudores provocet, nusquam meminit: etiam in iis, qui *Hippocrati* falsò

sunt

ſunt adſcripti, *ſemel* tantùm facta eſt hujus, qui medicamentis perficitur, ſudoris mentio. Author quippe libri *ſecundi Epidemiorum* [a] hoc imperat: at quâ demum medendi viâ ſudores ciet? Cubantem ſcilicet *ſtragulis* prudenter operit, deinde *farinam coctam vinumque meracum* exhibet. Neque etiam hæc dari ſuadet, niſi in illis febribus, quæ à *laſſitudine*, aut ſimili quâpiam causâ proveniunt, quales ferè ſunt quæ vocantur *Diariæ*.

Adeò parum in uſu apud veteres fuit intro ſumpta ad ſudores eliciendos medicina, ut de eâ verbum aliquod ne quidem apud *Latinum Hippocratem* reperias. Siquid ergo adverſum has febres auxilii attulerint ſudores, id omne à natura profectum eſſe videtur. In quibus fortè materia ſuperans facilius per cutim diſſipari poterat, vel propter cœli temperationem, vel propter bonos ægrotantium mores, quos neque deſidia, neque luxùria vitiaverat. Certè, ut nunc eſt hominum vita, fruſtra vel à natura vel ab arte hanc morbi ſolvendi viam expectamus: & ſiqua acerbior inciderit febris, verè mihi videor eſſe affirmaturus, rariſſimè per ſudores ſolos ad integritatem veniri.

Sed tamen ab *Arabum* uſque temporibus cœpit in immenſum ſerpere remediorum ſudores

[a] Sub fine.

dores moventium varietas: ut vix ulla ſit febris, adverſus quam vel *Chymicorum* aliquis, vel Anicula paulò curioſior, nulla morbi habita ratione, ſingulare *Antidotum* non adinvenerit. Hinc conſuetudo illa ad nos etiam defluxit, ut febricitantes *Cardiacis* maximè, utpote jucundam curationem promittentibus, uterentur. Ita facilè voluptatis causâ in errorem incidimus; qui nuſquam periculoſior eſt, quàm ubi de ſalute agitur.

Hanc medendi inſtitutionem, ut nimiùm in calidioribus remediis poſitam, jure repudiat *Sydenhamus*: quæ tamen ex hodiernâ medicinâ non videtur penitus, uti debuit, exulâſſe. Quid enim hac curandi ratione aſſequuntur medici, niſi ut calidiſſima quæque exhibendo, ſudoreſque affatim provocando, rapidior fiat ſanguinis circuitus, quod & fatentur ipſi: unde, febre paulatim invaleſcente, & cerebrum tandem occupante, delira nervorumque diſtentiones, ſi non accerſi, ſaltem haud arceri videmus. Idque conſtanter experiuntur ii, qui in febribus acutis nihil niſi *Serpentariæ* radicem, *Salemque de Cornu Cervino* expreſſum, & ſimilia, amant ingerere. Idem accidere ſolet, ubi in febribus *remittentibus Corticem Peruvianum* importunius adhiberi contigerit: cujus hunc ferè exitum percipiunt medentes, ut quæ antea paululum ſubſederat febris, jam, nulla inter-

interpoſitâ morâ, vehementiùs excandeſcat. Sed in hoc rerum ſtatu quid demum conſilii capiunt? Scilicet metu exterriti, inque maxima inconſtantia verſati, ultro citroque ſe agere neceſſe habent, & continuò aut ad *Vomitoria*, aut ad *Sanguinis miſſionem*, aut ad *Veſicantia*, tanquam ad extrema remedia, confugiunt. Hunc adeò fructum habet præpoſtera hæc medendi ratio, ut, unde incipere debuerint, ibi morbo jam conſiſtente deſinant; & ea ſalutis præſidia alieno tempore fruſtra ſæpius tentent, quæ Artis periti inter initia valetudinis magno cubantium commodo præcipiunt.

Eſt & alia huic diverſa inſania, quam inſaniunt nonnulli, quorum in *Acidis* poſita eſt omnis curatio; quique ſpem nullam niſi in *Aceto*, aut *Pomorum agreſtium* ſucco collocant: quaſi quia nefas ſit ægrotum comburere, ideò protinus frigore enecare oporteat.

Nollem hæc, quæ hactenus dicta ſunt, ita accipi, quaſi nulla in febribus curandis remedia, quæ ſudores eliciant, ſuaderem. Etenim quæ mediæ materiæ ſunt, & temperata habentur, multo cum emolumento adhiberi & poſſe, & debere haud inficior. Iſta, de quibus antea dictum eſt, cùm utrinque à mediocritate nimium abſint, tanquam planè pernicioſa, ex medentis ſupellectile penitus rejicienda ſunt: his etiam, quæ blandiora

diora ſunt, ſi iis ſolis rem totam committimus, parum tutò creditur. Sin præceſſerint *Evacuantia*, & febri melius ſuccurrunt, & ſudores evocant expeditius. Quod & de *Opiatis* veriſſimum eſt: quibus quidem nulla eſt medicina ad aperienda cutis ſpiracula efficacior.

COMMENTARIUS IV.

De Vomitione.

UNica eſt apud *Hippocratem* Hiſtoria lib. 1. 13. in quâ, ubi præceſſerat *Vomitio*, morbus ſolvi dicitur. Quod quidem obſervatum, in communem medendi uſum traxerunt artis noſtræ principes. Neque enim ullum eſt remedium ſub initiis febrium æquè ſalutare; ſæpenumero & neceſſarium eſt, ſiquando, quod plerumque fit, vel nauſea, vel ventriculi gravitas, vel etiam capitis dolor invaſerit. Quod medicinæ genus & apud vetuſtiſſimos *Græcos* haud infrequens fuit, & *Celſi* temporibus *Romæ* perquam familiare. Hâc quippe evacuandi ratione non modò primæ purgantur viæ, crudæque materiæ redundantia compeſcitur; ſed cùm viſcera muſculique corporis vehementiore motu agitentur, ipſæque medicamenti particulæ in ſanguinem ſeſe inſinuent, ita demum reſolvuntur

vuntur humores, ut liberior ſit intra vaſa tenuia circuitus, & ſi quid ſuperfluum ſit per cuticulares meatus diffluat. Igitur in hâc Hiſtoriâ, poſt vomitum excitatum, ſudores multos conſecutos eſſe teſtatur *Hippocrates*.

Ita medicamenti, quo vomitus cietur, interior eſt quædam actio: quæ nuſquam aliàs ſe manifeſtiùs prodit, quàm in celebri illâ radice, *Ipecacoanhâ*. Hujus ſanè vis in attenuandis humoribus eximia eſt; cui & fidem facit ſumma herbæ amaritudo; & vividus ille, qui apparatu *Chymico* elicitur, Sal. Equidem hanc radicem non parcâ manu adhibitam eſſe comperi, cùm nulla ferè vel per os, vel per alvum ſequeretur purgatio: elapsâ autem unâ aut alterâ horâ incaleſcere cœpit ægrotus, ita ut, pulſu excitato, tandem in uberrimum ſudorem colliqueſceret. Atque in hoc, quantum ego conjecturâ aſſequi poſſum, præcipuè conſiſtit egregia illa in *Dyſentericis* affectibus virtus, quam ſibi præ aliis vomendi inſtrumentis *Ipecacoanha* vendicat. Igitur à *Braſilienſibus* [a] præſentiſſimum habetur contra venena auxilium.

Dixi, ſub *initiis* maximè febrium *vomitionem* eſſe tentandam. Neque in contrariam partem teſtis citandus eſt *Hippocrates*, li-

a Gul. Piſon. Hiſtor. Braſil.

licet circa *decimum quartum* diem evacuatione hâc morbum solvi dixerit. Nam mulier hæc, à *septimo*, febre planè libera fuit, tresque ita dies integrè egerat: *undecimo* autem, rigore correpta est, quem excepit æstus intensior: ita ut hæc febris ex *intermittentium* genere fuisse videatur, quæ quidem *continuæ*, ut sæpe fieri solet, successerat. Adeoque, novo huic morbo, circa principia, finem attulit *Vomitio*: quæ quidem ad extinguendas febres intermittentes semper cum fructu adhibetur, etiam & ad continuas valet, si morbus nondum inveteraverit.

Atque hæc sanè in febribus acutis facere oportet; neque tamen ideo in morbis omnibus, qui febrem habent conjunctam, experiri convenit. Quid enim de iis censendum est, qui in *Pleuritide* v. g. contra *Celsi* præceptum [a] *Vomitoria*, eaque valentissima, præscribunt? Quasi unquam vehemens illa lateris contentio, quæ inter vomendum oritur, morbum levaret! Imò augeat necesse est. Nam eo remedii genere intempestivè adhibito, quæ in *pleuram* aut *pulmones* defluxerat materia, altiùs multò impingitur, vasaqua obstruit pertinaciùs. Quid de iis etiam, qui, *variolis* ferè jam ad maturitatem perductis, vomentia præcipiunt? Cùm nulla

pror-

a. 3. 6.

prorſus medicina humores potentiùs avertat, quàm quæ *vomitum* ciet, cujus ſanè in revellendo vis ex hoc ſatis intelligitur, quòd ſcilicet *coxarum dolores*, atque *Oedemata* ſæpius expugnet, aliis fruſtra diuque tentatis revellentibus. Hanc itaque ob cauſam, qui de curandi ratione accuratiſſimè ſcripſerunt Authores, inſtante jam *Criſi*, *Vomitoria* planè prohibent: utpote quæ, *revellendi* vim cùm habeant, iſti levationis viæ, quam, magiſtra optima medendi, natura molitur, procul dubio officiant. Immo Viri Artis *Chirurgicæ* peritiſſimi, hoc ſibi ut perpetuum proponunt; Ubicunque tumor aliquis ad ſuppurationem inclinaverit, ibi non modò à *Vomitoriis*, ſed ab omnibus cujuſcunque generis *evacuantibus* eſſe abſtinendum. Quare, variolis jam matureſcentibus, niſi quid à ſuffocatione ſit periculi, & ratione ipſâ, & univerſâ ſcientium voce damnatur *Vomitio*: quam tamen nonnullis eò uſque placuiſſe vidimus, ut, ſub ipſo ferè mortis articulo, hoc perquam familiariter uſi ſint remedio.

COMMENTARIUS V.

De Excreatione purulenta : De Pleuritide item, & Peripneumonia.

SPuta quidem multa ejecit *Pythion* lib. 3. 1. in quo tamen morbus ita parum excreatione aliquâ materiæ ſolutus eſt, ut non niſi ſuppuratione coortâ tandem deceſſerit. Solus eſt *Anaxion* lib. 3. ſect. 28. cui hâc viâ obtigit integra morbi liberatio. Sanè memorabilis eſt Hiſtoria, quam & ſæpius retractat *Galenus*, & quanto cum judicio eam perſecutus eſt *Hippocrates*, oſtendit; dicitque varias hîc commiſtas eſſe notas, quæ non ſunt perpetuæ, ideoque nomen morbi à ſcriptore reticeri: quem ipſe tamen *Galenus* pro germanâ *Pleuritide* agnoſcit. De quâ quidem pauca diſtinctiùs proferam, quia huic argumento ab authoribus parum eſſe ſatisfactum video.

Pleuritis adeò vera à *Pleuræ* inflammatione oritur: ſiquidem intra parietes hujuſce membranæ (duplex enim eſt) Arteriolæ multæ à ramo intercoſtali deductæ effunduntur, quæ, levi ſæpe de cauſâ nimiùm diſtentæ, obſtrui ſolent, inflammationemque pariunt. Legitima *Pleuritidis* ſigna, quibus ea ab alio quovis morbo diſtinguitur, ſunt

ſunt quatuor, *dolor lateris vehemens atque pungens, ſpirandi difficultas, febris*, & *Pulſuum durities*; quod quidem ultimum inter proprietatis notas malim reponere, quàm, cum *Galeno*, *Tuſſim*. Cujus ſanè ſententiam uti ſæpius datâ operâ aſpernari & reſpuere, hominis eſſet valde arrogantis; ita in omnibus ſequi velle, ſuperſtitioſi eſt. Neque enim Authores in medicinâ faciendâ, ſed Rationis momenta quærenda ſunt.

Riverii Reformati Editor, *Joh. Manelſum* ſecutus (qui, repugnante omni medicorum ſcholâ; *ſerratum* Pulſum in *Hecticis* [a] ſolùm, non in *Pleuriticis* agnoſcit) hanc pulſûs duritiem omnino explodit, tanquam rem in *Pleuritide* nunquam, nedum in alio quocunque morbi genere, obſervatam. Sed, præterquam quòd ſcriptores propè univerſi *Pulſûs duritiem* lateris dolori familiariſſimam eſſe tradunt, uſus ipſe ſatis teſtatur eam perpetuò adeſſe, ubi paulò vehementiûs non huic modò *membranæ*, ſed cæteris etiam, cerebri præſertim, inſederit inflammatio. Et certè hujuſce Pulſûs, ſi ad ſenſum provocamus, tam facilis atque expedita eſt diſtinctio, quàm aut validi, aut celeris, aut pleni.

Quòd ſi partium membranacearum naturam propiùs contemplari libeat, duritatis

[a] Bald. Bald. Epiſt. pag. 22.

hujus rationem protinus aſſequemur. Siquidem membranæ omnes ſunt *Elaſticæ*, ideoque à vi externâ diverſimodè vel conſtringi, vel explicari ſolent. Hinc pelles animalium tam mortuorum quàm viventium, ſeſe in arctum retrahunt, ſi calor aliquo modo acceſſerit: idque in omnibus corporibus, quæ flecti & reſilire queunt, perpetuum eſt, ut, ſiqua eorum portio aut porrectior, aut contractior fiat, cæteræ omnes pariter de ſtatu priſtino declinent. Serici quippe aut Chalybis filum, Funis, vel Chorda muſica, ſiquam in alterâ extremitate vim paſſa fuerit, in alterâ vibrabit: quæ quidem omnia per totam æqualiter longitudinem aut intendi, aut remitti videmus. Siquam itidem membranæ partem vehementiùs pervelli & contrahi contigerit, quod reliquum eſt unà conſpirat, & modo planè ſimili afficitur. Totius adeò corporis membranæ mutuum inter ſe invicem habent commercium, ab iiſque propagantur omnes *Arteriarum* tunicæ. Inflammatione igitur obortâ, *Pleura* irritatur admodum & conſtringitur, eandemque rigiditatis ſpeciem in *Arterias* derivat: atque hæc quidem *Arteriarum* contractio, quâ minùs flexibiles fiunt, digitoque ſegniùs cedunt, *duritatis* ſenſum efficiet.

Uti nulla legitima *Pleuritis* ſine his, quas modo retuli, notis poteſt conſiſtere; ita mul-

multæ aliæ affectibus, quos vocamus *Pleuriticos*, sæpius adhæresce re solent : quæ tamen ad alium morbum, huicque in multis dissimilem, *Peripneumoniam* nimirum, pertinent. Illud jure aliquis mirabitur, tam confusam atque implicatam esse utriusque hujus morbi descriptionem; & à *Veteribus* & à *Recentioribus* traditam. *Veteres* quidem eos inter se distingui scribunt, sed easdem utrique notas assignant : idque facilè animadvertere licet, quòd, quæ apud illos de *Pleuritidis* charactere leguntur, ad *Pleuritidem* quidem referenda sint, sed cum *Peripneumoniâ* conjunctam. Etenim *Peripneumoniæ* simplex atque incomitata in eorum scriptis occurrit; de *Pleuritide* verò, quæ *Peripneumoniam* non habuerit adjunctam, nisi *semel* apud *Hippocratem* [a], nihil usquam legimus. *Recentiorum* plerique vix ullum inter hos morbos discrimen ponunt, gradu tantùm dissimiles esse volunt : nonnulli etiam ad *Pleuram* tantillùm attendunt, ut in *Pleuritide* nullas ei partes concedant. Hinc adeò manavit omnis hæc obscuritas : scilicet cùm *Pleura* ita affecta, ut in *abscessum* veniat, pulmones, uti loco proximi, ita & si fabricam spectes, tenerrimi, labem facilè arripiunt, *Pleuræque* adhæresc unt : ita cùm *Peripneumonia Pleuritidi* supervenerit, describitur tamen

[a] Morb. lib. 1.

men morbus, tanquam mera eſſet *Pleuritis*. Hocque perſpicuum faciunt ii, qui mali hujus decurſum ſcriptis explicant. Fatendum eſt frequenter accidere, ut pulmones unà laborent: ſed id utique in *Pleuritide* minimè perpetuum eſt. Quod ut meliùs intelligi queat, haud alienum erit partium, quę in his morbis affici ſolent, ſitum naturamque perpendere: quippe in hâc re eam nobis lucem impertiet *Anatome*, ut in alterutro morbo tum ſignorum cauſas, tum medendi rationes clariùs inveſtigare poſſimus.

Peripneumonia itaque uno omnium conſenſu nihil aliud eſt, quàm pulmonum inflammatio: hanc a *Pleuritide* ſecretam atque liberam operæ pretium erit explorare, ut, quæ ſui indicia vi ſuâpte proferat, videamus. Pulmonibus obſtructis atque inflammatione quâdam correptis fieri non poteſt, quin primum morbi impetum ſuſtineant *Bronchiorum* vaſcula: quibus ſupra modum turgentibus, interior *Aſperæ Arteriæ* tunica ita comprimitur & vellicatur, ut muſculis inde contractis, ac ſpiritu per os rejecto, *Tuſſim* provocet. Hoc onere oppreſſis pulmonibus, quidam gravitatis atque moleſtię ſenſus ſuboritur, &, aëre tum intromiſſo tum expulſo citiùs, turbatior fit & magis feſtinata reſpiratio: ita ut, cùm calor, quem parit inflammatio, naturali intenſior

fit,

ſit, ſpiritus etiam, dum emittitur, incaleſcere videatur. Et hic quidem in ſpirando fervor, tanquam perennis & conſtans *Peripneumonia* nota apud *Hippocratem* proponitur: etiam ſola eſt, quę non communiter & *Pleuritidi* conveniat, quemadmodum morbum hunc & ab illo & à veteribus cunctis deſcriptum accepimus. Cùm itaque diutiùs invaluerit obſtructio, quid factu facilius eſt, quàm ut vaſorum aliquot, quæ agitari plurimùm interque ſe collidi diximus, rumpantur? Quorum tunicis dehiſcentibus profluet ſuo tempore vel tenuis humor, vel ſaniés, vel pus, prout ulcerum ratio exigit. Ad hunc modum materia intra membranas *Bronchiales* accumulata, quà natura iter oſtendit, excreatione tandem egeritur. Igitur quando hæc ſimul cum *acutâ, febre* concurſant, viz. *Tuſſis, pulmonum Gravitas, Spiritus calidior, Puriſque rejectio*, propria & minimè ementientia ſunt *Peripneumoniæ* indicia. Quorum quidem poſtremum non morbum modo indicat, ſed & plerumque ſolvit; quippe ex *Peripneumonicis* pauci, niſi ſubvenerit pectoris purgatio, evadunt.

Nihilominus ab omnium ferè ætatum ſcriptoribus, *Tuſſis* atque *ſputorum Excreatio* inter ſigna, quibus ſecernitur *Pleuritis*; recenſentur. Interdum ſanè eſt, ubi *Pleu-*

vitin comitetur *Tuſſis*, cui tamen ex naturæ neceſſitate nulla eſt cum eâ cognatio: pulmones quippe & *Pleuræ* & Coſtis ſæpius adhæſiſſe compertum eſt, minimè interim accedente *Tuſſi*: etiam ab *Empyemate*, in quo materia undiquaque diffluens pulmonum ſuperficiem continuò premit, haud rarò abeſt *Tuſſis*. Quam tamen à *Peripneumoniâ* abeſſe non poſſe ſatis docet *Anatome*: & cuicunque harum ſtructura partium vel mediocriter cognita ſit, is intelligat neceſſe eſt, quàm parum in purgando pectore valeat ſola lateris inflammatio, niſi & idem ſimul ſit in pulmonibus vitium, ſive, quod eodem redit, niſi adſit *Peripneumonia*. Ita ut hoc malo laborantes *Pleuripneumonicos* rectè dixerit [a] *Riolanus*. Hoc nimirum & ratio, & hiſtoria medica confirmant: nam multa *Pleuriticorum* cadavera ſecta ſunt, in quibus *Pleura* quidem corrupta, [b] Pulmo adhuc integer repertus eſt: etiam ubi *Pleuritide* ægrotum periiſſe ſcribitur, pulmones nunquam intactos fuiſſe diſcimus, ſiquando & *Tuſſis* & *ſputorum Fluxio* præceſſerint [c], itaque optandum eſſet, ut, quemadmodum hæc ſanorum, ita & illa morbidorum corporum accurata inſpectio apud nos in conſue-

a Anthropolog. de Pulmone. b Bonet ſepulch. Veſling. Obſ. 36. Bald. Bald. 45. 56. Proſp. Mart. in Hipp. 70. c Harder. Obſ. Anat. Bonet. ſepulch.

ſuetudinem veniret : etenim res minime controverſa eſt , lucem eſſe omnem ab arte *Anatomicâ* petendam , quâ Medicus morborum plurimorum & proprias ſedes eruere poſſit , & ſigna legitima internoſcere. Quam ob cauſam factum eſſe arbitror , ut *Celſus* elegantiſſimam illam humani corporis [a] deſcriptionem curandi præceptis inſeruerit : utque , eadem veſtigia perſecutus , breve quoddam de partium ſtructurâ commentariolum morborum Hiſtoriis præmiſerit : *Aretæus*.

Legitur apud [b] *Dodonæum* Hiſtoria *Peripneumoniæ* popularis , quæ tunc temporis , viz. annis 1557 & 1565 graſſata eſt , in quâ comites perpetui aderant *Tuſſis* , *Puriſque Excreatio* : Atque is quidem ad extremum narratiunculam ſuam ſic claudit , quòd ſcilicet *morbum hunc non Pleuritidem , ſed Peripneumoniam fuiſſe , mortuorum corporum diſſectiones coram oſtenderint* . Et hoc utique intelligi velle videtur , medicorum eſſe de eo , tanquam *Pleuritico* affectu , judicium.

Hâc *Tuſſis* Expuitioniſque ratione habitâ, uti alii veterum multi , ita *Herophilus* (quo nemo in ſcientiâ vel *Anatomicâ* vel Medicâ, ſi *Galeno* credimus , exercitatior fuit) *Pleuritidis* ſedem in pulmonibus ſitam eſſe contendit . Argumentum ipſum , *Cœlio Aureliano*

a Lib. 4. cap. 1. & 8. 1. b Obſerv. Medicin. 21.

liano interprete, ſic deducitur. „ [a] *Debinc* „ *etiam* Tuſſicula *ſignum eſt ex antecedenti-* „ *bus conſequens morbum fibrarum pulmonis*, „ *eſudati corporis liquoris ſive Cannæ guttu-* „ *ris: ſingula etiam extuſſita de pulmone venire* „ *manifeſtum eſt, qui neque venis neque arte-* „ *riis neque fibris contiguus vel admixtus eſſe* „ *lateri videatur, ut per ipſum latere accepta* „ *extludi poſſe credamus*. Et ea ſanè eſt hujus argumenti vis, ut, quæ ipſe *Cælius* contra diſputat, nugatoria planè ſint atque infirma. Fatendum eſt quidem *Herophilum Pleuritidis* vocabulo abuſum fuiſſe, qui tamen de tuſſiendi ſputandique ratione rectiſſimè ſenſit: in eâ enim erat opinione, cùm in tota pulmonum ſubſtantia vitium ſit, oriri [b] *Peripneumoniam*; cùm in parte tantùm *Pleuritin*.

Hunc de *Pleuritide* errorem renovavit ante duo ferè ſecula *Alexander Petronius*, & à pulmonibus tumentibus urgentibuſque *Pleuram* malum omne derivari voluit; membranas ſcilicet negavit inflammari poſſe, ideoque ita parum conceſſit auxilii aliquid in ſanguinis detractione ſitum eſſe, ut eam in *Pleuritide* tractanda contumaciter repudiaret. Qua quidem in re eo uſque proceſſit hominis authoritas dicam an confidentia, ut *Romæ* Sectam condiderit: exemplo pro-

pe

a lib. 2. cap. 16. b Ib. cap. 25.

pe inaudito, ut, opinionem non abſurdam modò ſed jam pridem relictam revocando, Inventoris gloriam adeptus ſit.

Explicatâ ad hunc modum morbi utriuſque hiſtoriâ, facilè apparet, quàm malè *Pleuritidi* adſcribitur, tanquam proprietatis nota, *Puris Excreatio*: quamque ineptè atque inaniter operam navent ii, qui vias, quibus hæc *Pleuræ* materia per pulmones deferatur, excogitant. Quorum alii eam à pulmonum tunicis imbibi, alii in ſanguinem reſorberi putant: & quò meliùs ſibi conſtet fabula, vaſa huic fungendo officio perquam ingenioſe aſſignant, aut venam ſcilicet *Azygon*, aut *Vertebrales*, etiam & *Bronchiales Arterias*, prout fert acumen hominum conjecturam modò huc, modò illuc ducentium. Atque huic fundamento maximè nititur, quæ à ſcriptoribus medicis præcipitur curandi Ratio, tam in ſimplici, quàm in eâ, quæ *Peripneumoniæ* conjungitur, *Pleuritide*, ubi omnis ferè, quam adhiberi volunt, medicina ad ſputa elicienda dirigitur: cùm tamen in ſimplici *Pleuritide* ſæpenumero nihil coëat, quod expui debeat; neque, ſi debeat, ſine *Peripneumoniæ* interventu, ſurſum evocari poſſit. Adeò qui in iſtâ *Pleuritidis* ſpecie hanc tantummodo medendi viam ſequitur, haud ſanè intelligo, cur non idem & in pedum in-

inflammatione ſputum moventia præſcribat.

Frequens eſt hujuſmodi *Pleuritis*, quæ etiam & à *Spuria*, ut vocatur, facilè diſtingui poteſt: hæc aliquando in ſuppurationem abit; & materiæ vis vel in vacuum Thoracis ſinum effunditur, vel aliquando etiam, citra tuſſim ullam purgationemve pectoris, aut per alvum, aut per veſicam abducitur. Idem & nonnunquam accidit, ubi parcior fuerit per ſputa materiæ rejectio. Exemplo eſt *Pythion*, qui exorto poſt quadrageſimum diem circa iedem abſceſſu, ita ut Puris plurimum cum Urina effluxerit, ad ſanitatem pervenit. Sunt etiam *Pleuritides*, quibus nulla ſupervenit ſuppuratio; quas cum *Tuſſi ſiccâ* junctas deſcribit ſive [a] *Hippocrates* ſive quis alius, & proinde *aridas* & *ſine ſputo* appellat. Haſque veras eſſe *Pleuritides* argumento eſt, quòd cum lateris dolore *Febris* etiam *invaſerit*. Igitur eas *venæſectione* ſæpius, medicamentiſque *diſcutientibus* curari tradit. Hinc *Aretæus*, qui inter *Græcos*, ab *Hippocratis* laude propiùs abeſt, tum quòd eleganter admodum, linguâ *Ionicâ*, ſcripſerit, tum quòd a ſe pleraque depromens, alienis veſtigiis minimè inſtiterit, venam *primo die* aperiri jubet. Neque dubium eſt, in hac

Ana-

a. Morb. lib. 1. 25. & 2. 42.

Anaxionis ægrotatione, eandem medendi viam ab *Hippocrate* fuiſſe inſtitutam, & in principio quidem morbi; cùm nondùm *octavum* diem attigerat, neque adhuc ſputorum ulla fuerat maturitas. Ego quidem hac ipſâ, quæ proximè elapſa eſt, hieme, *Pleuriticis* interfui non paucis, quibus nulla fuerit puris exſpuendi ſignificatio: qui tamen omnes, venâ ter aut ampliùs ſectâ, admotiſque *Veſicatoriis*, ad ſanitatem pervenerunt. Et in hoc rerum ſtatu non dubitans dixerim, *Oleoſa* omnia, quæque ad ſputum excitandum idonea habentur, per ſe ipſa, parum proficere.

Sunt fortaſſe, qui hæc, quæ paulò ſubtiliùs de his affectibus diſceptata ſunt, non ita multum ad curandi artem conferre exiſtiment. Quorum tamen pace dixerim ad rem medicam plurimum intereſſe, ut certa nobis ſit, tum de notâ morbi propria, tum de ſede, cognitio. His quippe repertis, medendi facultatem feliciùs reperiemus. Igitur qui *Pleuritidis* naturam bene perſpectam habet, facilè ſentiet, quàm præſens inter initia ſit à vena ſecta auxilium: hinc quippe ita pendet omnis ægrotantium ſalus, ut ſi ab hoc medicinæ genere diſceſſeris, aliud fruſtra quæras. Hanc in *Pleuritide* tractanda viam tenuit *Sydenhamus*, ſanguinemque liberrimè detraxit, de remediis, quæ

quæ ſputa extruderent, parum ſolicitus. Eandem hanc viam nunquam deſeret, cui corporis morbique ratio explorata ſit: quæ quàm accuratè à medico intelligi debeat, hac ipſâ in re *Petroniani* iſti inſigne documentum reliquerunt. Nam ii, quia morbi ſedem ignoraverint, neque ad *Pleuram* omnino pertinere putarint, ideo nec ſanguinem quidem mittendum cenſuerunt. Ita opinionem falſam in re, ut videri poteſt, leviſſima magni errores conſequuntur: & hæc præſertim circa morbos commenta id habent periculi, ut eorum artifices, cùm mederi volunt, vehementer peccent, & cum *Petronianis* ſola, quæ in medendo valitura ſunt, præſidia aut negligant, aut planè rejiciant. Qui quidem quanquam optima petere videantur, non voluntate quidem, ſed curſus errore falluntur.

COMMENTARIUS VI.

De Abſceſſu: deque Coli & Veſicæ Ulcere.

SIngularis eſt illa *Pythionis* hiſtoria, in principio *tertii* deſcripta: in quâ demum abſceſſus circa Sedem ſubortus, cùm per Urinæ itinera puris plurimum effuderat, integrum febri finem attulit. Qui notulas, quæ

quæ his Hiſtoriis ſubſcriptę leguntur, affinxit, hanc morbi liberationem *Urinæ copioſius effuſæ* tribuit : id quidem perperam ; neque enim ad urinę quantitatem, ſed ad qualitatem potius, utpote quę fuerit purulenta, *Pythionis* ſanitas referri debet. Neque leve eſt quod *Hippocrates* his in libris ſępius obſervat, Urinam, quoties materia illa purulenta per veſicam abducta eſt, cum difficultate & dolore reddi conſuêſſe, ita ut Stranguria laboraverit ęgrotus. Cujus rei rationem erit aliàs opportunior exponendi locus.

Morbos abſceſſu ſolvi ſatis vulgare eſt, qui frequentiſſime quidem febribus & variolis ſupervenit, maximè circa aures atque inguina. Nonnunquam & toto corpore diffuſa excreſcunt tubercula, quę in Pus aliquando reſolvuntur. At hęc circa Urinę meatus ſuppuratio haud ita admodum frequens eſt, niſi in Calculoſis : ſaltem quę *febricitantibus* ſalutem prębuit, in medicorum monumentis perrarò legitur. Mihi ſanè ſemel videre contigit, quod huic *Hippocratis* exemplo planè reſpondeàt : ita tamen ut hoc interſit ; quòd, utcunque abſceſſu facto paulatim deceſſerat febris, ęgrotus tamen ſanitati minime reſtitutus ſit. Cujus quidem ęgrotationis Hiſtoriam, quia ſimilem neque in libris unquam invenerim,

neque

neque auditione acceperim, hoc in loco perſcribere haud putavi alienum.

Vir & ingenio peracri, & ſtudio flagranti, & doctrina eximia, & memoria ſingulari excellens, anno ętatis ſexageſimo tertio, circa *Autumni* initium, valetudinem amiſit. Urgebant nempe viſcerum dolor, flatus, & quaſi quędam convulſio: langueſcebat admodum ſtomachus. Poſt autem aliquantò aderat deſidendi mingendique cupiditas, ſtranguria, dolor juxta inguen & circa glandem permoleſtus, prędipue poſt extremam mictionem graviſſimus, in *Perinæo* ad veſicę cervicem pondus: atque hęc omnia & nova, & repentina. Urina primùm difficilis, atque interciſa; deinde mox magno cum impetu & ſonitu quodam, quaſi ventus aliquis erumperet, excreta: in qua quidem color inerat naturalis, nihil tamen ſubſedit. Dolor aut reſupinato, aut inclinato, aut etiam cùm diſtenderetur veſica, levior. Atque hę inter mingendum moleſtię ad vitę uſque finem perdurabant. Acceſſit interdum ſitis.

Hoc ferè modo ad medium *Novembrem* traxit: quo tempore dolores ſtatim exacerbeſcere ſenſit, ſiquid paulò calidius hauſerat: per biduum vomitu omnia rejecit; cruciari ſibi inteſtina, & abdomen vehementiùs tendi querebatur.

Nov.

Nov. 18. Inter mejendum dolor acerrimus ; febris cum ſiti ſatis acuta : quæ tamen, die tertio elapſo, aliquantulùm remiſerunt. Arenulæ aliquot aſperæ, quæ magnitudine caput aciculæ æquabant, ejectæ, color urinæ ſaturatior: in quâ ſubſedit plurimum muci glutinoſi & ſubflavi, ſanguine hinc inde, aliquando etiam carunculis ramentiſve reſperſi: qui quidem à pure minimùm aberat, niſi quòd neque læve admodum eſſet, neque malè olens. Cum Urinâ ſæpe ejuſmodi flatus proruperunt, ut æger quendam quaſi crepitum reddere videretur.

Nov. 26. Recruduit dolor ; obortus eſt rigor ; horrore totum corpus intremuit. Pulſus celer, & depreſſus; lingua arida. Urina ſanguine plurimùm tincta ; quam quidem non niſi in lecto cubans excernere potuit.

Dec. 3. Dolorum requies; ſeu potiùs ſenſus obtuſior. Caput quippe tentari cœpit. Febris, ſingulis diebus veſperi ingraveſcere ſueta, tandem ferè prorſus elanguit. Spiritus paulò difficilior. Urina mordax, planeque mali odoris: pus eâ largitate profluens, ut urinæ copiam propè exceſſerit. Huic malorum moli paulatim acceſſit ſenſuum ſtupor. Ita in hoc Viro ille animi motus, quo nihil celerius aut acutius eſſe poterat, veter-

no tandem obtorpuit. Quis autem non jure beatum illum dixerit, vel quòd vitam doloris expers tamdiu produxit, vel quòd, cùm diutius haud ſine dolore vivendum eſſet, vivere deſiit?

Aperto cadavere, Urinæ iter accuratius perveſtigatum eſt. Nam ad ſectionem ita animo parati acceſſimus, quaſi qui calculum eſſemus inventuri. Sed neque in veſicâ, neque in ureteribus, neque in renibus ipſis, ullum omnino ſabuli, nedum Calculi apparuit veſtigium. Dum ulterius viſcera ſcrutamur, Colon ita pertinaciter veſicæ adhæreſcere animadverſum eſt, ut ne cultro quidem facile dividi poſſet. Quâque in parte adhæreſcebat, in conſpectum venit Diametri quaſi ſeſquiuncialis ulcus rotundum, quod non modo *Coli* ipſius tunicas penitus ablumpſerat, ſed etiam veſicæ membranam extimam perederat. Hinc via per tunicam veſicæ mediam ſive muſculoſam perforata eſt, quæ pennam anſerinam reciperet: unde continuò pus ab ulcere intra veſicam defluxit, aditusque patuit, quo in Urinæ ductum ab inteſtinis commigrarent flatus; de quibus quidem, dum viveret, ægrotum ſomniâſſe perperam credidimus.

Satis jam credo intelexit Lector, ſigna hîc omnia præceſſiſſe, quæ Calculo in veſicâ ſito propria habentur. De quo ne dubitare

re

re poſſemus, maximo ſanè erat argumento, quòd ea ſe ita clarè prodidiſſent. Sed nos demum erroris coarguit, magiſter in morborum cauſis eruendis optimus, culter *Anatomicus*. Igitur in hujuſmodi re, ubi inciderit Calculi ſuſpicio, niſi is inter explorandum *Chirurgi* manu deprehendatur, de eo non ita fidenter pronunciare convenit. Neque enim erubeſcendum eſt, ſi haud ſemper nobis liceat, quâ ratione morbos aut gignat aut abigat natura, ſuſpicari: ſaltem honeſtius eſt nos aliquid neſcire nos confiteri, quàm tandem in opinione fictâ atque vanâ convictos turpiter erubeſcere.

Sæpenumero mihi de his ipſis ſignis cogitanti non ita obſcura videtur ratio, quemadmodum ea, etiam ſine Calculo, pus ſuâpte vi producere potuiſſet. Nam ſatis mihi videor intelligere, cur pus, interiorem veſicæ membranulam ſtimulans, tot tragœdias excitârit: cur eâdem de causâ mejendi ac deſidendi cupiditatem, cur dolorem, etiam ad extrema glandis, commoverit: cur urinæ ardorem ſtillicidiumque, aut circa veſicæ anguſtias ſubſiſtens, aut urethram deinde tranſfluens, invexerit. In hoc unicè hæreo, unde nimirum fieri potuit, ut tantilla puris effluxio alicujus ponderis ſenſum, eumque haud mediocrem, exciverit: nam aderat circa pubem gravitas continua, qualis Cal-

culo premente ſentiri ſolet. In quamcunque partem hoc argumentum verſo, fateor memet mihi parum ſatisfacere; quod igitur viris in hoc ſcientiæ genere exercitatioribus diſcutiendum relinquo, iis, ſi qua in re tam reconditâ rationum momenta proferre voluerint, gratiam habiturus.

COMMENTARIUS VII.

De Purgatione: Quam vim habeat in febre putrida, quæ variolis confluentibus ſupervenit, inque capitis Eryſipelate.

ÆGrotis pluribus, nempe lib. 1. 10. lib. 3. 3. ſect. 2. 9. ex *alvi reſolutione* valetudinem eſſe reſtitutam conſtat. De quo quidem auxilio ita multa in *Epidemiorum* libris habet *Hippocrates*, ut hanc omnium frequentiſſimam fuiſſe animadvertat, quam natura in Morbis hiſce liberandis molita eſt, viam. Idem &, qui deinde ſecuti ſunt medicinæ magiſtri, multiplici experimento comprobant: neque hîc quidem ſubſiſtens *Fernelius* [a], febrem continuam aut *ſudore*, aut *ſanguinis profluvio*, aut *abſceſſu* denique ſolvi poſſe pernegat, „ *und inte-* „ *rim alvi ſpontaneâ ſolutione tutò ac perfe-* „ *ctè judicari pronuntiat. Ea quippe* (*inquit*) *ſo-*

a Meth. Med. 70.

„ *ſola poteſt putridam febris materiam per-*
„ *fectâ jam concoctione apparatam pror-*
„ *ſus excludere , atque viſcera et majo-*
„ *res venas ſordidâ illuvie obſeſſas , citra*
„ *virium et naturæ jacturam et offenſionem ,*
„ *expedire .*

Itaque naturæ conſuetudinem inſtitutumque imitatus , ipſe aliquando *Hippocrates* eandem in acutis febribus curandi viam tentavit : cui & ex *Recentioribus* nonnullos neque infrequenter neque infeliciter inſtitiſſe video . Sanè ſiquid in his caſibus præſidii à purgatione petendum ſit , Recentiores eam ſatis tutò inſtituere poſſe videntur , & quidem meliùs Antiquis : hi quippe remedia in hoc genere non niſi acria maximeque valentia ſequebantur ; iis jamdudum in uſum ſuppetunt , quæ leniſſima ſunt , quæque medentis arbitrio faciliùs obſequuntur .

Sunt ſanè ejuſmodi febres , quæ purgantia commodè recipiant ; ſunt etiam , quæ omnino deſiderent . Tamen , cùm locus iſte longè latéque pateat , hæc medendi ratio tam multas habet cautiones , ut neque ullæ de eâ ſatis accuratæ ab Authoribus tradantur regulæ , neque , niſi laboris ac judicii plurimum acceſſerit , tradi poſſint . Nam & perito ita ſuam in hâc re ſententiam perſequi , ne erret , haudquaquam facile : ſcriptis verò ita aperire , ut alii in errorem

non incidant, difficillimum. Itaque medentibus, ut hanc usu atque exercitatione consequi possint intelligendi prudentiam, relinquendum.

Hoc solummodo mihi nunc oneris suscipio, ut certum aliquod *febrium* genus designem, in quo potissimùm valitura sit *Catharticæ* medicinæ vîrtus. Ita cùm simplicissima sit quæstio minimeque involuta, magis expedita erit eorum, quæ dicenda sunt, explicatio. Atque ex *febribus* quidem nullam aliam æquè purgationi opportunam reperio, ac eam, quæ *Variolas confluentes*, maturitate pustularum aut vigente aut jam inclinatâ, semper excipit. Ea quippe febris uti omnium maximè putrida est, & periculi plena, ita præ cæteris curationem hanc aptiùs recipit. Morbus cùm sit ille notissimus atque apud omnes pervulgatus, hoc eum in loco describere supervacuum planè videtur: ea tantùm attingam, quæ ad hanc medendi viam propius spectant. Quam quâ demum ratione, quoque potissimum tempore sectari oporteat, ex propriis cujusque ægroti historiis dilucidius patêbit, quàm si ea fuerit generatim atque universè explicata: hoc ut facerem, eò magis adductus sum, quòd in novo argumento id expectent lectores, id jure quodam desiderent. His igitur ut satisfaciam, enitar.

Hi-

Hiſtoria Prima.

Vir illuſtri loco natus, ætate florens & viribus, Febr. 3. 1709, *Variolis* correptus eſt: quæ quidem, dum erumperent, atrociſſimum dorſo dolorem intulerunt. Medici, qui inter initia affuerant, venam ſecari, vomitoriumque adhiberi imperabant.

Febr. 6. Per totum undique corpus, perinde ac faciem, multitudine ingenti effuſæ ſunt puſtulæ, exiles, depreſſæ, confluentes: in genis quaſi pelliculæ ſpeciem præbentes: aliàs item, poſt primum in erumpendo impetum, lentè admodum evocatæ. *Diætâ* uſus eſt tenui & temperatâ: *Fracaſtorii Confectio*, aquâ vel *Ceraſorum*, vel *Lactis* ſoluta, maximè pro medicinâ fuit. Somnum quippe perdifficiliter capiebat: atque hoc non ex ægrotatione modò, ſed ex naturali temperie profectum: ita ut, cùm non ita pridem febriculâ tentatus *Genuæ* decumberet, per ſeptem ferè continuos dies ſomnum vix viderit.

Sputatio ad triduum, utcunque mediocris, ſatis tamen feliciter proceſſit; deinde ex toto intercidit. Ex quâ quidem re peſſimum præſagium cepi: quanquam aliis aliter viſum eſt, qui hanc in *Variolis* ſputorum profluentiam ex naturæ, neſcio quâ,

malignitate proficiſci credunt. Certè, utut maligna ſit, in hoc morbo, ubi confluxerint *Variolæ*, ferè neceſſaria habetur. *Sydenhamus*, qui *Variolas* exquitiſſimè omnium deſcripſit, non niſi unum ſe vidiſſe perhibet, cui in hoc confluentium genere ſputa non prodiiſſent: in quibus quidem pro more fluentibus ægroti ſalutem æquè verti, ac in eo, quòd aut facies rite intumeſceret, aut puſtulæ maturitatem haberent ſuam, judicavit.

Febr. 9. Puſtulæ circa mentum ferè nigræ evaſerunt: quæque in genis confluxerant, Pergamenam aut glaciem lævitate imitabantur. Fauces iis obſitæ condoluerunt: facies modicè turgebat. Veſperi, ad ciendum vomitum, exhibita eſt *Oxymelitis Scillitici* uncia.

Febr. 10. Viſus eſt ſibi aliquantulum recreari. Facies in tumorem magis elata, licet adhuc, quàm morbi natura exigeret, depreſſior. Sputatio rediit; elapſis autem horis circiter decem, prorſus deceſſit. Sub noctem, *Veſicatorium Nuchæ* appoſitum.

Febr. 11. Manus paululum intumeſcebant. Nequid verò in hoc difficili tempore (quippe *nonus* jam erat dies) deterius accideret, veſperi de *Veſicatoriis* brachio admovendis convenit. Neque hoc quidem nimis maturè factum eſt; nam & tendines

ſub-

ſubſilire , & labia convelli cœperunt . Noctem hanc in maximâ moleſtiâ egit : nimirum febris vehementer excanduit ; acceſſit delirium , totiuſque corporis tremor.

Febr. 12. Mane nec loquendi , nec deglutiendi facultas erat ulla : itaque de eo planè conclamatum eſt , Injectus tamen eſt *Clyſter*, unde alvus percommodè fluxit. Poſt meridiem , cùm *Veſicatoria* nimirum jam optatiſſimè reſpondiſſent , ad ſe prorſus rediit : Febris , nervorumque diſtentio remiſerunt. Puſtulæ exarefactæ à capite deciderant : quod quidem undiquaque ulcuſculis ita ſcatebat , ut , tanquam *Veſicatorio* eroſum , tenuem humorem uberrimè funderet. Idem & in facie aliquantò pòſt contigit. ubi recentis materiæ copia maxima ſub cruſtâ jam ſicceſcente exudavit.

Feb. 13. & 14. Febris inhærebat aſſiduè : pulſus tamen , qui , ex quo decubuerat , inæqualis admodum fuit , his diebus ad normam magis compoſitus . Tumor penitus ſubſederat . Medicamenta *Cardiaca* & *Diaphoretica* per aliquot dies ſine fructu fuerant adhibita : neque enim aut ſudoris , aut madoris minimum erupit . Itaque *Clyſterem* alterum ſuaſi : ſed hinc id periculi timebatur , nè , ſi alvum plus ſimplici vice moverit , mortem afferret . Cæterùm applicatus eſt tandem ; & , ventre ſubducto , aliquantulùm levamento fuit. Febr.

Febr. 15. Iterum vehementior tendinum ſubſultus. Delirium crebris intervallis revertebatur. Neque enim adhuc deceſſerat febris, neque illa medendi ratio, quam inſtitueramus, quicquam profecerat. His adeò de cauſis, quia & ſanguinis miſſio non ſatis commodè ceſſura videbatur, de ventre leniter ducendo ſermonem intuli. Multa de periculo dejectionum reſponſa: eamque curandi viam à ſe fuiſſe tentatam, neque tamen unquam ſatis ex ſententia proceſſiſſe. Quam tamen à me aliquoties feliciter eſſe uſurpatam dixi, nullumque aliud medicinæ genus relinqui, quod in his ferè deſperatis ægroti rebus valeret. *Variolæ* quippe partes ſuas dudum expleverant; neque ſpes ulla reliqua erat, per cuticulares meatus aliquid amplius excludi poſſe: in eo nimiùm diu à nobis elaboratum eſt, clareque apparuit materiam hanc purulentam, à quâ & fomitem febri & pabulum ſuppeditari in confeſſo erat, per aliquas corporis vias abduci oportere. *Clyſter* alvum bis ſolverat; unde neque fluxûs periculum, neque ulla virium jactura. Scire vellem, quam demum ob cauſam, poſt *Variolarum* deceſſum, *purgantia* præciperent omnes omnium gentium medici, niſi quòd materiæ hujus reliquias à ſanguine exterminari voluerint, quæ, ſi intus deliteſcerent, eſſent læſuræ Dominus *Buſ-*

ſiere,

fiere, qui ægroti ulcera curabat, nepotis ſui hiſtoriam narravit, qui ex *Variolis* febricitans, hâc purgandi ratione, die *decimo ſeptimo*, ad integritatem pervenit. Propugnatum eſt pro medicamentis *Cephalicis*, quæ delirio tremoribuſque nervorum tollendis habentur idonea : quæ quidem medendi ratio, ut ut bene ceſſerit, morbi ramos amputare potuiſſet, non omnes radicum fibras evellere. Nam utcunque cætera conquieſcerent, malorum omnium cauſa, Febris, perſtitiſſet. Nihilominus *Spiritum Cranii humani*, *ſalemque Armoniacum Volatilem* præſcripſimus.

Febr. 17. Mane cum febre & convulſionibus graviùs luctabatur, evaſitque planè veternoſus : à triduo nullum opiatum ſumpſerat. Itaque rurſus, ut purgaretur, inſtiti : ſed eodem ac priùs modo occurſum eſt. Novum argumentum ex hoc *Comatis* acceſſu natum eſt, periculum ſcilicet eſſe, ne ſi duceretur alvus, nimio æger fluxu interiret : hujuſmodi enim fluxum in *Comate* inter notas maximè lethales haberi. Quâ quidem argumentandi viâ minùs mihi ſatisfactum eſſe fateor, quod ipſum hoc *Coma* nihil aliud eſſet, quàm alterius morbi nota : quòd ſi morbus fuiſſet primarius, ne tum quidem rectè interdicendum eſſet purgantibus : quæ ab omnibus medicis in uſum duci video, cùm in *Comate* alvus parum liquida extiterit.

rit . Quid quòd in *Comate* tantum abſit, ut illa ventris reſolutio ſemper cum periculo fiat , ut aliquando ſuâ ſponte oborta morborum ſummoverit . Sed fidere *Cephalicis* commodiſſimum viſum eſt : ad quem finem *Julapium* eſt ordinatum . Poſt meridiem febris ita invaleſcebat , ut in easdem æger anguſtias deductus eſſet , quibus *ſexto* abhinc die conflictabatur . Itaque de eo , ut hâc ipsâ nocte morituro , præſagium factum eſt ; cognatique , tanquam extremo munere functi , diſceſſerunt . In hoc rerum diſcrimine , an medicina poſſet quicquam proficere , valde dubitatum eſt : certè ſiqua ſubeſſet ſalutis ſpes , in eo maximè poſita eſſe videbatur , ut flueret alvus . Hoc ut efficeretur , diu à me flagitatum eſt : quod ſi fuiſſet effectum , viribus nondum attritis , poterat prodeſſe . In ſummo tamen periculo præſtaret anceps experiri remedium ; quàm nullum . Pronuntiatum eſt eſſe moriturum , ſive purgaretur ſive non : purgari tamen nullatenus conceſſum : id enim eſſe affirmabant , ut extra artis regulas poſitum , ita rationibus ſuis incongruum . Ad extremum verò ita convenit , ut horâ nonâ hoc ſumeretur *Cathartícum* .

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥iiij.
Sal. Mirabil. Glauber. ℥j.
Aq. Cinnamom. Hord. ℥vj. *M.*

Trium

Trium ferè horarum ſpatio, alvus ingenti copiâ bis deſcendit : dejectioneſque hæ cum ſolidæ & nigræ, tum admodum fœtidæ fuerunt. Dominus *Buſſiere*, qui unà aderat, teſtis eſt, quemadmodum convulſiones illico remiſerunt. Febris plurimum inclinata, pulſuſque valentior factus. *Coma*, quo graviter laboraverat ægrotus, evanuit : poſt aliquot horas, non eâ quidem quâ prius vehementia, recurrit.

Febr. 18. Omnia in deterius ibant, febriſque præſertim acriùs exarſit. Itaque alterâ vice *Nuchæ* admotum eſt *Veſicatorium*. Veſperi, cùm ultra ſpem adhuc vitam traheret, cumque, quid valere poſſet medicina, etiam nunc experiri commodum videretur, de *Flore Sulphuris* injecta eſt mentio. Quærenti mihi, quid tandem eſſet id, quod ea medicina efficere poſſit, reſponſum eſt eam fortaſſe poſſe ventrem ſolvere, poſſe etiam tuberculum extrudere : eſſe enim in propellendis humoribus efficacem. Fuiſſe nuper in re ſimili adhibitam, unde alvus creberrimè fluens ægrum ad ſanitatem perduxit. Siquidem illa alvum moverit, ſatis eam mihi placere : eam quippe unicam evacuandi rationem reliquam eſſe, quâ ægro ſalutem polliceri poſſe videbamur. Itaque *Sulphuris* drachmam partitis vicibus ſumpſit. Quæ quidem alvum minimè ſolvit. Me-

diâ

diâ ferè nocte cùm ex *Veſicatorio* profluxerat humor uberrimus, mente omnino conſtitit: nullum delirii, neque *Comatis* veſtigium: Convulſiones haud antehac ita mediocres: Febris mirum in modum tenuata; pulſuſque tum viribus valentior, tum intervallis diſtinctior. Facies, quæ conſanuiſſe videbatur, novâ materiæ acceſſione recruduit. In eodem planè ſtatu ad horas circiter triginta permanſit.

Febr. 19. Magnam ex valetudine in melius mutatâ voluptatem captavimus, naturæque, ſuo ut fungeretur munere, permiſimus. Veſperi, cùm de curandi ratione conſilium eſſet initum, occaſionem arripui de fructu illo, quem ex *Evacuantibus* percepimus, pauca loquendi: ediſſerens id apertiſſimis indiciis ſignificari, ut eadem illa medendi via, ne recurreret morbus, teneretur. Contrà diſceptatum eſt: verum quidem eſſe, quod morbus multò levior fieret: id tamen neque à *Veſicatorio*, neque a *dejectionibus*, ſed à *ſulphure* profectum. Rem maximæ difficultatis eſſe, ubi plura adhibentur remedia, dignoſcere, utri in morbo liberando primas deferre oporteret. Eſto: at quotidiano uſu comprobatum eſt, Febrem ac delirium *Veſicantibus* remediis *purgantibuſque* tolli ſolere, *ſulphuris* drachmâ extingui poſſe hactenus inauditum. Ea qui-

quidem quæ procurata eſt alvi dejectio, quamquam morbi impetum omnem haud penitus fregerat, magnâ tamen ex parte levârat : unde venter non ſupervacuo modò, ſed & noxio illo onere liberatus eſt, neque ullum ſecutum eſt, quod tantopere timebatur, incommodum. Vires inſtaurâſſe potiùs, quàm exhauſiſſe videbatur purgatio; quæ ſi non fuiſſet adhibita, periculum eſſet, ne ægrum ſola *Veſicatorii* vis ex hac crudeli neceſſitate minùs eripere potuiſſet. Certè ſi illa materiæ putridæ moles, per alvum effuſa, intus adhuc reſtitiſſet, ſpirandum vix erat, aliam quamvis medicinam quicquam profecturam. An non plus immineret periculi à tantâ intro conclusâ putredine, quàm à medicinâ, quæ eam ex inteſtinis elíceret? Rem enim ipſam ſatis loqui, naturam nimio oppreſſam pondere ſuccumbere : variolarum maturatione materiam illam, quæ fovit atque aluit morbum, non ſatis fuiſſe exhauſtam : & quam porrò viam eſſe reliquam, hoc quo maximè opus erat efficiendi, niſi ut per alvum lenis atque continua fieret purgatio; quam quidem ſine ullo vitæ diſcrimine fieri licebat. Etenim id facile erat advertere, quòd *evacuatione* quâcunque factâ, ſive *Veſicantium*, ſive *Clyſteris*, ſive *purgantium* ope proceſſerit, ad tempus ſaltem val levaretur morbus, pulſuſque perpetuò

tuò invaleſceret. Quod ad *purgantia* quidem ſpectat, eam præ aliis medendi rationem, in putridis hiſce febribus, quæ variolis ſuperveniunt, ſuadet *Sydenhamus*: eandemque mihi à ſe ſæpius inſtitutam narravit, vir in re medicâ celeberrimus, *Radclivius*, qui in Remediis adhibendis, ſummâ ſuâ cum laude nec minori ægrotantium commodo, hoc ſibi unicè propoſuit, ut naturam per omnia ducem ſequeretur. Profectò tantum abeſt, ut hoc curandi genus recenter excogitatum fuerit: cum morbo ipſo vetuſtate poteſt contendere. *Rhazes* enim, qui inter *Arabas* & authoritate fuit & antiquitate princeps, quique primus omnium non modò Variolas deſcripſit, ſed duo quæ nunc ſunt earum genera [a] explicuit, hiſtoriam hanc ſingularem literis conſignavit. „ [b] *In puellâ* (inquit, poſtquam „ variolarum puſtulæ deciderant) *remanſit* „ *tamen aliquid Febris acutæ, & putavi* „ *quòd eſſet reſiduum humorum non educto-* „ *rum per egeſtiones, & non poterat ſubitò* „ *& ſemel in totum purgari propter debili-* „ *tatem virtutis ejus; feci tamen ipſam aſ-* „ *ſiduare* Aquam Fructuum *quindecim die-* „ *bus in Aurorâ, & Ptiſanam, & aſſole-* „ *bat ex hoc bis in die, & fuit mundificata* „ *perfectâ mundificatione*. Hæc *Rhazis* monu-

a De peſtilent. b Mirab. Cur.

numenta fusiùs illustravit *Zacutus*, iisque, quæ ex hâc Historia notavit, animadversionem adjecit perappositam, eamque sanè haud futilem; „ [a] *Licet ulcera in cute non* „ *omnino delata sunt, medicamentum cle-* „ *menter expurgans semper erit utile, quia* „ *tunc non curamus Variolas, sed novum* „ *morbum; qui cùm à pravo humore ori-* „ *ginem ducat, si non expurgetur, damna* „ *potest committere, quæ difficilem postea,* „ *aut nullam admittant correctionem.*

Sed demus nullum habere authorem, nullo exemplo fieri hoc purgandi institutum, tamen vel ex hoc, quod nos ipsi fecimus, experimento satis elucere arbitrabar, cur hâc nunc potissimùm viâ insistendum esse statueremus. Quæ, si in hac morbi gravitate semper esset nocitura, mortem maturâsse debuerat, non ægrum in spem sanitatis erexisse. Quod si ei nullas in præsenti periculo depellendo partes concedimus? Id saltèm negari non posse, tutissimè eam posse adhiberi: eam jam fuisse adhibitam, unde valde levatus est morbus, nec quicquam incommodè cessit. Adeò inanis erat nimii fluxùs timor. Tamen de hoc etiamnum timere non est desitum, utpote à quo, si intervenerit, æger maximè esset periclitaturus. Id quoque haud prætermissum est,

a Histor. Med. Princ. lib. 4.

multa esse à *Sydenhamo* prolata & vendita-ta, quæ nullo fundamento niterentur : veluti quæ de *Equitatione* scripsit, tanquam, sicut in Febre intermittente *Cortex Peruvianus*, item hæc in Tabe non dubiè valeret : id quidem quotidianâ experientiâ refelli. Quid in cæteris scriptis præstiterit *Sydenhamus*, mei non est decernere : in his quæ ad *Variolas* spectant, eas ita amplè atque accuratè pertractavit, ut omnibus in eodem argumento versatis jure anteponi debeat. Ea verò, quæ apud illum de *purgantibus* in hoc Variolarum statu adhibendis leguntur, in eo opere proposuit, quod extremum [a] publico dedit ; quasi ultimum esset animi sui judicium, quod longinqui temporis usu atque periclitatione firmaverat. In quâ quidem medendi ratione ita parum temere processit, ut, si verum dicere liceat, non satis audax fuerit ; nam eam nimis arctis conditionibus astringit, nec nisi *facessente morbo* [d], nisi *die decimo tertio*, nisi *præmissâ venæsectione*, fieri patitur : cum & sine sanguinis missione, & ante diem decimum tertium, & in summo morbi impetu tutissimè factum esse viderimus : sed hanc nimirum ille, uti serò admodum senex didicerat, ita paulò timidiùs & diffidentiùs adhibebat.

Sed iterum de *sulphure* agitata est quæstio :

a Schedul. Monit. b 91. ibid.

ſtio : magno eſſe argumento , cur eâdem utendum ſit medicinâ , quod tam proſperè ceſſerit : nullam aliam eſſe regulam , quam in remediis deligendis ſequi oporteret : id quoque eò fortaſſe acceſſurum , ut à *ſulphure* expelli poſſit tuberculum . Parum ex rè fore arbitrabar , ut exhiberetur *ſulphur :* quia niſi id alvum ſolveret (quam ab eo minimè ſolutum in experimento ſatis conſtabat) calorem excitaret , febremque denuo accenderet ; quam quidem ſemper à *Diaphoreticis* exacerbuiſſe comperimus . At contrà affirmatùm eſt , id in *refrigerando* valere , *Oleumque* ex eo perquam frigidum ſolere exprimi . Certè , ſi utrumque ex viribus æſtimemus , *Oleum* à *Floribus* longè diſcrepat : ſiquidem in re *Chymicâ* verſatum minimè latet , partes duas , eaſque plurimùm diverſas , in *ſulphure* contineri ; & quò *Oleum* rite elici poſſit , neceſſe eſſe , ut igne partes eæ , ex quibus *Flores* maximè conſtant , in ſublime ferantur : itaque , ſi refrixerit *Campana* , *Oleum* non ita commodè ſecernitur . Ex centum *ſulphuris* nativi libris , *Olei* circiter quinque proveniunt ; ex totidem , dum *Flores* ſurſum evehuntur , quod *Caput mortuum* audit , non niſi ad viginti libras aſſurgit . Ita cùm ad partes volatiles ferè nullam rationem habeant fixæ ſive acidæ , *ſulphur* ipſum , ut calidum , perpetuò deſcribitur : &

nullum credo ſcriptorem extitiſſe, qui id inter *calefacientia* non recenſuerit. Si refrigerandis humoribus aptiſſima eſſet medicina, quomodo eadem in propellendis, uti dictum eſt, vim haberet; Calidum eſſe, effectus ipſi demonſtrant; nam & ſudores evocat, & abſceſſus cuticulares maturat. Tuberculo quidem nihil optatius eſſe: cujus tamen cùm nulla eſſet ſignificatio, intellectu difficillimum eſſe, quomodo id tandem *Flos ſulphuris* efficeret.

At *ſulphure* in malignis febribus uſus eſt *Hippocrates*: id quoque pro vero perperam ſumitur. Nam quamvis hiſtoria clariſſimè docet, quàm mirabiliter in peſte ſananda excelluerit *Hippocrates*, tamen, quâ ille medicinâ id præſtiterit, prorſus ignoratur. Sanè in *Hippocratis* ſcriptis nulla hujuſmodi invenitur mentio. Neque in medicorum veterum monumentis ulla extat memoria, eum hoc remedio peſtem diſpuliſſe. *Helmontius* utique, ſcriptor pene fanaticus, hoc *Hippocratis* arcanum ab *Angelo* indicari fingit: * quam quidem fabulam, tanquam res eſſet ſeria, exſcribit, ſuiſque inſuper commentariis illuſtrat vir bonus, *Kircherus*. Ii tamen id eſſe exhibendi in peſte *ſulphuris* conſilium declarant, ut ſudores provocentur; oſtenduntque, quo demum modo illud parari debeat, ut

* Tumul. Peſtis.

ut commodè cedat. Recentiores plerique ad eundem finem *ſulphuris Florem* in peſte præcipiunt, itaque apud eos in *Diaphoreticorum* [a] claſſe locatur. Sed quid ſi *Hippocrates* in malignis febribus *ſulphur* præſcripſerit? Quorſum id exempli his ægroti rebus aptum eſſet, & conveniens? Si hujuſmodi argumentis uti libeat, multa itidem exempla proferri poſſe, ubi in iisdem febribus magno emolumento fuerit *purgatio*: quæ quantum vel in ſummo diſcrimine valeat. luculentum ſpecimen exhibuit *Riverius* [b]. Quin ex hoc ipſo *Flore ſulphuris* aliquo fuit alvi ſolutæ promiſſio: quòd ſi probaretur dejectio, modò eam *Flos* ille concitâſſet, cur non medicinâ uti liceret, quæ eandem certo movere potuerit? Num ab *Electuario Lenitivo*, vel re ſimili quâpiam, ventrem bis deſcendiſſe magis nocuerit, quàm ſi itidem à *Flore ſulphuris* bis deſcenderat? Hunc ſaltem ægroto cuidam adhibitum humores vehementer expurgâſſe: id ſatis argumento eſſe, quod ne nimis quidem in hoc morbo fluxus ſemper cum periculo fieret. Et ſanè uſum hoc abunde teſtari, quemadmodum in hâc febre putridâ, etiam ubi res in ultimum diſcrimen adducta eſſet, alvus ſuâ ſponte fluens, aut *Clyſtere* ultra morem irritata, ſalutem attulerit. Ægrum ne nunc

c Diemerb. de Peſte 124. b Obſerv. Cent. 2. 87.

quidem planè desperatum esse ; sufficere ei vires , hoc medicinæ genus sustinere tempusque sinere , ut experiri possit . Nam & languore vacabat , & à febre tempora satis liberaliter quieta habuit : pulsus valentior factus , ad naturalem tarditatem propiùs accessit : in Urina quod subsedit valde probabile . Etenim Urina in toto morbi decursu optima sui signa præbuit , licet aliquando in *Comatis* accessionibus paulatim , interdum & sine voluntate destillaverit . Ita hunc , & proximum diem agebat . Repetita sunt remedia jam præscripta : nam neque de *sulphure* , neque de *purgantibus* convenit .

Febr. 20. Vesperi in deterius vergebant omnia . Vix impetratum est , ut *Clysterem* sumeret : qui ne nimium prodesse videretur , semidrachmâ *sulphuris* quâm maturrimè adhibitâ præcautum est .

Febr. 21. Mane , ex advigilantium sermone intelleximus eum , *Clystere* reddito , levatum esse , & noctem placide duxisse . Tanti fuit *sulphur* cepisse ! Sed res multò secus deprehensa est : nam & *Coma* redierat , & jam cætera omnia mala ingravescebant : in urinâ nihil quicquam desedit . *Vesicantia* utrique femori sunt admota . Circa meridiem *Calomelanos* gr. viij. præscripsimus , cum *Electuarii Lenitivi* ℥ss. in

Aqua

Aquâ lactis solutâ. Sed alvus minimè fluxit, Itaque vesperi, *Clysteré injecto*, ne tum quidem nisi parcè commota est.

Febr. 22. Noctem inquietus egerat; mente admodum turbatus est: & jam illico moriturus videbatur. Mediâ tamen circiter nocte, iterum eadem ad alvum ciendam sumpsit. Unde ter illa dejecta est: quod quidem in ipsis mortis faucibus luctantem ita parum præmaturè sustulit, ut

Febr. 23. Manè delirium prorsus evanescerer, neque animi deliquium, neque convulsionis quid aderat. Sed pulsus debilis, & vires penitus exhaustæ. Ad hunc modum cùm vitam aliquamdiu pertraxisset,

Febr. 24. Desideratus & à suis & ab omnibus, interiit. Qui idem dies, si *Sydenhami* computum sequamur, est morbi *Vigesimus quartus*, nam *Februarii primo* invasit morbus, *tertio* eruperunt Variolæ, Ita ut *triduo* terminum illum excesserit, quem ut huic morbo ultimum ponit *Sydenhamus* [a].

Historia hæc à me paulò latiùs atque prolixius deducta est, eo tantùm animi consilio, ut, quia neque ex consuetudine esset, neque communi medicorum sententiæ congrueret hoc purgandi institutum, quid hoc tandem valeat efficere; aut quid inde

 boni

a Sched. Monir. 77.

boni expectare conveniat . Lector ex hâc explicatione distinctiùs factâ internoscere possit . Quod quidem medicinæ genus ita parum usu esse receptum fateor , ut minimè mirer plerosque huc admodum advetsari . Liberum cuique suum sit judicium : nec dubito quin iis , à quibus dissenseram , habeant ea argumentorum pondera , quibus sententiam suam tueantur . Sua illis placuit opinio ; mihi fortasse nimiùm mea . Siquid liberius sit dictum , id non contradicendi , sed veritatis in re tam gravi aperiendæ studio dictum putetur . Fortasse magis acriter animo meo hâc in re obsecutus sum , tum quòd de hujus medicinæ commoditate mihi persuasissimum esset , tum quòd juvenem illum Nobilem , uti par erat , coluerim & dilexerim maximè . Sed huic , unde nihil nunc præter mœrorem luctumque duci potest , argumento supersedeamus .

Ut itaque eo , unde defluxit , redeat oratio ; mihi sæpiùs usu venit , ut in hoc *Variolarum* statu , ubi pustulis exarescentibus *Febris* nihilo secius invaluerit , ad *purgantia* confugerem . Quæ ita periculo vacare , ita commodè adhiberi posse expertns sum , ut multorum vitas ab hâc maximè medendi viâ conservatas esse haud absurdè dixerim . Quò autem medicinæ hujusce instituendæ & tempus & ratio meliùs dignosci queant ,

liceat

liceat hanc ex multis hiſtoriam, eamque ut mihi videtur, ſatis ſingularem excerpere.

Hiſtoria Secunda.

. . . . . *Browne*, Domini *Pampfylde Baronetti*, qui jam ex *Variolis* convaluerat, famulus in eundem morbum incidit. Jan *6.* 1710 Puſtulæ ſeſe circum tempora extulerunt: quæ deinde, pro more morbi progreſſæ, non modò faciem omnem, ſed & artus undique & pectus ingenti copiâ occupabant. Erant autem & mole exiguæ, & confluentes: quoad cætera, non mali moris.

Jan. *9.* De faucium tumore, & deglutiendi difficultate querebatur: quibus, *Veſicatorio* applicato, levatus eſt. Ad *duodecimum* diem ſine ullâ gravi moleſtiâ ſatis commodè pervenit; pridie, *Glande* ſubditâ, alvum bis dejecerat. Jam exaruerant omnes puſtulæ: ex facie tumor deceſſit, etiam in manibus aliquantulum reſedit. *Duodecimo* autem die ex quo eruperunt, (qui eſt *Sydenhami decimus quartus*, quique apud eum, *in crudiore genere* [a], ut periculoſus maximè notatur) *febris* vehementer exarſit, cum pulſu celeri & depreſſo: cutis quaſi flammâ admotâ excanduit: ſubſiliebant tendines;

a Sched. Monit. 77.

dines; accedebant delirium, & ſpirandi difficultas. Nox proximè elapſa ſomnum nullum attulerat. Re in hoc diſcrimen adductâ, ſanguinem mitti jubet *Sydenhamus* [a]; neque, priuſquam is miſſus fuerit, alvum ullo modo duci [b] concedit. Sed ea moderatio, quam is ſecutus videtur, haud ſemper eſt aptiſſima: igitur, licet venam aliquando ſécare plurimum profit, tamen ab hâc regulâ mihi diſcedendum putavi, tum quia ex *Pulſu* ſanguinem haudquaquam mitti oportere judicabam, tum quia ſæpe aliàs percepi vires ex alvo leniter ſubductâ minus quàm ex miſſo ſanguine imminui: etiam & neglectâ ſanguinis miſſione, hanc purgandi rationem feliciter poſſe teneri.

Quamobrem die *decimo tertio*, *Januarii* ſcilicet decimo octavo, cepit *Extract. Rudii* gr. xvi. in *Aq. Pæon. C.* ſoluta. Unde alvus *quater* liquida, mucoſa, graveolentia demiſit. Illico invaluit *Pulſus*: delirium tamen, & convulſiones perſtiterunt. Veſperi, brachiis appoſita ſuut *Veſicatoria*; & *hauſtu* ſomnifero uſus eſt, cui & in noctes proximas aſſuevit.

Jan. 19. Mane idem in omnibus Tenor, quanquam humores effuſiſſimè eduxerant *Veſicantia*: horâ decimâ cepit *Electuarii Lenitivi* ℥ß in *Aquâ Luctis* ſolutam: unde alvus

a Sched. Monit. 87. b Ibid. 91.

alvus *bis* mota levamento fuit. Veſperi tamen cum febre exacerbeſcebant omnia. Igitur utrique femori ut adhiberentur *Veſicatoria*, juſſi: Noctu alvu *ſexies* fudit prioribus ſimilia.

Jan. 20. Mane, *Pulſus* valens magis & ſedatus; cerebrum aliquâ ex parte levatum, non prorſus liberum. Tremores perſtabant, Medicinam ex *Fracaſtorii Confectione* maximè compoſitam, quæ neque fluentem alvum nimis reprimeret, neque vires ultra modum atteri pateretur, mane & veſperi ad diem unum & alterum præſcripſi. Hodie tamen *bis* deſedit. Noctu venter *octies* ſolutus.

Jan. 21. *Pulſus* fere in ordinem adductus, cætera item in melius ibant. Hodie *quater* fluxit alvus.

Jan. 22. Febris, cum reliquo malorum agmine, deceſſit. Æger quotidie vires ſibi inſtaurari ſenſit, quanquam per tres hinc ſecutos dies alvus ſæpius deſcenderit, tandemque integrè convaluit. Id in hac hiſtoriâ maximè notari debet, quòd *quatridui* ſpatio, dum & febris plurimum ſæviret, & vires vehementer eſſent afflictæ, alvum ferè *tricies* dejecerat; unde tamen nunquam ne quidem langueſcere ſibi viſus eſt.

Teſte *Antonio Baller Pharmacopæo*.

Ex

Ex hoc uno licet exemplo discere, quàm opportunè febri huic putridæ occurrant purgantia: quamque nullo fundamento nitantur *Canones* illi, ut vocantur, ab Authore nupero positi, [a] „ *Catharticum nem-*
„ *pe, saltem violentius, nullatenus exhiben-*
„ *dum esse, priusquam appetitu & temperie*
„ *integrè restitutis constet venenum foras pe-*
„ *nitus expulsum esse, ut spiritibus labefacta-*
„ *tis venenum intus cohibitum Ossium cariem,*
„ *Hypercatharsin, sive grandem aliquem mor-*
„ *bosum affectum inducat*. Multa sanè frequenter incommoda Variolis superveniunt, multa ille in *Historiis* recenset: sed ut liberè dicam quod sentio, magna mihi eorum pars videtur accidisse hac potissimum de causâ, quòd non satis maturè facta fuerit *purgatio*. Saltem in *duobus* iis *Historiis* [b], in quibus scribit, *morbo ipso finito* [c], *usum Catharticorum prorsus deleterium fuisse, Cariemque ossium induxisse*, summâ cum suâ injuriâ incusantur *Cachartica*. Nam legenti credo facilè patebit, *Venenum*, ut cum Authore loquar, vim suam *deleteriam* penitus insinuâsse, antequam exhiberetur *Catharticum*: neque extingui potuisse, si id non fuisset exhibitum. Sed sit sanè ille, sicut fuit, huic purgandi modo infensissimus; sive quòd ii ob insolentiam rei ipsa medendi ratio

a Pyretolog. 313. b Ibid. 59. 60. c Ibid. 312.

tio haud arriſerit, ſive ii fortè, qui hac uſi ſunt, minus placuerint: nos cum eo, uſque dum *Venenum* iſtud ægrotos occiderit, ne expectemus.

Quæcunque tamen ſit de his quæ dicta ſunt legentium opinio, gratiam apud eos me eſſe conſecuturum ſatis ſcio, ſi ſuper hâc re Virorum in arte Medicâ illuſtrium ſententias patefecero. Quòd igitur hujus argumenti reliquum eſt, ex eorum doctiſſimis, quibus me cohoneſtare dignati ſunt, *Epiſtolis* petatur.

AMICISSIMO VIRO,

JOHANNI FREIND, M.D.

GRatias tibi ago Vir Chariſſime, quòd ſingularem *Variolarum confluentium* mecum communicaveris Hiſtoriam; utque melius conſtet, quàm planè Tecum ſentio, de *Catharticorum* uſu ac neceſſitate, *in ſecundariâ*, quæ iſtius morbi declinationem comitatur, *Febre*, mitto ad Te ægri cujuſdam, qui meæ curæ commiſſus eſt, caſum; cujus conditio ſub morbi finem eadem pene erat ac illius à Te memorati: quin & morbus ipſe, cùm in altero ſtadio ſatis levis, in altero eſſet graviſſimus, notatu videbatur haud indignus.

Apr.

Apr. 9 Juvenem annorum 13 occupavit illa *Variolarum* ſpecies, quas *Cohærentes* nominat *Martonus*: Invaſit etiam delirium, quod ad diem uſque Apr. 12. perſtitit, etſi 10 admota erant *Veſicatoria*.

Apr. 16, *nono* ſcilicet diè, à *Variolarum* eruptione, primo mane ſubſedit faciei intumeſcentia; puſtulæ cruſta prorſus obductæ ſunt, & pene extra periculum collocari videbatur æger. Tempore autem pomeridiano ex improviſo ingruebant tremores, & per omnes ferè artus ſpaſmi: præcipuè verò convellebantur cervicis, & capitis muſculi. Suppreſſus fuit omnino Ptyaliſmus, detumuerunt manus, vehemens etiam ſupervenit Febris, cum pulſu inæqualiter citato, & delirio frequenter recurrente. Exhibitus eſt hac nocte *Bolus Cardiacus* cum *Julapio*; applicata etiam ſubter axillas *Veſicatoria*.

Apr. 19. Mane aliquantulum remiſerunt ſpaſmi, Febris autem hactenus permanſit.

Habitâ pulſus ratione, ſanguinem vix tutò detrahendum judicavi; itaque ut aliqua ſaltem fieret *Evacuatio*, *ſuppoſitorium* præſcripſi, quo ſemel tantùm, ſed largâ ſatis copiâ, ſubducta fuit alvus; unde ſe plurimùm refici confeſſus eſt juvenis. Veſperi repetita ſunt medicamenta *Cardiaca*, & *Hauſtus Paregoricus*.

Ad

Ad mediam noctem ſatis placidè dormivit, tremoribus & ſpaſmis prorſus immunis; qui tamen proximo mane circiter horam tertiam, cum magno impetu denuo redierunt.

Apr. 20. Pleræque ex facie deciderunt ſquammæ; omnes ferè per truncum corporis exſiccatæ ſunt puſtulæ; quæ per manus & brachia diſpergebantur, flaccidæ erant & prope exaridæ; Febris interim haudquaquam remiſit.

Cùm itaque compertum eſſet, quòd, priori nocte, multò meliùs poſt *ſedem* ſe habuerit ægrotus, *Enema* hodie injiciendum decrevi, quod alvum aliquantò magis ſubduceret, quàm *ſuppoſitorium* pridie præſcriptum. Rejecto *Enemate*, iterum exhibitus eſt *Bolus Cardiacus* cum *Julapio*: & ob hanc profectò cauſam in *Cardiacis* aſſumendis perſiſtendum eſſe cenſui, quoniam ex eorum uſu modici perpetuo elicerentur ſudores, unde ad aliquod temporis ſpatium ſublati ſunt motus Convulſivi, etſi Febris neutiquam deceſſerit, niſi poſt *evacuationes per alvum* factas. *Enematis* uſum tres ſatis largæ inſecutæ ſunt dejectiones, ſine minimo virium diſpendio; dehinc etiam evanuit delirium; Febriſque remiſit, vel potius ex toto quievit.

In hoc igitur rerum ſtatu, authoritate

Mor-

Mortoni permotus, ſtatui mecum experiri, quid ad recidivam hanc febrim abigendam valeret *Peruvianus Cortex*, quem per intervalla adminiſtrandum curavi.

Die autem 21, Febris & ſpaſmi iterum vehementer urgebant: alterum itaque injectum eſt *Enema*, eodem ac prius ſucceſſu: Hodie & deinceps per triduum repetitus eſt *Cortex*; ſtato tamen tempore & Febris, & ſpaſmi quotidie revertebantur.

Poſtquam igitur ſatis exploratum eſſet, quòd *Febris* non obſtante *Cortice* quotidie rediret, etiamſi medicamenta *Cardiaca* officio ſuo in ſudoribus ciendis plenè ſatisfecerant; *Catharſi*, quæ hactenus feliciter ceſſerat, rem omnem tutiſſimè committendam judicavi: veſperi itaque die 23 *Lenitivam* potionem præſcripſi, alteramque proximo mane denuo exhibui: hiſce aſſumptis, quatuor largas admodum & fœtentes ſedes excrevit juvenis, neque ullam poſtea perſenſit vel Febris, vel ſpaſmorum acceſſionem.

Hæc habui Tibi in præſens impertienda; quibus, uti arbitror, ſatis intelligi queat, non modò quàm efficax medendi methodus in hujuſmodi Febre ſit *Catharſis*, verùm etiam quàm parum valeat, neglectâ *Catharſi*, quodvis aliud remedii genus. Abunde mihi fuerit, ſi hæc Tibi arrideant

Ra-

Ratiocinia : ſiquid enim unquam in Rei Medicæ uſum ex me profectum fuerit , id omne illi ſemper acceptum referam , quòd mihi tecum per multos annos interceſſit ſtudiorum conſortio .

VALE,

Vir Amiciſſime,

& amare perge

Tui Amantiſſimum,

Oxon. ex Æde Chriſti
20. Jul. 1710.

RI. FREWIN.

Tibi roganti ſemper facilis, inter plures à me curſim collectas, has duas præcipuè, quia proximè recentiores, Hiſtorias medicinales, utcunque imperfectas, Vir literis omnibus eruditiſſime, ſummo opere conabor tibi fideliter impertire.

Variolis populariter graſſantibus, de *Evacuationibus* & variis *evacuandi* methodis in hujuſce generis exanthematis, æque ac in aliis putridis, ut aiunt, febribus ſermonem tecum amicè habui: ideò uti noſtra hæc familiaris diſceptatio, ita etiam & hiſtoriæ ſequentes ad fœdum hunc *Epidemicum* morbum propriè & præſertim ſpectabunt.

Duos abhinc menſes ad generoſam quandam annos circiter triginta vel quadraginta natam *Variolis*, iiſque maximè *confluentibus*, laborantem advocatus, (uti moris eſt inter medicos in hoc morbo) *Alexipharmaca*, eaque lenia præſcripſi uſque ad ſextum vel ſeptimum diem; poſtea applicabantur *Epiſpaſtica* nuchæ, & brachiis, & *Ægrota* poſt *Bolum Cardiacum* ſingulis noctibus hauſtum ſuperbibebat *Paregoricum*. Undecimo die, cùm febrilis adhuc æſtuatio maximas inquietudines & Medico & adſtantibus crearet, & ægrota decreſcente pulſu, & lingua arida adhuc nigreſcente dejectiones, ex quo eruperunt exanthemata, nullas haberet: *Enema* ex Oleo lini, ſyrupo de ſpi-

na

na Cervina, & decocto communi pro Clysteribus, injiciendum curavi. Brevi temporis ſpatio dejiciente bis vel ter alvo, maxima fœtidæ & purulentæ materiæ quantitas ab inteſtinis exoneratis fluebat. Exinde durus molleſcit pulſus, lingua madeſcit arida, febrilis denique æſtus ſævit mitius. Febricitat (fateor) adhuc ægrota, non verò febre æſtuat, ideò ab *Alexipharmacis* (ut antea dixi) lenibus bis vel ter in die nondum abſtineo, nec ab hauſtu *Paregorico* nocte. Die autem *decimo tertio*, quoniam Febris adhuc perſiſteret, ab eâque planè periculum immineret, Catharticum (ut memini) ſequens exhibui,

℞. *Man. optim.* ʒj *Diſſolve in Aq. lactis Alexit.* ʒiij. *Colaturæ adde Pulp. Caſſiæ* ʒij *Aq. Pæon. comp.* ʒſs. *M.*

Quod ad tres, vel quatuor vices placidè exoneravit inteſtina: poſtea indies decreſcens febris, brevi tota evanuit & poſt tres vel quatuor potiones purgantes debito temporis intervallo exhibitas, tuta evaſit ægra, & incolumis.

Hiſtoriam alteram juvenis breviter tibi narrabo. Rure enutritus hanc adit civitatem, forſan amicos viſurus. Poſt aliquot dies variolis maximè malignis correptus eſt; quinto die ad illum advocatus *Alexipharmaca* præſcripſi, *Epiſpaſtica* applicanda cu-

ravi . Die undecimo *ſuppoſitorium* ad alvum toto morbi curriculo adſtrictam , ſollicitandam applicui ; die proximo *Enema* injiciendum curavi . Sed neque à febre , neque à cæteris , quæ ſupra modum urgebant , ſymptomatis liberatus eſt : nam ardor erat intenſiſſimus ; acceſſit ſpirandi difficultas ; intercurſabatque aliquando delirium . Itaque in *Evacuantibus* ſpem omnem poſitam eſſe ratus , die *decimo tertio Catharticum* lene exhibui : quo altera vice repetito , ægrotus , variis , iiſque periculoſiſſimis anguſtiis ereptus , tandem plenè convaluit . Atque hanc quidem medendi methodum (quæ *Catharticis* potiſſimum nititur) uti in compluribus tentavi , ita rariſſime ſuo deſtitutam eſſe ſucceſſu expertus ſum .

Non pluribus te morabor . Accipe ergo æquo animo hoc meum obſequium tuæ amicitiæ , tuis meritis , tuis denique poſtulatis debitum : Nullum enim officium , Amice chariſſime , à me fruſtra requires , ſi quid erit in quo tibi queam gratificari .

Tibi devinctiſſimus .

Datum ex Ædibus noſtris
10. Junii 1710.

H. LEVETT.

Ro-

Rogas (Vir ornatiſſime ; ut ſententiam meam de uſu *Phlebotomiæ* & *Catharſis* in *Variolis confluentibus* , poſt plenam Puſtularum eruptionem , tibi per literas notam facerem : Voto itaque tuo verbis ſi minus idoneis , iis tamen , quæ mihi occurrunt , reſpondere conabor .

In *Variolis confluentibus* , quamdiu faciei tumor & inflammatio manet & ſaliva rectè fluit , à *venæ ſectione* & *Catharſi* (pari ratione ac furunculo maturante) prorſus abſtinendum eſſe duco . Scilicet ne iſtæ evacuationes , materiæ morbidæ à maſſa ſanguineâ ſeparationem , & per puſtulas , tanquam per tot *Phlegmonas* , (cui unico hoc tempore Natura incumbuit) ejectionem obturbarent . Adeſſe enim , medici eſt , non obſtare Naturæ .

Inſuper procedente morbo , ſi eo tempore , quo facies detumere , & Ptyaliſmus decreſcere incipit (quod die nono , vel decimo , vel ſaltem undecimo ab eruptione accidit) ſi his , inquam , diebus manus debito modo tumeant , & nulla malæ notæ appareant ſymptomata , haud omnino (me judice) vel *Phlebotomia* , vel *Catharſis* , adhuc indicatur ; ſed totum negotium rectè committitur Naturæ . Interim tamen in hoc morbi ſtatu *Enema* quotidie injiciendum præſcribo , quo alvum fæci-

bus exonerare, & febris furorem coërcere curo.

Attamen facie, diebus prædictis criticis, detumente, quoties (quod nimis frequenter evenit) puſtulæ corporis non turgent maturo pure, nec manus intumeſcunt; unde (nempe à materiâ morbidâ in ſanguinis maſsâ remanente, eamque inquinante) ardens febris naſcitur; Reſpiratio brevis & frequens oritur, corporis jactatio, & obſtinatæ (*Narcoticis* incaſſum exhibitis) vigiliæ urgent; quoties equidem diris his ſymptomatibus vexatur æger, medico incumbit per *venæ ſectionem* & medicamenta leniter *purgantia*, ſæpiuſque debitis intervallis repetita, humorem peccantem detrahere, & eo, quo poſſit, modo laboranti ſubvenire.

In *Variolis* denique *confluentibus*, licet facies & manus, & puſtulæ corporis debito modo ac tempore intumuerint, & ſaliva ſatis copioſe ſtatuto tempore fluxerit; ſi tamen, Ptyaliſmo deſinente & dictis partibus jam ſubſidentibus, febris utcunque (quod in hac morbi ſpecie ut plurimum accidit) gravior aſſidue inhæreat, & ſymptomata, ex hac nata, (utpote anheloſa reſpiratio, vigiliæ, anxietates, cum pallidâ & dilutâ urinâ) indeſinenter urgeant ægrotantem, rebus ſic ſtantibus, neceſſe habet me-

medicus ſanguinis quantitatem *venæſectione* minuere, (nimirum ut exinde pars reliqua magis placide per vaſa fluat) & materiam morbidam (quæ per puſtulas, jam induratas & cruſtâ obductas, amplius tranſire nequit *Catharſi* ſæpius repetitâ evacuare. His enim evacuationibus omiſſis, ſemper evenit ut vel memorata ſymptomata indies augeantur, & inter diem *duodecimum*, & *viceſimum quartum* lethalia evadant; vel humor putridus in pulmonibus extravaſetur, eorumque veſiculas corrumpat; unde ægrotus miſeram vitam pauliſper trahit, & brevi moritur tabidus.

Anheloſæ reſpirationi, Criſi ſuperveniente (quo vix ullum pejoris ominis ſignum hic morbus habet) *Phlebotomia*, feliciter ac unice occurrit; quæ niſi, hoc urgente ſymptomate, confeſtim peragitur, fatum adſtans ulteriori deliberationi raptim præveniet. Licet autem ſanguinis miſſio reſpirationi difficili ſubvenit, *mictum* tamen *cruentum* (quoties hoc morbo laborantes invadit) non modò non cohibet, ſed auget, & mortem in procinctu ſtantem accerſit. Hoc tamen funeſtum fati impendentis prænuntium (*Camphorâ* bis in die exhibitâ, & acidis largâ manu propinatis) amovi, ægroque brevi morituro ad tempus ſuccurri: ſed, ut vera fatear, ne unum quidem variolis affectum,

cui urina cruenta fluxerit, diem *decimum ſextum* ab eruptione ſupervixiſſe notavi.

Nec à ſanguinis detractione, quoties impedita *Reſpiratio* hanc ſuadet, Pulſus humilis & anguſtus me terret. Quippe ſæpius obſervavi vacuato ſanguine Arteriam fortius vibraſſe: unde conſtat Pulſus obſcuritatem non infirmitati virium, ſed humoris lædentis oneri deberi. Utcunque rebus in lubrico ſtantibus, ſatius eſt remedium anceps experiri, quàm nullum.

Compertum habeo nonnullos medicos *Catharſin* in *Variolis* vehementer improbaſſe: Eſſentiam enim hujus morbi in malignitate quadam circa Cor deliteſcente hi ponunt; & ſtatuunt medici eſſe officium hanc malignitatem *Alexipharmacis* calidioribus ad extrema propellere, ideoque medicamenta *purgantia* culpant, utpote quæ virus à circumferentiâ (uti loqui amant) ad centrum revocant. Verùntamen hæc hypotheſis fallaci nititur fundamento. Morbus enim, de quo agitur, eſt ex genere *inflammatorio*; proinde nullus hunc ſcitè curat, niſi qui ſanguinis ebullitionem compeſcit, & eo modo putridi humoris ſeparationem, & per puſtulas expulſionem promovet. Enimvero dum febris furit, ſanguis nimis celeri & turbido motu agitatur, nequit Natura particulas morbidas ſegregare, & per habitum

bitum corporis protrudere, quod non niſi ſenſim, & lentis paſſibus perficitur. Quoties autem præ ingenti materiæ morbidæ copiâ, totam colluviem per puſtulas eliminare non potis eſt Natura licet etiam incumbit medico laboranti opem ferre, & corruptum humorem arte educere, quem ejicere non valet Natura: *Catharſin* vero, utpote evacuationem huic indicationi apprime accommodatam, ipſa Natura, tanquam digito, monſtrat. Siquidem in *Variolis confluentibus*, quoniam putridi humoris ejectio non æque feliciter procedit per humiles ac depreſſiores hujus ſpeciei puſtulas, ac in alteris *diſcreti* generis majoribus; ideo providens Natura *Ptyaliſmum* ſubſtituit, qui excretionis per puſtulas defectum compenſet. In teneris autem *infantibus* (qui exſpuere neſciunt) *Diarrhæa Ptyalismi* vicem ſupplet, quæ hunc morbum jugiter comitatur, ac in his ad vitam conſervandam æquè neceſſaria eſt, ac Salivatio, aut puſtularum elevatio in *adultis*. Ideoque qui haſce dejectiones *Aſtringentibus* perperam exhibitis cohibet, ægrum infantem certò extinguit. Cùm itaque in *Infantibus* hoc morbo affectis partem materiæ morbidæ, quam ex toto per puſtulas ejicere non valet, Natura ipſa per *alvum* ex inſtituto dejicit, haud mehercule incongruum quid aggre-

greditur medicus, qui, Naturæ veſtigiis inſiſtens, etiam in *adultis* humorem peccantem, quem per corporis habitum nequit, medicamento *Cathartico* per interiora detrudere conatur.

Ex prædictis ideo liquet, quòd in *Variolis confluentibus*, poſt Criſin imperfectam, *Phlebotomia* & *Catharſis* ad ægrotantis ſalutem ut plurimùm requiruntur. Horum ſanè uſum ratio ſuadet, cui ſuffragatur experientia: plures etenim hâc methodo orci faucibus ereptos novi.

Habes, Vir eruditiſſime, meam de quæſitis ſententiam, licet minus ornatè, fideliter tamen enarratam; & *Praxim* per plures annos huic opinioni ſedulò accommodavi, neque aliquid ex eventu hucuſque obſervavi, quod animum aut praxis rationem me mutare inducat. Sum tibi

Amiciſſimus,

Dabo ſexto Iduum
Septemb. 1716.

SALUSBURY CADE.

VIRO

VIRO DOCTISSIMO

JOHANNI FREIND

RICHARDUS MEAD

S. D.

FIdem tandem libero, Amiciſſime Vir, & Rationem, quam in *Variolis* curandis teneo, unà cum Exemplis aliquot quæ hanc illuſtrant ſimul & confirmant, quæ à me petiiſti ut chartis mandarem, ea nunc ad Te mitto.

Sermo noſter erat, uti memini, de Morbo, ubi ad ſummum incrementum pervenit, & quo modo eo tempore continendus ſit æger; dixi me jam ab aliquot annis uſu comperiſſe, commodiſſimum eſſe, pleriſque ſaltem in caſibus, *alvum ducere*; nunc, quo conſilio, & quâ cum cautione id primùm fecerim, deſcribam breviter.

Medicos noſtros ita plerumque ſollicitos habet *Puſtularum* conſideratio, ut ab omni fere vacuatione periculum eſſe putent, nimirum ne ab hac Materiæ corruptæ concoctio turbetur, aut in partes propulſio prohibeatur.

In *Faciei & Manuum intumeſcentiâ* ſpem omnem

omnem ponit *Sydenhamus* ; cum tamen moti videamus quotidie, quibus cutis etiam ad ſummum intumuit, &, ipſo fatente, plurimis in Caſibus nullâ Arte promoveri poſſit ſalutaris ille *Tumor*.

Mortonus., dum in committendis cum *Veneno Morbido Spiritibus Animalibus* totus eſt, ita calidiſſimis Alexipharmacis, *Copiis*, ſi Diis placet, contra *Deleterium Hoſtem Auxiliaribus*, aſſiduè pugnat, ut novas in ſanguine turbas cieat, & accendat quam reprimere debuit Febrem ; hinc illæ ipſæ, quas adducit, *Hiſtoriæ* palam faciunt, pleroſque, quorum curam habuit, *ægrotos* aut excalefactos interiiſſe, aut ſaltem ὡς διὰ πυρὸς evaſiſſe.

Mihi res hæc ſic ſe habere videtur ; in *Confluentibus Regularibus Sydenhamo* dictis, cum jam inclinato Morbo, detumuit facies, accedit, ex corruptâ Materiâ, aut in Pus nondum versâ, aut ex *Puſtulis* in ſanguinem rejecta, *Putrida Febris*, quæ calore, inquietudine, ſimilibuſque indiciis ſe prodit, &, niſi ſuccurratur, intra biduum triduumve plerumque ægrum è medio tollit, interdum verò ad plures dies protrahitur.

Utcunque verò varia jam inſtent & ſuccedant *Symptomata*, illud tamen omnibus commune eſt, ut *Exinanitionem* aliquam deſide-

ſiderent. Plerumque fit, ut æger *nono* aut *decimo*, à primâ Puſtularum eruptione, die, cum Linguâ aridâ, Pulſu Arteriarum vehementiori & ſpiritu difficiliori, incaleſcat; ubi hæc adſunt, immiſſo ſub veſperam ad ventrem ſolvendum *Clyſtere*, poſtero die leni *Potione Cathartică* Alvum duco, veſperi *Hauſtum Narcoticum*, ſi opus fuerit, ſumendum do.

In hoc Morbi genere Manus & Pedes *intumeſcunt*: adeò verò non cohibet aut reprimit hunc *Tumorem Purgatio*, ut illum poſt hanc feliciùs procedere ſemper obſervaverim.

Evenit autem non rarò, maximè in peſſimæ notæ morbo, ut cum pulſu Arteriarum exiguo & languido, ſine ullâ inſigni Manuum *intumeſcentiâ*, febricitet ægrotus, & imminutis admodum viribus torpeat magis quam calore uratur.

In hujuſmodi Ægritudine, imponenda ſunt Brachiis & cruribus *Emplaſtra Veſicatoria*, neque tamen ab omni *Purgatione* abſtinendum eſt, ſed ea eſſe debet leniſſima & viribus Ægrotantis accommodata, & per intervalla repetita; eo enim magis neceſſaria eſt, ubi non *intumeſcunt* Partes, *Ventris Solutio*, quoniam in pleriſque his caſibus, etiam ipſa, quæ in Puſtulis eſt, ſanies magnam partem in Pus non convertitur.

Il-

Illud in universum hic tenendum est, majorem jam habendam esse *Virium* ægri, quam *Pustularum* rationem: Peracta jam est omnis quæ per cutem fieri potest morbidæ materiæ propulsio; per alias igitur vias ducendus est, qui periculum minatur noxius humor. Cessant ab Officio nunc *Salivæ Canales*, quinque à primis ferè morbi diebus magnâ copiâ per hos fluxit, viscidus jam hæret, & vix exspuitur liquor. *Urinæ* Excretio, si forte fuit per aliquot dies larga & benigna, sæpiùs tamen illa hoc tempore cum difficultate & solito parciùs redditur. Restant igitur expurgandæ *Intestinorum Glandulæ*, quæ eo sunt corruptis humoribus è sanguine derivandis accommodatiores, quo naturâ craffiorem lentorem expellunt.

Id verò monuisse debueram, non hoc tantùm tempore, sed & nullo non morbi die, ægro protinus *mittendum* esse *sanguinem*, si *respirandi difficultas* urgeat, si supervenerit *Phrenitis*; aut alia quævis nimii fervoris Febris se prodant indicia.

Ex innumeris *Exemplis*, quæ mihi quotidiana experientia suppeditat, pauca tantùm seligam, ut quomodo hæc medicina ad varios & difficillimos casus accommodetur, ostendam.

Adolescenti annorum ferè sedecim, *nono* ægri-

ægritudinis die *intumuerunt* admodum caput & manus, acceſſit verò febris, cum magno Præcordiorum æſtu, ſpiritu difficili & delirio. Miſſo quamprimum è Venâ brachii ad xvj. ſanguine, dedi *Pil. Ruff.* ℥ſs. & elapſis horis decem, cùm nondum reſponderet alvus, *Elect. Lenitiv.* ℥vj. largiter purgatus *hauſtum* ſumpſit *anodynum*; hinc adeò ſe remiſit Febris, & levata ſunt ſymptomata, ut, præter ſpem, brevi convaluerit, licet in miſellum adeò ſævierit morbus, ut, vitiatâ à *Puſtulis* in utroque oculo *Tunicâ Cornea*, viſu privatus vitæ dulcedinem amiſerit.

In uno atque altero adoleſcente eodem ferè modo laborante feliciter expertus ſum, minimè ab hac medicinâ abſtinendum eſſe, etiam ſi [quod non rarò fit] crebra in Puſtularum intervallis *Exanthemata* erumpant, & *malignitatis* nomine adſtantes terreant; hæc enim non Febrem ſolvunt, ſed *materiæ morbidæ* copiam & lentorem indicant; quo magis neceſſarium eſt, interpoſito tempore, *Alvum* ſæpiùs *ducere*.

In Puellâ quinque annos natâ apparebant inter Puſtulas à primis decubitûs diebus hic illic *Maculæ* Purpureæ & Lividæ; manus verò *nono* die *intumuerunt*; die *decimo*, aſſumpto *Electuario Lenitivo* mota eſt alvus; poſtero die, Frons, quam alba qua-

quaſi veſica obduxerat, livore decolorata eſt: hanc *Spiritu Vini* tepido foveri juſſi; ſingulis noctibus medicamento *Narcotico* conciliatus eſt ſomnus; *decimo quarto* die, nunc primùm imminuto manuum tumore, iterum *purgata* eſt; ut & die *decimo ſexto*; jamque quæ faciem exaſperaverat *cruſta* nigra dehiſcere cœpit, & tardè licet dirupta certam tamen ſpem ſalutis oſtendere.

Accidit interdum, ſed rarò, ut ſub finem ægritudinis *repullulet* quaſi morbus, & ſuccedentibus ſub cruſtis, quibus obducta eſt cutis, novis Puſtulis, *renaſcatur*; unde pro humoris abundantiâ etiam ultra *viceſimum* diem porrigitur malum; illud nuper vidi in nobili fœminâ annorum quadraginta, quæ optimo corporis habitu, etiam *tertiùm* ſuccreſcentibus Variolis materiam ſuffecit; facta hinc eſt per omnia membra continuata *Exulceratio*, ad diem uſque *viceſimum & octavum* ſe excipientibus cruſtulis, ita ut ex longo decubitu *ulcera* in lumbis *gangrænæ* metum attulerint. Die *duodecimo*, leni potione *purgata* eſt; *decimo quinto*, ſubſidente qui ad hunc diem duraverat, manuum tumore, iterum alvum ſubducere neceſſe habui; &, interjectis tribus vel quatuor diebus, *Purgationem* repetiit ad uſque morbi exitum; reſtituto tandem in integrum poſt longam valetudinem, ulcerato corpore.

Om-

Omnem de *Purgatione* dubitationem tollit nonnunquam in graviſſimis Caſibus ipſa Natura, dum in inferiora noxiam materiam depellit, continuato per plures dies *Alvi Fluxu*; hoc cùm fit, ita nunc *comprimi*, nunc *ſolvi* debet venter, ut ne nimiæ dejectiones vires proſternant. Incolumis hoc modo evaſit nuper admodum Nobiliſſimus adoleſcens, annorum 18. Huic Facies *ſexto die*, ſine ullo Tumore, *Chartæ Pergamenæ* ſpeciem referebat; *Suppurationis* ſigna nulla erant; quapropter impoſita ſunt membris *Emplaſtra Veſicatoria*; quæ ſolito plus humoris educere obſervavi. Die *nono*, malibus nihil prorſus intumeſcentibus, ſupervenit *Diarrhæa*; hanc ſumptum ſæpiùs cum *Confectione Fracaſtorii Rhabarbarum* ita compeſcuit, ut ter tamen quaterve quotidiè minimum dejiceret Æger; *decimo quarto* die, ruptâ in Facie *Membranâ* tenui ſanie eroſa ſubtus apparebat cutis, non ante *Viceſimum* diem decidentibus penitùs *ſquamulis*; alvus verò, per omne id tempus, eo quo dixi modo, fluebat.

Et ſanè, ut finem tandem faciam, vix quenquam graviter hoc morbo correptum ſalvum fieri vidi, niſi cui, declinante Febre, aut largiter *profluens Urina*, aut *Reſolutus Venter*, ſaluti fuit. Ut de *Infantibus* nihil

dicam, quos per totum morbum *cita Alvus* periculo plerumque liberat.

Hæc habui, Vir eruditiſſime, quæ tecum ſuper hac re communicarem; Tu illis ſic utaris velim, ut dum noſtras has rationes acri Tuo judicio perpendis, quantum momentum eæ habere poſſint etiam in aliis interdum Febribus, quæ difficulter & tardè ſolvuntur, diſpicias. Mihi certè ita feliciter ceſſit hæc medendi via, ut humani generis intereſſe putem, ut illa publici juris fiat. Sed de hoc Tu ſtatues, ut voles; ego ſatis ſuperque habeo Tibi morem geſſiſſe, & quanti Tua mandata faciam hoc officio comprobâſſe. Vale, & me Tui amantiſſimum, quod facis, ama.

Dabam Calend. Septemb. 1716.

Hiſtoriam, quam mecum communicavit vir doctiſſimus D^us. *Gibbons*, Lectori non invidebo. Eſt enim rariſſima. Is, cùm *Oxonii* ageret, accerſitus eſt, ut cuidam ex *Variolis* novem jam dies laboranti ſuccurreret. Erant illæ confertæ plurimum, depreſſæ, confluentes; facies ad eum modum

iis

iis undique obſita, ut apum favos planè referret. Febris vehemens & continua, ita ut æger jam animam acturus videretur. Itaque cùm nihil ampliùs per cuticulares meatus egeri poſſe perciperet Vir experientiſſimus, aliam ſibi aggrediendam eſſe viam quâ naturæ opitularetur, propoſuit. Eâ adeò nocte *Opiatum* præſcripſit, mane proximo, die ſcilicet *decimo*, lene *Catharticum*; unde alvus ſatis probe reſpondit. Repetitum eſt *Opiatum*, & *undecimo* etiam *Catharticum*: *duodecimo* iterum inſtituta eſt *purgatio*, tanto quidem cum ægroti commodo, ut febris, quanquam haud penitus deceſſerat, plurimùm tamen ſe remiſerit. Igitur cùm & ſanguis abundaret, & vires ſufficere viderentur, die *decimo tertio* venam ſecuit: idem experimentum *decimo quarto*. & *decimo quinto*, ut magno cum judicio, ita inſigni cum fructu tentavit. Nam his demum *Evacuationibus* per *ſex dies* continuos factis, ægrotus morbo liber evaſit.

VIRO CLARISSIMO

RICHARDO MEAD, M. D.

JOHANNES FREIND

S. P. D.

SInas me, Vir ampliſſime, literarum officium non modò à Te poſcere, ſed Tibi invicem referre : quod enim quædam de *Variolis* à Te ſcripta in publicum dari conceſſeris, non tam meo unius, quàm legentium omnium nomine gratiæ ſolvendæ ſunt ; quos facilè video ; cùm Tuarum rationum, tum Authoritatis Tuæ momento impulſos, in eandem Tecum ituros eſſe ſententiam.

Etenim quod ad *Alvi ducendæ* conſilium attinet, ſatis luculenter explicaſti, quam aptiſſimè id cum naturæ motibus conſentiat ; quæ ipſa per ſe hanc morbi abigendi viam ſæpenumero tentat, arte tentatam vix unquam incommodè fert. Nam uti nemo ferè eſt ita morbo debilitatus, ut hanc alvi dejectionem, ſaltem quæ paulò leniùs fit, ſuſtinere non poſſit, ſic & ab eâ, modò mediocritate aliquâ temperata ſit, vires refici potiùs quàm minui experimentis conſtat. Cujus rei exemplum mirificum præbuit Puer undecennis,

nis , quem nos nuper conjunctis utriuſque noſtrûm conſiliis periculo maximo eripuimus : quod quia multa in ſe contineat minimè vulgaria, id mihi veniæ dabis, ut Tecum morbi ejus memoriam paucis recolam.

Erant in illo Puero acervatim diffuſæ per univerſum corpus puſtulæ : naturæ ordine ita minimè ſervato, ut, cùm in Facie cohæreſcerent tantùm , circa artus multis in locis confluerent .. Cutis ſicca , &, ſquammarum inſtar, rigida. Factâ eruptione, *Febris*, quod rariſſimè fit , nihilo minùs remiſſa. Procedente morbo , ſputatio nulla omnino : Puris veſtigium ferè nullum : ex Veſiculis tamen plurimæ tenui atque acri admodum humore refertæ , ita ut, cùm diſrumperentur tandem , Cutim , perinde ac affuſo *Vitrioli Oleo* , eroderent . Quare artus omnes *Cerato* undique obduci neceſſe fuit . *Sexto* die aderat perpetua mingendi cupiditas , quæ ad quatriduum permanſit . Urina interim non niſi parciſſimè demiſſa eſt . *Octavo* , efflo-reſcebant per Variolarum interſtitia novi generis puſtulæ, *Milii* ſeminibus haud abſimiles . Quæ quidem cùm ad Variolas acceſſerint , uti & illa micturiendi moleſtia , inter Notas peſſimas vulgo habentur . Facies nullo modo intumuit , febriſque inhærebat aſſiduè ; pulſus tum celer , tum & aliquantulùm languidus . Duas , quæ præceſſerant ,

noctes insomnis egit ; sic ut interdum aliena loqueretur . *Vesicatorio* admoto , paulò magis ad quietem compositus . *Nono* , alvus ter descendit . Itaque , cùm neque pustularum ulla esset maturitas , neque quicquam ultrà per cutem à sanguine abduci posset , id nostri esse muneris nos rati , ut naturæ ductum sequeremur , hanc ventris resolvendi viam instituimus . Vesperi scilicet , *Rhabarbari* ℈j. præcepimus : unde , *decimo* , quater mota est alvus. Eâdem medicinâ itidem adhibitâ , *undecimo* , quinquies ; *duodecimo* , ter ; *decimo tertio* , *Rhabarbari* ℥ss. mane sumptâ , quinquies ; *decimo quarto* , bis dejecit . *decimum quintum* & *sextum* , maximâ cum molestiâ & vigiliis traduxit . *Febris* quippe , quæ jam à primo morbi accessu continenter inhæserat , nondum deferbuit . Pulsus tamen paulo magis invaluit . *Decimo septimo* , ima Calcanei pars ita Sphacelo correpta est , ut immisso specillo nullus excitaretur sensus . Is ad Periosteum usque pervadens , ipsum os tantum non attigit . Sed neque casus hic satis acerbus nos ab instituto nostro deterruit : nam quanquam , si Sphacelum spectemus , nulla magis aliena fortasse videatur medendi ratio , quàm quæ *Purgatione* instituitur : tamen cùm virium redintegratio in eo jam erat sitâ , ut modicè flueret alvus , non fuit quòd , superveniente etiam

Spha-

Sphacelo, ab hoc auxilii genere desisteremus. Itaque *Rhabarbari* gr. xij. sub noctem exhibitis, *decimo octavo* alvus bis mota est, *Decimo nono*, *Febris* multò remissior. Quare *Rhabarbaro* ad ℈j. repetito, die *vicesimo*, quinquies desedit. Pars corrupta atque emortua ab integrâ carne, rite jam inflammatâ Purisque aliquantulum exstillante, cæpit discedere; neque ultrà serpebat Sphacelus. *Vicesimo tertio*, consistentia & solida ter alvus extrusit. Tamen neque adhuc *Febris* penitus conquieverat. Igitur *vicesimo quinto*, *Decoct. Sen. Gereon*, ʒij. cum *Mannæ* ℥ss. præscripsimus; quibus venter sexies fusus est. Ab hoc tempore Febris omnino evanuit; & de Puero, quem suspicio aliqua fuit in *Tabem* incidere posse, nobis jam affulsit certa reditaræ sanitatis fiducia.

Vides, Vir Amicissime, quàm liberè utar patientiâ Tuâ, recensendo ea, quæ Tu omnium optimè intelligis: quod tamen à me faciliùs feres, dum, ut alii ea intelligant, laboro. Reperiuntur scilicet variæ admodum atque multiformes Variolarum species, quarum dissimilitudines, et si inter se magnæ sint, hactenus haud satis diligenter sunt à scriptoribus animadversæ. Ad quas omnes tamen, ubi jam exarescentibus licet pustulis adhuc incubuerit febris, præsens ab *Evacuantibus* est auxilium: ea autem *evacuandi*

via, quæ per *alvum* fit, non modo ægrotos à mortis diſcrimine, circa *nonum* aut *undecimum diem*, ſæpe numero liberat, ſed malorum illam congeriem, quæ Variolis ferè ſuccreſcere ſolent, omni alia medicina potentiùs avertit.

Id ſuſpicor nimiùm frequenter fieri, ut morbus hic pro inſanabili habeatur, cùm tamen, (ſaltem ſi diutiùs traxerit) curationem recipere commodiſſimè poſſit: At certè Medici eſt, non omnem protinus ſpem abjicere, ſed Artis præſidia omnia, quæ aut comprobârit uſus, aut ratio ſuggeſſerit, experiri. Præſertim cùm experiundi opportunitatem morbus ipſe exhibeat: fit enim plerumque, ut is non repentino aliquo impetu ægros interimat, ſed ad plures dies, ad *viceſimum*, ad *triceſimum*, etiam aliquando *quadrageſimum* detineat, ita ut tandem planè *Hectici* contabeſcant.

Quibusdam religio eſt ventrem ducere, priuſquam ex toto deceſſerit febris: etiam depulsâ jam febre, non niſi poſt multos dies *purgantia* præcipiunt. Id quo conſilio faciant, haud intelligo, nam ſi abſit febris, certè primo quoque tempore alvus cieri debet, ſi adſit, vix ullâ aliâ viâ ad ſanitatem pervenitur. Iidem, ubi febris ultra morem ſævierit, in eo ſpem ferè unicam ponunt, ſi aut uberiùs manaverit Urina, perſtiteritque vel artuum tumor, vel ſalivæ fluxio; quidni verò & per *inteſti-*

ſtinorum itinera liceat febrilem hanc materiam abducere? Sed nolo cum his in certamen venire: ne & cum iis aliquando diſceptandum ſit, qui Variolas aut arte præcaveri, aut etiam inoculatione traduci poſſe contendunt.

Tu abunde intelligis, quàm nullo cum fructu, vel potius quanto cum periculo, *Diaphoretica*, *Alexipharmaca*, *Cortex Peruvianus* &c. quibus ii nituntur unice, in hac morbi aſperitate ingerantur: idque Tibi notiſſimum eſt, *Purgatione* rite inſtituta, nulla ferme alia *Cardiaca* à natura deſiderari, niſi quæ ſint ex *Opio* confecta.

Vale, Vir egregie, atque ut facis, perge Artis noſtræ tum ſcientiam excolere ingenio Tuo, tum dignitatem Tui celebritate nominis tueri.

Dabam 6to Cal.
Dec. 1716.

Eſt & aliud morbi genus, idque ſatis periculoſum, in quo etiam, cùm minime deferbuerit febris, ita mirifice proficiunt *Purgantia*, ut aliquando ſine iis ad ſanitatem perveniri non poſſit. Morbus is eſt, capitis *Eryſipelas*; à pluribus quidem ſcriptoribus, maxime ab *Hieronymo Fabricio*, ample

ple pertractatus ; à quibus tamen omnibus, in eo quod ad *Purgantia*, in medio febris impetu adhibenda, pertinet, exquisitius quiddam & distinctius requiro. in quâ quidem re ita lente ac dubitanter proponunt omnia, ut plerumque ipsi sibi non diffidant modò, sed & dissentiant : alii quippe *Purgantia* non probant, *nisi bile abundet corpus, magnusque effectus sit ; minusque vacuari, magis refrigerari* [a] debere contendunt ; etiam ut in refrigerando vacuandoque conveniant, in *sudoribus* [b] plus auxilii, quam *purgatione* poni volunt : alii, quamquam *Purgantia* aptè ministrari posse fateantur, tamen cùm *Febris* intensior sit, ita ut *Delirium* & *Phrenitidem* [c] accersat, *medicamentis malignitati resistentibus* utendum esse potiùs censent ; neque priùs esse *purgandum*, quàm restinctus sit febrilis ardor [d], saltem siqua admoveantur *Purgantia*, *Scammoneata propter febrem* omnino fugienda pronuntiant. [e] *Sennertus* morbum hunc *Germanis* familiarissimum esse scribit, ideoque illius *curationem tutius à Germanorum experientiâ & observatione, quàm ab exterorum libris peti posse* [f] : qui autem, ipse *Germanus*, pleraque, quæ de

a Tagault. Instit. Chir. Lib. 1. 8. b Paræus de Tumor. lib. 6. 15. c H. Fabric. Chir. Part. 2. lib. 1. 9. d Wiseman. e Fallop. Tumor. P. N. cap. 12. f Febr. lib. 2. 16.

de *Eryſipelate* tradit, à *Fabricio Italo* mutuatur : ita tamen, ut de *Purgatione*, quam aliquando ille, conſiſtente jam incremento morbi, præcepit, ne verbum quidem fecerit. *Etmullerus* denique, idem *Germanus*, ubi caput occupaverit *Eryſipelas*, *internis ſudoriferis Cephaliciſque* remediis rem geri oportere dictitat, *Purgationem verò quamcunque ſumme vitari*. [a] Ita ferè in ultimo morbi diſcrimine, vel nulla dant ſcriptores conſilia, vel timiditatis atque hæſitationis plena: quaſi, cùm in præcipiti res ſit, medicum minùs eſſe audacem deceret, quàm ubi nulla eſt periculi ſuſpicio.

Sed ut complectar, quod propoſui, brevi; ſatis mihi experimentis eſſe edoctus videor, ut pronuntiem in *Capitis Eryſipelate*, ſiquando cerebro tentato oboriatur Coma, delirium, nervorum diſtentio, aut nullam ſubeſſe ſalutis ſpem, aut *Purgantia* maxime profectura: neque in his rerum anguſtiis expectandum eſſe, quod & in *Variolis* experimur, dum vel Febris lenita ſit, vel Tumor plane ſubſederit. Nam *Cardiacis refrigerantibuſve* remediis contra Febrem pugnare, *Topica* admovere, quid demum aliud eſt, quàm nugas agere, donec in medio curationis curſu æger intercidat? Quòd ſi morbum jam ad extrema perductum ſubmo-

a Medic. Chirurg.

movere poſſit *purgatio*, certe eadem temporiùs adhibita, ne is ita longè ſerpat, præcavebit. Hæc itaque ut exemplo illuſtriora fiant, quod recentiſſimum eſt minimeque vulgare, ſubjiciam.

Virgini, generoſa admodum ſtirpe ortæ, facies *Eryſipelate* correpta intumuit: levis horror & febricula pro morbi more præceſſerant.

Proximo die non facies modò, ſed circa aures atque collum, cutis cum rubore turgeſcebat. Febris invaluit. Aliquantulum per intervalla delirabat. Applicatum eſt *Nuchæ Veſicatorium*.

3. Ita proceſſit tumor, ut ingentem in molem accreverit. Qui cùm & intenſius rubeſceret, videri poterat ex eo genere *Eryſipelas*, quod *Galenum* ſecutus *Phlegmonodes* appellat *Fabricius*; purum quippe, ſub illo Authore [a], in facie nunquam fere reperitur. Sub noctem penitus delira evaſit. Dnus. *Burges* Pharmacopæus *Veſicatoria* brachiis admoverat, *Clyſteraſque* ingeſſerat; qui quidem nullo cum fructu ſunt rejecti.

4. Exaſperata ſunt omnia. Cum eam primò, pomeridianis horis, inviſerem, delirium erat cum febre vehemens: multa locuta eſt, ſed omnia incondita. Nonnunquam quaſi veternoſa jacuit, nervorum diſten-

a Part. 2. lib. 1. 8.

ſtentionibus, circa manus præcipuè & humeros, ſubinde obortis. Tumor fere idem, niſi quòd perpaululum de rubore deceſſerat. Pulſus non tam validus, quàm concitatus. Itaque ſtatim utrique Cervicis lateri admovenda curavi *Veſicatoria*; de quibus ſanè apud Authores, quos ſupra poſui, literam inveniri nullam vehementer admiror: præſertim cùm id auxilii genus in hac, ſiqua in alia morborum ſpecie plurimùm valeat; ſed quia, cùm ita in propinquo videretur exitium, neque ſic profici poſſe conjectabam, niſi alia in ſubſidium veniret materiæ avertendæ via, hujuſmodi *Purgatio*, hora tertia Pomeridiana, inſtituta eſt.

R. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥iij.
Tinctur. Sacr. cum Vin. alb. pp. ℥j.
Syr. de Rhamno Cathartic. ℥vj. *M.*

Unde alvus quidem minime deſcendit. Itaque circa mediam noctem *Tincturæ Sacræ* ℥ij. propinatæ ſunt.

5. Omnia eadem, niſi quòd quietior, ſeu potiùs morbi gravitate obtuſior, jaceret. Alvus adhuc adſtricta. Quare ad meridiem *Catharticum* aliud exhibitum eſt; quod fuit hujuſmodi.

R. *Tinctur. Sacr.* ℥ij.
Syr. de Rhamno Cathartic. ℥j. *M.*

Sed

Sed ne nunc quidem venter deſcendit. Veſperi adhibita ſunt cubito utrique *Veſicatoria*.

6. Idem omnium ſtatus; Calor tantùm miteſcere viſus eſt. Mane primo repetitum eſt *Catharticum*, quod jam proxime præceptum eſt. Unde alvi perpauca dejectio, ſed quæ parum auxilii tulit. *Clyſter* acris itidem fruſtra injectus. *Purgantia* hoc ordine ideo ſumenda juſſi, quia neque ab hac medendi via, cum reſponderet, deſiſtendum eſſe; neque, ſi illa non reſponderint, alio modo ſuccurri poſſe ſignificavi. Itaque licet *quater* tentata fruſtra fuerit, in eâ tamen ut pertenderem, mihi perſuaſiſſimum erat. Siquidem in hoc morbi ſtatu res perinde ſe habet atque in *Variolis*: nam neque per *Tumorem* diſſipata eſt, neque alio fere modo averti poteſt febrilis materia, niſi aperiatur per *Glandulas inteſtinales* via.

7. Tandem, rebus in deterius ruentibus, ſequenti medicamento uſa eſt,

R. *Pil. ex Duobus gr.* xv. *in Aq. Theriacal.* ℥j. *ſolut.*
Syr. de Rhamno Cathartic. ℥ſs. *M.*

Hinc alvo *quinquies* ſubducta, ad ſe rediit: ſed nullam eorum, quæ ab his *Sex* diebus acta ſunt, memoriam retinuit. Tumor ſubſedit, Febriſque ita deceſſit, ut eodem *Cathartico*

thartico bis iterum exhibito, priſtinæ prorſus ſanitati reſtitueretur.

Id utique medicinæ genus, cujus non exigua pars conſtabat ex *Scammoneo*, quod plerique ut hoc in morbo planè perniciosum repudiant, ægrotam ſummo periculo liberavit. Ita Authorum vel maxime celebrium decreta Medica haud ita facile recipienda ſunt, quæ non multiplex uſus firmaverit.

De Excretione Inteſtinali.

Quoniam multus de *purgatione* ſermo incidit, plurimumque momenti in eâ ſitum eſſe diximus, opportunum erit purgandi rationen omnem paulò altius repetere. Quod eò minùs hoc in loco alienum videbitur, cùm alii hoc evacuandi genus nimis facilè contemnant, alii id quod per *Urinæ* itinera fit, vel etiam quod *Clyſtere* efficitur, huic longè præ ſe ferant anteponere.

Peyerus, qui inteſtinales *glaudulas* primus detexit, hoc iis munus tribuit; ut humorem chylo diluendo elaborandoque idoneum ſuppeditent. Ab hoc fonte proficiſci arbitratur, ut, cùm exhibetur *Catharticum*, tanta dejectionum copia deſcendat. Quam tamen humorum abundantiam, ſive naturæ lege, ſive artis auxilio, ab his glandulis ex-

excerni poſſe negant nonnulli : qui de naturali quidem excretione hanc maxime ob cauſam dubitaſſe videntur, quòd nequaquam intelligerent, quemadmodum ex hac ferè una ſcaturigine adeò ingentem retrimentorum vim derivare queat *Catharticum*. Quæ dubitatio facillime tolli poteſt ſi rem hanc ad calculum exigamus.

Sanctorii leges *Staticæ* oſtendunt evacuationem alvinam, ſi cum cuticulari conferatur, eſſe ut 1 ad 10: ea itaque horarum viginti quatuor ſpatio erit ut ℥4. 36. ℈j. *gr.* 4. ad ℥48; horæ autem unius ſpatio, ut ℈4. *gr.* 16. ad ℈48. In regionibus frigidis ob perſpirationem parcius factam paulò altius fortaſſe aſſurgit hæc per alvum evacuatio: quam quidem ii, qui de his rebus diſputant, cum eâ, quæ per Glandulas fit, excretione temere confundunt: ſed quam longè hæ à ſe invicem diſcrepent, ſatis erit diligenter attendentem penitus videre. Cutis quippe inteſtinorumque eandem ferè conſtat eſſe fabricam, & glandulas alterutrinque ſcatere: quæ quanquam nudo oculo minùs pateant, Microſcopii tamen ope in conſpectum facile veniunt. Atque hæc quidem quò melius fiat per inteſtina excretio, provide à natura cautum eſt, cum vaſa ſanguinea in eorum Tunicas ingenti multitudine diffudit. Cutis, ſi media quadam via ratio-

tionem conficimus, continet uncias quaſi 2640. quadratas : Inteſtina, cùm eorum longitudo ſit ferè pedum triginta, ambitus autem mediocritate quâdam æſtimatus unciarum ferè quatuor, Cylindrum conſtituunt in quo Unciæ 1440. quadratæ continentur. Ita ut ſuperficies inteſtinalis, ſi cum cuticulari comparetur pluſquam dimidii rationem obtineat. Sed quia Glandulæ non ita confertim in inteſtinis ac in cute reperiantur, ſuperficies, ex quâ humoris aliquid egeritur, eâ proportione æſtimetur, quam habet 1. ad 4. Horæ igitur ſpatio ſi cutis ϑ48. ejiciat, ex inteſtinis profluent ϑxij. Neque hanc facilè quiſpiam Lymphæ effluentis copiam inteſtinis denegabit, qui ſecum reputet, quàm multò ampliùs in his, quàm in cute vaſorum excernentium ora dehiſcant : atque hæc quidem ex glandulis ipſis, quæ magnitudine valde exſuperant, perſpicuè liquet.

Ita ſi hanc rationem ſequamur, longè plus, quàm quod naturali dejectione effunditur, ab his glandulis ſuffici & poſſe & conſueſſe percipimus. Cùm verò alimenti reliquiæ magnam in dejectionibus partem, etiam maximam, cùm hę ſolidæ ſint, ſortiantur, oſtendi facilè poteſt, quòd materia illa ab inteſtinorum glandulis derivata, ita parum ex toto foras excluditur, ut unà cum

Chylo in vaſa *Lactea*, inque ſanguinis vias remigret : eodem planè modo, ac *Lympha* ex infimi ventris partibus redire conſueverit. Igitur, uti experimentis conſtat, quandocunque haud ſuppetat qui in vaſa Lactea derivetur Chylus, ea Lymphę hujuſce ex glandulis expreſſę ſunt pleniſſima.

Hęc cùm minùs animadverſa fuerit diſtinctio, eos in errorem induxit, qui, cùm quę ſit commodiſſima evacuandi via diſſerant, [a] *rationem ſecretionis circularis ad ventralem majorem eſſe* ſtatuunt, *quàm rationem centum ad unum*. Nam adhibito Catharticо, inteſtina jugi irritatione pervulſa, non modò alimenti reliquias, ſed id omne, quod à glandulis excernitur, demittunt. Ita ut hanc unam ob cauſam a medicinâ purgante *quadruplo* major efficiatur evacuatio quàm quę in naturali ſtatu contingit.

Purgantia duobus potiſſimùm modis vires ſuas exerunt ; vel ut ſtimulo quodam irritantia inteſtinorum tunicas, vel ut ſanguinem velociùs circumagentia : ea quæ valentiora ſunt, utrumque efficiunt. Stimulus quidem, quo pollent purgantia, non modò Lymphæ copiam majorem ex glandulis exprimit, ſed & humores ita revellit, ut ad harum ora glandularum minùs quàm alibi uſpiam impedimenti ſit, exituſque facilior ; huc

a Curat. Febr. per Evacuat. 12.

huc igitur ii uberiùs confluunt, ſive quod idem eſt, ſanguinis celeritas his in locis incitatur : pari ferè modo, ac Cutis, *Veſicatorio* eroſa, ſerum effundit. Quæ in ſanguinem ſe inſinuant Purgantia, ut velociùs ille decurrat, faciunt, quia & ſtimulum augent, & humorum cohærentiam attenuant atque diſſolvunt. Hoc ſatis patet ex calore, quem excitant Purgantia ; immo *Pulſus*, qui & valentior, & plenior, & concitatior fit, idem indicat.

Quantum hinc, nempe ex ſanguine velociùs acto, ad alvi fluxionem accedat, hujuſmodi ratiocinium facilè oſtendet. Arteriarum *Meſentericarum*, quibus inteſtina irrigantur, amplitudo ad *Aortæ* baſin eam habet rationem, quam 1 ad 10. Cùm igitur experimetis conſtet horâ qualibet in *Aortam* derivari ſanguinis ʒ4000, iſtæ Arteriæ eodem temporis ſpatio ʒ400 in inteſtina deferent. Aliquid etiam huc ex uno aut altero *Cæliacæ* ramulo advehitur. Naturalis, quæ inde fit per glandulas, excretio non niſi ad ϑxij pertingit. Ratiocinandi gratiâ ſi ponamus ſanguinem *duplo* citiùs ferri (quem ſanè ita ferri, adhibito valentiore *Cathartico*, pulſus demonſtrat) Arteriæ *Meſentericæ* ſingulis horis ʒ800 apportabunt, iisdemque intervallis fere ϑ24. excernent Glandulæ. Quippe excretio quæcunque, ſi cætera ſint

paria, ſolâ *velocitatis* regulâ metienda eſt. Sin *triplo* increſcat velocitas, quod propter ſtimulum, ſaltem ad ora glandularum, fieri haud abſurdè quis conceſſerit, effluent ℈36. Quòd ſi itidem Vaſorum excernentium Diametri *duplo* ampliores fiant, [quod, ubi paulò acriùs fuerit *Cathartícum*, contingere minime dubium eſt] inteſtinorum glandularis excretio ad ℈144 aſſurget, id eſt quantitatèm à naturâ præfinitam *duodecies* excedet. Ita hâc ratione, *octo* horarum ſpatio, dum munus ſuum obeunt purgantia, his glandulis elici poſſunt ʒ48.

Sed dum evacuationem iſtam, quæ Purgantibus fit, æſtimamus, *Bilem* haud oportet negligere. Itaque ſi intra horam, ipſa Naturæ vi, *Bilis* drachmæ duæ, uti oſtendit Vir in his rebus peritiſſimus D. *Jacobus Keil*; in inteſtina profluant, *Cathartícum* exhibitum ʒ6 a Jecinore eliciet, ſi modò, uti diximus, tripla ſit in ſanguinis curſu Velocitas, Vaſorum interim Diametris minimè dilatatis. Hinc, alvo per artem concitata, dejectiones ferè bilioſæ reperiuntur. Id autem animadvertendum eſt, Bilem, quò magis feſtinatè aut ubertim effluat, dilutiorem evadere. Ad hunc modum per has inteſtinorum vias, quanquam neque alimenti reliquias, neque ſuccum *Pancreaticum* æſtimaveris, à *Cathartico* expurgari poſſunt lib. iiijſs. Vaſis

ſis autem ſimul ampliatis, copioſior multò erit humorem effluxio, ſcilicet in ratione Diametrorum duplicatâ. Quæ cùm ita ſint, perſpicuum eſt, quàm minime idem à *Clyſteribus* expectandum ſit: qui quidem alvum ſtercore obſitam ſatis commodè eluunt, atque liberant; ſed neque bilem elicere, neque has Glandulas, quæ in *Ileo* potiſſimùm ſitæ ſunt, ullo modo poſſunt attingere.

Ita quando vel morbus inteſtinis penitus inſederit, vel vehementior fuerit purgatio, ſi celerius æquo ſanguis fluat, aut Vaſorum ora pateſcant latius, ad gradum multò altiorem perduci poteſt hæc per Glandulas excretio. Exemplo ſit morbus, quem *Choleram* dicimus: in quâ incredibile prorſus eſt, quanta humorum copia à ſtimulo illo eliciatur, quem Fructus Horarii, aut aliæ quævis cruditates inteſtinis admovent. Ora autem Glandularum multò amplius, quàm à naturâ conſtituta ſunt, diſtendi poſſe ſatis manifeſtum eſt ex alvi fluxione, non *Simptomaticâ* modò, ut vocatur, ſed & *Criticâ*: quarum quidem hæc materiam illam, in Fauces pulmoneſque frigore rejectam, ita ſæpe expedit, ut perſpirationis Vicaria evadat. Scilicet eadem humorum copia, quæ trans cutim eliminari debuerat, per has glandulas exitum quærit: quæ ſanè ubi ob-

tingit evacuatio naturalem hujuſce Lymphæ fluxum *decies* ſuperat.

Tam perpetuâ naturæ lege progreditur hæc per inteſtina excretio, tamque chylo rite elaborando neceſſaria reperitur, ut ſi fortè obſtruantur hæ glandulæ vel occalleſcant, oritura ſit aut alvi adſtrictio incurabilis, aut morbus *Cæliacus*: quo quidem præcipue in morbo contingere hoc docent Mortuorum ſectiones. Cùm autem ad tempus aliquod breve permanſerit hæc glandularum obſtructio, vel earum aliqua portio ita glutinoſis humoribus occluſa fuerit, ut Lympha, alimento ſubigendo comminuendoque neceſſaria, haud ſatis ſupperat, oritur illa morbi *Cæliaci* ſpecies, quæ ſanationem recipit; quamque à *fluxu Chyloſo* diſtinguimus, qui, ſi propriè loqui libeat, ducit à *Lacteis* obſtructis originem.

Si Glandularum, Lymphæque, quam ejiciunt, uſum attentius exploremus, cauſam hujus morbi penitus aſſequemur: neque ullo opinor argumento clarius doceri poſſe, quantum ad medicinam non intelligendam modò, ſed adhibendam conferat Ars *Anatomica*, quàm hâc Glandularum *Peyerianarum* notitiâ. Etenim Veterum monumenta intuenti facilè patebit, quàm perperam ii, ne dicam quam abſurdè, morbum *Cæliacum*, *vel quia temperies nimis frigida eſſet atque hu-*

humida, *vel quia vis retentrix debilitaretur*, nasci voluerint. Sed hanc Caliginem dispulit *Anatome*, quæ fabricam intestinorum distinctius explicando, morbum hunc ex eo proficisci clarè ostendit, quòd humor ille, à Gandulis exprimi solitus, aliquâ saltem ex parte intercludatur. Itaque ea remedia, quæ alvum leniter irritant, glandularumque ora detergunt, in hoc morbo vim habere maximam comperimus. Ita morbi exquisitior notitia ad curationem bene instituendam rectissimâ nos deducit viâ: in quâ ut defecerunt Veteres, ita malè susceptam medendi rationem tenuerunt, utpote *Astringentibus* unicè innixam. Quis enim non videt eos hanc ideo amplexos esse, quod opinioni isti congrueret atque faveret, quæ morbi causam in quâdam intestinorum Ατονίᾳ sive imbecillitate posuerit? At profecto siquis hunc curandi modum persequi velit, neque aliquid quicquam in remediis nisi *Adstringendi* vim consectetur, quod fecerunt *Methodici*, næ is Glandulas non deterget, sed obstruet: ita ut morbus hoc medendi instituto non tam abigi posse, quàm confirmari videatur.

Sed sit hujus disquisitionis modus; satis enim jam exposuimus, quo demum naturæ artificio peragatur, quibusque usibus inserviat hæc glandularis excretio: quòd si quæ

dicta ſunt probè teneatur, rationem eorum, quę magno cum judicio de *Purgantibus* notavit *Verulamius*, facile erit intelligere. „ *Fidenter* (inquit) *dicimus* [a] *Purgationes re-* „ *petitas atque factas familiares, longè magis* „ *ad diuturnitatem vitæ facere, quàm exerci-* „ *tia & ſudores. Etenim certiſſimum eſt per* „ *ſudores & per ſpirationes exteriores, non ſo-* „ *lum humores & vapores excrementitios ex-* „ *halari & abſumi; ſed una etiam ſuccos &* „ *ſpiritus bonos, qui non facilè reparantur.* „ *In Purgationibus autem, ſi non fuerint ad-* „ *modum immoderatæ, non item; cùm ſuper* „ *Humores præcipuè operentur.* Hæc ille ſuo philoſophandi more. Qui autem rationes ad hanc rem *Anatomicas* accommodat, facilè perſpiciet, quomodo hic purgantium uſus non ora modo *Lacteorum* aperiat atque abſtergat, ſed glandulas à craſſis humoribus, quibus ſæpe obſtrui ſolent, liberet: ita ut eæ jugi tenore Lympham perpetuò ſuppeditent Chylo conficiendo deſtinatam, à quo & omnis manat nutritio, & vita ipſa propagatur. Ita maximè hâc purgandi ratione in ſecundâ valetudine cavetur, ne adverſæ præſidia conſumantur.

a Hiſt. Vit. & Mort. 163.

COMMENTARIUS VIII.

De Urinæ profluvio.

PLures apud *Hippocratem* ex Febre poſt *Urinæ* profluvia evaſiſſe legimus: quæ quidem uti in Urinis notandis multus eſt, ita ex his præcipuè curandi indicia traxiſſe videtur. Utrùm verò in Febribus urinam moventia adhibuerit, planè non coſtat. Neque enim adhuc reperta eſt medicina, quæ in ejuſmodi caſibus Urinam ita potenter eliceret, ut ab eâ ſperaretur, qualem è purgatione percipimus, materiæ febrilis detractio. Itaque ſi *evacuationem* ſpectemus, parum eſt, in Febrium tractatione, *Diureticis* fidendùm. Neque hujus rei obſcura eſt ratio, partium fabricam contemplanti: quippe, utut *Arteriæ Renales* ferè *Menſetericas* capacitate æquent, paremque fortaſſe ſanguinis portionem excipiant; tamen, cùm in Renibus multò pauciora ſint, quam in Inteſtinis, ad humores excernendos vaſcula, non perinde larga utrinque ſecutura eſt evacuatio. Id inſuper tenendum eſt, non eam, quam *Vomitoria* atque *Purgantia* poſſident, virtutem itidem *Diureticis* ineſſe, ut medentis conſilio ſemper reſpondeant. Ea quidem Urinam aliquando mirificè movere poſ-

poſſe confiteor; ſæpius tamen ſpem fallere, experimentis comprobatum eſt : quod in Aquâ intercute & Urinæ difficultate, in quibus potiſſimùm morbis deſideratur hoc à *Diureticis* auxilii, nimiùm frequenter ſolet contingere. Ita ut hodie hæc medicinæ pars, quæ ad Urinas provocandas pertinet, ſit omnium maximè manca.

Invaluit jamdudum conſuetudo, ut qui *Variolis* aut *febribus* correpti decumbunt, largis admodum crebriſque potionibus utantur. Quæ quidem conſueto non noviter, ut quidam putant, inſtituta eſt, ſed ab ipſo olim *Hippocrate* planè tradita : nam ille, ut *Victum*, quo in *Acutis* morbis uti deceat, accuratiùs præciperet, varia *Sorbitionum*, *Ptiſanæ* præſertim, genera deſcripſit; ita ut, qui *Regimen*, ut vocatur, temperatius dilutiuſque primùm apud nos induxerunt, id ferè omne ex hoc *Hippocratis* libello hauſerint. Et certè hæc medendi ratio fructum habet uberrimum. Nam & dilutis illis potionibus miteſcit febrilis ardor, & ſanguinis moles ita tenuatur & comminuitur, ut per vaſa liberiùs devehi poſſit, & ſiquid ſuperflui ſit aut per cutis aut per Urinæ meatus egerere. Neque tamen ideo, quòd Urinam moveant, potiones hæ inter *Evacuantia* protinus reponendæ ſunt. Quippe non tam vi aliquâ *Diureticâ* hoc faciunt; quàm

quàm quia dilutiſſimæ ſint, uberrimeque ingeſtæ. Ita quamvis effuſiſſimè proruperit Urina, fieri poteſt, ut nullo modo exhauriantur Vaſa, in quibus eadem humorum menſura curſu perenni circumfluit. Igitur contenti ſimus bono eo, quo præſtant hæ potiones, quòd *diluant* ſcilicet: *evacuandi* virtutem, quam negavit natura, iis ne quæramus affingere.

COMMENTARIUS IX.

De Veſicantibus, quæ Cantharidas recipiunt.

PErcurſis jam omnibus *evacuandi* viis, quas aut Natura tentavit, aut ejus interpres optimus in uſum deduxit *Hippocrates*, licet unam adjungere, tanto viro incognitam: quæ, utcunque excogitata recentiùs, non ultimum tamen in *Febrium* reſtinctione locum vindicat. *Veſicantia* à me intelligi, nemo eſt qui ignorat: quorum cùm materiâ multiplex ſit, de iis tantummodo ſermonem inſtituemus, quæ *Cantharidas* recipiunt. Hæc quippe uti valentiſſima ſunt, maximéque efficacia, ita morbi vim allevant modo quodam expeditiore magiſque inopinato, quàm cætera quæcunque *Evacuantia*. venæſectionem ſi exceperis, ſolent. *Can-*

Cantharidas quidem, ut medicinam introſumendam, ſæpe commendat *Hippocrates*; ad *Veſicas* excitandas nuſquam adhibuit: quanquam aliquid de earum virtute, vel *Hippocrates*, vel alius quiſpiam, etiam cùm Cuti admoverentur, odoratus eſſe videatur, qui enim libellum de *Superfœtatione* ſcripſit, illas inter alia irritandi inſtrumenta, ad purgandum Uterum, *Peſſo* immiſceri præcipit. Primus has cuti capitis affricari, ad ulcuſcula inurenda, jubet *Aretæus*; cujus etſi incerta ſunt tempora, *Galeno* ſaltem aut ſupparem, aut eo etiam antiquiorem ſuſpicari licet: is adeò eas in *Epilepſiæ* tractatione [b] utendas ſuadet, monetque, ut triduo antè lacti aſſueſcat *Epileptieus*, ne Veſicam lædant *Cantharides*. Eandem in hoc morbo, ut & *nervorum reſolutione* curandis rationem tenuit, referente *Ætio*, [c] *Archigenes*, cui ut ſectâ, ita & ætate erat conjunctus, quantum conjicere licet, *Aretæus*. Deinde *Galenus* Emplaſtra ex muſcis hiſce confecta ad *Areas*, ad *Scabiem*, ad *Impetiginem*, bene uſurpari poſſe tradit: ſed illé, uti rectè animadvertit Cl. *Clericus*, [cui de *Medicina veteri* accuratiſſima debemus commentaria] hoc auxilii genus in pleriſque morbis vel parvi admodum

a De Superfœtat. 25. b Curat. Diutürn. Morb. 1. 4.
c Tetrab. 2. Serm. 2. 28. & 50.

dum fecit, vel, ut ex ſcriptis conſtat, tanquam periculi plenum haud ſæpe tentavit, Qui *Galenum* inſecuti ſunt *Græci*, uti nec in aliquo ferè quocunque, ita nec in hoc ipſo argumento quicquam novi afferunt: itaque & *Arabas* fruſtra conſulueris, qui, utcunque in medicamentorum formulis concinnandis feraciſſimi ingenii ſint, quantum ad hanc rem attinet, more ſuo *Græcorum* veſtigiis inhærent. Apud *Latinos Cantharides* nullo ferè in pretio fuiſſe videntur: earum ipſe *Celſus*, qui in *Sinapiſmis* multus eſt, haud ſcio an aliàs uſpiam quàm in *Papulis* detergendis, *Miconem* ſecutus, memineRit. *Cantharidas* quidem illitas prodeſſe, ad *Lepras*, & *Linchenas* [a], item ad *tela extrahenda* [b] valere ſcribit *Plinius*: unus *Scribonius Largus*, *Cerato* admiſtas, tamquam *ſtigmatibus* [c] *tollendis* utiles, deprædicat.

Hic ferè apud veteres *Cantharidum* cuti impoſitarum uſus; iſque ſanè perrarus, utpote qui, non niſi in *frigidis humoribus*, maloque jam *inveterato*, locum haberet. Nec liberiùs diu etiam poſt renatas literas adhibitum eſt hoc medicamenti genus: ita ut *Fernelius* id non niſi in [d] *Cæcitate* & [e] *Hydrope* præceperit, edixeritque *prudenter eo atque arte. ſumma eſſe utendum*. *Fernelio* quidem æqualis *Hollerius*, ſcriptor ſanus imprimis, &

a 29. 4. b 30. 13. c 231. d Conſ. 12. e Conſ. 34.

& in veterum ſcriptis verſatiſſimus, ad *Lethargum* excutiendum, *Cantharidum* pulverem *Phœnigmo* admiſceri jubet; quanquam, qui *Hollerii* ſcriptis *adverſaria* attexuit, *Duretus*, *Sinapiſmos minimè uſurpandos eſſe moneat in Lethargo, quòd conjunctus cum febre ſit, quæ hæc calida reſpuit* [a]. Illa autem, quam cum *Paræo* [b] tentavit *Hollerius*, mirabilis eſt curatio: nam Fœminæ nobili, cui vultus circum undique *puſtulis ardentibus*, & tanquam in *Elephantiaſi*, admodum fœdis deformis erat, perſuaſerunt, ut *univerſæ faciei Veſicatorium ex Cantharidibus imponeret*. Unde ea quidem tantis doloribus tantâque febre correpta eſt, ut ferè nulla eſſet de ſalute relicta ſpes: ſed cùm eam ex hoc periculo egregia viri utriuſque ars liberâſſet, *evanuit in perpetuum*, *quæ antè faciem occupabat*, *deformitas*. Idem *Hollerius*, de *Pyroticis* verba faciens, veſicarum, quas *Cantharides* excitant, ope „ *Coxarios*, *Podagricos*, *Hemicranicos*, *Cephalalgicos ſæpenumero relevari dicit; repurgari viſcera*, *atque omnino corpus ſordibus & excrementis liberari*, SEXCENTA *denique vitia vetuſta contumaciaque percurari* *. Id adeò præterire non poſſum, omne hoc de *Cantharidum* virtute præconium,

a Edit. 1577. 31. b Inſtitut. Chir. 3. 5.
* Paræ. lib. 20. cap. 28.

nium , in iisdem *Hollerii Inſtitutionibus Chirurgicis* , quæ cum *Tagaultii* ſcriptis Anno 1543. primùm prodierunt , quam etiam editionem ſecuti ſunt *Geſnerus* atque *Uffenbachius* [a] , omnino deſiderari . Unde jure quis ſuſpicetur , medicinæ hujuſce uſum poſt id demum temporis increbreſcere cœpiſſe . De quâ tanta tamque abſurda eâ tempeſtate invaluit ſuſpicio , ut *Adolphus Occo* , qui anno circiter 1560. floruit , *Cantharidas* , ne in perâ quidem geſtari ſineret , cùm quendam , qui eas ita geſtâſſet , ſanguinem minxiſſe conſtaret [b] . Sed hæc ſunt non differentium medicorum , ſed ſomniantium commenta .

Quòd ſi recentioris memoriæ ſcriptores adeamus , ab hoc medicinæ genere multos , etiam ſeculi *decimi ſeptimi* initio , abhorruiſſe reperiemus : eamque non niſi timidè admodum & cunctanter admoveri conſuêſſe docent tum alii , tum præcipue *Banzerus Auguſtanus* , qui *Veſicatoria Coronati latitudinem vix excedere debere* pronuntiat [c] . Quinimo ea *Thaleri* magnitudine metitur *Etmullerus* ; & in morbis , *febribus* præſertim , tractandis ita frigidè ac non abſque metu quodam medico laudat , ut hanc medendi rationem *Italis* potiùs , quàm Popularibus ſuis fa-

a Scriptor. Chirurg. b Schenk. lib. 7. Obſ. 37.
c Fabric. Recept. lib. 2. ſ. 2. 21.

familiarem velit [a]. Atque ea quidem apud *Germanos* ita parum exculta est, ut in magnis illis *Sennerti* voluminibus, omni medicamentorum farragine refertis, *Vesicantium* tamen mentio rariſſimè occurrat: quanquam ille quidem se iis *sexcenties* usum esse narret [b].

Quæramus itaque, quid illa *Felix prole virûm* protulerit *Italia*. Cùm & *Patavii* & *Venetiis*, Ann. 1575. & 1579, acerbiſſimè seviret peſtis, à medicis omni diligentiâ inveſtigatum est, quâ potiſſimùm ratione malum illud aut depelli poſſit, aut præcaveri. Peſtem hanc accuratiſſimè deſcripſit Vir eruditionis ſummæ, *Hieronymus Mercurialis*, & qualis ad eam curandi via accomodari debuerit, fuſiùs docuit: interque auxilia, quæ huic morbo inſigniter proſunt, hujuſmodi *Veſicantia*, ut præſtantiſſima, commendat [c]. Is utique ea inter *Italos*, uti reor, princeps invexit; neque ſanè hoc illi quicquid est laudis invidendum est, quanquam antea idem medendi modus, tum à *Marſilio Cicino* [d], tum ab *Alexandro Benedicto* [e], ad *Carbunculos* peſtilentiales curandos prædicetur; & ſuperiore ſeculo, ut ipſe ingenuè fatetur [f], à *Jacobo de Partibus*, *Galliarum* Regis Archiatro, in iis quæ de [g] peſte com-

a Comm. in Schroed. de Compoſ. Medic. b Lib. 6. p. 8. cap. 26. c De peſte. c. 26. d Epidem. Antidot. 15. e De Peſtilent. f Ibid. g Comment. in Avicen. ſupra primam quarti.

commentabatur, ſit deſcriptus. Haud ita multò pòſt, Anno ſcilicet 1590., *Piſauri* peſtis erupit, ita ut *Urbinatium* Dux univerſos ſcholæ *Patavinæ* medicos conſulendos cenſuerit, quò meliùs invaleſcenti malo occurreretur. Sed iis inter ſe de Remediorum, *Veſicantium* præſertim, commoditate diſſentientibus, *Hercules Saxonia*, ut ſententiam ſuam tueretur, de *Phænigmis*; quatenus ad *febres peſtilentes* curandas pertineant, diſputationem edidit. Hinc tantæ eâ de re turbæ coortę ſunt, ut ſummâ medicorum diſſenſione certaretur: adverſantium agmen duxit *Alexander Maſſarias*, acriterque *Veſicantia* impugnávit; tum quòd æmulatione quâdam ductus *Saxoniam*, utpote ætate minorem, non tulerit, tum quòd non niſi in veterum veſtigiis ſtare voluerit. Quid autem melius ab homine ſene præjudicatiſque opinionibus occupato ſperandum, qui ſe cum *Galeno* malle errare, quàm cum recentioribus vera ſentire gloriatus eſt? Sed omnia quæ contra diſputata ſunt, refutavit *Saxonia*, libellis tribus de *Veſicantium* uſu editis: in quibus quidem totum hunc locum ita copiosè pertractavit, ut, qui eum conſecuti ſunt, ſequerentur planè, nihilque ferè huic argumento adjecerint.

Ab hoc itaque tempore conſuetudo invaluit, ut inter *Veſicantia* principem ſem-

per locum tenerent *Cantharides* : quas quanquam plurimis in morbis , *febribus* præcipuè, proficere teſtetur experientia ; quâ tamen vi , quo demum modo humores attingant , ac commoveant , nemo ſatis adhuc explicavit , Quid in cute efficiant , ita oculis omnium expoſitum eſt , ut medicinæ ſcriptores ad hoc unicè attendere videantur : & in ipſo quaſi limine ſubſiſtentes. quicquid uſpiam à *Veſicantibus* venit auxilii, ab unâ *ſeri evacuatione* derivare ſatis habuerint . Hoc à *ſtimulo* , quem admovent *Veſicantia* , & ab humorum , uti loqui amant , *Fuſione* proficiſci volunt ; ita ut , cùm quaſi aculeis quibusdam pungatur cutis , *ſerum* exſudet . Sanè fatendum eſt propter hujus , quo cutis foditur , *ſtimuli* vim , uberius iſtuc , quàm pro more , confluere humores : neque tamen ideo effluere *Serum* , cætero ſanguine intus coërcito , quòd ut ii comminiſcuntur , id præcipuè modo quodam peculiari à *Cantharidum* particulis aut *imbibatur* [a] , aut *alliciatur* [b] , credendum eſt . Nam cùm perpaululùm eroſa ſit vaſorum tunica , non aliâ quam tenuitatis ſuæ ratione elabitur *Serum* ; Globuli autem , qui ſanguinem rubore tingunt , cùm foramina iſta mole exſuperent , exitum reperire non poſſunt . Atque hoc qui-

a Willis. Pharm. Rat. p. 2. b Andr. Cæſalp. ſpecul. Art. Med.

quidem perſpicuum faciunt eæ ; quæ igne excitantur, *Veſicæ* : cujus vi ſcilicet ad eundem planè modum divulſa, quæ vaſorum ora defendere debuerat, Cuticula, ſero viam aperit.

Ita cùm & dolorem concitent, & *Serum* eliciant, magno in morbis adjumento ſunt *Veſicantia* : & hæc quidem *ſeri evacuatio* indicii cujuſdam loco habenda eſt ; nam, niſi id eruperit, parum ea feliciter ceſſura rectè auguramur. Tamen intra hos limites minimè conſiſtere videtur *Cantharidum* virtus : quæ tam latè patens tamque mirifica eſt, ut nullatenus explicari queat, niſi rationem eam, quâ non cutim modò, ſed & ſanguinem afficiunt *Cantharides*, aſſequamur. Nam ſi eæ ideo proficerent, quòd *Serum* evocarent, eadem ſanè *ſeri* copia per Urinæ iter excluſa pariter prodeſſet. Atqui in omni ferè morbo *ſeri* tantundem per meatus iſtos ejicere licet, quantum *Veſicatorio* admoto educitur, ſed in nullo fructum inde æqualem percipi poſſe, experimentis conſtat. Id utique ſatis apparet, introſumptæ quam vim habeant *Cantharides* in evacuandis humoribus, in obſtructionibus expediendis, in ſanguinis curſu incitando : itaque ad Menſes ciendos, ad Hydropem expurgandum, ad fœtum excludendum, ad lumbricos evocandos, ad venenum ra-

bidi canis perdomandum, ad cuticulares denique meatus, inveteraſcente jam impetigine, adaperiendos, à Veteribus uſurpari ſolebant. Verique ſimile eſt eas, etiam cùm cuti admotæ ſint, altiùs pervadere, humoreſque eodem planè modo commovere. Aliter enim quomodo contingeret, ut in Pleuritide, in Peripneumoniâ, in Diſtillatione, in Gravedine, nervorumque diſtentionibus egregiè valeant *Cantharides* cuti appoſitæ? Ut dolores, coxarum præcipuè, pervetuſtos tollant, obſtructioneſque liberent? Ut, iis demum appoſitis, humores ſeſe ad perſpirandum magis accommodent, ut ſudores faciliùs fluant, ut puſtularum omne genus à cute promptiùs foras emicet? Atqui hæc ſic fieri ſolere ex uſu quotidiano abunde diſcimus.

Ii quidem, qui interiorem hanc *Veſicatorii* vim aut negant, aut prætereunt, tamen cùm de cruciatu illo atque exulceratione, quæ indè in Urinæ meatibus ſæpe oriuntur, explicationem inſtituant, fatentur ipſi *Cantharidum* particulas in ſanguinem penetrâſſe: quorum ſales acerrimi cùm iis, quos fert urina, adhæſerint, has tragædias excitant. Ita ferè qui rationem malè ſemel inſtitutam mordicus tenet, in eas delabitur difficultates, unde expedire ſe vix poteſt, niſi à ſeipſo diſſideat ipſe, ſecumque diſcordet.

det. Quòd ſi in partibus à cute longè diſſitis, earum virtus ita vehementer ſe exerit, quid cauſæ eſt, cur in cæteris locis ceſſare eas, & quaſi ab opere feriari arbitremur? Quid obſtat, quò minus humorum mutationem aliquam moliantur, quæcunque demum per vaſa permeant? Certè incommoda, quæ *Veſicantium* aliquando uſum conſequuntur, non aliâ ratione explicari poſſunt, quàm quòd *Cantharides* in ſanguinem, eo quo diximus modo, vim exerceant. Hoc autem poſito fundamento intellectu erit facillimum, quare *Hecticis* (præcipuè ſi ſudoribus colliqueſcant) *biliosis* item, iiſque, qui ad *febriles* æſtus naturâ ſuâ feruntur, interdum noxiæ ſint; etiam ubi corpus plenius fuerit, ſi ſcriptoribus habenda ſit fides, niſi venam ſecueris, periculoſæ: ſiquidem, cùm ſanguinis molem admodum attenuent curſumque intendant, *Febres*, *inflammationes*, & *deliria* pariunt; vel, quòd in *Hecticis* contingit, eas opes, quas vitæ ſuſtinendæ natura deſtinavit, per cutis ſpiracula nimis effuſæ diſſipant. Pari modo in *lentis Febribus*, in quibus *Pulſus* imbecillus languiduſque deprehenditur, ſiquid auxilii tulerint *Veſicantia*, eum illico invaleſcere ſentimus: quod à perpaucula *ſeri* detractione proficiſci omnino incredibile eſt.

Bellinius, qui in eo, quòd ſtimulet, *Ve-*

ficantium vim omnem esse positam contendit, eâdem etiam de causâ *Pulsum* excitari pronunciat. Sed id utique libenter quærerem, num idem & cæteri stimuli efficiunt? Num aut *Caustica*, aut *Fonticuli*, aut *Setacea*, aut etiam ipsa, quæ *Cantharidum* expertia sunt, *Vesicantia*, eâ stimulandi virtute polleant, ut *Pulsum*, non modò ad tempus attollant, sed ita instaurent, ut cursum ille suum tenere possint naturalem? *Purgantia*, quæ sanguinis vias haud attingunt, stimulum intestinis admovent: unde tamen nihil quicquam virium Pulsus acquirit. Sanguinis quidem cursum, ad glandularum ora, paululum incitant; molem ipsam humorum non ita afficere posse videntur, ut aliquid inde ad Pulsuum robur accedat. Itidem Aqua bulliens, aut carbo ignitus & pruritum in cute & *vesicas* commovet; ita tamen, ut ne minimum sanguini motum afferat. Itaque cùm in morbis quamplurimis, iis præcipuè qui caput impetunt, expeditum nec opinatum levamen præbeant *Vesicantia*, non tam quòd aut *revellant*, aut *irritent*, aut *evacuent*, quàm aliâ quâdam virtute id videntur esse consecuta. Quòd si animum ad hanc, quæ interiùs exercetur, vim advertimus, *Vesicantium* rationem omnem assequemur; &, quo demum modo ad curandos morbos feliciùs accommodari possint,

ju-

judicabimus, Certè hinc lucis aliquid erui poterit, quâ id tandem, in quo medicorum diligentiam desidero, effici queat, ut accurâta de *Vesicantium* in *Diuturnis affectibus* usu præcepta tradantur, quæ & perspicuitatem habeant, & quasdam errare in medendo non patientes vias.

Sed ut ad locum, qui est in manibus, aliquando revertar in *Febribus acutis* tutum maxime atque expeditùm auxilium præstant *Vesicantia*, quæ quidem, licet materiam febrilem à *cerebro* potentissimè avertant, fluxiones tamen cæteras, *Sudorum* præcipue atque *Urinæ*, sæpenumero juvant, saltem nullo unquam modo reprimunt. Neque in eo percuriosius hærendum, ut semper ad ægroti *habitum* aptentur: quæcunque enim fuerit corporis constitutio, utcunque sive *bile* sive *tenui* sanguine fervidior, si febris ultra morem sævierit, levia incommoda non tanti sunt, ut de vitâ interim ipsâ non simus solliciti. Sæpissime enim in id discriminis res venit, ut nihil, nisi à *Vesicantibus*, spei reliquum sit: quod quidem in *Podagricis*, ubi, quæ ad extrema corporis defluere solebat, materia in caput incubuerit *febremque* accersiverit, ut frequentissime fit, sic & nuperrime exemplo maxime memorabili factum est: scilicet dum, præ nimio cavendi desiderio, à *Vesicantibus* prorsus abstinetur,

pau-

pauciſſimis diebus compertum eſt, quàm vana fuerint magnifica illa ſalutis aliunde derivandæ promiſſa. idem in *Variolis*, *Morbillis*, *Febre* ſive *Scarlatinâ*, ſive *Eryſipelatosâ*, quotidie experimur: in quibus morbis licet ſanguis ardentius æſtuet, incitatiuſque feratur, hoc tamen auxilii genere haud dubitanter neque infeliciter utimur. Quare nequaquam audiendi ſunt ii, qui in *affectibus nervoſis*, in *febribus ardentibus* & *continuis*, etiam ſi *ſopor*, aut *delirium* acceſſerit, *Veſicantium* uſum repudiant [a].

Id utique haud temere quis dixerit, hâc plures, quàm aliâ ullâ medendi viâ, ex *febribus* liberos evaſiſſe, etiam ab hâc, quam à reliquis omnibus, pluribus ſanitatem eſſe reſtitutam liquido poſſum confirmare. Igitur ad curandas *febres*, quæ Annis 1674, 75, 79, 85, populariter graſſatæ ſunt, *Veſicantia* adhibuit *Sydenhamus*: id quidem optimo conſilio: ſed quare in cæteris prætermiſerit, haud ſatis intelligo; cùm alii, de quibus ille meminit, *Anni* nullam febrem intulerint, in quâ non æque profutura fuiſſent *Veſicantia*. Quorum ſane vis in omni morborum *Acutorum* tractatione ita latiſſime patet, ut eum, qui has *Hippocratis* Hiſtorias diligenter perpenderit, febrem haud opinor aliquam reperire poſſe, in quâ non huic

a Bagliv. de Veſicantibus.

huic maxime auxilio locum esse fateatur. Neque tamen is sum, qui, cum *Cæcilio Colio*, *Hippocraticam Historiarum correctionem* in me temere velim suscipere, *ut appareat, quomodo illos curare potuisset Hippocrates, quos mortuos scribit* [a]. Id saltem haud inverecunde mihi videor esse dicturus, ægrotis istis hanc unam, si modò ulla fuisset profectura, prodesse potuisse medicinam.

Illud autem præ aliis commodi habet hæc evacuandi via, ut nunquam non tutissime in usum duci possit: Cæterarum quippe ita perdifficilis & lubrica est ratio, ut nonnunquam eæ, ubi atrocior fuerit morbus, non sine periculo tentari possint; id quod in *Venæsectione* sæpe experimur. Quotusquisque tamen est, qui, ut à *Vesicantibus*, sic & à vena secandâ, utcunque plus discriminis habente, abhorreat. Sed hoc fortasse ægrotantium imbecillitati dandum; ut, cùm suadente naturâ dolorem maxime reformident, etiam à medicinâ, quæ vix sine aliquo dolore proficit, refugiant. Eadem in medente mollities adeò non ferenda, ut maxime in vitio sit: quem sane, humanissimum licet, ubi vitæ periculum immineat, potius Tortori vicem præbere decet, quàm huic cubantium timiditati subscribere.

Sed

[a] Bartholin. Epist. Med. Cent. 1. 61.

Sed ut huic de *Evacuantibus* ſermoni finem aliquando imponam ; hæc tibi ſint , benigne Lector , quæ expoſui , quaſi indicia fontium illorum , ex quibus *acutarum Febrium* omnis haurienda eſt curatio . Nam & præcipua evacuandi genera , quo demum tempore , pro multiplici morbi naturâ , adhibenda ſint , & quâ moderatione , cùm adhibeantur , uti deceat , eâ quâ potui brevitate perſecutus ſum . Tui erit rationum momenta ita expendere , humorumque inclinationem omnem ita acri atque attento animo intueri , ut , quâ maxime viâ detrahi poſſit febrilis materia , ſolertius perſpicias . Hoc unum Tibi ſpondeo , Te experiundo comprobaturum , quod *ſcilicet ex febribus multæ* Evacuantibus *ſolis* , *etiamſi haud alio fueris remedio uſus* , *cedere conſueſcant* ; *vix ullæ autem* , *quæ paulò vehementius invaluerint* , *medicinâ qualicunque* , *ſi ab hoc* Evacuandi *inſtituto diſceſſeris* , *reſtingui poſſint* ,

F I N I S.

IN-

INDEX

COMMENTARIORUM.

COM. 1. *DE Ratione ſcribendi, quam in Epidemiorum Libris tenuit* Hippocrates. p. 89.
COM. 2. *De Sanguinis Miſſione, præſertim de Venarum Jugularium Sectione.* 101.
COM. 3. *De Sudoribus.* 122
COM. 4. *De Vomitione.* 126.
COM. 5. *De Excreatione purulentâ: De Pleuritide item & Peripneumoniâ.* 130.
COM. 6. *De Abſceſſu: Deque Coli & Veſicæ Ulcere.* 142.
COM. 7. *De Purgatione: Quam vim habeat in febre putridâ, quæ Variolis confluentibus ſupervenit, inque capitis Eryſipelate. Quædam etiam de Excretione Inteſtinali.* 148.

COM.

Com. 8. *De Urinæ profluvio* . 217.
Com. 9. *De Vesicantibus , quæ Cantharidas recipiunt* . 220.

AMICISSIMO,

CLARISSIMOQUE VIRO,

RICARDO MEAD,

JOHANNES FREIND,

S. P. D.

SÆPENUMERO, Vir Amiciſſime, laudavi fortunas meas, ſæpiuſque ſum laudaturus, quòd ab aliquot jam annis magna mihi tecum interceſſerit neceſſitudo, ſtudiorumque adeò in eâ, quam profitemur, arte quædam quaſi conjunctio: nam, cùm in cæterâ vitâ, tum maxime in Medicinę munere fungendo, idem ſentire atque idem judicare, res eſt longè jucundiſſima. Permagni quippe intereſt, cùm conſilia Medica miſcemus, conſiliorum ſocium habere peritum artificem: neque hoc tantùm ad ſalutem ęgrotantium inſtaurandam, ſed ad eas moleſtias,

quas, ut ſunt res humanæ, nos ipſi in curatione morborum paulò magis difficili ferè experimur, leniendas. Quid quòd ii, qui in Medendi Scientiâ penitiùs eruditi atque inſtructi ſunt, iidem à malis artibus abhorreant, omnique notâ illiberali reperiantur maximè immunes. Quippe cùm illecebris ita parum pateant, ut vel pravis hominum moribus ſervire, vel eorum gratiam lenociniis aucupari nolint, nihil unquam à ſe aut ab honeſtate alienum, aut etiam dignitati ſuæ injurium fieri patiuntur. Quicquid enim exiſtimationis famæque hoc obſequio partum eſt, id omnino imbecillum forè & caducum arbitrantur: tum autem rebus ſuis optimè conſului, tum veram gloriæ viam iniri, cùm ſcientiâ freti, cùm uſu exerciti, cùm indecoras quaſcunque machinas dedignati, ipſi de ſe ſuâque, quam profeſſi ſunt, arte dignè ſentire videantur.

Itaque qui in hâc, quemadmodum in illâ ſive pingendi ſive ſculpendi diſciplinâ cupit excellere, ingenium ad id, quodcunque perſequi volunt, fictum quaſi & accommodatum habeant neceſſe eſt: nemo enim, quantumcunque ſtudii acceſſerit, medicus fieri poteſt, niſi & etiam quodammodo naſcatur. Sunt quippe in hac arte multa perobſcura & recondita, multa impedita & ſubtilia, quæ nullis præceptis

ceptis perfectè edoceri, nullâ explicatione plenè cumulatéque tradi poſſunt : ita ut, quamvis plurima ex ſcriptis Medicis, in quibus quidem verſatiſſimus eſſe debet, hauſerit Medicus, plura tamen ſint ipſius judicio & perſpicacitati relinquenda. Atque hoc quidem in nulla re magis elucet, quàm in *pulſuum* varietate internoſcendâ : quippe qui tactum hunc eruditum habent, eum non ex magiſtrorum dictatis, ſed ex diuturno uſu, & vi quâdam acuminis proprii fluxiſſe ſentiunt. Adeò nuſquam aliàs æquè percipitur ac in medicis rebus, quid demum ſubtilitas ipſa naturæ valeat, & curioſa quædam in judicando felicitas. Quid igitur? an ii, qui indolis leviſſimæ maximèque deſultoriæ ſunt, in hâc ſcientiâ magni quid facere poſſe videntur, in quâ, non niſi multâ cum ſagacitate, ſtudioque acri & perpetuo, elicienda eſt aliqua rerum maximè difficilium conjectura? An ij, qui pingui minervâ præditi ſunt, & tarditate ingenii laborant, ad hanc ſolertiam, quæ medentibus ineſſe debet, acquirendam ſatis idonei accedunt? an eos denique in re, ſiqua eſt alia, reconditiſſimâ exquiſitumque judicium exigente, acutè cernere poſſe exiſtimas, quos, ſi in cæteris rebus periculum feceris, communi ſenſu planè carere fateaeris? Videmus tamen quotidie, ut multi, qui

aliàs omni ſolertiâ vacui ſunt, de rebus medicis judicandi intelligentiam ſe conſecutos eſſe jactitent: utque iidem propter id ipſum, quòd hâc intelligentiâ indigeant, eum in medendo, quem ſemel fortè arripuerint, tramitem conſtanter perſequantur, inque eâdem quaſi orbitâ, ſine progreſſu aut profectu ullo, conſeneſcant.

Sed & hanc quoque experta eſt res medica fortunam, ut, qui in aliis tum diſciplinis tum artibus, etiam illiberalibus, mediocre nomen adepti ſint, ii repente in principem medicorum ordinem, invitâ naturâ, irruere præ ſe ferant. Sint illæ ſanè ad ſpeciem perbellæ, atque curioſæ; quam verò affinitatem cum morborum contemplatione, cum medendi ſolertiâ habeant, haud facile eſt divinare. Certè non aliam habent, quàm cum Juris ſtudio; at non repertus eſt adhuc quiſquam Legum ſtudioſus, qui unquam his artificiis viam ſibi ad forum muniri poſſe ſomniaverit. Iſtæ ſcilicet iis, qui ſuas in ſcenâ hâc noſtrâ mediçà partes acturi ſunt, reſervantur elegantiæ.

Hoc quoque in causâ, fuiſſe exiſtimo, cur nonnullis jam à ſeculis medicorum plurimi, quanquam & ingenio & eruditione ſatis valuiſſe comperti ſunt, cogitationes tamen ſuas aliò contulerint, & in quâvis potiùs arte excel-

celluerint, quàm in suâ: itàque excelluerint, ut ex iis permulti Historicos, Oratores, Poëtas, in eâ ipsâ, quæ illorum propria est, scribendi facultate superârint. Maluerunt opinor, cùm iniquam de iis, qui medicinam professi sunt, hominum sententiam passim ferri perciperent, ad alia studia confugere; quorum ope, uti animo suo sciendi avido liberiùs indulgere, ita semet magis populari gratiæ commendare liceret. Quasi verò in hac nostrâ, quæcunque fuerit, supellectile non sit, quod acutissimum ingenium exerceat, quod discendi aviditatem expleat, quod totas hominis vires, quantæ eæcunque demum fuerint, desideret.

Atqui hæc Medicinæ studentium querela sanè pervetusta est, & *Galeni* præcipuè ætate familiaris: is enim, qui insigni suâ cum laude, cum in cæteris disciplinis, tum in Medicis, præsertim, haud mediocrem operam curamque consumpserat, non sine aliquâ indignatione queritur, [a] perplurimos suo tempore, vel mane salutando, vel vesperi comessando, vel aliam adulationis viam sectando, magni nominis medicos evasisse: literas verò artesque liberales ita parum Medico, uti tum invaluit vulgi opinio, profuturas puta-

a *Method. Medendi Præfat.*

ri, ut Fabri tum Lignarii tum Ferrarii, Sutores, Tinctores, [b] *Lintearii*, proprio Magisterio relicto, in Medicæ artis munera insiluerint: eos verò, qui pictoribus & unguentariis mixturas suas præparabant, etiam de primo loco certasse. Eâdem arrogantiâ, eodemque prope seculo *Thessalus* iste, Empiricorum audacissimus, quem idem *Galenus* [c] sub patre lanas carpente in *Textrinâ* educatum, atque inde *Lanificorum* elocutionem consecutum esse memorat, literarum omnium rudis, novam sectam condidit, damnatisque veterum omnium placitis; [d] & rabie quâdam in ceteros omnes invectus, se unum esse Medicum jactitabat; seque, hominem utcunque ex *Officinâ* reptantem, sine arte, sine literis, Medicinæ formam universam uno libello posse tradere confisus est. Vulnera omnia, utcunque dissimilia, pari modo tractavit [e] *unguinosa* scilicet & *glutinosa* imperans: multisque nugacissimis versuum millibus effusis, *duos* tantùm esse in omni victûs ratione morbos contendit, nempe fluxum & clausum: fortasse etiam, si paulò plus sapuerat, *duo* tantùm remedia morborum omnium posuisset. Atque hic quidem error, quem

b *Method. Medend. Præfat.* c *Ibid.* d *Plin. Hist. Nat.* 29. 1. e *Method Medend. Lib.* 6.

quem vel puer, in ſimplicioribus diſciplinis eductus, ſtatim adverteret, eò inſolentiæ *Theſſalum* iſtum evexit ut magnum & præclarum quid ſe inveniſſe putaret. Ita ferè homines inepti atque futiles, neque acumine ullo, neque authoritate valentes, in iis ipſis rebus gloriâ ſe & prædicatione efferunt, quæ cæteris omnibus riſum movent.

Ne itaque Te avertant ab inſtituto ſive ſcribendi conſilio ſcurrarum convitia: Tecum utique reputantem, Viris ingenio excellentibus hoc ſæpe accidiſſe, & quidem ſæpiſſime in hâc noſtrâ quam ſequimur viâ. Ita ſuum habuit *Harvêus Pariſanum*, hominem futiliſſimum inſulſiſſimumque: nec ſuus quantulus is cunque fuerit, *Williſio* deſuit *Meara*. Quin perge literatos omnes demereri, & quæ apud te premis, de *Variolarum* omni genere jam diu meditata, deprome tandem, ut intelligant omnes, quantâ in gratiâ atque pondere eſſe debeat, quantùmque ab *Empiricorum* ſomniis diſtet, nullis innixa commentis, Hiſtoria Medica.

Interim ſinas, ut ad id opus abſolvendum hâc Te Epiſtolâ quaſi provocem; in qua, ne in eam, quam Tibi relinqui velim provinciam, incurrere videar, nihil de *Variolis* dicturus ſum, niſi de earum *curatione*; eâ præſertim, quæ, *ſecundâ* jam Febre invaleſcente,

Medicinis *purgantibus* inſtituitur. Ad quam quidem curationem denuo explicandam libens accedo. Quippe cùm hoc purgandi inſtitutum novum pleriſque atque inauditum videretur, nonnullique ea, quæ de hâc re expoſuimus, vel parum intelligerent, vel perversè interpretarentur, non malè credo merebor de meis popularibus, ſi in argumento tam gravi, à Medicis quidem prorſus intacto, maximè tamen ad ſalutem hominum pertinente, paulò quid amplius elaboraverim. Hujuſce ſiquidem Medicinæ auxilio ſanctiſſimè affirmo me multos ſanitati reſtituiſſe, permultos à Te eſſe itidem reſtitutos ſatis ſcio. Sed quoniam hæc res varias habet cautiones, morbique ſigna omnia cum diligentiâ atque judicio notanda ſunt, exponam ut potero, quemadmodum ii, qui in hâc curandi ratione minus verſati ſunt, eam tandem aliquando percipere ac conſequi poſſint. Hoc ut efficiam, ponam in medio Hiſtorias quaſdam ſingulares: ita quippe tum continuata illa affectuum ſeries atque connexio, ad quam maximè in ægrotis tractandis attendere oportet, diſtinctiùs eluceſcet, tum ipſa medendi via eruetur faciliùs. Neque verò mei ſive otii ſive negotii fert ratio, nec res ipſa poſtulat, ut omnia exempla ſimul proferam: ſatis erit ex iis tantummodo caſibus, in quibus,

bus alterum mihi adjunctum consilii socium atque adjutorem habuerim, præcipuos excerpere. Observationes denique, quas vel ad morbi decursum, vel ad curationis modum meliùs intelligendum conducere posse arbitror, sic interseram, ut & varietati, & legentium utilitati simul consulam. Iidem mihi, siquid à me minùs accuratè dictum sit, faciliùs ignoscent: quòd & mihi vacui temporis non nimium suppetat, & res ipsa, doceri contenta, ornari nolit.

Id obiter interim monendi sunt, aliquas ex his, quas descripturus sum, Variolis fuisse ex *Cohærentium* genere: quæ quidem à *Confluentium* naturâ ita parum abhorrent, ut eadem ferè sui signa præbeant, eandemque planè, matureſcendi tempore, febrem accendant. quin & perrarò [f] ea, quæ *Confluentium* propria est, etiam in *Cohærentibus* deficit Sputatio: ita ut rectissimè edixerit *Mortonus*, *Salivationem jure merito habendam esse symptoma morbi maligni vel saltem medii, ubi febris recidiva, & eventus saltem anceps expectari possit*. [g] Nimirum quod periculi imminet, non tam ab ipso pustularum *genere*, quàm à *numero* prorsus oritur: qui quidem si ingens fuerit, idem de rei exitu timor subesse debet, sive

f *Vid. Hist.* 1. g *De Variol.* 176.

ſive eæ confluxerint, ſive non. Etiam numerus ipſe ad hoc præſagii faciendum, non in *facie* modo, ut nonnulli volunt, ſed in cætero quoque corpore attendi debet. Quare utraque tam *Cohærentium* quàm *Confluentium* Species, uti in reliquis perparum diſcrepat, ita ſimilem omnino curandi viam deſiderat. Hoc quoque obſervatione haud indignum, quòd, utcunque morbi, quorum hîc pertexitur Hiſtoria, ſint omnino ſimillimi, alii tamen alia cùm ingraveſcendi tum decedendi tempora habuerint. Hujuſmodi fortaſſe Variolas quiſpiam *Anomalas*, & quaſi extra ordinem poſitas haud abſurde appellaverit: at ſunt tamen eæ; quæ omni ferè tempeſtate plurimùm occurrunt, omnibus ferè ætatibus ſunt communes. Neque vidi adhuc hujuſce generis Variolas, quæ ad hanc dierum regulam magis exquiſitè ſint compoſitæ. Nonnunquam enim in ipſo morbo dierum ratio mutatur; fitque gravior, qui remiſſior eſſe conſueverat. Ita ut, is maximè fallatur, neceſſe ſit, qui temporum momenta nimis exiguè & exiliter ad calculos revocavit: permulta quippe intercedere ſolent, quæ eam in morbis hiſce varietatem facile pariant, ut ægrotus interdum hoc, interdum alio die, maximo in periculo verſetur.

HI-

HISTORIA PRIMA.

VIR familiæ prænobilis & perilluſtris, Variolis iſtius generis, quas dicimus *Cohærentes*, graviter correptus eſt. Præceſſerant nauſea, Vomitus & capitis dolor immanis. Valetudinis curam habuerunt Medici in agro *Eboracenſi* celebres, Doctores *Neal* & *Cotes*. Ego *Sexto* demum die acceſſi. Pridie invaſerat delirium; puſtulæ omnino pallidæ; facies paulò depreſſior. Itaque à Medicis *Pulvis ex Chel. Cancr. C.* datus eſt, prudenterque admotum Nuchæ Veſicatorium. Inveni adeò eum animo maximè alienatum, febre tamen, quod hoc morbi tempore in delirantibus perrarum eſt, prorſus vacantem. Puſtulæ, quæ erant admodum confertæ, vix omnino elevatæ, atque etiamnum ſubpallidæ. Itaque in hoc tanto diſcrimine adhibuimus brachiis utriſque Veſicatoria perampla: hancque Medicinam præſcripſimus.

℞. *Theriac. Andromach.*
Pulv. è Chel. Canc. C. ana ℈ j.
Rad. Serpentar. Virg. gr. xv.
Syr. Caryophyllor. q. ſ. M. F. Bolus ſtatim cap. cum Julap. perlat. præſcr.

Hæc cùm ter ſumpſiſſet, mane proximo, die ſcilicet *Septimo*, puſtulæ ſe denuo extulerunt, earumque extremi margines rubeſcebant; interſtitia etiam colore florido ſuffuſa.

Vides, quàm mira præſtiterit paulò calidior Medicina: &, ſi quod verum eſt fateri volumus, hæc medendi ratio *Cardiacis* vehementioribus inſtituta, quam plerique ſcriptores nimiùm deprædicant, *Mortonuſque* ut Specificam habet, vix cum judicio adhibetur, niſi in hoc propè unico Variolarum tempore, ubi ſcilicet eæ aut non ſatis proruperint, aut etiam retro ceſſerint. Ideo *Crocum* non niſi *bis terve*, idque *urgente neceſſitate*, [a] adhiberi jubet, maximus *Arabum* Magiſter, *Rhazes*. Hoc auxilii genus fit valentius, cum *Opiatis* commixtum: quæ quas vires in omni puſtularum eruptione promovendâ habeant, primus, contra communem ſententiam, videtur ſenſiſſe *Sydenhamus*. Ita parum in hoc remedio planè divino dominatur frigida illa vis, uti nonnullis placet, quæ humores omnes conſtringat, & reprimat.

Veſperi adeo; *ſecunda*, ut dicitur, Febris deprehenſa eſt accedere: neque adhuc quicquam remiſerat delirium. Quamobrem Nuchæ denuo appoſitum eſt Veſicatorium. Nunc iterum ad medii generis remedia deflexum eſt, & à ſomniferis

a *De Peſtil. c. 7.*

miseris calefacientibusque temperatum. Victus tenuis, sorbitionesque vel Ptisanæ vel Oryzæ, quæ diluerent, pro libitu indultæ. Noctem eam maximis in molestiis egit: ita ferè nulla erat in somnum propensio. Mane, die *octavo*, aliquantulùm ad se rediit: sed eæ induciæ fallaces & perbreves: nam, horulâ vix elapsâ, in delirium recidit. Pustulæ tamen pure maturrimo repletæ: licèt, si magnitudinem spectes, valde mediocres. Facies haud omnino in tumorem elata: cervix sola perpaulùm subtumuit. Toto morbi decursu nulla sputatio: quod quidem, cùm ea hujusce generis Variolis perpetuò adesse *debeat*, signorum omnium, judice *Syndebamo*, longè infelicissimum [b]. Febris admodum exarsit; pulsus velox & incitatus, plenus tamen ac validus; Inquies maxima, furorque quasi insani. Quocirca admotæ sunt Cucurbitulæ, ita ut fluxerit sanguis ad ℥ vj. Apposita etiam Carpis Vesicantia, Quin & *Enemate*, vesperi, adhibito bis mota est alvus. Ita paululum temporis satis liberaliter quietum habuit; pulsusque ad temperiem magis compositus: idem tamen per intervalla mentis error. Sed, utcunque morbus tum conquiescere quidem, rem haud ita esse in vado putavi, quin in deterius sponte prope suâ esset itura. Ideo cùm inter nos, quinam subesse videretur periculi timor, differuimus; dixi me in eâ esse opinione, ut, siquid hujusmodi acciderit, leni aliquâ potione subduceretur alvus. Illi extemplò se & hanc curandi viam tentâsse aliquando, & nunc etiam probare haud dubitanter professi sunt. Id nimirum, quod

b *Variol. Reg. An.* 67. 139., & 135, 149.

quod ſuſpicati ſumus, obrepſit: caput enim, nocte nondum intempeſtâ, ita ingraveſcere cœpit, ut, manè, veterno planè obtorpuerit. Subſilierunt interim tendines; febris immaniter ſæviit; puſtulæ exſiccatæ: neque in manibus ullum, neque in pedibus, nedum in facie tumoris veſtigium; periculumque vitæ maximum imminebat. Nam illud ſanè vix unquam fallax *Sydenhami* præſagium, ægrotis ſcilicet hoc morbi tempore *protinus moriendum eſſe*, niſi ſputationis aut deficientis aut interceptæ vicem ſubeat partium harum *inſignis tumor* [c]. Hic fuit nono die, iſque tantùm non deploratus, morbi ſtatus. In his anguſtiis intervenit Vir ingenio judicioque acerrimus, cujus ut mihi Amicitia jamdudum jucundiſſima, ita & mors pariter nunc perluctuoſa, *Jacobus Keil*: Illius verò cùm eadem eſſet nobiſcum opinio, idemque de curandi ratione ſenſus, ſic morbo occurri oportere cenſuimus. Caput illico tondetur, & circumquaque appoſitum. Veſicatorium. Sanguis iterum cucurbitulis ad ſex uncias eductus. Enema acre adhibitum eſt, & quatuor ferè poſt horas repetitum: unde alvus quinquies deſedit. Hæc adeò id levaminis attulerunt, ut & febris paululùm remitteret, minùſque jam premeret Coma. Verùm, ne brevi iterum in pejus ruerent omnia, quod prorſus erat timendum, purgatione jam tum uti decrevimus. Neque nos conſiliis hiſce nimis præcipites temerè rem geſſiſſe quis arguat, quòd auſi ſimus, etiam *nono* haud elapſo die, hanc ventris ſolvendi viam experiri: quippe cùm plus ſatis liqueret, ægrotum,

c *Variol. Reg. Ib.* 132, 135, 148.

tum, niſi ea interpoſita ſubvenerit, craſtinæ luci parum eſſe ſuperfuturum. Breve quidem ſpatium! intra quod ſiquid non profuit, æger fuiſſet extinctus. Etenim in hoc caſu non tam dies curioſiùs numerandi ſunt, quàm cubantis conditio expendenda: ſiquidem medicina non ad temporis menſuram, ſed ad morbi momenta accommodari debet: & quò celeriùs gravia hæc mala corripiunt, eò maturiùs quoque auxilia rapienda ſunt. Neque temporis præceptum perpetuum eſſe, neque alia de hoc purgationis inſtituto ſtatui poteſt regula, quàm quòd, *ubi ſemel exaruerint puſtulæ*, quandocunque medentis acumine dignus inciderit nodus, primâ quâque opportunitate eam adhibere maximè conveniat.

Cùm igitur in has, quas recenſui, difficultates delaberetur ægrotus, horâ circiter quartâ Pomeridianâ ſequentem hauſtum præſcripſimus.

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ i j.
Sal. Mirabil. Glauber. ℥ i j.
Syr. de Rhamno Cathartic. ℥ i i j. *M.*

Id partitis vicibus, trium ferè horarum intervallo, aſſumptum eſt: unde poſtquam alvus *ſexies* deſcenderat, mane, die *decimo*, ſimul ex integro evanuit tum Coma, tum Febris.

Ita perbrevi *duodecim* ferè horarum ſpatio, eum, qui aſtantibus jam moribundus & quaſi depoſitus videretur, in certam adeò ſalutis futuræ ſpem ereximus, ac ſi de vitâ nunquam fuiſſet periclitatus. Itaque, poſtridie, magnâ cum voluptate diſceſſimus.

Li-

Liceat hâc in Hiſtoriâ quædam animadverſione digniſſima adjicere: morbique notas præcipuas paululùm retractare, unde quidem mihi aliqua fiducia affulſerit, medicinæ ope illum poſſe ex hoc tam gravi periculo expediri. Puſtularum color etiam in ſummo diſcrimine probabilis, oræque extimæ, cùm jam exareſceret facies, tam in pectore, quàm in artubus, ſatis floridæ. Urina, utcunque non ita largiter profluxerit, ab ultimis quinque diebus ſedimentum uſque depoſuit: idque conſtantet, licet potionibus, quas recenſui, diluentibus abunde uteretur. Hæc quidem ſigna haud futilia; ſequuntur tamen alia, quæ ſecuritatem certiùs promittunt. Aberat omnino ſpirandi moleſtia: pulſus, etiam extremâ gliſcente ſive febris ſive delirii vehementiâ, nunquam intercidit, ſed uti pleno impetu ferebatur, ita poſt evacuantia cujuſcunque generis adhibita, & ictu valentior deprehenſus eſt, & intervallis etiam diſtinctior. Pulſu adeò & ſpiritu ad hunc modum conſtitutis, nunquam ferè me feſellerunt purgantia, etſi cætera mala graviùs ſævirent, terroremque incuterent. Mallem tamen pulſu potiùs aliquantulùm imminuto id auxilii genus tentare, quàm ſi multus acceſſerit in ſpirando labor. Utcunque autem horum altero ſignorum vel utroque repugnante anceps omnino remedium, aut fortaſſe aliquando nullum præbeat purgatio; (quid enim in ipſis lethi faucibus valitura ſit medicina?) utroque tamen favente ſimul & conſpirante, cæteris licèt periculum minantibus, rem hâc maximè viâ geri poſſe multiplici experimento didicimus. Itaque ad hanc potiſſimùm regulam dirigi debet medentis judicium.

HISTO-

HISTORIA SECUNDA.

VIR triginta circiter annos natus, literarumque ſtudioſus, habituſ pleni atque opimi, ſigna Variolarum perſenſit. Multa ſcilicet de capite, & de ventriculo queſtus eſt, quaſi hîc atque illic pondere quodam opprimeretur. Artus omnes laſſitudine torpebant. Oculi lacrymis ſtillabant. Eruperunt adeò Variolæ cohærentium planè generis. Medici munus obiit Vir egregius, *J. Keith.* Ego ad ægrotum accerſitus, die *tertio*, inveni puſtulas non in facie tantùm, ſed etiam in univerſo corpore confertiſſimas. Noctem inquietiſſimè tranſegerat; ita quidem ut interdum comate, interdum delirio tentaretur. Acceſſit gravis ſpirandi labor. Abſoluta jam eſſe videbatur ipſa eruptio puſtularum; quæ tamen ita parum eminebant, ut adhuc intra cutim hærerent. Earum margines admodum inflammati, & quaſi ſanguine ardentes. Qui quidem rubor, ubi intenſior fuerit, à *Rhaze* [a] mala inter ſigna haud ponitur. Pulſus celer & magnus, febriſque ſatis excanduit. Imperatum eſt, ut *Cardiacis* mitioribus uteretur, quæ pulmones maximè liberarent, aſſueſceret. Adhibitum etiam Nuchæ Veſicatorium. Nocte totâ

a *De peſte, c.* 15.

haud moleſtè ſe tulit : ſed potiùs ex morbo ortus ſopor videbatur, quàm aliqua, quæ naturam reficeret, quies. Adeò ut die *quarto* omnia fuerint pene eadem, niſi quòd puſtulæ paulò altiùs eſſent elatæ. Poſt meridiem vehementer increbuit & ſpirandi moleſtia, & in ſoporem propenſio. Venam igitur ſtatim aperiri juſſimus, detractæque ſunt ſanguinis ℥ x. Unde ſpiritus multò facilior, pulſuſque ad normam magis redactus. In cæteris nulla mutatio.

Fortaſſe etiam hoc venæ ſecandæ conſilium quibuſdam, rationem temporis ſcrupuloſiùs ineuntibus, nimis audax videbitur, licet id in habitiore corpore factum ſit, multumque ſanguinis continente : quaſi verò nimiæ eſſet audaciæ etiam anceps remedium experiri, cùm non tantùm de morbo aliquatenus levando, ſed de vitâ ipsâ fuerit quæſtio. Atqui *Arabes*, qui de hoc morbo primi præcepta tradiderunt, hanc venæ incidendæ viam, etiam poſt egreſſas Variolas, *ubi humores redundaverint*, aut ipſi ſecuti eſſe, aut ſaltem ut ſequerentur alii, authores fuiſſe videntur [b]. Itaque medici, qui deinde per *quingentos* circiter annos nihil ferè agitabant, niſi quòd acceperant, id unicè curantes, ut hæc *Arabum* monumenta fideliter exſcriberent, eaſdem regulas poſuere ; ita tamen poſuere, ut, quod præceperant, vix in uſum eos traxiſſe appareat [c]. Tandem medio ferè ſæculi *decimi ſexti*,

b *Rhazas*, *Contin.* 421. *De Peſte*, *c.* 8. & 14. *Avicenna*, *Tract.* 4. *de febr. c.* 10. *Alſaravius*, 141. *d.*

c *Franciſc. de Pedemont.* 137. *Bernard. Gordonius* 54. *Petrus de Bayro de Peſte* 766. *Joh. de Conco Regio*, *Marcell.*

ti, *Gometius Pereira* [d], *Methymnæus*, quem ſæpe à viâ triâ haud perperam declinâſſe comperio, primus, uti reor, *Arabas* quaſi in hâc re nimiùm cautos arguit, diſertêque pronunciat, *ſi vel adſit inflammatio vel plenitudo*, etiam proruptis variolis, ſanguinem fidenter eſſe mittendum: omiſsâ porrò hâc medendi viâ, pueros quamplurimos, *aut ſanguini ex naribus profluvio; aut ulceribus periiſſe*. Hoc quidem experientiâ ſæpiſſime comprobatum: id verò adjeciſſe poterat, ſanguinem hoc morbi tempore ex naribus, quod & *Rhazes* [e] innuit, aut ex uterinis viis fluentem permultis ſaluti fuiſſe: manifeſto ſatis indicio, quòd hoc auxilii genus natura aliquando deſideret. Eandem curandi viam inſtiterunt, ſiquando Variolis jam egreſſis malus aliquis affectus intervenerit, medici apud *Gallos* eâdem ferè tempeſtate celeberrimi, *Hollerius* [f], *Paræus* [g], *Botallus* [h]: quorum ultimus quidem hoc Venæ ſecandæ conſilium, relictum jamdiu & pene obli vione obſoletum, magnâ cum ſuâ laude revocavit, & ad morbos quamplurimos haud infeliciter applicuit. At idem circa tempus *Chymicorum* Fabulæ hominum animos falſis terroribus implêrunt, & quaſi faſcinatione quâdam tenuerunt, duce potiſſimùm *Paracelſo*, præſtigiatorum væſaniſſimo: ſiique, qui arcanis omnia geri volunt, ita humana imbecillitate ſive uſi ſive

cell. Donatus, 156. *Nicolaus Florentin. Tr.* 2. 152. *Æmil. Campolong. c.* 43.

d *Nova Medicina*, *p.* 904. e *Continent. lib.* 30. *p.* 421. f *Lib.* 2. *p.* 66. g *Lib.* 19. 2. h *De Curatione per V. S. c.* 5.

abuſi ſunt, contraque ſanguinis miſſionem ita debacchati, ut medici qui ratione & judicio valerent, non auſi ſint, etiam in maximo vitæ periculo, venam ſecare. Qui tamen, ne nihil ex arte facere, ægrotiſque prorſus deeſſe viderentur, non deſtiterunt vel hirudines admovere, vel cucurbitularum ope humorum copiam minuere i. Neque infrequens ea ſanè medentium infelicitas, quibus vel parum conſtantiæ vel authoritatis ſit, ut aliorum voluntati potiùs obſequi, quàm ſuo ſtare judicio malint. Ita bonus Vir, *Ludovicus Mercatus*, qui utcunque, *ſi novâ putredine oriantur, audacter, etiam ſi plures ſint Variolæ, ſanguinem mitti* edixerit, mox varias hâc in re difficultates perſentiens, & morbi fortaſſe *fraudulentiâ* deterritus, ſubitò ſe revocat; hæſitanſque & in decreto ſuo fluctuans, hunc etiam gentibus ſcrupulum injicit: neque enim, inquit, *facile inventu eſt, quid ſit agendum: nam videtur longè gravius febrem iterum reverti factâ ſemel criſi; ac ſi ſanguinem mittas, calumniâ non vacabis, & periculo; ſi prætermittas, certius eſt diſcrimen* k. Verùm initio ferè ſæculi *decimi ſeptimi*, his Chymicorum præſtigiis minùs valentibus, plurimi, *Gometium* vel de induſtriâ imitati, hanc ſanguinis mittendi rationem tenuerunt. l Diſertiſſimè verò omnium de

i *Joſeph. de Medicis.* 42. *Diomedes Amicus c.* x.
k 588. l *Diomedes Amicus, Tract. de Variolis, cap.* 10. *Anton. Ponce de Sancta cruz, Imped. Mag. Aux.* 3. 17. *Horſtius, de Variolis. Joſeph. de Medicis, de febr.* 42. *Ranchinius, de puerorum morbis*, 275. *Zacutus Luſitanus*, 786. *Angenius, lib.* 10. 3. *Petr. Paſchalis*

de hâc ſanguinis detractione locutus eſt *Epiphanius Ferdinandus*; qui cùm regulas haud malè poſuiſſe videtur, verba ipſa non pigebit deſcribere. [l] Nos autem clariùs hanc de Venæſectione doctrinam illuſtrabimus: quoties enim eſt urgentiæ ſcopus, omni tempore eſt mittendus ſanguis, dummodo adſint indicantia: nam primo cùm apparent Variolæ & morbilli, & febris non ceſſat, neque alia ſymptomata gravia, tunc licet mittere ſanguinem: 2*do* cùm apparuerunt per unum diem, deinde deliteſcunt, tunc ſtatim mittendus ſanguis. 3*tio* quando ſunt alia gravia ſymptomata. præter ſymptomata variolarum, ut Angina, obſtinata, Phrenitis, *Lethargus*, Dyſenteria, gravis Ophthalmia, vel quivis alius periculoſus & gravis affectus; & ſic *Rhazes* mittit ſanguinem in Variolis & morbillis, ubi adeſt *Dyſenteria*. Itaque in *difficili ſpiratione*, aut *ubi in Variolarum maturatione inflammatio ingruat ſumma*, *aut tumor Eryſipelatodes caput occupet*, venas vel ſub *linguâ* vel ſub *auribus* aperiri jubet *Mayernius* [m]: quâ quidem viâ, ſanguine ad ℥ xx. effuſo, Vir acerrimi judicii *Comitiſſam Bedfordiæ* jam jam *moribundam* periculo eripuit. Neque alia fuit curationis ratio, quam his in caſibus maximè ſecutus eſſe videtur, *Clinicorum* haud infimus, *Riverius* [n]; qui, cùm ægros ut *febre continuâ putridâ laborantes tractandos* eſſe

ſchalis, 117, 463. *Job. Chicotius*, *Epiſt. de Variolis*, *Heurnius*, *Aph.* 2. 15. *Jul. Cæſ. Claud. Emp. Rat.* 286. *Bartholin. Ciſta Med.* 601. l *Caſus Medic.* 78. m *Pag.* 449. n *Lib.* 17. *c.* 2.

cenſeat, venam *ſemel* ſecâſſe parum contentus, eam *iterum* aliquando aperiri jubet, *ut detractâ portione oneris, reliquum à naturâ faciliùs expellatur*. Quin & recenti memoriâ, iisdemque prope temporibus, tres trium maximarum gentium, *Hiſpaniæ* o, *Galliæ* p, atque *Britanniæ* q, Reges, venâ *iterum* ſectâ, ex hoc difficili Variolarum morbo evaſerunt. Ita non modò his in regionibus, ſed in *Italiâ*, & ad *Hyperboreos* uſque invaluit hæc Venæ ſecandæ conſuetudo, ſiquando Variolis licet prodeuntibus, malum adhuc ingraveſceret. Itaque vides *Sydenhamum* noſtrum accuratiſſimè de curatione Variolarum diſſerentem, utcunque huic Medicinæ minûs faveret, eam tamen imperâſſe, ſi aut facies parum intumuerit, aut acceſſerit Phrenitis r. Unde mirari ſubit id auxilii genus *Mortono* ita diſplicuiſſe, ut illud in hoc morbi ſtudio prorſus repudiârit s: ſed ille fortaſſe, cùm morbum ipſum à *Venenato* quodam *miaſmate* proficiſci contenderit, parum ſibi conſtare videretur, ſi ſanguinis detractionem probaverat: itaque in eo totus eſt, ut morbi virus *Alexipharmacis*, atque *Antidotis* expugnet. Aliorum fortaſſe alia ratio, qui ſcilicet, Variolas nihil niſi naturalem quandam humorum *Criſin* rati, naturæ ſuis ſatis viribus, ut illi cenſent, inſtructæ ferè omnia permittunt; ita ut medicus non tam uti Artifex atque adjutor, quàm ſpectator merus aſtare debeat. Quaſi verò non eſſent, ut certè ſunt, in Variolarum decurſu tempora, in quibus, etiamſi

o *Carolus II.* p *Ludovicus XIV.* q *Carolus II.* r *Pag.* 153. s *Pag.* 201, 204.

ſi haud infeliciter proceſſerit eruptio, medici judicium valeret: qui, re in deterius inclinatâ tùm cætera provideret, tum hoc maximè diſpiceret credo, quale futurum eſſet à ſanguine detracto auxilium. Quid enim abſurdius, quàm, ubi certùm alioqui periculum imminet, dubitare, an ea ſit adhibenda Medicina, quæ ſæpiſſime quidem ſalutem ægrotanti attuliſſe comperta eſt, medentis autem ſpem aliquando fefellerit? Ita veriſſima eſt illa *Hippocratis* ſententia, quòd, ubi, *morbus ſit periculoſiſſimus, in his periclitari oporteat: ſi enim ſucceſſerit, ſanum fasies; ſin minùs, quod etiam aliàs futurum erat, id ipſum perpetitur* [t].

Sed ut ad ægroti Hiſtoriam revertar. Mane, die *quinto*, ſopor adhuc ingraveſcebat: rediitque per intervalla delirium: puſtularum progreſſus nullus. Subſilierunt tendines, totumque corpus ſæpe intremuit. Applicata ſunt utrique brachio Veſicatoria. *Sexto*, horam circa undecimam, defecit & loquendi & deglutiendi vis: pulſus non æquis intervallis motus, aliquando & interciſus. Hoc modo pluſquam bihorium tranſegit. Quanquam nunc in ultimo diſcrimine verſaretur, utpote qui jam obmutuit, & ſpiritûs difficultate quaſi ſtrangulatus fuit, tamen eum ne ſic quidem quaſi deploratum deſeri oportere putavimus; certi, quid valere poſſet Medicina, experiri. Cucurbitulis itaque admotis ſanguis ad ℥ viij. miſſus eſt: unde cerebrum aliquatenus recreatum, & ſpiritus liberior. Pulſus invaluit, magiſque intra numerum movit. Nunc

t *De locis in homine* 39.

& oblata deglutire poterat: quare magna potionum copia imperata eſt. Tamen ne verbum quidem emiſit, niſi quis eum priùs fuerit allocutus: reſponſa interim ferè rationis haud expertia. Hodie & ſequenti biduo, Medicinam ex Radice *Contrayervæ* & *Croco* confectam adhibuimus. Infra Cubitum, & ſuris utrinque applicata Veſicatoria. Sero veſpere, puſtulæ jam primùm turgeſcere cœperunt.

Septimo, Puſtulæ tumentiores; quarum aliæ pure diſtentæ; aliæ vacuas veſiculas referebant: in ipſis marginibus rubor haud ita intenſus. Pulſus incitatior; febriſque etiamnum inhærebat. Sputatio libera, & copioſa; ſpiritus expeditior: manebat tamen nimia dormiendi neceſſitas. Quo quidem *affectu Comatoſo*, licèt id *niſi errore aliquo graviori in regimine admiſſo* (quod tamen ſecus plerumque accidit) *vix fieri* [u] putet, nullum tamen *deterius eſſe* [x] *præſagium* rectè pronunciat *Mortonus*. Idem tamen, ubi in hoc periculi, quodcunque ſit, inciderit æger, venam ſecare perperam, uti videtur, reformidat. Quare autem, *Comate* urgente, hoc Venæ ſecandæ inſtitutum, in *primo* [y] morbi ſtadio probaverit, in *ſecundo* aut *tertio* non item, planè haud intelligo. Sed ut liberè loquamur, noſti in illo ſcriptore, quanquam de *Variolis* ſatis multa non ſine labore aliquo corraſerit, haùd rarò deſiderari & ordinem & perſpicuitatem, & judicium: quippe qui ſæpe, utcunque prolixus, nihil doceat; ſæpius præcepta obtrudat

u 253. x 204. y 163. 211.

dat vel futilia vel etiam vitiosa : totam verò medendi rationem ad *Hypotesin* istam , *de spirituum* nescio quo *Miasmate* , à semet ipso confictam ferè semper detorqueat.

Octavo , eadem ferè omnia . Sputatio satis ex voto processit . Pulsus celer , sed neque humilis , neque imbecillus . Facies omni tumore vacabat . Seri plurimum extraxerant Vesicantia . Toto hoc tempore urina largissimè profluxit , nihil verò quicquam deposuit . Vesperi , ne nunc quidem ullus omnino in facie tumor . Pulsus idem . Urina pallidissima . Neque adhuc sopore , vel febre opprimi desitum . In facie pustulæ ferè exarescebant . Adhibitus est Clyster , unde *bis* soluta est alvus . Iterum Nuchæ appositum Vesicatorium . Noctu sæpius delirabat . Febris exacerbata : pulsusque velocior .

Nono , nulla ferè mutatio , nisi quòd sputa paulò parciùs fluerent . Repetita sunt eadem remedia ; vesperi Clyster acris injectus ; unde alvus *bis* mota aliquid levamenti attulit . Nam vires adeò parùm imminutæ sunt , ut pulsus inde invalescceret . Febris tamen haud omnino lenior . Facies penitus exarida : manus perpaululùm intumescebant . Noctu Venter *bis* descenderat .

Decimo , eadem propè omnia , nisi quòd cerebrum magis laborare videretur . Horâ itaque decimâ , unanimi consilio sic processimus .

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ iij.
Cremor. Tartar ℥ j
Aq. Pæon. C.
Syr. de Rhamno Cathart. ana ℥ iij.

M.

M. F. Hauſtus ſtatim ſumend.

℞. *Aq. Ceraſ. Nigr.* ℥ vj.
Cinnamom. Fort.
Tinctur. Croci cum Aq. Ther pp. ana ℥j.
Confect. Fracaſtor. ſine melle ℥ iij.

M. Cap. Cochl. iij. poſt ſingulas dejectiones.

Alvus *quater* reſoluta eſt. Urina colore ſaturo tincta; jam primùm ſuſpenſæ in eâ Nubeculæ; paululum etiam ſubſidit. Pulſus plenior, & validior, quanquam de celeritate nihil remiſerit. Caput etiamnum grave. Micturus, matulam popoſcit: ſemel non ſentienti deſcenderat venter. Inquietus admodum, nonnunquam & aliena locutus. Iterata ſunt *Cardiaca* præſcripta.

Undecimo, reſtitit ſalivæ fluxio. Tendines interdum convulſi. Cucurbitulis eductus eſt ſanguis ad ℥ vj. Veſperi injectus Clyſter alvum *ter* exolvit. Cætera planè eadem.

Duodecimo, Urina largiter profuſa, probique coloris. Placida & naturalis per trihorium quies. Pulſus uti ſatis magnus, ita & tardior. Cerebrum aliâ ex parte levatum. Iterum uſus eſt hauſtu *Cathartico*, unde *ter* fuſa eſt alvus. Poſt ſingulas dejectiones vegetior factus eſt, & veſperi omnis ſenſuum ſtupor evanuit. Ita ille, qui per *undecim* dies, morbo maximo implicitus, quaſi Lethargicus decubuerat, hâc maximè evacuandi viâ veternum febremque excuſſit.

HI-

HISTORIA

TERTIA.

LICEAT mihi unam aut alteram Hiſtoriam retractare, in quibus & Tu mecum ſociam operam navaſti, & caſus extiterunt ſingulares.

In Juvene Nobili, more ferè vulgari, ſcilicet nauſeâ, dorſi, lateriſque doloribus, & ſummo ardore ſtipatæ, eruperant Variolæ; confertiſſimæ quidem, non in facie modò, ſed & toto etiam corpore, ita ut omnibus ferme in locis confluerent, parciùs tamen in ipſo vultu confuſæ. Puſtulæ itaque, ut eſt in hujuſmodi re morbi natura, depreſſiores, & materiâ minùs diffluentes. Summâ diligentiâ ægroti curam quotidie geſſit *T. Crompton*, Medicus *Windſorienſis*: qui itaque inter initia morbi & venam ſecari, & alvum Clyſtere ſolvi juſſerat. Cardiacis modicis atque Opiatis uſus, ad *ſeptimum* diem ſine gravi aliquâ moleſtiâ pervenit: niſi quod noctu ſubinde deliraret. Itaque applicata Nuchæ, & brachiis Veſicatoria. Sputatio, *quarto* exorta, ad *duodecimum* ſatis feliciter proceſſit.

Die autem *ſeptimo*, acceſſit Febricula, unde ſomnus paulò turbatior. Quoniam parum profecerant hactenus adhibita Veſicantia, altera duo Carpis ſunt admota.

Octa-

Octavo, Pulsus plus æquo celer. Faciei tumor perexilis. In papulis pus uti exiguum, ita & crudissimum. Magnæ potiones sumptæ. Nulla de gutture, de ventriculo, de capite, de spiritu querela. Nox inquieta, aliquando & interceſſit delirium. Febriculæ unus & perpetuus tenor.

Nono, itaque Vesicantia etiam cruribus adhibita. Neque ea sanè vix unquam, hoc difficili præsertim morbi tempore, sine ratione admota: quæ quam vim in omni ferè febrium genere exerceant, cùm aliàs satis explicatum sit, haud ultrà nunc persequar. Hæc, ab *Italis* jamdiu contra febres malignas in usum deducta, primus, uti reor, ad Variolas curandas transtulit *Mayernius*: quorum quidem efficacitatem ita supra cætera valentem judicavit, ut in *magno periculo* novem unà apponi jusserit. Quare falluntur, qui per omnia jucundam ejus disciplinam fuisse concipiunt.

At ægroto non modò Vesicantia adhibita, sed Clyster etiam vesperi injectus, unde *bis* demissa est alvus. Noctu somni breves atque interrupti, intercursabatque delirium.

Decimo, facies exaruit; manus nonnihil intumuerunt: sed in his atque in artubus cæteris pustulæ, in unum confluentes, hinc & inde peramplas vesiculas excitârunt; sub quibus permultum puris immaturi fluitabat.

Hujusmodi Vesiculas, *ambustorum ad instar*, *sero limpidiore distentas* descripsit *Sydenhamus* [a]: quod quidem serum ita peracre fuit, ut *carnem* ali-

[a] *Variol. Anom. pag.* 211.

aliquando *ſubjectam nigredine*, & *ſphacelo* affecerit. Id etiam advertit Vir perſpicaciſſimus, quò melius humorum in hoc morbi genere cruditas intelligi poſſit, *ægroti res* non ante *decimum ſeptimum* [b] ſalvas fuiſſe. Id quod etiam ad eandem planè normam Juveni huic noſtro accidiſſe mox videbimus.

Mane *Rhababari* gr. XXIV. ſunt præſcripta: ſed eâ parum reſpondente Medicinâ, circa meridiem injectus Clyſter alvum *bis* magnâ copiâ dejecit.

Undecimo, Tuſſis, quæ à quatuor diebus fuerat moleſtâ, quievit. In cæterorum curatione ſic progreſſum.

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ iij.
Mannæ.
Syr. Roſar. ſolut. ana ℥ ß *M.*

Unde *quater* fuſa eſt alvus: adhibituſque ex more hauſtus ſomniferus quietem ea nocte placidiſſimam allexit. In brachiis & cruribus humor adeò acris evaſit, ut pelliculas, quibus incluſus eſt, eroderet tandem, unde magna foeditas odoris acceſſit. Itaque ea ſevo agnino ita circùm undique obducta ſunt, ut pollincturam quaſi paſſus videretur.

Duodecimo, & *decimo tertio*, pene eadem. His & ſequentibus etiam noctibus per intervalla aliquantulùm delirus; febrique adhuc incaluit.

Decimo quarto, adhibita eſt, ut prius, medicina Cathartica: & cùm Febricula ne tum quidem

b *Ibid. pag.* 212.

dem conquieſceret, etiam *decimo ſexto* die iterata.

Hâc igitur medendi viâ Febris tandem ex integro deceſſit. Sed is fuit humorum acor, ut ægroto, etiam integritate reſtitutâ, non modo enaſcerentur furunculi, ſed tota quaſi deſquamata cuticula, ungueſque exciderent: his verò poſitis exuviis, novâ juventute refloruit.

HISTORIA

QUARTA.

VARIOLARUM etiam exitus, quem nos in Fœminâ generosâ ſimul vidimus, & rarus eſt, & notatu digniſſimus.

Fuit illa habitu pleniore prædita, & duobus ferè a menſibus Tuſſi & Catarrho graviter conflictata eſt. Jam cùm ego acceſſi, in conſpectu erant Variolæ: ita quidem confertæ, ut creſcente morbo undique ferme inter ſe invicem adhæreſcerent. Febris ſatis vehemens; ſpiritus paulò difficilior: Vox ſubrauca. Urgebat aliquando & nauſea. Caput verò præ cæteris immaniter dolebat. Præſcriptis quæ ventriculum lenirent, Cucurbitulæ juxta collum adhibitæ ſanguinis ℥ ix. eduxerunt. Neque miretur quiſpiam quòd, utcunque jam exeuntibus Variolis, ſanguinis mittendi author fuerim: quippe ſub hoc ipſo tempore, ſi exuberaverint humores, dolorve vehemens perſtiterit, ſanguinis detractio-

ctionem, & maximè quidem ſi Cucurbitulis fiat, ita parum nocere comperi, ut faciliorem inde puſtulis exitum ferè ſemper expediverim.

Secundo, cùm Tuſſis vehementer ſæviret, ſpirituſque adhuc aliquantulùm laboraret, datum eſt *Decoctum Pectorale*, ſed id ſtomacho (quod etiam ſæpe aliâs vidi) ita inſuave, ut nauſeam ferè ſemper commoverit.

Tertio, omnia ferè eadem: niſi quòd *Linctu* adhibito Tuſſis paululùm miteſceret: quietemque aliquam conciliarent *Opiata*, iteratis vicibus adhibita.

Quarto, multa de raucitate fauciumque aſperitate conqueſta eſt: itaque os ſæpius *Gargariſmate* lenitum. Puſtulæ ingenti multitudine prodierant: mole quidem exiguæ, etiam & depreſſæ; quoad cætera, nihil præ ſe mali ominis ferebant. Sputorum copia incredibilis, ita ut viginti quatuor horarum ſpatio quaſi ad Congii menſuram aſſurgeret. Erat tamen inquies perpetua, jugiſque ita corporis jactatio, ut neceſſe fuerit ad *Opiata* rurſus confugere. Hæc adeò liberiùs indulſi, quòd ab his, quantum quidem obſervatione percepi, nec Tumorem faciei reprimi, nec ſputa ipſa intercipi unquam viderim. Hoc præſertim morbi tempore mira præſtant; cùm nulla medicina, non modò ad quietem inducendam, ſed ad ipſos etiam humores leniter foras alliciendos, puſque maturandum, ſit valentior. Etiam in hâc ipsâ ægrotâ, ubi aliqua ſpirandi moleſtia fuit, ita parum offecit, ut, cùm cætera in melius irent, ſputaque rectè procederent, tum ſpiritus quoque minùs laboraret. Divinum planè remedii genus! quod ſoler-

ſolertiſſimus de hoc morbo ſcriptor *Sydenhamus* ad Variolas curandas invexit primus, quodque certè ſubtiliore quâdam obſervatione prudenter adhibitum pluribus ſaluti fuit; quâm cætera omnia quotquot ſunt Cardiaca. Interque ea, quæ hæc ægrotis commoda conciliant, non ultimas tenet celebris illa à *Fracaſtorio* confecta Medicina.

Hâc igitur opitulandi viâ nox pacatior: dieque *quinto*, facies jam tunc intumeſcebat: pulſus ad numerum magis compoſitus: urina tamen, boni utcunque coloris, nihil demiſit. Die *ſexto* ferè eadem, niſi quòd languidior videretur.

Septimo, moleſtè admodum ſe habuit, inſomnis atque inquieta. Febris nunc denuo acceſſit. Materia, quæ puſtulas infarſit, ſatis proba, & aliquantulùm flaveſcens.

Octavo, eadem inquies; ita ut nullam noctem duceret, quin neceſſe fuerit *ſyrupi de Meconio* ℥ jj. adhibere. Quarum una ex præcepto *Sydenhami*, veſperi, temporiùs data; quia febris tum potiſſimùm exacerbeſcere cœpit. Nox tamen nihilominus triſtior.

Nono, Sputatio etiamnum ſatis liberè proceſſit. Febris autem vehementer excanduit, ita ut interdum aliena loqueretur. Pulſus incitatus, valens tamen. Puſtulæ in facie exareſcere cœperunt, tumorque paululùm ſubſidere. Spiritus haud ita liber; urina largiter demiſſa. Clyſter mane injectus febrem aliquatenus leniit. Veſperi, Nuchæ admotum Veſicatorium: Hauſtuſque ſomniferus ex more adhibitus. Noctu quies ferè nulla; incaluit quippe admodum, & delirabat.

Deci-

Decimo, mane paulò magis ad quietem compoſita : ſed nec adhuc febre, vel delirio vacua. Clyſtere tamen iterum injecto, aliquantulùm ad ſe rediit. Veſperi adeò, cùm Tu in conſilium accerſitus ægrotam mecum inviſeres, Febriſque nondum conquieſceret, quoniam pulſum utcunque celerem, plenum tamen & valentem, habitâ virium ratione, percepimus, hoc remedii continuò ſumendum duximus.

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij. ß.
Mannæ ℥ ß.
Aq. Pæon. C. ℥ iij. *M.*

Hauſtumque ſomniferum poſt *duas* vel *tres* dejectiones dari juſſimus. Noctu *ſexies* fuſa eſt alvus ; ita tamen, ut ſatis commoda quietis intervalla habuerit. Hinc omnia melius ibant : ſic ut.

Undecimo, Febris fuerit multò remiſſior, & evanuerit prorſus delirium. Perſtitit adhuc, quod perrarum eſt, ſputatio liberrima. Manuum, qui hactenus erat perpuſillus, tumor increvit : ita parum medicina leniter evacuans, hoc demum morbi tempore, quod à pleriſque tantopere timetur, ne artus extremi intumeſcant, prohibet. Quinimo in Fœminâ, uti meminiſſe potes, prænobili, quæ *undecimo* die abortum fecit ſatiſque ſanguinis profudit, manus, antea nequaquam inflatæ, *duodecimo* primùm poſt id profluvii turgeſcere cœperunt ; ita ut paucis diebus, licèt Variolarum multitudine laboraret, inque earum curſu abortiret, ad integritatem pervenerit.

Duodecimo, cùm etiamnum inhæreret Febris, iterum adhibitus est Clyster : unde alvus fluentior facta maximum levamen attulit. Quippe ad *decimum quintum bis terve* quotidie descendit. Quæ *Rhabarbaro* per vices iterato, *Opiatisque* commixto cùm leniter esset perpurgata, post triduum calor omnis cum febre decessit.

Sed ut quale demum fuerit morbi virus, appareat, cùm sanitas jam esset restituta, materia Varioloſa naris infimæ septum, quâ cartilagineum est, penitus erosit; ita ut foramen haud mediocre, perfectâ undique cicatriculâ obductum, relinqueretur. Et hoc quidem; cum aliàs nihil officeret, in bonis ægrotæ rebus ducendum : nam si acris iste humor altius ad ossa pervaserat, Nasus ipse concidisset.

HISTORIA QUINTA.

FOEMINÆ illustri, quæ à tribus circiter mensibus utero gesserat, oborti sunt capitis atque artuum dolores vehementissimi : in dorso præcipuè ita acuti, quasi gladio confoderetur. Febris etiam accrescere inceperat. Qui affuit rerum harum peritissimus, *H. Chamberlen*, quanquam ne abortiret illa, mecum subesse perciperet, aliquam tamen de Variolis suspicionem habuit : quare ut utrique *malo* occureret, sanguinem detrahi jussit. Postridie cum ingravescerent

cerent omnia, brachiis Veſicantia adhibuit: prodierunt deinde Variolæ, ingenti multitudine. Dolores aliquatenus levati: ſed ad cætera acceſſit animi languor. Venter etiam paulò liquidior. Quare, quæ vires reficerent, fluentemque alvum cohiberent, imperata. *Tertio* adeò die, cùm ego eſſem in conſilium accitus, Variolæ totum ferè corpus occupaverant: diſtincte quidem ut plurimùm: ſed ut minima relinquerentur intervalla: itaque, vigente morbo, multæ confluebant. Neque abortiendi metus evanuit: febris quippe vix remiſſior; & urina ſanguine interdum tincta. Puſtularum etiam egreſſus tardiſſimus. Adhæc increbuit Tuſſis; ſæpe etiam & nauſea intercurrit. Dies *quartus* maximis in moleſtiis conſumptus. Cætera ferè eadem. Itaque medicina ſomnifera veſperi adhibita, & ad mediam noctem, quia parum quietis attulerat, iterata. Nihilominus, ad primam ferè lucem,

Quinto, abortiit: ſic tamen ut intus, quod infeliciſſimum fuit, remanſerit *Placenta*. Itaque hæ cum eſſent rerum anguſtiæ, ſanguinis profluvium, ne puſtulæ penitus intercíderent, paulùm reprimi oportere duximus: iiſque quæ leniùs aſtringerent, *Opium* immiſcuimus. Veſperi itaque fluxio iſta ſatis mediocris: puſtulæ tamen ſubpallidæ. Facies, quæ nonnihil jam intumeſcre cœperat, depreſſior. Pulſus celer, & debilis: inquies continua; mens haud ita integra. Digiti motu perpetuo agitati; ſtragula vellicabat, floccoſque collegit, Vires denique admodum imminutæ, ita ut in maximo vitæ diſcrimine verſari videretur. Tamen ferè iiſdem uſa remediis, maximèque *Opio* ad gr. ij

per vices ſumpto, noctem eam ſatis placidè egit: ita ut mane, hujus potiſſimùm medicinæ ope,

Sexto, in melius mutata fuerint omnia: ſpeſque aliqua vitæ conſervandæ affulſerit. Efflorescere quippe atque attolli cœperant puſtulæ; pulſuſque invaluit, ita tamen, ut ne nunc quidem Febriculâ vacaret. Eadem remedia, atque ad eandem uti priùs normam adhibita. Nam à *Calidioribus*, etiam cùm puſtulæ ſubſederint, temperandum eſſe rati ſumus, ne, quod deterioris longè ominis futurum erat, ſanguinis curſus increſceret. Quam etiam in Variolis medendi rationem, ubi *Menſes* profluxerint, ſecutum eſſe video *Sydenhamum*[a].

Itaque *ſeptimo*, cùm jam pene evaneſceret ex nimio ſanguinis fluxu timor, præſcripta ſunt *Cardiaca* temperatiora: & Clyſter, iſque leniſſimus, injectus.

Octavo, ſuâ quaſi ſponte exiit *Placenta*. In hoc enim opere artem nocere poſſe arbitrati, omnia propè naturæ permiſimus, Aliquot ſimul ſanguinis grumi demiſſi; ſed nulla, quæ officeret ſecuta eſt fluxio.

Ad *nonum* adeò diem perventum eſt. Facies permodicè intumuit; puſtulæ ipſæ nequaquam inareſcebant; utpote, cùm ſegniùs prodiiſſent, crudâ adhuc materiâ fluentes. A triduo, ſputa ſatis libera. Tuſſis etiamnum moleſta: fauces aſperæ; & lingua ulcuſculis ſcatens. Febris inhærebat aſſiduè: aliquando & delirium revertebatur. Pulſus interim ſatis valebat; & utcunque

a *Variol. Anom.* 1670. 214.

que incitatior, in æquabili motu permanſit. Urina etiam multum depoſuit. Sed ea fuit inquies jactatioque corporis, ut nullus omnino ſomnus, niſi Opiatis affatim impertitis, acceſſerit.

Decimo, idem rerum omnium ſtatus.

Undecimo, facies ſicceſçebat. Febris adhuc incubuit, remiſit tamen aliquantulùm, ventre *bis*, *Enematis* ope, ſubducto.

Duodecimo, inquies eadem & Febricula, quare paulò acrior *Clyſter* inditus levamento fuit.

Tandem *Decimo tertio*, cùm & vires ſatis conſtarent, neque adhuc decederet Febris, *Rhabarbari* ℥ ß. eſt adhibita: quippe morborum, qui alvo fluente levior jam factus fuit, hâc maximè medendi viâ tandem abigi poſſe confiſi ſumus. Ventre igitur *quater* fuſo, febris multò remiſſior: quæ tamen etiam, *decimo quinto* die, ita parum evanuit, ut neceſſe fuerit medicinam paulò efficaciorem exhibere. Ea fuit hujuſmodi,

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij ß.
Mannæ Calabr. ℥ ß.
Aq. Mirabil. ℥ iij. *M.*

Unde alvus *quinquies* mota febri finem integrum impoſuit.

Ita fœmina lectiſſima ex vitæ diſcrimine, eoquo multiplici, pluſquam ſemel, exemplo haud vulgari, liberata. Siquidem Vir ille experientiſſimus, qui ægrotantis ſaluti præfuit, rariſſimè aliquam, quæ Variolis correpta abortierit, ad ſanitatem perveniſſe; earum verò, quæ hoc modo eſſent abortum paſſæ, nullam omnino ſuperfuiſſe cognovit.

HISTORIA

SEXTA.

LOcus ipſe hortari videtur, ut memorabilem, & huic quam modò retuli maximè affinem, *Puerperæ* Hiſtoriam attexam: præcipuè cùm eidem illa Medico valetudini ſuæ curam commiſerat. Hic adeo accerſitus cum vehementiſſimâ febre correptam, dorſique dolore laborantem videret: utcunque legitimum pariendi jam ferè inſtaret tempus, tum venam ſecari, tum *Enema* atque Veſicatoria adhiberi juſſit. Poſtridie, eruperunt Variolæ ingenti multitudine: neque tamen illæ, niſi rariùs, confluentes: Exinde de doloribus minùs queſta eſt; *tertio* tamen die, partum maturum edidit. Nihilominus medentis conſilio res ita proceſſit, ut Variolæ curſum ſuum haud infeliciter tenuerint.

Septimo demum, cùm ego accerſerer, ſatis aperta febris redivivæ incidia. Pulſus quippe celer, & grandis. Urina pallidior ubertim tamen demiſſa. Sputatio perparca. Vix quicquam intumuit facies; puſtulæ ipſæ ſubalbidæ; materiâ ita parum plenæ, ut maximâ ex parte vel pelliculæ, vel Verrucæ ſpeciem induerint: perpaucula ſero tenui fluitabant. Noctes maximo cum labore traduxerat: utcunque *Opiatis* aſſueverat. Aliquando & langueſcere viſa eſt. Itaque applicata ſunt Veſicatoria infra cubitum utrinque: præceptaque, quæ & quietem inducerent,

rent, & humores, ſiquâ id fieri poſſet viâ, propellerent atque maturarent. Sed,

Octavo, utcunque nox paulò levior fuiſſet, puſtularum maturitas nulla: neque quid amplius tumoris acceſſit. Febris autem multâ cum corporis jactatione acuebatur. *Clyſter*, veſperi adhibitus, alvum ſudit, unde febris impetus paulùm relanguit.

Nono, eadem omnia. Neque quicquam vel in artubus maturuit. Inquies maxima, aliquando & mens parum ſibi conſtans. Idem hodie ab eodem *Enemate* levamentum.

Decimo, apparuerunt in ipſis puſtularum interſtitiis, haud mediocri numero, papulæ rubræ, *Morbillorum* inſtar, ferè intra Cutem hærentes: aliquæ tamen ita extabant, ut tuberculi alicujus ſpeciem referrent. Triduo autem elapſo, omnes evaneſcebant. Neque nova hujuſmodi eruptio aut infrequens, aut à ſcriptoribus ſilentio prætermiſſa: quam quidem & obſervâſſe videtur vetuſtiſſimus ſcriptor ille, apud *Rhazem* [a], *Georgius*: ait quippe *aliquando accidere, & inveniri Variolas parvas intus in magnis Variolis, & nominari Variolas duplices*. Pari modo Variolas ſæpe denuo quaſi germinare, & recenti quâdam ſobole ſuccreſcere ſcribit *Gometius* [b]; etiam in unâ corporis parte *Variolas*, in alterâ *morbillos* erupiſſe meminit *Etmullerus* [c]. Ita haud rarò Variolæ ſibi invicem ſuccedunt, nonnunquam & puſtulis

a *Contin.* 30. 410, *Col.* 3. *Vid. etiam Mayern. de Variolis Gaſp. Kolichen. Obs de Variolis in Æthiope*. b 905. c 248. *Pechlin. Obſerv. Diemerbrook. Hiſt.* 19.

tum *Verrucosis*, tum *Crystallinis*, aliquando & *corneis* reperiuntur interstinctæ. Sed hic ferè Naturæ lusus humorum cruditatem arguit, gravioremque morbum significat. Tamen ut ad ægrotam revertamur, faciei pustulæ, squammarum instar, deciderunt. Febris continenter citatior. In urinâ nihil depositum. Itaque cùm nihil ultrà suis efficere viribus potuerit natura, neque per Cutis meatus, neque seu per salivæ, seu per urinæ vias quicquam amplius extrudere, nostrum esse rati, ut huic ita laboranti subsidium arte pararemus, *Rhabarbari* ʒ ß. sine morâ exhibuimus. Id tamen, alvo reluctante, nihil egessit. Quare vesperi paulò valentior medicina præcepta est.

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ʒ iij.
Mannæ opt. ʒ ß.
Cremor. Tartar. ʒ j.
Aq. Marabil. ʒ iij. *M.*

Hoc, partitis vicibus exhibitum, alvum *quater* multo cum levamine commovit. Quòd verò Medicina ista sic divisa fuerit, id quidem in hâc corporis imbecillitate consultò fecimus; satius quippe duximus, quemadmodum & de sanguinis detractione perscienter notavit *Celsus* [d], primùm, levare ægram, deinde perpurgare, quàm simul omni vi effusâ fortasse præcipitare. Hâc scilicet moderatione utentibus, rarò aliquid adversi, præter spem, accidere solet.

Un.

d 2. 10.

Undecimo, & *Duodecimo*, *Cardiaca* cum *Opiatis* conjuncta infirmitati virium commodè ſubvenerunt, interrupta, quàm antea, quies. In urinâ aliquid tandem deſedit. Pulsùs non ita incitata celeritas. Sed neque adhuc, licèt per diſceſſiones aliquando mollita, febris integrum corpus dimiſit.

Decimo tertio, igitur eadem ferè inſtituta purgatio, quod reliquum erat febriculæ, penitus reſtinxit.

Haud vulgares eſſe arbitror has *Abortientis*, atque *Puerperæ* Hiſtorias, in quibus, uti morbus ipſe eundem ferè & curſum & exitum habuit; ita hoc etiam commodi utriſque commune, ut, morbo utriuſque notitiæ ſubtracto, neutra ſe variolis eſſe correptam, niſi ſanitate tandem recuperatâ, perceperit.

Vides alteram non à *puerperio* modo, ſed ab ipſo variolarum genere in vitæ diſcrimen maximum incidiſſe: nam puſtulæ erant, aut more verrucarum duræ, aut ſiliquarum inſtar vacuæ, nullamque unquam maturitatem adeptæ. Quarum has *Marcellus Donatus* [e], illas *Johannes de Gaddeſden* [f], de re medicâ ſcriptor noſtratium antiquiſſimus, uterque *Rhazem* [g] ſecutus, lethales pronunciat. Hæc quidem morbi ſpecies perrara: quâ tamen puellam non ita pridem laborantem curavi. Erant in eâ Variolæ confertiſſimæ: febris ſub initia ita vehemens, ut per *quinque* continuos dies deliria, dolores, Vigilias, nervorumque diſtentiones intulerit: poſt id

e *De Variol.* lib. f *Roſa Angl.* p. 4. g *Contin.* 30. *de peſte* c. 15.

id temporis omnia pacata. *Octavo*, in pustulis nullum omnino puris vestigium: nullus itidem in facie tumor. Itaque jam tunc, nè periculum grave instaret, metuendum duxi. Postridie tamen, pelliculæ omnes ruptæ atque deciduæ: & contra spem omnium, sine febre morbus ex integro decessit. Elapsis tamen diebus aliquot, materiam adhuc in sanguine delitescentem indicabant, qui tum ubertim prodierunt, Furunculi.

HISTORIA

SEPTIMA.

ADOLESCENTULUM annorum ferè quindecim Febris, cum multo capitis dolore fluxuque ventris peracri, corripuit: ita ut brevi prodierint Variolæ, confertæ contiguæ. Ægrotantem sic maximè levari posse judicabat Vir rei Medicæ gnarus, *T. Wadsworth*; si Nuchæ apponeretur Vesicatorium, esseteque in usum vocata, quæ fluentem alvum reprimeret, *Tinctura*. *Tertio*, cùm ego adscitus essem, die, pustulæ, utcunque exiguæ, satis floridæ tamen, magisque quàm pro impedimentorum ratione evocatæ. Nam alvus erat etiamnum cita, ita ut quotidie *quater* aut ampliùs descenderit. Itaque *Tincturæ*, aliisque remediis, tam astringentibus, quam Cardiacis; sæpius assuetum, unde paululùm subsitit alvus, Accessit gutturis angor,

angor, & quædam aſperitas: Lingua etiam puſtulis dolentior. Cui quidem malo commodè ſubvenit *Mucilago* tenuis, ex *Cydoniorum* ſemine confecta. Urina coloris haud mali.

Quarto, mane pleraque eadem: increbuit tamen ventris fluor; ita ut neceſſe haberemus valentius quoddam medicinæ genus experiri: quod fuit hujuſmodi.

℞. *Decoct. alb.* ℥ vj.
Confect. Fracaſtor. ſine melle ℥ vj.
M. F. Clyſter ſtatim injiciendus; & rep. veſperi.

Sed neque ſic alvus ita quievit, ut non ſæpiſſime noctis tranquillitatem interturbârit. Nihilominus,

Quinto, puſtulæ neque colore pallentes, neque in apicibus retrulæ, ſed pro hujuſce morbi indole haud infeliciter provectæ: vires etiam ſatis conſtantes. At aderat inquies haud mediocris, venterque exſolutus novas moleſtias creavit. Quod fluxit autem erat perliquidum: interdum etiam Mucis pituitæque ſimilia excreta. Quare & *Theriaca* aſtringentibus immixta, & *Clyſter*, qui potentiùs ventris impetum compeſceret, injectus. Adhibitus etiam, qui ſomnum inferret, hauſtus. Noctu ſatis commoda quies, ita ut,

Sexto, alvus coactior facta, nunc tandem comprimi videretur. Quare omiſſis quæ valentiùs aſtringerent, *Theriaca* iterata eſt: eademque nobis fuit ſomni arceſſendi cura.

Septimo, tamen recruduerunt omnia: alvus ſiqui-

ſiquidem nimiùm concita: puſtulæ tamen coloris ſatis vividi; & pure probabili refertæ. Itaque ad ea, quæ die *quarto* præcepta ſunt, iterum tranſivimus. Unde nox paulò tranquillior.

Octavo, Nullæ ampliùs alvi fluentis turbæ: neque ulla niſi de languore aliquo querela. Pulſus tamen commotior, ita ut haud obſcura fuerint febris ſecundæ indicia. Itaque ſatis cum moleſtiâ conſumptus dies. Quare id à nobis maximè attendi, curationemque ſic dividi oportere rati, ut & perfici poſſet, quæ adhuc tardior fuit puſtularum maturitas, haberetque æger liberaliores quietis inducias, in *Cardiacis*, quæ mediæ eſſent materiæ, *Opiatiſque* hærendum eſſe judicavimus. Poſtridie adeò ſatis ex voto in omnibus proceſſum.

Decimo, Puſtulæ, maturitatem adeptæ ſuam, ſicceſcere cæperunt. Febris exacerbata, ita ut ſumma ſecuta ſit inquies. Igitur *Enema*, quod ventrem emolliret, & Veſicantia brachiis adhiberi curavimus. Hauſtus etiam ſomniferus alterâ vice, noctu, repetitus: unde quies aliquantulùm pacatior; ita tamen ut,

Undecimo, Pulſus fuerit nimis concitatus, fervorque corporis ſatis vehemens. In urinâ autem aliquid deſedit. Itaque cùm Febris etiamnum inſideret,

Duodecimo, *Rhabarbari* ℥ ſs., hæſitatione omni abjectâ, exhibuimus; unde alvo *quater* ſolutâ, febrilis ille æſtus magis ad temperiem deductus: qui tamen, ſub noctem potiſſimùm, ingraveſcere nondum deſtitit.

Decimo tertio, idem rerum omnium tenor. Quare,

Deci-

Decimo quarto, *Rhabarbarum* rurſus exhibitum ventrem *ſexies* fudit. Hinc nox ſatis quietâ: quod reliquum erat febriculæ omnino elanguit.

Advertis, quàm in lubrico fuerit Adoleſcentuli hujuſce ſalus. Etenim cita alvus, ab univerſis ſcriptoribus, inter ſigna Variolarum maximè funeſta ponitur: cujus quidem tantus fuit apud *Arabas* timor, ut horum plerique ægrotos per ea quæ ventrem contraherent diligenter modò, ſed etiam officiosè præmunierint. Aliorum autem, etiam *Arabum* [a] alius ſenſus; qui primis morbi diebus alvum leniri volunt: nonnulli eam omni [b], aut alterno [c] ſaltem die, vel *Clyſtere* vel *glande* ſubditâ ſolvi præcipiunt. Quam quidem curandi viam, quibuſdam in *Germaniæ* locis, jam nunc teneri intelligo. Quanquam verò is ego non ſim, qui, utcunque *Catharticis* aliàs haud adverſus, in ipſo morbi curriculo ea in uſum trahi conſulerem: hæc ipſa ſatis evincit Hiſtoria, ventris fluorem, etiam citra ægroti exitium, in Variolis poſſe aliquando conſiſtere. Id autem obſervatione haud indignum, quòd, re licèt in integrum reſtitutâ, morbus tamen ipſe factus fuerit, ut alvo fluentiore plerumque ſit, diuturnior.

HI-

a *Fil Meſuæ Contin.* 421. *c.* 4. *Serap. ibid. & de Febre c.* 12. b *Sennert.* 736. c *Fonſeo. Conſilior Tom.* 1. 48. *Horat. Auguſt.* x. 18.

HISTORIA

OCTAVA.

VIRO annum ferè agenti triceſimum acciderunt Variolæ, totum corpus pariter ac faciem ita occupantes, ut invicem uſquequaque adhæreſcerent: pauciſſimis etiam in locis coaluerunt. Sed cùm ſatis aliàs roboris ſubeſſet; *Octavum* diem haud admodum vexatus attigit. Tum verò veſperi ſpiritus paulò gravior, ſenſus tardior, menſque haud leviter commota. Inquies, fervorque corporis acceſſit. Puſtulæ jam quaſi inaruerant. Curavit eum diligenter *J. Hollier*: ſed ne ſuo ille arbitrio, quæ potior viſa eſt, medendi viam inſiſteret, obſtitit *Gallus* quidam, qui cùm medicinam ex *ſale* potiſſimùm *Viperino* confectam, eamque quaſi fallere neſciam obtruſerat, de ægri ſecuritate magnifica promiſit. Tamen,

Nono, neque deſiit ſpirandi moleſtia, neque non vehementiùs increbuit delirium. Itaque, veſperi, appoſita ſunt Nuchæ atque brachiis Veſicantia: *Clyſterque* ſatis acris inditus ventrem ſæpius commovit. Hinc

Decimo, ſpiritus facilior, caputque aliquatenus levatum.

Undecimo autem, febris invaluit: ita ut Delirio maxima tandem per vices ſupervenerit capitis

pitis gravitas; ferè ut ſoporatus videretur. Tendines interim convulſi. Ardor corporis ſummus: aliqua etiam ſpirandi difficultas. Pulſus tamen & plenus, & vehemens. Itaque cùm diſcrimen ingens jam tum immineret, in eâ fuimus opinione, & ſanguinem extemplo detrahi, & alvum etiam ſic deduci oportere.

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ i j.
Syr. de Rhammo Cathartic.
Aq. Pæon. C. ana ℥ i i j. *M.*

Dicenti, extrema videri ejus generis remedia, ea ſanè ſic & videri & eſſe reſponſum eſt, idque itidem extremum eſſe, cui occurri voluimus, periculum. Quare ſanguis jam tum detractus præſentis aliquid auxilii attulit; noctuque venter ſæpe demiſſus tum cerebri tum pectoris gravitatem ſic ex integro tollebat, ut febris quoque jam interquieſcere cæperit. Ita tandem juvantium pertinacia malum corporis vicit.

HISTORIA

NONA.

NOBILISSIMÆ & perantiquæ familiæ hæredem corripuerunt Variolæ: ita leniter quidem, ut ſine ullâ ferè moleſtiâ eruperint. Itaque in principio, nihil, quòd morbo occurreret,

ret, factum: nisi quòd Cucurbitulis eductus fuerit sanguis ad ℥ iv. Curam ægroti habuit, Vir clarissimus, & supellectile medicâ instructissimus, *H. Sloan.* Ad *Octavum* adeò diem sine omni difficultate perventum est: ut nulla omnino fuerit suspicio, posse eum aliquando in periculo versari. Eo tamen die, cùm nos illum unà primùm invisérimus, & febre tentatum, & singultu sæpius affectum invenimus. Accessit & Tussicula. Pustulæ non in facie modò, sed per universum corpus confertæ: in pectore præsertim à claviculis ad umbilicum usque, densissimæ: quod uti perrarum est, ita & inter mali ominis signa à quibusdam non temere positum. Neque id sanè infrequens, ut Variolæ, licèt inter initia facillimè, ut hoc in casu, proruperint, morbi tandem decursu evadant mortiferæ. Pustularum margines supra modum rubescentes: ipsæque crudiore materiâ diffluentes, quæ ad flavedinem quidem parum accederet. Facies non nisi modicè intumuit. Pulsus plenior, utcunque incitatus. Haud multa inquies; somni tamen neque arcti, neque diuturni. Sputatio longè parcior, quam quæ morbo ita gravi convenerit. Is autem virium languor, ut neque caput de pulvino tolli, neque in alterutrum se verti latus libenter tulerit. Horum omnium ut ratio aliqua haberetur, mitiore Cardiacorum genere, aliisque remediis curavimus.

Insequente *biduo*, nulla rerum mutatio, nisi quòd decesserit singultus. Somnifera singulis noctibus adhibita, aliquando & iterata.

Undecimo, Tussis vehementer increbuit, & quandam quasi in pectore angustiam invexit. Febris

bris etiam, præſertim veſperi, exarſit. Itaque quæ pulmonibus ſubvenirent imperata, admotumque Nuchæ veſicatorium.

Duodecimo, venter *Enemate* ſolutus febrem aliquantulùm tenuavit, quæ tamen noctu ita recruduit, ut per intervalla delirium excitârit.

Decimo tertio, Facies prorſus incruſtata, Manuum tumor omnino nullus. Spiritus paulo moleſtior. Neque febris adhuc conquievit, neque remiſerunt cætera. Urina tamen, largiter utcunque profuſa, nonnihil depoſuit. Serio igitur de his rebus deliberantes, de *Evacuantibus*, & de *Rhabarbaro* exhibendo ſermonem habuimus: cunctanter tamen in hoc ipſo morbi tempore, periculoſo licèt, agendum eſſe arbitrati, id conſilii abjecimus. Qua quidem in re id potiſſimùm attendimus, ut, naturæ conatum dum opperiremur, ægroto interim nihil noceremus. Neque id non a nobis curandum eſſe duximus, ut exiſtimationi etiam noſtræ, quod licuit, conſuleremus. Fortaſſe etiam prudenter ſatis aut quicquam tentare, aut in ſplendidâ perſonâ periclitari conjecturâ noſtrâ noluimus, ne occidere, niſi ſervâſſemus, videremur. Quippe ſiquid adverſi acciderit, id *Rhabarbaro* fortaſſe quis imputaverit: ſin, *Bolo* atque *Julapio* decenter & ſolenniter repetitis, res tamen ad exitium veniret, artis regulas fuiſſemus perſecuti. Nihilominus *Clyſterem* alterâ vice præcipere auſi ſumus; adhibitaque ſunt brachiis utriſque Veſicantia. Nox inquieta; Febre nunquam antea ita graviter laborârat: multa, & ſæpiſſime incondita, locutus. Pulſus tum citatior tum minùs valens. Itaque mane,

Decimo quarto, experiri ſtatuimus, quid auxilii in hoc rerum diſcrimine afferre poſſent Cucurbitæ: his adeò admotis, ſanguis ad ℥ viij. fluxit; unde & aliqua caloris remiſſio, & capitis levamen maximum.

Veſperi tamen, cùm Febris etiamnùm parum eſſet inclinata, noſque evacuantia præcipuè ex uſu fore tandem ſuſpicaremur, de *Rhabarbaro* iterum mentionem fecimus, jam de *quindecim*, mox de *viginti quinque* granis locuti. Sed medio tutiùs eundum eſſe rati, rem æquiſſimo modo ſecuimus: & *viginti* demum granis fidenter exhibitis, nimium alvi fluxum haud quaquam perhorruimus. Hinc ventre *ſemel* ſoluto, Febris, utut nunc primùm miteſcere viſa ſit, etiamnum tamen inhæſit. Quare ne vel delirium, vel ſpirandi difficultas ingraveſceret, Veſicantia ut præſtò eſſent, præcepimus.

Decimo quinto, melior paulò rerum facies. Pulſus magis ad æquabilitatem acceſſit. Nulla jam pectoris anguſtia, vox tamen rauciſſima. *Enemate* adhibito, emollitus eſt venter; qui deinde ad fluorem proclivior, hoc & proximo die *ter quaterve* dejecit. Vires tamen, niſi in ipſo dejiciendi articulo, haudquaquam imminutæ.

Decimo ſeptimo, ad *Rhabarbari* ℥ ſs. ſatis audacter aſcendimus: unde *ter* fuſus eſt venter. Sed neque adhùc febris prorſus evanuit, quæ veſperi præſertim moleſtiam renovabat. Cætera quidem in melius mutata. Itaque,

Viceſimo, cum quotidie deſcenderat venter; exhibita ſunt *Rhabarbari* grana xxv. Febris nunc tandem penitus depulſa; vireſque, quanquam alvus liquidior jam facta *his* ferè indies, ad tempus

pus aliquod, fluxerit, paulatim inſtauratæ.

Ad hunc modum Vir ille prænobilis ex morbo graviſſimo, lentis tandem gradibus, ad ſanitatem pervenit: quam utique evacuantibus, & quidem Ventri maximè fluenti acceptam referri oportere ipſa ſatis fidem facit Hiſtoria: nam Febris non, niſi poſtquam fuerit leniter ſanè, ad plures tamen vices repetita *purgatio*, deceſſit.

HISTORIA

DECIMA.

DELIRIUM vel in initiis, vel in ipſo vigore Variolarum ſatis vulgare eſt: ſed id vix aliàs unquam ita impotens atque effrænatum, ac in Virgine quâdam percepi. Eruperant eæ haud commodè, die ſcilicet ſecundo, permultæ quidem illæ atque denſæ, ſic quidem ut in genis planè coiverint. Vicinus aderat ei Medicus *T. Pigot*: qui id probè curàvit, ut ſatis feliciter & exirent puſtulæ, & procederent. *Quarto* adeò diè, eæ tum mole haud mediocres, tum etiam colore florentes. Sed ſomnus à biduo nullus acceſſerat; quare mens brevi turbatior, ita vanas quasdam imagines, cogitationeſque triſtiſſimas acciperet: neque intra verba deſipuit illa, ſed aliquando violentiùs ſe geſſit, ſic ut facilè contineri nequiverit. Pulſus eo die haud multùm in-

quietus ; ſed corporis fervor vehemens : ſeque ipſa quaſi flammis torreri fæpius clamavit . Imperata ſunt Veſicantia : aliaque id genus remedia , quæ & puſtulas augerent commodè , quietemque arceſſerent . Sed ſomnum his auxiliis fruſtra quæſivimus . Itaque manebat idem , iſque quaſi bacchantis furor . In cæteris, ſatis pro ſententiâ proceſſum .

Septimo , quietis quidem perpuſillum : mens tamen vanis imaginibus pariter addicta . Puſtulæ curſum ſuum non malè tenuerunt . Febriſque hactenus , ſi pulſum conſuleres ; ferè aberat , ſed incendium aliquod intus deliteſcere viſum : adeò ut ſitis adeſſet perpetua , fauceſque ita ſicceſcerent , ut ſputorum omnis interciperetur curſus .

Octavo , cùm materia in puſtulis jam ad maturitatem ſpectaret , febrem ex more acceſſiſſe pulſus ipſe , concitatior factus, indicabat . Idem tamen & validus , & plenus . Spirandi moleſtia nulla , ſed nec quies ulla : nec mentis error quicquam remiſit . In urinâ nihil coctum apparuit .

Nono , omnia ferè eadem ; niſi quod tum Febris , tum delirium ſæviret atrociùs . Itaque *Clyſter* eſt injectus ; unde , alvo ſubducta , ſpatium aliquod in quiete tranſactum .

Decimo , Puſtulæ quidem pure , ſed eo tamen crudiſſimo repletæ . Eadem animi impotentia : Febriſque ad extremum caloris gradum perducta . Nervorum etiam diſtentiones ſubinde obortæ . Quare , Cucurbitulis admotis ſanguis ferè ad ℥ ix. detractus : unde primùm aliqua , permodica licèt . Febris levatio . Tendines jam etiam quieſcebant .

Duo-

Duodecimo, rurſus in deterius itum eſt. Sed nec puſtulæ adhuc prorſus aridæ, neque faciei tumor: corporis autem calor intenſiſſimus. *Rhabarbari* ℥ ſs. jam tum ſumpta ventrem laxaverat modò; quare is, proximo die medicinâ paulò valentiore adhibitâ, liquatus eſt. Inde aliquæ ſomni induciæ; qui tamen etiamnum ita perdifficiliter acceſſit, ut ferè fruſtra fuerint, quæcunque in uſum ducta ſunt, *Opiata*, Id quod aliàs in vehementibus deliriis ſæpe experimur. Febris adhuc cum mentis alienatione maximâ inhæſit: itaque *decimo ſexto*, *Rhabarbari* ℈ i.j. imperati ſunt, & *decimo ſeptimo*, etiam repetiti: ita ut alvus ſæpius deſcenderit; ſed ne ſic quidem aut incendium corporis reſtinctum eſt, aut remiſit delirium. Igitur,

Decimo nono, Hirudines, Venis temporalibus admotæ, ſanguinis multum exhauſerunt. Hinc magnum capitis levamen percepit; quod tamen adhuc ita vacillabat, ut delirium ſubinde recurreret. Neque febris hactenus interquievit.

Quare, *Viceſimo*, potione, quæ leniter purgaret, adhibitâ, intraque *triduum* iteratâ, febris ita imminuta eſt, ut ægrotata, poſt *Viginti quatuor* demum dies jam primùm mentis eſſet ſuæ. Atque illa quidem deinde, ut febriculæ finem imponeret, *lacte Aſinino* uſa, brevi ad integritatem pervenit.

VIDES, quàm in ſimili Variolarum genere diſpar ſit morbi ipſius curſus, ratioque affectuum multiplex, & planè diſſimillima: vides ægrotos ſexûs utriuſque, omni tempeſtatum genere, omnis ætatis, omnis habitûs, omni anni tempore, eodem malo laborantes; quos tamen omnes hæc potiſſimum *purgandi* via periculo vitæ maximo liberavit. Vides ut aliis inopinatam præſentiſſimamque opem attuletit *purgatio*; ut aliis pauliſper ſubvenerit, cunctantiùs per vices repetita: ut univerſis, ſeriùs aut citiùs, mirabilem in modum ſaluti fuerit. Nonne enim omnes hi ex ipſis propè lethi anguſtiis, hoc medicinæ auxilio, emerſere? quidam utique, uno quaſi ictu, ſimul & ſemel erepti: plurimi minutatim, lentèque admodum extricati: ita ut, ſiquis horum omniùm ſalutem *purgationi* minimè aſcribi oportere cenſeat, idem pari per me licet jure contendat, neque artem medicam unquam exſtitiſſe, neque ullam unquam profuiſſe cuiquam Medicinam. Hæc tamen nota ſatis atque illuſtria, non ex otioſorum hominum cerebro effuſa, ſed ex ipsâ, Artis Magiſtrâ, Experientia, eaque multiplici, deducta: non in angulis, non in gurguſtiis, inter nutrices & aniculas clanculum conficta, ſed in luce atque conſpectu hominum, maximèque intra Nobilium parietes, coram teſtibus idoneis geſta atque probata.

At,

At, inquiunt, inaudita eſt hæc medendi via & nova, à priſcorum rationibus aliena, à nobis jam primùm recenter tradita: nôſti, quàm parum Nos quidem id quodcunque fuerit laudis nobis ipſis arrogemus; dixique aliàs, quibus id demum Authoribus ut faceremus, impulſi ſumus. Sed quò magis, vel ut inventores, gloriam defugere, vel ut novatores, invidiam declinare poſſimus, liceat argumentum hoc longiùs ex ipſo fonte repetere. Neque res erit, hîc præſertim, valde aliena, ſi & primam morbi originem altiùs perſequar, & de vetuſtiſſimis quibuſque, qui de eo locuti ſunt, ſcriptoribus ſtrictim pauca, haud omnibus nota, ſubjiciam. Quod quidem libentiùs facio, quia illorum tempora, uti hactenus in libris notantur, non falſa modò ſint, ſed & confuſiſſima. Neque verò id mirum tot fabulas, tantamque in rerum harum memoriâ obſcuritatem reperiri, cùm nullus adhuc ad ſcribentium manus pervenerat Author idoneus, qui explicato ordine medicorum *Arabum* ætates perſecutus eſſet: ſed has demum tenebras primus diſpulit, Vir reconditæ eruditionis, *Pocockius*, *Abul-Pharajio* [a], eodem & Medico & Hiſtorico haud mediocri, in lucem publicam prolato [b]. Quare, quod hucuſque à nemine animadverſum eſſe percipio, id quod eſt hujus argumenti breviter percurram, ut prima Variolarum notitia in quâ ætate extitiſſet, quatenus quidem ex Hiſtoriâ conſtat, poſſit intelligi.

Variolæ igitur; utcunque earum ortus ſit fortaſſe, quàm vulgò exiſtimatur, obſcurior, tamen

a *Vixit. A. D.* 1284. b *Oxon.* 1663.

men ab *Arabum* uſque imperio initia duxiſſe videntur. Nam qui eas *Græcis*, etiam antiquioribus, cognitas fuiſſe contendunt, planè ineptiunt: cùm ii, in ſignis morborum enarrandis ſcriptores accuratiſſimi, de hoc tamen literam prorſus nullam reliquerint. Neque me fugit, quòd ipſe *Rhazes* [e] ſuo, non *Georgii* (ut vult *Sebizius* [d] decreto *Galenus eas non omiſiſſe*, dixerit: quos quidem *Galeni* locos ego cum *Diomede Amico* [e] neque inveni adhuc, neque ad Variolas quoquo modo referri poſſe conjicio. Unus tamen *Rhazes*, qui multa priſcorum *Arabum* ſcripta ſuo operi inſeruit, oſtendit, morbum hunc aliquot ante ſuam ætatem ſeculis fuiſſe notiſſimum.

Antiquiſſimus adeò, quem aliquid de Variolis memoriæ prodidiſſe conſtat, à *Rhaze* ſæpius laudatus, *Aaron*, ſacerdos: *Alexandriæ*, in quâ à *Ptolemæorum* uſque temporibus floruerant literæ, & præſertim *Medicæ*, natus: qui *Mahumede* imperante, *A. D.* 622, ſive circa *Hegiræ* initia clarus [f], *triginta* de re Medicâ libros [g], linguâ uti dicitur *Syriacâ*, compoſuit. Hic & ſigna Variolarum tradidit [h], & erumpendi tempora explicuit [i], & ſive ſalubria, ſive periculoſa genera [k] notavit: etiam aliquâ ex parte curandi [l] modum attigiſſe videtur. Nam & cavendum eſſe ait, cùm ſemel eruperint, à frigidis; ſuccum *Apii*, & *Fœniculi* præcipit, quò meliùs

c *Contin.* 419. 4. 420. 2. d *De Variol. Diſp.* 2. *Q.* 1.
e *De Variol. c.* 10. f *Abul pharaj. p.* 99. g *Ib. Haly Abbas Theor. c.* 1. h *Contin.* 419. 2. i *Ibid. col.* 4. k 422. 1. l *Ib.*

liùs extrà prodeant Variolæ : medicinam denique , quò tam ori faucibuſque , quàm oculis nihil aſperius accidat , deſcribit . Ita ut in *Ægypto* fortaſſe , *Aaronis* patriâ , eâdemque *Peſtilentiæ* procreatrice haud infrequenti , prima , quantum ex monumentis ſuſpicari licet , exordia habuerit Variolarum morbus : qui deinde , *Alexandriâ* ab *Amro* captâ , *Græciſque* ereptâ , inter *Arabum* nationem facilè diffuſus eſt . Haud ita multò tamen ante *Aaronis* tempora , etiam in *Ægypto* , Variolas extitiſſe fidem facit , qui ſuperiori ſeculo vixerat , *Ætius Amidenus* : is enim , utcunque in eâdem *Alexandriâ* [m] Medicinæ ſtuduerit , omnemque rerum Medicarum farraginem congeſſerit , mentionem de iis nullam omnino fecit .

Circa idem tempus , ſub *Heraclii* ferè exitum , Anno nimirum 641 , medicinam illuſtravit , ſive potiùs Veterum , *Galeni* præcipuè , volumina contraxit *Paulus Ægineta* [n] : in morbis mulierum tractandis inſigniter peritus ; unde ei cognomen *Obſtetrici* accrevit . Itaque & ſuos de re Medicâ libros , uti advertere potes , à *Prægnantium* victu auſpicatur , & affectus *muliebres* [o] ferè fuſius , quàm cæteros , enarrat . Peregrinandi ſtudio multùm deditus fuit : cùm tamen ille , ſcriptor , uti videtur , haud indiligens , *nullumque à ſe morbum prætermiſſum* [p] *eſſe* profeſſus , de *Variolis* ne verbum quidem fecerit , ſatis magno argumento eſt , eas non modò vetuſtioribus *Græcis* fuiſſe incognitas , ſed ne

Pau-

m *Tetrabib.* 1. 1. *Ol. Cyzicen. & Ol. Saltæ* . p *Abulphataj.* 114. n *Lib.* 3, *&* 6. p *Præfat.*

Pauli ipſius temporibus in *Græciâ* adhuc innotuiſſe.

Poſt hanc ætatem aliquot annis. A. D. 683, extitit *Maſerjawaibus*, *Baſorenſis*, linguâ *Syrus*, re igione *Judæus*, medicus. *Rhazis* judicio, & perſpicuus & ſagax. Is *Aaronis* Preſbyteri Pandectas medicas, *Merwano* imperante, in ſermonem *Arabicum* convertit [q]. Hujus & ſcripta quædam feruntur: in quibus oculorum etiam à Variolis male habentium curam tradidit [r].

Ut autem Variolas etiam in hâc *Arabum* ætate lethales aliquando fuiſſe appareat, *Alſaffabum* Chalifam eo morbo periiſſe, A. D. 753, teſtatur Hiſtoria [s]. Mox imperio ſuffectus *Almanzor* ex *Abbaſidarum* ſtirpe profectus, literarum ſtudia excitavit: cùmque *Bagdadi*, urbis à ſe jam recenter conditæ, ſtomachi infirmitate laboraret, *Georgium*, Medicum *Jondiſahuri* celebrem, *Perſicæ* atque *Arabicæ* Linguæ peritum, accerſi juſſit. Idem *Georgius* quædam de *Variolis* conſcripſit: & tum quibus maximè tempeſtatibus [t] ſævire ſoleant, tum quibus notis [v] internoſci poſſint, ſatis diſertè explicuit: aliquid etiam de earum præſagiis adjecit.

Tum, circa A. D. 795, *Johannes* filius *Meſuæ*, Chriſtianus, *Syrus* faceti Vir ingenii magnique nominis, ſcholam [x] *Bagdadi* ſummâ cum celebritate aperuit. Itaque ætas ea maximam Medicorum copiam effudit. Hic ſcripta Veterum

q *Abul. pharaj.* 127. r *Contin.* 421. 3 s *Abulpharaj.* 139. t *Contin.* 419. 2. v *Ib. Col.* 3. & 4. x *Abul. pharaj.* 153.

rum medica interpretanda ſuſcepit, impulſu præcipuè *Rasbidi* Chaliſæ: cujus ille quidem ſaluti, uti & eorum qui deinde ſecuti ſunt, uſque ad *Almotawacceli* tempora præfuit: hoc autem familiariſſimè uſus eſt, tandemque, non niſi circiter A. D. 846, ætate provectior deceſſit. Libros autem compoſuit quàm plurimos, ordine quidem, uti notat *Haly* y *Abbas*, carentes, in quibus & aliqua de Variolis præcepta dedit: nam, præterquam quòd eadem ad oculos atque *Aaron* præceperit, ventremque tympani inſtar ſonantem z mali eſſe ominis edixerit, ad amovendas Variolarum Cicatrices *mirabile* ut dicitur remedium concinnavit, & decantatum illud *Laccæ Lentiumque* Decoctum primus deſcripſit: a Alvum etiam *Aquâ fructuum*, ſi neceſſe fuerit, uſque ad ſeptimum diem leniri juſſit. At hujus ſcripta ita exaruerunt, vix jam ut appareant. Nam *Johannes* ille *Damaſcenus*, *Meſuæ* etiam dictus, cujus opera nos jam in manibus habemus, ab hoc noſtro alius longè eſt, & longo intervallo recentior.

Sed hæc eadem ferè omnia, quæ de Variolis perſtrinxit *Meſue*, è *Serapione* b ſunt itidem tradita: qui id etiam addidit, ſanguinem inter initia, vel Venâ incisâ, vel Cucurbitulis, mitti oportere. Etiam lenientibus, à *Meſue* præceptis: alia quædam adjecit. Nam id quoque advertere licet, quòd hæc, quæ jam ex *Rhaze* ſunt petita, etiam inter ea, quæ *Serapionis* nomine de *Febribus* habentur, verbis ferè iiſdem explicata repe-

y *Theor.* c. 1. z *Contin.* 421. 1. a *Ib.* 4. b *Contin.* 421. 1. & 4. 425.

reperias. Id autem in *Serapione* [c] reprehendit *Haly Abbas*, *quòd non inveſtigaverit Variolam ſignaque ejus, & medelam propriam; ſed interſerit ejus mentionem in calidi tractatu Apoſtematis*: in quod tamen vitium delapſus eſt ipſe *Haly* [d] *Abbas*. *Serapion* tamen, utcunque *Rhaze* antiquior, quo tempore vixerit, incertum: qui enim eum, *Leone Iſauro* imperante, circa A. D. 730, floruiſſe volunt, quâ id authoritate innixi aſſerant, haud-quaquam percipio.

Succeſſit autem *Meſuæ* ſeni adoleſcens, *Iſaac Johannitii* [e] ſive *Honeini Ebadienſis*, (cui, quòd libros & medicos & mathematicos feliciter traduxerat, *Interpretis* nomen inditum) filius: alterius *Johannitii*, *Interpretis*.[f] itidem dicti, pronepos. Ipſe etiam *Græcarum* imprimis literarum ſciens, & Philoſophiæ ſtudio incenſus, *Almatowacceli* temporibus, rem medicam plurimùm excoluit Multa veterum monumenta, domeſtico exemplo, tam *Syriacè*, quàm *Arabicè*, tradu&ta edidit. Id quidem hujuſce familiæ naturale quoddam bonum: ita ut medicis, qui ex horum diſciplinâ profe&ti ſunt, quicquid jam extat vel *Hippocratis*, vel *Galeni Arabicè* verſum, unice debeatur. *Iſaac* autem, quatenus quidem ex *Rhaze* intelligimus, de Variolis locutus; nihil niſi de ſanguine quaſi ad *deliquium* mittendo, Ptiſanâ dandâ, deque ventre, ſi liquidior fuerit, coercendo, præcepit. Fortaſſe hic idem eſt, qui *Iſraelita* dicitur, quique opuſculum de *Febribus*, à *Conſtantino*, *Monacho Caſſinenſi*, eodemque *Scho-*

c *Theor. c.* 1. d *Ib.* 8. 14. e *Abul. pharaj.* 171.
f *Ib.* 163. *Herbelot. in Honain.*

Scholæ Salernitanæ quaſi authore, Latine redditum, contexuit. Nam *Iſaac* hic, de quo loquimur, *Chriſtianus*, genus duxit ab *Ebaditis*; qui origine fortaſſe *Judæi*, ex diverſis tribubus conflati, in Caſtella quædam, *Hiræ* vicina, ſeceſſerant g. *Iſaac* verò, ſive noſter, ſive aliùs de *Febribus* differens, Variolarum *quatuor* h genera quaternis humoribus accommodata conſtituit: ſignaque earum, puſtulis nondum proruptis, tradere contentus, curationem haud omnino attigit. Aſcribitur etiam huic *Iſaaco Pantechni* opus, quod diverſo nomine *Complementum Medicinæ* dictum, ab aliis ad *Haly Abbatem* refertur. Certè, uti advertit *Symphorianus Campegius* i *plura ſub Iſaac titulo adducit Rhazes, quæ in Haly Abbate inveneris, nullo mutato verbo, & capite toto*. Sed de hoc ſcriptore plura ſuo loco dicemus.

Hunc proximè ſecutus, *Almoctaphi* temporibus, A. D. 900, *Joſephus Alſaber*, ſive *Vigilator* dictus, Vir & doctrinâ & famâ inſignis, qui magnâ diligentiâ, quæcunque ad Medicinam pertineret, congeſſit. Sed vix quicquam eum de *Variolis* k docuiſſe conſtat, niſi quod ex *Meſue* fuerit depromptum.

Hæc ferè ſunt, quæ ex *Arabum* ſcriptis ad *Variolas* pertinentibus excerpſit *Rhazes*: qui, uti obſervat *Haly Abbas* l in Volumine illo ingenti, quod *Continens* vocatur, Medicorum omnium tam veterum quàm recentiorum ſententias, ab *Hippocrate* ad *Iſaacum* uſque, collegit. Sunt tamen

g *Ibid.* h *De Febr. lib.* 2. 27. i *Epiſtol. ad And. Turinam*. k *Contin.* 420. 4. l *Theor. c.* 1.

men & alii, qui incertæ utcunque ætatis, à *Rhaze* laudati, in hoc *Variolarum* argumento elaborârunt, Medici, viz. *Judæus*, *Tabri*, *Tarmadi*, *Bugajesu*; quorum quidem *Judæus* satis antiquus, quippe cujus mentionem fecerit, *Rhaze* senior, *Serapion*. Neque ille sanè spernendus author: utpote qui primus *duo* Variolarum genera, interstincta atque confusa [m], indicârit: discrimina [n], quibus eæ à *Morbillis* distingui possint, posuerit: in morbi denique decursu ea, quæ & exitum pustularum expediant, & recessum leni astrictione intercludant [o], præceperit.

Hactenus, quà licuit, ex Antiquorum *Arabum* fragmentis in *Rhazis* unici Thesauro delitescentibus, opere *Abul-Pharaji* Chronologico adjutus, *Variolarum* Historiam pertexui. Vides tanquam in tabulâ aliquâ rudiore, quàm non infeliciter quidem adumbrata sint prima morbi lineamenta; ipsa verò forma neque ad vivum satis expressa, neque ad veritatem adducta. Præclarè scilicet inchoata multa, perfecta non planè. Fortasse aliquid paulò limatius ex ipsius *Rhazis* officina prodibit.

Razes adeò, A. D. circiter 900, inclaruit: nam Anno 932 oculis captus, & senectute confectus octogenarius scilicet, cessit è vitâ. Hunc *Maurum* fuisse volunt plerique; suosque de re Medicâ libros ad *Almanzorem*, vel *Cordubæ*, vel *Africæ* Tyrannum misisse. Sed neque *Rhazes Mauritianâ* oriundus, quippe qui *Raiæ*, apud *Chorasanos* oppidi, natus, fuerit [p] indeque nomen

m *Cont.* 419. z. n *Ib.* 4. o *Ib.* 421. 4. p *Abulpharaj.* 192. *Herbelot.*

nomen adeptus; neque *Almanzor* ille, aut *Africæ*, aut *Cordubæ*, ſed huic itidem *Choraſanæ*, q imperabat; *Sarracenici* proculdubio Chalifæ vicarius. Fuit autem *Rhazes* Muſicæ ſciens, Philoſophus & Medicus inſignis, ſingulare ſæculi ſui decus, & antiquitatis multùm, ut temporibus illis, peritus. Qui quanquam in Medicinâ exercendâ plurimum operæ inſumpſerit (unde ei *Experimentatoris* nomen, & Noſocomio tum *Raienſi*, tum *Bagdadenſi* præfuerit, nunquam ferè à ſcribendo r deſtitit. Quare etiam de *Variolis*, s multa multifariam & collegit, & compoſuit; præcipuè in opere t illo, in quo cunctorum ante ſcriptorum commentarios concluſit; quod quidem opus & in privatos fuiſſe uſus à *Raze* compoſitum, & ſuis etiam temporibus haud facile inventu ſcribit *Haly Abbas*. v Quin & peculiari libello, quem Interpres quidam *Græcus* ex *Syriaco* ſermone tranſtulit, quemque primus ex *Græco Latinum* fecit *Georgius Valla*, Variolarum curſum curationemque expoſuit x: quidque in *duplici* earum genere, diſcreto, atque confluenti, ſequendum ſit, d ligenter advertit. Neque enim ea *Augenii* y ſuſpicio ullo fundamento nititur, quaſi liber hic non à *Raze*, ſed à *Græco* interprete fuerit confectus: cùm *Rhazes* ipſe in iis, quæ de *Febribus* z docuit, ad hoc commentariolum Lectores non ſemel remiſerit. Errat etiam *Augenius*, cùm dicit *Rhazem* in iis, quæ in hoc opere, quæ-

q *Rhazis præf. Antidot.* r *Ibid.* s *Diviſion.* 159. *De Febr. c.* 18. t *Lib.* 30. *Tr.* 13. v *Theor. c.* 1. x *De Peſtilentia*. y *De Febr.* 9. 13. z C. 18.

quæque in *Continente* ediſſeruit, ſibi minus conſtitiſſe: quippe eadem prorſus utrobique [a] verba de *ætatis mutatione*, in quâ multus eſt, inſeruit: ea verò: quæ ad *Blactias* atque *Variolas* pertinentia ille ex *Continente* [b] profert, non *Rhazis* ſunt, ſed *Georgii*. Itaque *Rhazes*, ſcriptor ſanè intelligens, tam in hoc de *Peſtilentiâ* opuſculo, quàm in ipſo *Continente*, totum hunc de *Variolis* locum illuſtravit: ita quidem cumulatè plenèque, ut perpauca, vel ad ſigna ſtabilienda, vel ad elicienda præſagia, vel etiam ad curationem, in *primo* ſaltem ſtadio, rectè tractandam deeſſe videantur. Ex hoc fonte mihi videntur omnia, quæ ad Variolas pertinent, hauſiſſe, qui deinde ſecuti ſunt, *Arabum* magiſtri. Loquor, ut opinor; ſed licet ex ſcriptis judicare. Neque enim *Rhazi* aliquid [c] adiecit, utcunque de ejus fama detraxerit, *Haly Abbas*, *Perſa*, vir eximiè doctus, unde & *Magi* cognomen obtinuit: qui circa A. D. 980, in gratiam Regis *Adado'ddaulæ*, (cui magnifico more, patrio ſcilicet, aſſentatus eſt [d]) librum ſuum *Almaleci*, (i. e.) *Regium*, conſtruxit. [e] Is tamen liber, quaſi primus inter *Arabas*, qui totius Medicinæ formam complecteretur, ab authore ipſo prædicatur: & meruit certè, ut ante *Avicennæ Canonem* omnium manibus tereretur [f] etiam, ſi curandi præcepta ſpectes, *Canone* ipſo eſt præſtantior. Quare hunc magno labore Latinè reddidit, A. D. 1127. *Stephanus Antiochenus*: quanquam

a *Contin.* 420. 1. *De Peſtil. c.* 1. b 419. 4.
c *Theor.* 8. 14. *Pract* 4, & 5. d *Theor.* 1. 1.
e *Abulpharaj.* f *Ibid.*

quam alii, uti vidimus opus illud ab *Iſaaco* eſſe conſcriptum velint. Quin & ipſe *Avicenna*, qui, A. D. 980, *Bocharæ* natus, A. D. 1036. [e] obiit, nihil quicquam de *Variolis* protulit, quod non ferè ad verbum de *Rhaze* vel ſumpſerit, vel ſurripuerit, niſi fortè excipias ea, quæ de *Mictu ſanguinis* [f] advertit, & *Syrupi* [g] ex *Dactylis Mirabile*, uti dicitur, exemplar: & eſt ſanè *Syrupus* iſte ex materiâ multiplici admodum & multiformi perquam mirabiliter coacervatus. Quò iniquior in *Rhazem* ſcriptor ille cenſendus eſt, qui eum, à quo permulta mutuatus eſt, ſæpius occultè vellicat. Tamen ea fuit *Avicennæ* (haud perperam *Principis* dicti) fortuna, ut neglecto *Rhazis* nomine & propè intermortuo, (de *Variolis* loquor) in Medicorum ſcholis Regnum aliquot per ſecula tenuerit: neque id ſane exemplo prorſus inaudito, ut qui aliena ſcrinia auſi ſint vel apertè compilare, vel decenter magis in Epitomen conjicere, legitimi authoris lumen aliquando præſtinxerint. Unde ſuo in *Avicennam* ſtudio ita abductus eſt *Gentilis Fulginas*, ut eum *Rhaze* non modo meliorem, ſed & antiquiorem authorem cenſuerit, *poſtque eum* [h] de Variolis haud imperitè quidem ſcripſiſſe *Rhazem* dixerit. Sed quo in numero habendus ſit *Rhazes*, utcunque deſertus, abunde commonſtrat, inſignis ille inter *Arabas* ſcriptor, *Alſabaravius*, ejuſdem, uti nonnulli volunt, cum

e *Pocock. in Abul-pharaj. de moribus Arab.* 362.
f *De Febr. c.* 6, & 10. g *Ib. c.* 10. h *Comment. in Avicen. c.* 6. *de Variol.*

Averrhoe [i] ætatis, hic enim, quanquam de *Rhaze* quidem prorsus reticuerit, eum tamen ferè in omnibus secutus est: ita diligenter sanè, ut verbo tenus capita illa, in quæ noster *Variolarum* curam [k] dispertierat, integra [m] exscripserit.

Etiam ipse *Averrhoes*, &, qui paulò vetustior fuit, *Avenzoar*, uterque *Arabs* in *Hispaniâ* licèt natus, nihil novi, quod quidem ad Variolas curandas attinet, de hoc argumenta attulisse præ se ferunt. Et tamen Variolarum Contagium illâ, uti videtur, ætate, se etiam per *Europæ* gentes, ita diffuderat, ut nullus eo morbo fuerit magis popularis: quippe siquis eo immunis vixerit, id instar miraculi fuisse testatur *Avenzoar*.

Dices fortasse me jamdiu de fæce hausisse tantumque sive mei sive Tui otii in horridis hisce & ferè obsoletis *Arabum* monumentis consumi haud patienter feres, Sed quia prima hic Variolarum morbus inter *Arabas* exordia habuerit, soluisque ferè sit, cujus Historiam ii ex *Græcis* non desumpserint, volui rem eam, involutam sanè & nemini adhuc, quod scio, satis perceptam, sic explicare, ut, expositis ordinibus temporum, uno in conspectu omnia videres.

Itaque ut redeat tandem, unde deflexit, sermo, quid de medendi ratione, hoc præsertim morbi tempore senserit *Rhazes*, audiamus.

Hic adeò, licèt morbo nondum ad summum perducto, ventrem solventia vetuerit, eo demum

i *Ob. A. Heg.* 595, *sive A. D.* 1198. *Pocock. Ib.* 385. k *De Pestilent. c.* 4. m *Practic. c.* 10. *Partic.* 2.

mum *Seneſcente* [n] probat: eâ potiſſimum quidem de causâ, ut *natura levetur onere, & morbi materia minuatur*. Et profectò idem hic, in Medicâ arte multùm exercitatus, haud futilia ſigna poſuit, quibus dirigi poſſit medentis judicium: nimirum tum præcipuè hanc humiditatis educendæ viam indicari monuit, *ſi corpus fuerit ſubmiſſum & invalidum, turgens tamen, aut erumpens, aut exeeptum cum Albore & Rubore levi, & febris imbecillitate*: maximè verò, ſi ad hæc acceſſerit, *Pulſus undoſus*: ſiquidem in re hujuſmodi *plures ſunt ictus & vehementes, morboſque denotant nimio humore corpus irrigantes*, & ex his *febres* præſertim *continuas* [o]. Putaſne aliquem, aut verbis magis diſertis, aut acriore unquam indicio morbo jam *Seneſcente* ſive inclinante (ſcilicet ubi primùm inaruerint puſtulæ) hæc de *Purgandi* ratione præcepta complecti potuiſſe? neque hæc ſolùm præcepta, aliis ut uſui eſſent, more quodam profeſſorio tradidit *Rhazes*, ſed ipſe ſuâ, eâque ſanè longiſſimâ, experientiâ comprobavit. Etenim illa, de *Filiâ Hebithuſeyn* [p] ſingularis eſt Hiſtoria: quam etſi alias tetigerim [q], tamen, quia ad hanc noſtram deliberationem perappoſita eſt, liceat breviter retractare. " Ea igitur, Camelarum lacte libe-
„ riùs uſa, in *Variolas* incidit: neque ei, ante-
„ quam hæ *quarto* die eruperint, vel alvus pur-
„ gata eſt, vel ſanguis miſſus. Igitur circa ocu-
„ los præcipuè, confertiſſimæ exierunt, ita ut
„ Vetulæ, quæ aſtabant, eos Medicinâ ſerva-

n *De peſtil. c.* 14. o *Lommii Med. Obſerv. lib.* 3.
p *De Mirabil. Curis, Lib.* 2. q *Comment.* 7. 88.

„ ri potuiſſe miratæ ſint. Venter, ut moris
„ eſt in hoc caſu, ſemper aſtrictior. Tamen
„ cùm, ſub exitu morbi, remanſerit etiamnum
„ aliquid *Febris acutæ*, cùmque eam quidem Vir
„ acutiſſimus ab humorum reliquiis, quæ per
„ puſtulas egeri non poterant, naſci videret,
„ nullum aliud ſupereſſe auxilii genus, niſi pur-
„ garetur ea, judicavit. Sed ea erat in hâc æ-
„ grotâ virium infirmitas, corporiſque languor,
„ ut remedium paulò valentius ſuſtinere nequi-
„ verit. Itaque ille eâ moderatione ſapienter
„ uſus eſt, ut nihil niſi Ptiſanam, atque *Aquam*
„ *Fructuum* (cujus formula apud *Meſuen* [r] le-
„ gitur) per *quindecim continuos* dies præcepe-
„ rit: unde quidem quotidie *bis* fuſa eſt alvus.
„ *Quadrageſimo* demum die, urina aliquid de-
„ poſuit: neque verò, ante *Quinquageſimum*,
„ ad integritatem perventum eſt. Vides, qua-
lem excitârit febriculam, & in quam vetuſta-
tem inciderit hic Variolarum morbus: quem ta-
men, *purgantium* ope, depulit tandem medici
ſagacitas, & quædam in ipſo medendi genere
pertinacia.

Eandem curandi viam, atqui iiſdem ferè verbis præcepit, *Rhazis* ſectator, utcunque magiſtri immemor *Alſaharavius: alvum* ſcilicet, morbo jam ad *ſtatum* perducto [s] *leniri* jubet, maximè ſi ægroti vires conſtiterint, Pulſuſque *virtutem* habuerit: eaque remedia ut hâc in re præ aliis idonea commendant, quæ calorem minùs excitent.

Deinde per aliquot ſecula, apud Medicos *Eu-*

r *Antidot. lib. 3.* s *Cap. 10. Partic. 13.*

Europæos altum de hâc in Variolis *purgandi* ratione ſilentium : neque verò id mirum ; ſiluit enim ipſe *Avicenna* ; ita ut fruſtra aliquid apud eos quæras ; quod *Princeps* omiſerit.

Tandem literis aliquando renatis , & excuſſo jam ferè *Arabum* jugo , homines , non ex aliorum authoritate omnia proferre , ſed experientiâ duce uti , ſuamque ſequi ſententiam didicerunt . Hanc igitur ſive Artis , ſive naturæ molitionem innuit , ſagaciſſimi Vir ingenii ; *Fernelius* : qui pauciſſima licèt verba de *Variolis* locutus , hunc tamen morbi *furorem* tum demum *comprimi* ſcribit cùm *ſoluta alvus humorum , qui contaminati fuerunt , reliquias Criſi exturbet* [t] . *febremque* prorſus *perſiſtere* notat , *dum citâ alvo fœda illa proluvies exeat* [v] . Conjunctus ferè hujus ætati *Marcellus Donatus* , *Mantuanus* , qui Recentiorum omnium primus integrum de *Variolis* tractatum condidit , utcunque hac in re paulò cautior , ubi tamen ſe inclinaverit morbus , atque puſtulæ exaruerint , maximè ſi *febris vel ſymptoma aliquod urgeat* , *Alſaharavium* ſecutus ventrem leniter ducentia ſuadet [x] . Quinimo *ſi fluxus ſupervenerit ob materiam derelictam à naturâ , quam per cutim non excretam , per alvum extra mittere tentat* , hunc naturæ conàtum à prudenti Medico , *Rhabarbaro* aliiſque id genus remediis adhibitis , *juvandum* eſſe præcipit , eoſque planè irridet , *qui nunquam utendum eſſe in fluxibus alvi , ſolutione ventris contendunt* [y] .

Alii item , qui in hâc noſtra diſciplinâ , iiſdem

t *De Abdit. Cauſ.* 198. v *Pathol.* 43. x *De Variol. c.* 26. *p.* 189. y C. 30. *p.* 209.

propè Marcelli hujuſce temporibus, floruerunt, in *Italiâ* quidem *Mercurialis* [z], *Rod. à Fonſeca* [a], *Campolongus* [b], *Diomedes* [c] *Amicus* in *Galliâ*, *Paræus* [d], in *Hiſpaniâ* denique *Mercatus* [e]; eundem de hâc ventris ſolvendi viâ ſenſum habuiſſe videntur. Quorum ſanè veſtigiis permulti deinde & harum & aliarum etiam gentium Medici inſtiterunt. [f] Ita ut *Ballonius Pariſienſis*, Vir in Medendi exercitatione, inter elapſi ſeculi initia, verſatiſſimus, ſermonem de *Variolis* ſic concluſerit, ſe longâ nempe experientiâ doctum „ fuiſſe, quod in popularibus morbis, in qui„ bus *Exanthemata* apparuerant, ſæpius iterata „ *Venæſectio & profuſio alvi*, imo olida prolu„ vies tum arte, tum naturâ, tum vi morbi „ procurata, multos orco eripuerit. " Neque ea, quam de *blandâ purgatione* locutus, *J. Chicotius* [g] narrat, Hiſtoria prætermittenda eſt: ſiquidem ea exponit, quemadmodum *Simo Petræus*, refragantibus Medicis tribus eâ ætate clariſſimis, *Alanio*, *Mareſcoto*, *Dureto*, Senatoris *Pariſienſis* filiam, ſub exitu Variolarum, febre periculoſiſſimâ laborantem hoc medendi inſtituto ſervaverit.

Ita videmus ad hæc uſque tempora invaluiſſe, ubi ſemel inclinatus eſſet Variolarum curſus, hanc *purgantium*, commoditate doctrinam.

Præ-

z *Morb. Puer.* 25. a 252. b *De Variol.* c C. 6. d *Lib.* 19. e 462. f *Jul. Cæſar. Claudius Empir. Rat.* 287. *Epiphan. Ferd. Caſ.* 78. *Franc. Pomius, Siculus. Fr. Rubeus, Genuenſis. Exc.* 8. *Zacutus Luſitanus* 786. *M. Schizius.* 6. 5. *Joſ. de Medicis, Cretenſis. Liſter.* 320. g *Epiſtol. de Variol.*

Præcepta quidem illa, uti ab Authoribus tradita ſunt, & rationi, & experientiæ omnino congrua: ſed quæ nimiùm tamen laxa, & ad morbi momenta nondum ſatis exquiſitè accommodata fortaſſe haud perperam judicamus. Nam, aut quo præſertim tempore, aut quo demum die *purgatio* illa inſtitui debeat, à nemine adhuc præſcriptum. Tandem eam *Sydenhamus*, in Variolis confluentibus, *decimo tertio*, ſi modò præmiſſa fuerit Venæ ſectio, præ cæteris remediis convenire arbitratus, prorſus interim ante hunc diem tentari vetuit. Sed id, quemadmodum [h] alias monui, atque uti ex his, quas recenſui, Hiſtoriis perſpicuè liquet, frigidum nimis conſilium, nec ſatis pro periculo expeditum. Itaque ſiquid nos novi fecimus; in eo novatum eſt, quòd, cùm citiùs plerumque, quàm die *Decimo tertio*, ad ultima ventum ſit, hoc auxilii paulo maturiùs etiam arripi debere rati ſimus.

Quò tamen minùs miremur argumentum hoc à ſcriptoribus paulò laxiùs atque confuſiùs eſſe tractatum, in promptu eſt obſervare, (quod tamen parum intelligi video) eos ne *febrem* quidem ipſam, quæ matureſcendi tempore hujuſce generis *Variolas* perpetuò conſequitur, pro rei dignitate ſatis advertiſſe, Atqui, in his ipſis morbi diebus ægrotantium pars longè maxima & periclitatur, & interit: ita ut, qui locus acrius medentis judicium, curandique præcepta magis ſubtilia deſiderat, in illo eos aut reticere penitus, aut ſi vitæ periculum ſpectes, nugari com-

 perias.

h *Comment.* 91.

perias. Quid enim ipſi *Arabes*, interque eos ille ipſe, quem ſæpe nominamus, *Rhaze*, in hoc difficillimo rerum momento, perſecuti ſunt, niſi ut *oculis*, ut *naribus*, ut *gutturi* ſubvenirent, ut *veſtigia* demum Variolarum & *cicatrices* abſtergerent, *ſecundæ febris* quaſi immemores? conſilia ſanè ea ad ægrotantium ſive levamen, ſive venuſtatem ſatis commoda; ad ſalutem parum fructuoſa.

Mirum profectò videtur, quòd inter tot, qui deinde ſecuti, ſunt Authores, nemo fere, ſi *H. Augenium*, atque *Diomedem Amicum* exceperis, *febrem* hanc à Variolarum *ſuppuratione* ortam vel leviter quidem tetigerit: horum autem neuter omnino, aut quibus illa diebus primùm accedere, aut quem curſum tenere, aut quas moleſtias afferre ſoleat, explicuerit. Etiam ii, qui de hoc argumento integros libellos ediderunt, uti *Donatus*, *Campolongus*, *Antonius Portus*, totam hanc de *febre ſecundâ* diſquiſitionem prætereunt: neque quicquam huic rei lucis attulit, ſcriptor utcunque prolixus, inque omnibus omnium ſententiis ſimul congerendis ſedulus, *Sehitius*. Et hi quidem univerſi ita in morbi Hiſtoriâ claudicant, ut nec *Stadia* à Variolis percurſa, nec *Salivæ* profluvium illud, quod in *Confluentibus* ferè perpetuum eſt, uſpiam meminerint. Quæ ſanè omnia non ab *Exteris* modò, etiam à *Riverio*, ſed & à *Williſio* noſtro (quod mirabile) intacta planè relinqui percipis. Adeò, utcunque id primâ fortaſſe facie incredibile videatur, legendi ſtudioſa ſatis patebit, in his, quæ indicavimus, mancos omnino fuiſſe & imperfectos ſcriptorum de *Variolis* commentarios, *Rhazis* uſque

uſque à ſeculo ad *Sydenhami* tempora: qui ſanè magnâ an medentium magis, an ægrotantium felicitate, hoc, quicquid defuit, largiter ſupplevit; morbique diverſa & *ſtadia* & *genera* luculentiùs expoſuit unus, quàm alii omnes gentium omnium atque ætatum Medici. Neque in extremo hoc *Variolarum* quaſi actu, uti cæteri, defecit: ſed, cùm multa ad hanc febrem vel minuendam vel extinguendam ſapienter præceperit, tum potiſſimùm hanc alvi movendæ viam, ab omni retro antiquitate inſtitutam, *primus* tamen inter noſtrates invexit. Ita ut eos, qui hoc *purgandi* conſilium, tanquam *inuſitatum novumque*, ſimulant, in Medicæ artis monumentis minimè eſſe verſatos oporteat: qui quidem ut ſuis ſibi placeant commentis, puerilibus licèt, haud repugno; ut verò de harum rerum Hiſtoriâ decernant iidem, literarum rudes, nequaquam aſſentior.

Sed ſit hæc, quæcunque demum eſt, *purgandi* ratio *nova* atque *inaudita*: quaſi verò ſcelus eſſet medendi rationem excogitare, quam non tenuerunt Antiqui; aut quaſi Ars Medica ita numeris omnibus abſoluta eſſet, ut nihil emendari, nihil adjici poſſit. At non reprehendendus igitur *Sydenhamus*, qui de Variolarum curatione, quæ quidem ante eum, uti videmus, rudis omnino fuit atque inchoata, permulta nova, eaque momentum ad vitam maximum habentia, edidit? An ille verò omnia ita limavit & perpolivit, ut nihil ei quicquam, qui deinde ſecuti ſunt, atrexere poſſint? Credo nos malè meritos eſſe de iis, quos ſanitati reſtituimus, quòd in hâc re vires ingenii periclitati ſumus, &, quouſque

uſque in caſu longè difficillimo provehi poſſit Medicina, experti. Præſtitiſſet certè viâ tritâ, atque adeò tutâ prudenter inceſſiſſe: fuiſſet ſatius metu medico inſtructos, priſcorumque veſtigia religiosè perſecutos, nihil tentâſſe; & extra Artis regulas parum evagatos, morientibus aſtitiſſe, non eos à morte vindicaſſe. Idem ſine dubio fecimus occidentibus, qui nova quâdam ratione auſi ſumus ægrotos ſervare.

At regerunt, non ſemper hoc purgandi inſtituto ſalutem ægrotantium procurari. Nos ſanè ii non ſumus, qui hominibus, mortales cùm ſint, immortalitatem promittere ſperemus: neque nos, ut, quæ ſit noſtra tenuitas, fateamur, ullam adhuc novimus Medicinam, quæ certò atque conſtanter omni in caſu ſit valitura: præſertim in hoc Variolarum morbo, ubi, quod frequenter fit, materia purulenta viſcera etiam interiora occupaverit, *abſceſſumque* vel circa præcordia, vel in Pulmonibus fecerit, perſæpe fallimur. Ii qui feliciore ingenio hoc contra mortem *Antidotum* expiſcati ſunt, in lucem aliquando proferre dignentur. Quippe illa ſanè remedia, quæ grande quiddam polliceri videbantur, ſpem noſtram hactenus fefellerunt: etiam inſignis ille *Alſabaravii* Pulvis, qui, ſi *variolæ novem prodierint, ne tamen prodirent decem* [1], olim vetuit, quaſcunque antiquis temporibus vires habuerit, nunc quaſi effætus vetuſtate tandem elanguit. Neque aliam habuit fortunam *Polychreſtus Waldſmidii Spiritus*: cujus ita miros effectus ſe vidiſſe teſtatur graviſſimi ſcriptor judicii *J. Dolæus*,

1 *Fol.* 141. *col.* 4.

læus, *ut ſpondere audeat neminem in poſterum mori poſſe*, *modò hoc utatur medicamento* [k] Sed uti ætate omnia in deterius eunt, Variolis correpti, quantùm audio, jam, etiam in *Germaniâ*, aliquando moriuntur. Quanquam in illâ quidem regione, *ea Variolarum ſpecies* quam nos *Confluentes* dicimus, *rarior* ſit; quemadmodum ex literis, quas ad me perhumaniter ſcripſit Vir Eruditiſſimus, *T. Hoffmanus*, Profeſſor *Halenſis*, intelligo. Idemque, de *purgatione in Variolarum morbo* locutus, *nunquam ſe vidiſſe ait in Artis operibus tractandis ſatis feliciter illos procedere*, *qui*, *eruptione plenâ jam factâ*, *alvum ſolvere reformidant*; *quo fine ſemper benigniori-bus uſus eſt*; idque ut *facerent*, *author monitorque auditoribus ſuis fuit*.

Sed ut tota hæc de *purgandi* ratione quæſtio meliùs intelligi poſſit, de eâ paululùm argumentari liceat; cubat ægrotus, ſub Variolarum exitu, febre vehementi detentus: puſtulæ exareſcunt; ita ut nihil ultrà à ſanguine per cutis ſpiracula trajici, nihil intrò à Cute ad ſanguinem devehi poſſit: auxilia cætera vel nihil hactenus reſponderunt, vel intelligentium omnium judicio parum ſunt reſponſura: &, niſi Ars Medica intercedat, extremum Vitæ diſcrimen ſubeundum. Sines igitur hunc patienter mori? an non potiùs in re admodum periculosâ experimentum facies, ſiqua fortè ſit ſalutis expediendæ via? Ad has anguſtias cùm ventum ſit, nequaquam oportet dubitare, an anceps præſtet dare remedium, an nullum: quod, utcunque anceps,

k Encyclop. 574.

anceps, poteſt fortaſſe vitam ſervare, poteſt ſaltem ad dies aliquot protrahere. Sed quid ſi non ſucceſſerit; ſatis eſt, ut quis hoc Medicinæ genus jure experiri putetur, ſi id vel in milleſimo corpore profeciſſe compererit.

Meminiſti fortaſſe caſum Adoleſcentuli nobilis atque eximii ſingularem. Laborabat is peſſimo Variolarum Confluentium genere: puſtulæ quidem denſiſſimæ, materiâ tenui, minimèque cocta diffluentes, ita ut, ſub finem, univerſum propè corpus quaſi eroſum crudeſceret. Maximâ cum difficultate ad *nonum* pervenit diem. Puſtulæ in facie ſiccæ nigerrimæque. Nullus omnino in manibus tumor. *Deliria*, *Comatiſque* frequens reciprocatio, nec ſpiritus ſatis expeditus. Febris ſupra modum exarſit. Nihil prorſus, quæ adhibita fuerint, profecerant *Veſicantia*. Tu cùm tanto eum in periculo verſari perciperes, *Electuarii Lenitivi* ℥iij ut ſumeret, imperâſti. Unde alvus *bis terve* demiſſa, utcunque non ita multum levamenti attulerit, præſens tamen periculum avertit. Nam ne huic quidem nocti eum ſupereſſe potuiſſe putabatur. Poſtridie cùm Vir Clariſſimus *H. Sloan* mecum eſſet accitus, omnes periculum vitæ maximum jam tum imminere rati ſumus, nullamque ſubeſſe ſpem proſpeximus, niſi lenior aliqua facta evacuatio rem in melius mutaret. Itaque Cucurbitulis admotis detractæ ſunt ſanguinis ℥ iv: unde cùm Febris tenuaretur aliquantulùm, cætera quoque remiſerunt. Veſperi, *Clyſter* inditus ventrem *bis* movit. *Undecimo*, febris paulò quietior: ſed cum Tuſſiculâ perſtitit adhuc aliqua ſpirandi moleſtia: neque prorſus

ſus deceſſit delirium. Major etiam in ſomnum, quàm par erat, propenſio. Quare *Linctum* cum *Oxymelite* mixtum, & hujuſmodi Medicinam præſcripſimus.

℞. *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij.
Syr. Roſ. Solut. ℥ ß.
Aq. Pæon. C. ℥ i j. *M.*

Hinc alvus *bis* leniter ſoluta. Mane adeò, die *duodecimo*, omnia inſigniter mutata. Nam, cum ferme conquieſceret Febris, tum delirio, tum ſpirandi moleſtiâ vacavit. Urina etiam bona coctionis ſigna præbuit. Pulſus æquis quidem intervallis motus, ſed minutulus. Præſcripta ſunt, quæ vires jam diu infirmas reficerent, *Cardiaca*. Poſtridie, cùm Febris recrudeſceret, injectus eſt *Clyſter*: ſatis quidem cum levamine, quod tamen non niſi ad pauculas horas perductum. Nam febre rurſus inardeſcente, cætera etiam in deterius ibant: & *decimo quinto* die, cùm vires haud ultrà ſufficerent, ſuis deſideratiſſimus morbo ſuccumbit.

Hæc fuſiùs ideo enarrare volui, ut, quam in rebus planè deſperatis vim teneat *purgatio*, intellegi poſſit. Habent nos confitentes id ſemper haud præſtare purgantia, quin aliquando moriantur *Variolis* laborantes; ſed qui aliquà cum ſolertiâ rem æquè judicabit, hâc ipſa Hiſtoria percipiet, nos ægrotum his artibus ad *decimum quintum* diem perduxiſſe, qui vel *nono* vel *undecimo* ſaltem ſine dubio occubuiſſet, ſi hæc *purgandi* ratio non fuiſſet adhibita. Quòd ſi mortem penitus propulſare minùs potuimus, aliquot

tamen

tamen dierum inducias consecuti sumus : idque esse medici officium credo , ut ægrotantium vitas , quousque arte id efficere possit , protrahat , utcunque ad breve tempus duraturas. Quis enim, his in rerum difficultatibus , vel acutissimo ingenio præditus augurari potest , cùm hoc vel tantillum temporis nacti sumus , an non ad salutem ægri suis ipsa viribus valere naturam , saltem an non aliquid etiam conferre possit Medicina? Sanè multi in his casibus medentium vel incuriâ vel timore videntur periisse, qui, Artis ope, satis feliciter poterant ex hoc gravi periculo explicari . Sed quod ad purgandi rationem spectat, hæc , quantum ego observatione didici , feliciùs opportuniùsque , contrà ac nonnulli sentiunt, in *adultos* quàm impuberes exercetur : eâ credo de causâ, quòd cùm in illis vires fuerint firmiores, accuratius etiam de viribus, in quo quidem totius rei cardo vertitur, elici possit judicium .

Hæc adeo disputavi , ut appareat Medicum non semper errâsse , siquando parum ex sententiâ cesserit rei exitus : eumque satis cum judicio atque arte adhibuisse medicinam , quæ tamen minùs ad ægroti salutem profuerit . Quemadmodum in *Sphacelo*, membrum emortuum haud imperitè reciderit *Chirurgus*, licèt ille , cui id ita recisum sit, brevi moriatur : quippe cùm ea demum restet unica , quæ vitam tueri potuerit, Medicina . Ita in morbis *Apoplecticis* , nonnunquam sanguinis detractio parum proficit ; sæpe etiam , quod in medendo versati experimur, ubi insanabile fuerit malum , ut vita sit paulò brevior , facit . Quis tamen in Medicinâ ita rudis est , ut hoc in casu non sanguinem mit-

ti

ti jubeat ? niſi enim hâc ille juverit via , nullà aliâ poteſt ad ſanitatem perveniri . Quanto magis quis in hoc extremo Variolarum diſcrimine ad *purgantia* confugeret ; ubi fortaſſe aliquam vitæ conſervandæ ſpeculam , protrahendæ ſaltem certam habuerit fiduciam .

Nam ut de periculo aliquid dicam , quod ex hâc medendi viâ quaſi certò oriturum reformidant nonnulli , ii mihi parum videntur intelligere , vel quid morbus iſte ferat , vel quo demum modo hæc adhibere debeat Medicina . At quem enectum , quem *purgatione* ſublatum nôrunt ? iſti fortaſſe nôrunt : nos quidem neminem omnino novimus : imò neminem , cui non ſaluti fuerit , niſi in re , omnium judicio , planè deſperatâ . Id præterea , quod mirum fortè videbitur , dicere poſſumus , neminem ex iis , quos ſervare non potuit hoc auxilii genus , *alvi* unquam *profluvio* intercidiſſe , neminem in ipſo purgandi curſu periiſſe : hos ipſos verò , qui , adhibitis utcunque *Catharticis* , perierint tamen , ſemper inde ferè ad tempus aliquod fuiſſe levatos . Et hoc quidem rationi ſatis congruum ; quippe nimia jam morbi gravitate laborat Natura , nec neceſſe eſt , ut inteſtinorum onus accedat : quænam igitur illam expeditiùs recreabit Medicina , quàm quæ hanc fæcum ſarcinam extruſerit ? Neque verò , ſi ſponte oborta alvi fluxio (quod tamen non ita ſæpe fit) aliquando exitio fuerit , idcirco nefas habendum eſt , hoc morbi tempore , alvum ciere ; maxima quippe has inter res , utcunque convenire videantur , diſcrepantia : altera enim vires planè exolutas eſſe ſignificat , in alterâ quidni liceat ,

ſi

ſi cætera conſentiant, experiri viribus accommodata purgantia. Ideo tamen minùs ex hâc evacuatione periculi, quòd eam ad arbitrium noſtrum moderari poſſumus; vel mediocri quantitate, vel longioribus intervallis, vel ea quæ ſunt mitiſſima remedia exhibendo. Quid quòd in hoc Variolarum tempore alvus, cùm tamdiu clauſa fuerit fæcibuſque ſupra modum oppleta, haud ita libenter obſequitur, ut aliquem fluxionis nimiæ metum injiciat. Itaque noſtris in manibus eſt habenas vel adducere, vel remittere; licet hoc purgandi experimentum, citra diſcrimen omne, modo leniſſimo tentare; licet, ſiquid boni attulerit, per vices iterare, ita ut gradibus demum, quò volumus, perveniri poſſit. Quare cùm hoc remedii genus, non noxâ modò vacet, ſed ægrotantium commodis apprimè ſerviat, miror quorundam hominum tarditatem, qui id præjudicatâ opinione penitus averſantur; vel ſaltem ita timidè gelidèque adminiſtrant, ut non, niſi cùm ſalus jam in præcipiti ſit, experiri velint. Quaſi verò opperiri periculum ſatius ſit, quàm præoccupare: quaſi ille leviore negotio ex hâc morbi aſperitate non emerſurus ſit, cui die *nono* vel *decimo* ita ſuccurritur, quàm ſi hanc, malo jam inveteraſcente, ac *decimum tertium* aut *quintum*, medicinam diſtulerint.

Sed vide, unde omnis hic error ortum duxerit; timent nimirum, ne, inſtitutâ *purgatione*, recedant Variolæ, ne ad Centrum (ut ajunt) refugiant humores, ne manuum denique tumor (quod tamen ſecus accidit) evaneſcat. Sed meminerint id ſapienter, ut cætera, advertiſſe *Sydenham*

denhamum [m]; „ Febrem hanc ſcilicet putridam, „ quæ *undecimo* die Variolis Confluentibus la- „ borantes adoritur, ab ipſis Variolis prorſus „ eſſe diverſam; neque aliunde naſci, quàm quòd „ particulæ putreſcentes à puſtulis jam adeptis „ maturitatem ſuam in ſanguinem reſorptæ fue- „ rint, caloremque hunc invexerint. Neque „ enim hoc in morbi ſtatu puſtulæ jam in duri- „ tiem incruſtatæ, aut introrſum agi, aut intra „ Cutim ſe recipere, aut minimam molis ſuæ „ partem amittere poſſunt. Itaque ille, quâ erat ſolertiâ, nullum huic febri remedium ex- cogitari poſſe judicat, niſi quod à *Veneſectione alvique ductione* derivatur. Neque eadem ſanè nunc eſt Variolarum ratio, ac *Tumoris* alicujus jam in ſuppurationem abituri; in quo quidem præpropere adhibita purgatio, ne tumor ille matureſcat, prohibet: pure tamen per tumorem demum, quâ licuit, educto, ſiquæ illinc reliquiæ ſanguini labem intulerint, hæ, medicorum omnium judicio, *purgantibus* maximè exterminandæ ſunt: idque in *Ulceribus* quandoque faciendum eſſe monet *Hippocrates* [n]. Itaque vide *Diomedem Amicum*, qui primus, ex pauciſſimis, quantum ego percipio, *Febrem* hanc matureſcentibus Variolis ſupervenientem diſertis verbis explicuit, & ab *Ephemerâ*, quæ ratione *Apoſtematum* fit, haud diſſimilem [o] notavit, ad hanc opinionem acceſſiſſe: nam in declinatione mor- „ bi, ubi cognitum ſit, ex perſeverantiâ Febris „ & aliorum Symptomatum, reliquias humo- „ rum

m *Sched. Monit.* 84, *&c.* n *De ulcerib.* 4. o *Tractat. de Variol. c.* 6.

„ rum in corpore adeſſe, levioribus *purgantibus* „ evacuationem tentari jubet : quæ quidem eva- „ cuatio ea eſt, quam illius judicio, (*haud recte* „ *fortaſſe*) *poſt* ſeptimam fieri in tali caſu & *Rha-* „ *zes* & *Serapion* præcipiunt p . . „ Eo ætate pau- lò recentior, Annorumque *quadraginta* expe- rientiâ inſtructus, *Joſephus de Medicis Cretenſis*, poſtquam immaturæ filiorum morti indoluerit, nunquam eſſe ſub Variolarum exitu fidendum fe- bris remiſſioni pronuntiat ; „ ſtrenuè autem pu- „ gnare debere medicum arbitratur, & omni co- „ natu curare, ut reliquum putredinis & Ca- „ cochymiæ per varias vias, maximè per Ve- „ næſectionem & *lenem purgationem*, totaliter „ è corpore educat atque extrudat. „

A *Febre* ſcilicet, quæ Variolas paulò ſpiſſiores conſtanter ſequitur, magnæ excitantur moleſtiæ: quare, ne *repullularet* ea, quidam acri ſtudio labo- rarunt : ſeque hanc *prævenire* hiſce artibus poſſe putaverunt, ſi *Corticem* q *Peruvianum*, paulò ante ipſum morbi impetum, exhibuerint. Cæ- leſte quidem id Medicinæ genus! quæ, ſi modò & *Febrem* hanc *præoccupare*, & *foveas* r *abolere* ſit certiſſima, duas eodem tempore mortalibus res longè maximas impartiendo, & ſalutem poſ- ſit ſimul & pulchritudinem tueri. Sed ſive id mali, ſive remedii ſorte mutetur, hæc *Corticis* iſtius facultas dudum intercidit : ita ut illi po- tiùs nunc audiendi ſint, qui feliciore conſilio uſi, *ipſa Variolarum ſemina ſolerter proliciendo*, nè eæ prorſus erumpant, aut, ſi eruperint, ut ſe ite-

p *Tractat. de Variol. c.* 10. q *Morton.* 199. 200.
r *Ibid.* 323.

iterum recondant, cavere ſciunt. Itaque ab iiſdem, qui hanc artem poſſident, ut brevi ad interitum venturus ſit hic Variolarum morbus, haud temere expectamus.

At quod ad curationem ſpectat, hæc quidem in febribus putridis aliiſque etiam, quæ paulò difficiliùs ſolvuntur, *purgandi* ratio ab omni retro antiquitate ad nos tandem defluxit: hanc dixi alias [s] in acutis febribus ab *Hippocrate* fuiſſe *aliquando* tentatam; quòd ſi *ſæpiſſime* dixeram, haud opinor errâſſem. Ille enim medendi magiſter ſolertiſſimus, utcunque effata quædam communia, quæ huic fortaſſe opinioni minùs favere videantur ediderit, tamen cùm de hoc argumento diſtinctiùs differat, ad multas varii generis *febres* hanc potiſſimùm medicinam adhiberi imperat [t]. Ita in *febre forti* [v], ubi dolor univerſum corpus occupaverit, in *Lipyriâ* [x], in *Volvuloſa* [y], in *Pleuritide* [z], quæ quidem *inferior*, utpote ſeptum infra tranſverſum ſita, dicitur, *purgantia* commendat. Pariter in *Cholerâ* [a], in *Jecoris* [b] & *Lienis* [c] morbis, in omnibus ferè *uteri* [d] *inflammationibus*, etiam aliquando & *pulmonum* [e], aut ubi capite vulnerato *Febris* atque *ignis ſacer* [f] corripuerint, aut ubi ad *fauces* febrilis humor defluxerit [g], eâdem omnino medicinâ liberè eſt uſus. Atque ille quidem hanc

s *Comment. in Hippocr.* t *Aphor.* 4. 10. v *De affect.* 13. x *De Veratri uſu.* y *Ibid.* z *Ibid.* & 2. *Vict. Acut.* 11, 12, 13. & 4, 76. a 4. *Vict. Acut.* 105, 106. b *Intern. affect.* 38. & *Seq.* c *Ibid.* 33. & *Seq.* d *De Morb. lib.* 3. e *Ibid. lib.* 2. f *De Vulner. cap.* 27. g *Vict. Acut.* 4, 37. 38.

curandi rationem ita sequitur, ut tum præcipuè eam instituì jubebat, quando Febris à bile [h], redundante, quod quidem aliquando fit, oriatur. Denique hanc quasi perpetuam *purgandi* regulam in *acutis febribus* ponit, quando scilicet *urina* ad crassitiem devenerit [i] & sanè id, uti optimum in Variolis signum est, ita & hoc morbi tempore *purgationem* commodè instituì posse significat. Nec ea quidem, quam adhibuit *Hippocrates*, semper ex leniſſimo genere: utpote qui aliquando, veluti in *Pleuriticis*, *Helleborum* & *Peplium* [k], valentissima remedia, præceperit. Ita ut, qui Indicem modo *Hippocraticum* versare calluerit, quinam fuerit viri illius de omni hoc purgandi instituto sensus, haud difficulter elicere potuisset. Neque contrà quid facit, si in libello (intelligentium omnium opinione, maximè *adulterino*) interdictum esse videatur, nè, nisi *febre* jam *remissa*, & *decimo quarto demum die*, [l], *purgantibus* uteremur. Quippe si quis legendo ulteriùs, ad pauciſſimos quidem versiculos, processerit, quæ sit istius etiam Authoris mens, ubi quid periculi imminuerit, permediocris judicio consequetur. Subdit enim iste [m], *At si hâc die superstes maneat, & unà cum purgatione remittat Febris, sanus erit. Quibus verbis*, (inquit [n], scriptor haud vulgaris, *Antonius Ponce de Sancta-cruz*) *duo apertè insinuat, & purgationem posse fieri, & posse prodesse: qui locus*

h *De affect.* 13. *de intern. Affect.* 38. *& Seq. De locis in Homine* 38, 39. *de Morb.* 2. 35, 36. i *Vict. Acut.* 4. 43. k *Vict. Acut.* 2. 11. l Περὶ φαρμάκων. 4. m *Ibid.* 5. n *Imped. magn. Auxil. lib.* 3. c. 12.

locus mihi videtur ſingularis ad exiſtimandum in urgentiâ Hippocratem *pharmacum exhibuiſſe minorativum. Nam* Imò *agit de febribus acutis.* 2dò *poſtquam timuit, aut abſtinuit à purgatione, ait* 3iò ſi die Purgationis ſuperſtes ſit æger: *explicans in magno periculo conſtitutum ægrum bibiſſe Pharmacum, & profuiſſe. Ergo iniquum eſt non tentare iſtud auxilium, quod in ſimili periculo unicum reſtat.*

Sed hanc *Hippocratis* doctrinam, uti optimè intellexit, ita paſſim acerrimè vindicavit *Galenus*; putridam materiam, ubi corpori inhæſerit, ſolâ *purgatione* abducendam eſſe pronuntians o, Iique, qui in veterum ſcriptis ſive interpretandis ſive excolendis diligentiùs elaborârunt p, de hâc febrium curandarum viâ fuſiùs ſunt locuti: ita ut nemo jamdiu ſit, qui, ubi Putridi humores febri ortum dederint, eos purgatione evacuandos eſſe non cenſuerit, quæ, ut *Fernelio* loquar, *Cacochymiam* q una ſubtrahit. „ Sic ſæpe, uti idem ſcriptor de *Febri-*
„ *bus* etiam locutus obſervat, artis uſu ani-
„ madverſum eſt, crudioris humoris purgatio-
„ ne, ſive ſponte, ſive arte ea contigiſſet, ac-
„ celerari Concoctionem, moxque urinas pu-
„ riores & cum ſedimento fieri, & ancipitem
„ periculoſumque morbum tutum, ſalutarem-
„ que reddi. „ Neque veriti ſunt illi ſe, hac *purgandi* ratione, aut *bilem* auctores eſſe, aut nimium in ſanguine calorem excitaturos; cùm & mitiora mediæque materiæ fuerint, quæ in

o *Meth. Compoſit. paſſim.* p *Proſper. Martian in Vict. Acut.* 386. *Valleſii Meth. Med. lib.* 2. *Lommius de Febrib. Hercul. Saxon.* 634, *&c.* q *Meth. Med.* 83.

hâc *febrium* putredine ſuaderent : id quod etiam in hâc, quam ſequimur, Variolarum curatione tenendum eſſe docuimus. Hos adeò ſecutus *Sydenhamus* non modò in *Peripneumoniâ* r *Nothâ*, ſed & in *Hiemali* s, quam vocat *Febre*, à ſuccis putreſcentibus ortâ, evacuantibus unicè innititur : notatque eam, *poſt unicam Phlebotomiam, & tres purgationes, ut plurimùm ceſſâſſe*. Imò in ipsâ Febre *peſtilentiali* t, quæ anno à peſte proximo vehementer ſæviit, auſus eſt, præmiſſis quæ ſudores uberrimè provocarent, *poſt viginti quatuor horas Cathartieum propinare :* Quam quidem medendi rationem ita ex voto reſpondiſſe gloriatur, *ut ne unus quidem fuerit, quem eo morbo laborantem amiſerit*.

Et certè ſunt febres, ſive eas malignas ſive aliò nomine vocaveris, ubi diutiùs inhæſerint, neque integra aliqua intervenerit Criſis, quæ nullam ferè aliam curationem recipiunt, niſi lenioribus *Catharticis* inſtitutam. Hoc quidem quotidiana teſtatur experientia ; noſque nuperrimè in ægrotis *tribus*, exemplo ſatis memorabili, veriſſimum eſſe percepimus. Omnes hi febre ferè ſimili correpti : quæ, utcunque continenter detinuit, nunquam ad inſignem aliquem caloris gradum eſt evecta : aliquando etiam remittere viſa. Omnibus caput mirabili modo per plurimos dies tentatum : ita tamen ut hic, vel delirantis vel fatui more, perpetim decubuerit ; ille, non modò veterno, Lethargici inſtar, ſed ſingultu per *undecim* continuos dies, quod quidem perra-

r *Conſtitut. Ann.* 1674, 1675. s *Poſtſcript. ad Edition.* 1685. t *Ann.* 1665, 1666.

rarum eſt, laborârit; *tertius* autem, tum Vocis facultate amiſſâ, tum nervorum diſtentionibus per intervalla obortis, horrendo fuerit ſpectaculo. Febris omnibus ultra *viceſimum* diem producta: omnibus ita jugi tenore incubuit, ut, nihil prorſus valente Medicinâ, per univerſum ferè *Octiduum* vitæ mortiſque momenta quaſi æquâ lance pependerint: omnes tamen debitis intervallis cautionibuſque iterata *purgatio* ita ſublevavit, ut hâc planè medendi viâ ad ſanitatem tandem pervenerint. Quidni ergo eadem in Variolis locum habere poſſit Medicina, ubi, iis jam ad maturitatem ſuam perductis, materia putris, ſanguinis vias refuſa, febrilem æſtum commoverit? quem quidem nullo pacto conquieſcere poſſe ſæpe experimur, niſi ea aliquo modo foras iterum ex ſanguine fuerit extruſa. Hoc ut commodè fiat, periti eſt Artificis: nam, uti occaſio ipſa ſatis eſt præceps, ita tum judicium in hâc re peracre, tum aliqua etiam exercitatio requiritur. Multæ quippe res id difficile inſcio faciunt, quod uſum habenti expeditiſſimum eſt. Is verò, qui hanc habet intelligendi ſapientiam, facilè diſpiciet, quas ſequi cautiones, quæ tempora eligere debeat, ut hæc de Variolarum curatione præcepta ad præſentem morbum accommodet. Quæ tamen ita pro ſua prudentia accommodabit, ùt ſæpiſſime quidem, ubi ad febrem depellendam ipſa per ſe ſatis valeat natura, interdum etiam ubi, Febre utcunque depulſa, nihil ea prorſus valitura ſit, purgantibus ſi non abſtinendum, ſaltem parciùs eſſe utendum cenſeat. Quippe ea, quæ de hâc Variolarum curatione diſſeruimus, ad id periculi, quod à *Secun-*

dâ febre imminet, unicè collimant: de eo morbi genere, in quo febris infra mediocritatem ſubſtiteret, & ſponte propè ſuâ ceſſura ſit, non loquimur. Nimirum Medicinâ hâc uti, niſi in malis vehementibus, ſupervacuum: in deſperatis verò, ut importunum, ſic & inutile.

Sed quid cum iſtis Opinatoribus, qui ne ſemel quidem hanc medendi rationem experti ſunt, nec, ſi experiri nolint, unquam percipere poſſunt, argumenter ultra, ac diſſeram? quid rationibus, in re admodum manifeſtâ, pugnem? ad *Experientiam* provoco: ſit ea hujus, quicquid eſt controverſiæ, moderatrix, atque arbitra.

His, quæ in Medentium, non in Nutricularum gratiam ſcripſi, ii, qui jam in Medicinæ curriculo verſantur, mecum unà, ſi ita lubuerit, utuntor: ſin minùs, per me licet, ea rejiciant. Mihi quippe cum captioſis hominibus diſceptando tempus terere nec vacat, nec lubet. Etenim quod mihi ſupereſt ævi, non frivolis cavillationibus excutiendis, ſed vitis hominum, quâ maximè poſſim viâ, conſervandis unicè inſumam. Conſulerem tamen, ut iſti, qui noſtra vel inſcienter, vel malevolè inſectantur, hæc, Medici quondam celeberrimi, *Fr. Valeſii*, de *purgatione* etiam in *febribus* locuti, verba diligentiùs perpendant.

„ Hîc imprimis certabitur experimentis: Hi
„ proferent ſua, vidiſſeque ſe jurabunt haud du-
„ biè feliciſſima: illi negabunt ſe vidiſſe ulla,
„ niſi infeliciſſima. Hos ergo neceſſe eſt fateri,
„ ſe aut plurimos tentando læſiſſe, aut nunquam,
„ rarò ve tentâſſe, ſed ob juratam opinionem
„ abſtinuiſſe. Utrâque causâ, ſunt indigni fi-
„ de:

„ de: præterquam quòd jure ſunt Teſtimonia *affir-*
„ *mantium*, quàm negantium efficaciora [v].

Sæpe utique nobis bilem, ſæpe etiam & riſum commovit iſta futilium & (ita ſibi videntur) *Philoſophantium* hominum toties repetita oratio, quâ *Naturæ* ſemper obſequendum, *Naturâ* viam monſtrante, eundum eſſe prædicant: quaſi verò ſoli hoc ſcirent Artium omnium & literarum expertes; quaſi ad hoc minùs valerent antiquorum ſcriptis adjuti, & diſciplinis inſtructi. Quid aliud egerunt Viri ingenio & doctrinâ præcellentes, illi inſtaurandæ Medicinæ inter *Græcos* & *Arabas* principes, quam ſibi propoſuerunt ſtudiorum metam, niſi ut id ipſum intelligerent, *Naturam* ſequi: ita tamen ſequi ut arte eam, ubi opus eſſet, inflectere & regere poſſent? Nullus itaque ex eorum Vigiliis ad nos fructus redundabit? nulla ab eorum Experientiâ, Hiſtoriis, Inſtitutis petenda ſunt, in miſerorum ſalutem, auxilia? Quoniam ſcilicet probi eſt Medici, id unum attendere, quid ipſa ſignificet *Natura*. Næ illi, ita qui ſentiunt, ſuo mentis acumini plus æquo confiſi, *Naturæ* vocem haud facilè capient; neque quid illa indicet, neque quâ ope indigeat, neque quâ ratione ſublevanda ſit, intelligent.

Contemptis itaque hiſce minutilis Philoſophis, Tu, Vir Eruditiſſime, adhuc inſiſtens eam, quam multâ cum laude jam diu inſtitiſti, viam: nec pudebit Te, quantumvis ingenii viribus valentem, quæſiſſe tamen undique adjumenta doctrinæ. Perges ampliſſimam illam, quâ inſtructus

es,

v *Method. Med.* 4. 2.

es, librorum copiam perluſtrare, &, ut facis, plurima exinde in quotidianum medendi uſum excerpere. Perges ex alienis laboribus. Tuo judicio, acri illo & ſubtili fretus, non minùs quàm ex Tuis proficere: & ſi quid forte in his etiam chartis occurrat, quod velis proprium feciſſe, (quanquam pauca occurrent, quæ non ſunt jamdudum Tua) id, à quantulocunque licèt Authore prolatum, haud aſpernaberis.

Londini, Sept. 20. 1719.

Dum hæc Scriberem. Medicorum & humanitate maximâ & eruditione præſtantium literas accepi: quas, qui totum hunc de *purgandi* ratione locum non minus accuratè quàm elegantèr illuſtrent, Tibi haud injucundas fore polliceor.

VIR ORNATISSIME,

UNAM, eamque, ni fallor, ſatis Notabilem promiſi Tibi Hiſtoriam. Me tandem abſolvo, atque unam aut alteram addendo, morarum mihi a Te excuſationem facilè polliceor, quas, niſi Valetudine meâ propriâ impeditus, non feciſſem.

Ima Hiſtor. Amabilis Juvenis, per aliquot menſes. *Oxonii* graſſantibus variolis, iiſque mali ſatis moris, vitam tutus degebat. Poſtulabant tandem ſubita negotia, longum iter ut faceret. Prædixi, eum, mutato aëre, inſuperque

perque equitando, Variolis correptum iri; ideoque, primis urgentibus ſymptomatibus, omnino ſuaſi, Venam ut ſecaret, & Emeticum ſumeret. Et ſic ſe res habuit: Variolis Confluentibus correptus, Pharmacopœo ſolùm adſtante, uſque ad diem *nonum*, nullâ ferè uſus eſt Medicina. Ingruente verò periculo, Ego accerſor: interea tamen Vir mihi Amiciſſimus Dr. *Burton* vocatus, cùm fortuitò in his eſſet partibus, ægrum inviſit, eique *Cardiaca* quædam, Hauſtumque *Paregoricum* exhibuit, *Veſicatoriumque* Nuchæ appoſuit. Die Solis, *decimo* ab Eruptione, manè veni. Tota ejus facies unica fuit Cruſta, Pergamenæ vel Parietis albi potiùs ſpeciem referens. Totum corpus ita Puſtulis ubique Confluentibus obſitum eſt, ut nihil, niſi Puſtulæ, cerni omnino poſſet. Vires tamen adhuc integræ. Urina copioſa, ſputumque laudabile. Eodem die, *Oxonium* reverſus eſt Dr. *Burton*, nil boni mihi de Ægro augurans. Veſperi valde exardere cœpit febris, maximaque ſupervenit inquietudo. A *Cardiacis* tunc omnino juſſi adſtantes deſiſtere, & leve tantùm *Paregoricum* dedi. Manè paulùm ſomno videbatur recreatus; ſymptomata erant ferè, ut anteà, niſi quòd Urinam, quam tunc & ſemper copioſè ſatis emiſit, limpidam prorſus, & pallidam, ſine ullo colore eſſe obſervavi. Phreneſin meritò ſuſpicatus ſecuturam, ut apponerentur brachiis Veſicatoria, curavi. Infra tamen duas horas maxima ſupervenere deliria, & Phrenitis, ita, ut in lecto vix potuerit coerceri. Hauſtum præſcripſi *Narcoticum*, intra ſex horas, repetendum. Veſperi tandem, in eâ-

dem

dem perſiſtens Methodo, temperata debitis intervallis *Cardiaca* exhibens, omnia in melius mutata vidi. Adeòque uſque ad diem 13^ium^ ſatis feliciter proceſſerunt res. Ipſum ſputum, ope *Gargariſmatis*, non defuit: nec urina, licèt adhuc pallida. Puſtulæ tamen circa univerſum Corpus, manus & pedes, quas intumeſcere, & pure tunc impleri ſperaveram, jam omnino flaccidæ, vacuæque deſederunt. Manè ſponte *dejecit Alvus* uſque ad *decies*. In ſputo æquè ac in ſedibus paululum ſanguinis apparuit. Urina ſponte, eoque neſcio, excernitur. Frequentes Spaſmi, Sopor, Coma, Deliria. Pulſus ita exiliſſimus, ut illum vix omnino ſentirem. Uno verbo ita moribundus, ut tantùm non mortuus eſſet.

Interea fluxit alvus vehementer, ita ut, exhibito *Rhabarb.* torrefact. gr. xx. in Hauſtu *Decocti Albi*, dicto citiùs, immutatum prorſus per Ventriculum & Inteſtina tranſiret. In arduo hoc rerum ſtatu, *Bolum Stypticum* dedi, qui feliciter ſuas partes agens, ſiſtebat fluxum. *Veſicatoria* tibiis appoſui, Hauſtumque dedi, è *Narcoticis* & *Alexipharmacis*, ad Naturam laſſam paululùm recreandam.

Meliùs, quàm ſperaveram, omnia evenerunt. *Veſicatoria*, ut priùs, optimè reſpondebant. Somnum habuit, eumque non valde inquietum. Vireſque videbantur aliquantulùm redintegratæ. *Die* verò 14to, manè rediit *Diarrhœa*: juſſique propinari *Tinct. Sacr.* ℥ ij cum *Syr. Rhab.* ℥ j: ſic, ut natura Medicuſque ſimul, intra xij horas, ei *alvum ſolverent quindecies*, *Cardiacis* interea non neglectis. Ipſe etiam Tu, Vir Egregie, miratus forſitan paululùm fuiſſes, ſi hanc

ſubitam

ſubitam felicemque omnium ſymptomatum mutationem ſpectaſſes. *Die* 15to, Puſtulæ in manibus & pedibus retumuere; & 16to, ſeparavit ſe Urina, bonumque nacta eſt colorem. Veſperi tamen ſponte fluxit alvus iterum; ſumpto verò *Opiato*, requiem aliquot horam habuit Æger. *Die* 17mo, rediit manè Ventris ſolutio. At cùm bonas forteſque jam viderem ægri eſſe vires, protinus juſſi dari *Catharticum* è *Decoct. Sen. Gereon.* & *Syrup. Sp. C.*, *Die* tandem 18vo, è lecto ſurrexit. Jam periculo liber (oculis tunc primum à diebus tredecim apertis) debitis uſus methodis, ad confirmatam rediit ſanitatem. Hoc tamen credo rarò contingere, ut *intra dies quinque*, (à die *Mercurii* ſcilicet, ad noctem diei *Dominici*) ferè *centies ſolveretur alvus*.

II^da^ Hiſtor. Mulier Variolis Confluentibus correpta eſt. Innumeræ in Cute apparuere Puſtulæ, quæ tamen; nullo modo, ut debuerant, tumuere. Temperatis *Cardiacis* & *Anodynis* fruſtra per aliquot dies uſurpatis. *Die* 5to, applicatum eſt *Veſicatorium* Nuchæ; quod feliciter ceſſit, Puſtulæque rectè procedebant. *Die* verò 6to; veſperi omnia ruebant in pejus, Cadebant Puſtulæ; ſupervenit Micturitio: Urinæ involuntaria emiſſio, poſtea per horas triginta totalis ſuppreſſio: Delirium, Sopor, Pulſus exilis, & quid non mali? *Die* 7mo, manè, duo Emplaſtra *Epiſpaſtica* applicata ſunt brachiis, exhibito quoque temperato *Cardiaco*. Nihil fecerunt Emplaſtra; Veſperi, alia duo tibiis apponi juſſi, & *Cataplaſmata* pedibus. Injectum fuit etiam *Enema*, ſine effectu. Manè, 8vo, nihil eſſe proficuum cernens, ac Pulſum vix,

ac

ac ne vix quidem ullum ſentiens, omnibuſque adſtantibus, de eâ planè actum eſſe, clamantibus, *Catharticum* exhiberi juſſi: *Decoct. Sen Ger.* ℥iij. *Syr. de Sp. C.* ℥j. *Tart. Vitriol.* ℈j. *Aq. Mir.* ℥ vj.; quo non operante, *Enema* aliud adhiberi juſſi. Tunc quidem res peracta eſt, intra etenim ſex horas vel octo, *ſexies* vel *ſeptiès* largiter *dejecit alvus*. Mirum eſt dictu: Veſperi, *Veſicatoria* omnia optimè reſpondebant. Ope *Gargariſmatis* provocatum eſt laudabile ſputum. *Die* verò 11mo, Puſtulas non omnino tumeſcere obſervans, Ægramque morbo adhuc planè oneratam, aliud *Catharticum* dedi, optimo cum ſucceſſu. Nec poſtea mali aliquid minatus eſt morbus, niſi quod, in Variolis tam confertibus accidere debet atque etiam expectari.

IIIta Hiſtor. Ancillam curo nunc, in Caſu perquam ſimili; niſi quòd *Veſicatoria* nullo modo partes ſuas egere. Adfuit ſpirandi difficultas, unde Venam ſecandam eſſe judicavi. Et à die *nono* ad 14tum, quotidie *Catharticum*, aut *Enema* præſcripſi. *Die* 9no, *tredecies* ſoluta alvus, Sæpius quoque ſumpſit *Oleoſam Mixturam* cum *Oxym. Scill.*, quæ ſputationis vices feliciter ſatis ſuſtinuit. *Dies* eſt jam *decimus octavus*; & à Variolarum periculo omnino liberam eſſe ſatis liquidum eſſe judico.

IVta Hiſtor. Puella ſatis robuſta laboravit atroci dolore capitis & dorſi, cum nauſeâ & Ventriculi tenſione, circa tempus, quo expectavit *Menſes*. Iſtis verò non fluentibus, Pharmacopola per triduum *Chalybem*, cæteraque id genus dedit. Puellâ verò magis magiſque querente, vocatus tunc primùm apparentes facilè cerne-

nebam Variolas; venamque protinus ſecari juſſi. *Die* 4to, ingens deſcendit *Menſium* fluxus, & *Alvi*, qui per *tres* ferè *dies*, ad moderate ſatis duravit: Territæ ſunt fœminæ atque etiam Pharmacopola, & feſtinabant ſolicitè hanc ſiſtere, quam vocabant, *Diarrhœam*. Ego verò aliter judicans, contrarium ſuaſi: nec omnino dubito quin tota puellæ ſalus in *fluxu* poſita fuerit. Iſtâ viâ expulit Natura *Chalybem* adeo inopportunè adhibitum. Præterquam quod, non facilè fore arbitror, alvi fluxum cohibere, niſi ſimul quoque *Menſes* ſupprimantur. Nolo hic ratiocinari, ſed ita ſe res habuit, ut per iſtos dies temperatis *Julapiis* & Liquoribus ſolummodo adhibitis, convaluerit Puella.

Nudas haſce Hiſtorias, Vir Optime, ſic dimitto: ſi quid in iis ſit notatu dignum, Tu abunde ſcis id obſervare. Miror tamen, tam Rationalem *Catharſeos* praxin tot adverſarios habere. Certè aut non legunt, aut non intelligunt. Omnes enim ferè, quos adhuc huic Methodo objicientes audivi, pro re conceſsâ ſumunt, quod in omnibus Variolis, in febre *Secundaria*, *Catharſin* ſemper eſſe neceſſariam, aſſeratur. Utinam ſanè adeò certa eſſet in Variolis Praxis ulla, quæ iis tam facilè mederetur, quàm *Cortex* Intermittenti febri. Sed totum, quod de hâc Methodo aſſeritur, hoc eſt, quòd, *poſitis quibuſdam Caſibus & Circumſtantiis, ſpes omnis eſt in Catharticis*. Nolo te hic meis, Vir Egregie, interpellare ratiociniis: attamen credo, ſi rem bene perpendamus, eam totam ad univerſale hoc *Theorema*, demonſtratu non perquam difficile, poſſe reduci: Viz.

Quod,

Quod, in omnibus omnium generum Morbis, Ubicunque & Quandocunque adsit, vel immineat Conſtipatio vel Plethora, ibi Catharſis rite peracta, beneque diſpoſita, ſemper ſit non tantùm tuta, ſed neceſſaria. In *Plethorâ*, (omnigenam Plenitudinem Intelligo) plerumque etiam neceſſaria eſt *Venæſectio*. In febribus quidem *Inflammatoriis*, atque quibuſdam *Putridis*, per Symptomata ſatis liquidò innoteſcit *Plethora*. In Variolis verò Confluentibus ſæpius eludit Medicos. Dummodo etenim Variolæ ſuas agant partes, ſi rite tumeſcant Puſtulæ, ſi ſputum, atque Urina copioſe fluant, omnia bene procedere, nec iniquè credunt. Nihil tamen frequentius eſt, quàm talem ægrum, poſt *Criſin* diem unum vel alterum repentinâ quaſi morte occumbere. In *Plenis* his, *Oneratiſque Caſibus*, utcunque optimè procedant *Secretiones*, omnino neceſſaria eſt, neque ea ſera, *Catharſis*. Ipſa mera quantitas Morbi facit *Plethoram*, & requiritur *Exinanitio*, Naturæ opitulatrix. Hoc *Plethoræ* genus frequenter habet comites ſpirandi difficultatem, Phreneſin, deliria, inquietudinem maximam, ſomnique defectum: non rarò tamen, ob ipſam *Plethoram*, Pulſum lentiſſimum. Per *Conſtipationem* intelligo iſtum *Animalis OEconomiæ* ſtatum, ubi *Secretiones* omnes, aut ſaltem quædam, non omnino, aut non rectè peraguntur. Hoc nimis frequenter accidit ex nimio & pertinaci *Calidiorum Alexipharmacorum* uſu, quæ ſi, intra debitum tempus, ſuum non producant effectum, non tantùm fruſtra, ſed cum certo periculo ſemper uſurpantur, idque non ſolùm in Variolis, ſed & febribus *Putridis*, iiſque præ-

præſertim mali moris. Sed & aliquando accidit *Conſtipatio* ex merâ Naturæ imbecillitate, ex tono fibrarum molli & laxato, maliſque ſtaminibus. In hoc caſu tamen valet *Catharſis*.

V^ta Hiſtor. Nuperrimè Juvenis tenellæ hujus Conſtitutionis Variolis Confluentibus correptus eſt. Pulſus fuit exilis, vires paucæ. Juſſi *Pulv. è Chel. Canc. C.* ℈ j dari 8 ^vo quâlibet horâ. Poſt duas doſes, profluxit ſanguis è naribus (licèt Vena antea ſecabatur) uſque ad ℥ xvj, & difficulter ſatis tandem ſiſtebatur. *Cardiaca* adeò temperata Vaſa ejus tenuia non ferebant: ſine *Cardiacis* tamen languebat. Urina ſemper largè fluebat, & ſputatio. *Die* 9no, ingruit delirium, ſopor, & Puſtularum totalis depreſſio Nuchæ & brachiis appoſita ſunt *Veſicatoria*, quæ prodigum humorum ciebant fluxum ea tamen non omnino ſenſit æger. *Die* 10mo, *Veſicatoria* tibiis etiam appoſui, quæ bene etiam ceſſere. Hæc tamen omnia Morbo non ſuffecere: vitam quaſi traxit. Die 12, lene dedi *Catharticum*: quod, *die* 14to, repetitum eſt. Et ſic denuo convaluit æger. Ita ut hic Tenellus, qui nullum ferè Medicamentorum genus, præterquam *Anodyma*, pati potuit, *Catharticorum* ope evaſerit ſanus.

Quin etiam *Conſtipatio* non tantùm in *Criſi*, vel febre *Secundariâ*, ſed quandoque etiam in initio accidit: Puſtuliſque tunc non rectè procedentibus, cæteriſque remediis non reſpondentibus, lene opportunumque *Catharticum* exhibendo, ſæpius mala omnia abegi ſymptomata, quæ in *Criſi* tot minarentur Tragœdias. Hanc Praxin a *Patre* meo jamdudum didiceram, qui,

Meipſo & aliis plurimis teſtibus, felici hanc cum ſucceſſu ſæpiſſime uſurpavit. Et, reverâ, ferè ſemper mites evadunt Variolæ, quibus vel *Emeticum* ex *Ipecacuanhâ*, ut ſolet, vel ipſa Natura in principio dederit aliquas *Alvi dejectiones*. Quam verò apta ſint ad Puſtulas protrudendas *Cathartica*, Meatus ſcilicet Cuticulares, detergendo, Naturamque quaſi emancipando, hoc breve accipe Exemplum. In Menſe *Maji*, Ego febre correptus ſum, (cujus Hiſtoriam non narro.) Poſt aliquot dies, febris videbatur ſoluta: Aliqua tamen ſuſpicio Medicis oriebatur de eruptione Puſtularum quarundam (vulgò *Rash* vocatâ.) Lecto igitur & ſudoribus ſui conſignatus; admota ſunt etiam & *Veſicatoria*. Poſt ſex dies autem, Urinâ, Linguâ, Pulſu, febrem ſolutam indicantibus, nec tamen erumpentibus Puſtulis, me ſurgere juſſerunt Medici, proximoque die *Enema* injectum eſt, Alvo ſatis rigidè aſtrictâ. Intra diem unum vel alterum, *Catharticum* dedere, & Veſperi, Hauſtum *Paregoricum*. Lectum ingreſſus, dicto ferè citiùs, me ſenſi per totum corpus uri & vellicari, tanquam à *Veſicatoriis*. Sudore prodigo ſum perfuſus, qui per tres vel quatuor horas duravit. Deinde dormiebam. Manè me tot puſtulis confertum vidi, quaſi ipſis Variolis eſſem correptus, quæ quidem eruptio duravit vehemens uſque ad duos *Menſes*.

Uno verbo; ſimplex in ſuis ſemper eſt Natura viis, nec eſt quod agat Medicus, niſi ut eam ſequatur. Quibuſcunque verò placeant nimis Hypotheſes, utcunque docti ſint, in errores ſi incidant, non eſt mirum. Veriſſimum tamen eſt, quòd

quòd multi, maximi ingenii viri, Naturæ ductum non juſtè attendentes, ſymptomata pro ipſis morbis curare tentant, adeòque plures faciunt, quàm Natura, Morbos.

Errorque hic magnâ ex parte oritur ex confusâ in Libris pleriſque Medicis *Diagnoſticorum* farragine. Utinam verò Tibi, vel alio cuipiam in rebus *Mechanicis* & *Mathematicis* verſatiſſimo, otium foret & voluntas Notas *Characteriſticas*, & *Analogiam* Morborum ſeriò conſiderare. Atque mihi perſuaſum habeo, fieri poſſe, ut Morborum genera, earumque in plurimis Caſibus *Specificæ Differentiæ* determinentur. Deſideratiſſimum hoc opus diu ſum meditatus, tandemque ad Umbilicum duxi. Illud autem legens pluries, relegenſque, non tandem id eſſe reperi, quod optaveram, ideoque, quas meruit, dedicavi flammis. At ejus facti me nunc tandem pœnitet; quoniam, utcunque Operi impar, anſam tamen alicui habiliori, ut idem perficeret, forſitan præbuiſſem.

Valeas, Vir magne, & meæ coram te tanto in Arte noſtrâ magiſtro, loquacitati indulgeas, nimiùmque feſtinanti ſcribere ignoſcas. Diu, precor, hoc ſummo fruaris bonæ famæ Culmine, ut, omnes Docti & Boni, Te Amore & Veneratione, Omnes mali odio, Ignari invidiâ proſequantur.

Sum Tui Amantiſſimus,

E. Coll. Omn. Anim.
Sept. 10. 1719.

SEDGWICK HARRISON.

CUM ruri mecum de Evacuantium, & præcipuè purgationis commoditate, in Secundâ Variolarum Confluentium febre, differeres, meamque in hâc re scire velles sententiam, Observationes jam aliquas, quarum veritati penitus inniti poteris, ad Te mitto.

Ima Histor. A. D. 1703. Novembr. 17. Ad juvenem, annos circiter septendecim natum, accersitus sum. Variolarum Confluentium acerbiori, quàm unquam antea videram, genere laborabat. Illum *duodecimo die*, quantum memoriâ recolo, primùm invisi. Quo tempore febris Secunda vehementer sæviebat. Nullam à primâ morbi accessione dejectionem habuerat. Sensus omnes amisetat, quanquam Delirio vacaret: stupidus tamen & Comate oppressus jacuit. Admota sunt Vesicatoria. Mecum autem interea reputavi fieri planè non posse ut mortem evaderet, si tanta intrò maneret Excrementorum copia, quantam diuturno hoc tempore necessariò contraxerat. Itaque præcepi, ut *leni purgatione*, ex *Elect. Lenitiv.* in Aquâ aliquâ simplici dissoluto, uteretur. Medicina hæc effectum habuit mirabilem; nam adolescentis alvo *ter* motâ, tantam secum abduxit materiæ perquam fœtidæ vim, ut astantes omnes obstupescerent. Febris remisit: sensus rediere; & paulatim convalescens, sine alîus cujusvis Methodi ope, ad integritatem pervenit.

IIda Histor. A. D. 1717. Maj. 11. Ad Virum, triginta & tres annos natum, *decimo* morbi die, acces-

acceſſi: poſtquam huic aniculæ Vinum Canarium Crocumque, ad excitandas, ut ajunt, puſtulas, affatim ingeſſerant: Variolæ erant ex Confluentium genere, eoque haud vulgari. Febris ac Phrenitis ita ſævierunt, ut in lecto à tribus quatuorve hominibus contineri vix potuerit. Itaque Sanguinem copioſe detraxi; unde febris ad duos vel tres dies haud ita multùm imminuta eſt; quanquam aliqua ejus, ſi non intermiſſio, at remiſſio ſaltem eſſe videretur. In ſcripta Tua de hâc re nobiliſſima, niſi jam tum, haud incideram, unde in dubio hæſi, an viam à Te præmonſtratam inſiſterem. Itaque *Corticem Peruvianum* ad duos vel tres dies præſcripſi. Sed cum ab hoc parum auxilii perciperet æger; & *decimo quarto* jam die de vitâ periclitaretur, Veſicatoria adhibui: & præparatâ priùs *Clyſtere* hominis alvo, & poſt ejus rejectionem, præcepto Anodyno: *purgationem* (primâ jam vice ex quo Librum Tuum perlegeram) inſtitui. Hinc ad ſanitatem rediit ille, quem omnes qui intererant morti adjudicârant.

III^tia Hiſtor. A. D. 1717. Jul. 3. Curæ meæ commiſſus eſt infans, tres annos natus. Hic, quanquam Variolas comitaretur *Diarrhœa*, circa diem *decimum* vel *undecimum*, Secundâ febre graviter premebatur. Eum altero quoque die ad *quatuor vices purgavi*, priuſquam febris diſcuti poſſet, quod tum quidem factum eſt, & infans brevi convaluit.

IV^ta Hiſtor. A. D. 1717. Jul. 11. Juvenem, annos circiter ſedecim natum, ab initio morbi curavi. Neminem unquam ita graviter laborantem, qui quidem ſuperfuerit, vidi. Cognati ejus

omnes hoc morbo perierant. *Decimo* ab eruptione die, Secunda febris acceſſit. Paregorica, octavâ quâque horâ ſumenda, præſcripſi: ſed nequicquam, cùm mala per duos dies ingraveſcerent. Quare Veſicatoria appoſui, *Enemata* frequenter præcepi, & præſertim inter purgationis dies. *Decimo tertio*, ſanguis miſſus eſt, at ſine fructu. *Decimo quarto*, *purgatus* eſt: veſperique, hauſtum ſumpſit Anodynum; Febris inhæſit, verùm haud ita violenta. *Decimo ſexto*, *purgatione* iterum uſus eſt; unde febris intermiſit. *Corticem*, & Anodyna adhibui; tamen adhuc revertebatur febris. Quamobrem res haud ex Sententiâ procedere animadvertens, cùm & febrem immorari, & appetitum deeſſe perciperem, Experientiâ jam paulò audentior factus, Aug. 2do, & morbi *viceſimo ſecundo* die, *purgantia*, refragantibus omnibus, rurſus præcepi. Tum verò febris penitus excuſſa eſt, rediit cibi cupiditas, vires ſuas mirum in modum reparavit, brevique temporis ſpatio pinguis validuſque evaſit.

V^ta^ Hiſtor. A. D. 1717. Aug. 24. Ad Virginem, ſedecim annos natam, *nono* morbi die, vocatus ſum. Variolarum Confluentium veriſſimo genere ægrotabat. Febris Secunda jam tum urgebat. Qui curam ejus habuit, quidnam ageret incertus, conſilii ſocium poſtulârat. Ego, quamprimùm acceſſi, *Enema* præcepi, quod maximam ſecum materiæ fœtidiſſimæ copiam abduxit, & ſummum adoleſcentulæ levamen attulit. *Decimo*, poſt meridiem, *lenem purgationem*, ei ferè ſimilem, cujus Dr. *Levett* in Literis ad Te datis mentionem facit, imperavi. Suum hæc ita præſtitit officium, ut febris nunquam poſtea rever-

reverterit ; quanquam Medicus, quo priùs uſa eſt, & Nutrix, me illam de medio ſuſtuliſſe palam clamitaverint, quippe qui Praxi in Variolis, ut aſſerebant, nemini priùs tentatâ uterer.

VIta Hiſtor. A. D. 1717. Decemb. 5. Ad Virum inviſendum, qui annum agens trigeſimum octavum ex Variolis decubuit, *undecimo* morbi die, nocte mediâ, ſiquidem aſtantes eum jamjam moribundum eſſe arbitrarentur, excitatus ſum. Ego antea, *nono* ſcilicet die, ad arcendum, ſi ita fieri poſſet, quicquid mali in flammato hoc & Confluenti, quo laborabat, genere jure expectandum erat (præterquam quòd Aſthmate vehementiſſimè, idque ferè continuò, præmeretur) *Enema* veſperi, & *Catharticum* proximo die adhiberi juſſeram ; quorum tamen neutrum factum eſt, cùm à me novem mille paſſus degeret, utque adeò hæc ut fierent, uti imperaveram, curare non poſſem. Adveniens pulſum, maximâ cum admiratione, ita vehementem ſimul ac celerem deprehendi, ut ſimilem nunquam antea ſenſerim. Senſus omnes defecerant : neque hominem ullum, neque rem ullam cognovit. Protinus itaque tria Veſicatoria appoſui, *Catharticum* exhibui, ſanguinem detrahi ad ℥ xiv juſſi. Quamprimùm Vena inciſa eſt, eâ violentiâ prorupit ſanguis, ac ſi pertuſa eſſet Equi Vena ; eumque ad quantitatem ſuprà dictam, intra horæ minutum, effluxiſſe mihi certò conſtat. Intra horas tres, præſentes cœpit agnoſcere ; & poſt duas vel tres dejectiones, febris valde tenuata eſt, & proximo die, circa meridiem (horâ à Venæ ſectione duodecimâ) prorſus evanuit ; homo autem non ſine vicinorum omnium admira-

tione ad ſalutem perductus eſt.

Plurimos poſſem Tibi ſuprà expoſitis caſibus ſimiles enarrare, niſi hos ſufficere arbirrarer ad evincendum, quantum commodi præſtet Evacuatio, & præſertim ea, quæ *purgantium* ope efficitur, in Confluenti Variolarum genere, cùm Secunda Febris ægrotantem invaſerit.

Id unum adjiciam: quòd, quantùm obſervatione colligo, Venæ ſectio, in ſuprà memoratis caſibus, nullo modo adhibenda ſit; aut hominibus ætate provectioribus, aut fœminis Hyſtericis: ſi quidem iſto modo eventum ſæpius malè ceſſiſſe comperi; res autem lenibus *purgationibus*, *Clyſteribus*, Veſicantibuſque ex toto committenda eſt. Et nuper quidem ſimilibus caſibus bis aut ter interveni, ubi animæ defectio & languor perpetuus, nullâ quicquam proficiente Medicinâ, ægrotantes uſque ad mortem comitabatur.

Sum Tibi ex animo devinctiſſimus,

Ashfordiæ, Sept. 19. 1719.

JO. BATE

JO.

JOHANNES FREIND;

MED. DOCT.

AD

Celeberrimum Virum.

RICARDUM MEAD,

DE

Quibuſdam *Variolarum* generibus

EPISTOLA II.

EDITIO NOVISSIMA.

RICARDO MEAD,

M. D.

JOHANNES FREIND,

S. P. D.

CUM ex inſperato mihi abunde otii ſuppeteret, & animus eſſet in his etiam rerum anguſtiis à nimiâ Sollicitudine liber, videbar mihi hoc quicquid eſt vacui temporis haud meliùs conterere poſſe, quàm ſi conſueta recolerem ſtudia, & pauca iis, quæ pridem à me de *Morbis acutioribus* animadverſa ſunt, attexerem. Et id quidem libentiùs facio, poſtquam perceperam ex eleganti illo, quem nuperrimè dono ad nos miſit Cl. *Helvetius*, de *Variolis* libello, graviſſimum hunc Scriptorem, vel noſtris in medendo veſtigiis; vel eâdem ſaltem nobiſcum viâ inſtitiſſe. Etenim opus illud lectitavi aviditate cum majore dicam an vuluptate: ita diligenter varia multumque inter ſe diverſa *Variolarum* genera perſecutus eſt Vir & doctrinâ & experientiâ Medicâ inſtructiſſimus, ita ſapienter omnem curandi rationem tradidit, ut quamplurima, in quibus

quibus hactenus ferè cæteri defecerunt, hic unus feliciter suppleverit. Sed ne hic quidem omnia ita exposuit, quin Tibi, Vir Amicissime, quasi fato quodam reservari videatur id provinciæ, ut, quod in manibus jamdudum esse scio, plenum nobis aliquando des absolutumque de *Variolarum omnium* naturâ atque discrepantiâ commentarium.

Hæc adeo ad te potissimùm, non tam instituti præoccupandi Tui quàm provocandi grátiâ, perscribo: satis quippe habiturus unam aut alteram Historiam strictim attigisse, locum hunc Tibi integrum relinquam.

Discretum genus uti periculo vacuum esse, ita quoddam quasi novendiale opus, quod ipsa per se natura sine medicinæ auxilio expletura sit plerique tradiderunt. Id autem haud rarò longe secus esse, & experientia testatur & monuit *Helvetius*; qui hanc etiam intra speciem *malignitatis* notas subesse advertit; febremque assiduè inhæresce re pro maligni humoris temperie diversam. Et hujusmodi quidem ille *Variola*luculenter satis explicavit [a]: sunt tamen & *interstinctæ*, quæ utcunque notis ab eo descriptis careant, salutem in discrimen ultimum adducunt.

Rem liceat exemplis firmare. Puerulus paulò plusquam undecennis correptus est *Variolis* ita benignis quidem, ut is, cùm in totâ cute vix quadragenæ pustulæ exstiterint, lecti impatiens in cubiculo luderet quotidie atque obambularet. Nulla prorsus interceſſit molestia, donec *nono* demum die pro more exarescerent papulæ.

Tum

[a] 201. &c.

Tum ex improviſo febris vehemens excanduit: ita ut tum primùm accerſitus eum & nervorum diſtentionibus exceptum & lethargo etiam laborantem invenerim. Uti ex *Variolarum* reliquiis, ſive frigore ſive quo alio caſu in ſanguinem reſorptis, morbum hunc eſſe inductum arbitrabar, ita *Evacuantibus* præcipuè & *Veſicatoriis* curandi viam ingreſſus ſum. *Septimum* adeò poſt diem, licèt non ſine difficultate ſummâ, Febris, quæque ad illam acceſſerant mala, penitus abacta. Neque tamen is tragœdiæ finis: propius quippe aliud novum malum, nec opinatò exortum. Siquidem Nervi ita reſoluti ſunt, ut univerſi artus a Lumbis uſque ad pedum digitos motum omnem amiſerint. Neque eum ex hoc luctuoſo caſu aut ætas ipſa pullulaſcens, aut medicinæ ulla vis, niſi poſt experimentum ſemeſtre, expedivit. Humani ſcilicet corporis ea eſt infirmitas, ut aliquando etiam leviſſimâ labe contactum, vel errore vel incuriâ, maximis ſit periculis opportunum: quare ille demum in morborum Scientiâ ſe plurimùm profeciſſe ſciat, qui ne minima quidem contempſit.

Sed & in hoc *interſtincto* genere, & multiplex puſtularum varietas, & magna morbi diſſimilitudo reperitur; ubi nonnunquam & *Febris*, non minùs ac in *Confluentibus*, intenditur, & periculum æquè minatur. Eam quidem, quæ, docente *Heluetio* [b], ad *Tertianæ* normam accedit, & certo circuitu invaleſcit, in *diſcretis* nondum obſervari. Eſt verò, ubi

ad

b 202. &c.

ad pus, uti oporteat, maturandum naturæ robur haud ſufficit: tantumque adeſt, ut *quarto* demum exacto die, papulæ colorem floridum, hoc eſt naturalem, induant, & humore denſo atque concocto, qualis *puri* competit, extumeſcant, ut nihil præter laticem quendam pallidum, prætenuem, & pellucentem contineant: unde & hoc genus nuncupatur *Cryſtallinum*. Quod non modò ad *Confluentes* Variolas, ut vult *Helvetius* [c], ſed ad *diſcretas* etiam aliquando pertinet. Eſt etiam ubi præ morbi, uti reor, cruditate, ne laticis quidem hujuſce tantillum in cuticulam exudat: elevantur ſolummodo, Veſicarum aut folliculorum ſimiles, pelliculæ rotundæ, concavæ, vacuæ, molles: licèt aliquando in ſolidius quid & corneolum indureſcant. Cùm hoc idem a rei ſimilitudine nomen plantis quibuſdam indiderint Scriptores *Herbarii*, quidni hæc *Variolarum* Species haud perperam a nobis dici poſſit *Siliquoſa*. Eſt & aliud genus, de *Diſcretis* loquor, in quo neque puſtulis aut lympha ulla illabitur, aut vacui quid ſpatii intermeat: quippe tubercula quædam protrudit natura, extra cutim utique extantia atque prominentia, ſed quæ duritate (uti alias [d] indicavi) ad *Verrucas* ſimillima accedant. Hæ certè a *quarto* die ad extremum uſque morbi decurſum eandem faciem eandemque figuram immobiles tuentur. Malum hoc cùm ſit haud adeò vulgare, exemplo pariter inſigni illuſtrabo.

Vir confirmatâ jam ætate atque maturâ, ægreſcere

c 208. d *Epiſt. de Purgant.* 58.

ere ſibi viſus eſt, quaſi ex ſuſcepto frigore laboraret. Glandulæ, *Salivariæ* præſertim, obſtructæ algoris ardoriſque vices alternæ & repentinæ: artubus, & maximè capiti dolor, iſque acutiſſimus, inhæreſcens. Temporum pulſatio, auriumque tinnitus acceſſit. Ad hæc, quod vulgò in ſiniſtrum omen nec injuriâ fortaſſe accipitur, animus formidine hanc ipſam ob cauſam perterritus. Sed *Evacuantibus* tempeſtivè adhibitis (in quo quidem ferè totius, quæ deinde ſecutura eſt, curationis cardo vertitur) melior rerum ſtatus; Variolæque quæ jam quaſi in procinctu ſtabant, ſatis leniter evocatæ. Earum color, qualem eſſe decebat, vividus; copia, ſi numerum ſpectes, ita non nimia, ut, cùm diſtinctiſſimæ eſſent, perampla non in cætero tantùm corpore, ſed etiam in ipsâ facie intervalla relinquerent.

Tertius, a quo eruperint, dies aliquid levamenti attulit: ita ut, cum cæteris malis, etiam capiti deceſſerit dolor.

Quarto, omnes omnia bona dicere & ſalutem augurari: utpote ægroto; cùm alia rectè proceſſerint, a multitudine ipsâ parum periculi futurum. Neque aliud eſſe debuit Medicorum, qui tum Experimentiſſimi aderant, præſagium. Nam *Variolæ* pro dierum ratione expulſæ ſatis feliciter grandeſcere cœperunt; ſed dormiendi nulla facultas: & veſperi ſanè res in deterius inclinata; ſiquidem mente ſenſim labaſcens, interdum aliena loquebatur. Eodem modo & *quintus* effluxit dies.

Sexto, idem puſtularum color, eadem moles: par mentis agitatio errorque: nam licèt

ad

ad vocum vultuumque diſcrimina diſtinguenda ſatis acer fuerit, deliranti ſubinde nulla garriendi ſatietas. Oculi vitrei, ſcintillantes, & orbe perpetuo volutati; eorum vaſa ſanguine admodum tumeſcentia. Somnus, illud laborum omnium & ſollicitudinum perfugium, prorſus aberat. Neque ideo in pulſu motus ille incompoſitus, quem tanta Vigiliarum obſtinatio facilè induxerit. Quin ex temperie corporis judicanti, Febris vix dum ineſſe deprehenſa.

Nox proxima magnis in moleſtiis acta. Alia atque alia aut obverſata oculis, aut vanas exterrito oſtentavere ſpecies: ita ut eum jam non intra verba deſipere, ſed furere omnino & bacchari diceret. Adeò neque eſcæ, neque potui; nedum Medicinæ locus fuit.

Septimo itaque, puſtularum idem tenor. Sed neque illæ, neque vacuitates interpoſitæ ullo modo turgeſcebant. Puris ne gutta quidem apparuit. *Verrucas* planè agnoſceres, alias ſeſſiles, alias eminentes. Neque eas morbus provectior vel minimâ quidem ex parte mutabat. Pulſus ſatis valens, & ad normam quàm quis crederet adductior. *Petechiarum*, ut interdum ſolet, germinatio nulla: nullus Salivæ curſus, quem & in *Diſcretis* (ſecus ac vulgo traditur) ubi confertiores fuerint, aliquoties notavi: nulla ultra mediocritatem Urinæ fluxio. Ea quidem per integrum mali curriculum limpida, tenuis, inturbida; *Phreniticorum* ſcilicet propria. Adhibita ſunt *Veſicantia*; *Clyſteres* injecti: affixæ *Cucurbitulæ*: Sanguis demum ex *Jugulari* venâ detractus. Siquidem in hoc ancipiti caſu, Venæ aperiendæ præciditur omnis deliberatio: neque

neque enim in puſtulis, quod retrocedat, materiæ quicquam Pari modo ac in *Morbillis*, ubi *Pulmonum* inflammatio ſuborta ſit, dum defloruerint papulæ, fruſtra expectamus: quippe primo quoque arrepto tempore & quicunque is fuerit dies, ſi mederi volumus, Vena fidenter ſecanda. Is quidem expeditiſſimus *Revellendi* modus: quamque cæteris, etiam iis quæ in *Pedibus* fiunt, præcelleat *Jugularium* ſectio, ubi cerebrum afficitur jampridem ſatis [e] oſtendi.

Hac ultimâ quidem auxilii viâ, ad quietem eſt magis compoſitus: ſic, ut aſtantibus obſequens, quicquid oblatum eſt aſſumeret. Sed nondum ulla mentis conſtantia: nec aut ineptire, aut etiam clamare deſitum. Ita ad ultimum perſtabat inanis illa loquendi profluentia. Acceſſit & hoc infortunii, quòd *Soporiferis* utcunque in ſubſidium vocatis, ſomnum, uti *Phreniticis* omnibus præcipuè neceſſarium; ita perdifficilem eſſe ſentiremus. Vix enim ad horam unam aut alteram in *octavum* uſque diem dormitum. Variolarum color etiamnum vividus: neque palleſcere inceptum, donec ferè ad extrema ventum fuerit. His adeò aliiſque medendi rationibus fruſtra adhibitis, cùm *triduum* inter tremores & deliria egiſſet; Febriculâ magis quàm febre occupatus, *decimo* demum poſt extruſas Variolas die, interiit.

Aperto capite, cerebri vaſa ita extra modum undiquaque ſanguine referta ac cumulata intumuerant, ut brevi certè periculum fuiſſet, ne rumperentur illa & diſſilirent. Et quidem rum-

[e] *Commens. Epidem.* 31. *&c.*

pi ſæpiſſime, ubi atrocitas morbi Caput præ cæteris corripuerit, docet Cadaverum Sectio.

Jamdudum advertis, Vir ſcientiſſime, quàm bene promiſerit Species Variolarum exterior: nam ſub initio & morbi materia modica ſubeſſe, & in ſignis nihil niſi ſalutare videbatur. Sed intus quàm contumax atque indomita fuerit mali vis, fidem fecit infelix exitus. Ita vel in *diſcretis* cavebit Medicus, ne nimiâ ſui fiduciâ, ob id ipſum quia ſint *Diſcretæ*, periculum abeſſe pronuntiet: cùm ſit etiam hoc in genere, quod ſummum ejus acumen exerceat, & Medendi facultatem, quantamcunque ille tenuerit, ſæpius illudat. Quod ad has quas recenſui ſpecies attinet, me ſic intelligi volo, non de puſtulis quibuſdam *Diſcreto* generi hinc inde enormiter interjectis, ſed ubi eæ univerſæ per cutim undecunque effuſæ eandem formam induant eundemque tenorem conſervent, mihi ſermonem fuiſſe. Cùm hæc inquam ſemel fuerit puſtularum conditio, ſive ex *Cryſtallinæ* ſint, ſive *Siliquoſæ*, ſive etiam *Verrucoſæ*, morbus rariſſimè, quantum ego experiundo didici, periculo vacat. Tuum erit, quo maxime Artis auxilio Natura jam fracta atque impotens ſic erigi poſſit, ut ægro ex his anguſtiis evadendi pateat via, explicare. Quippe ſiqui prejudicatâ opinione hanc vel illam medendi viam perpetuò eſſe tenendam putant, næ iis maximo ſunt in errore Oportet enim varium ſequi curandi genus: modò *Cordiacis*, mitioribus ſaltem, inſiſtere; modò ea ipſa negligere: interdum *Evacuantibus* rem totam committere, interdum iis non niſi parciùs uti. Prodeſt in aliis caſibus ſomnum quocun-

cunque modo arceſſere ; in aliis , ſimillimis licet , hâc medicinâ prorſus abſtinere . Eſt ubi præ cæteris ipſum *Variolarum* ſtatum & tempora intueri convenit ; eſt ubi id ipſum erit inutile . Siquidem frequenter his in rebus non modò ad *Pulſum* . (cujus quæ ſit aliquando vis , ut alii nimis facilè negligunt , alii licet ei tangendo in ſenuerit , ne intelligunt quidem) ſed ad *Spiritum* maxime reſpicere debet peritus artifex ; & inde potiſſimùm opitulandi indicia optima arripere . Tu , quâ es Eſperientiâ , hoc omne quicquid eſt ſive difficultatis ſive judicii expedies : id enim a Tuis lucrubationibus jure videmur exſpectare , ut quemadmodum cæteri item hanc Artis ſubtilitatem conſequantur , efficias .

Sed ad argumentum revertor . Variolis inter initia , & ſub ipſo etiam incremento , ſignum commune , *Delirium* : idque per ſe parum fatale . Sed hic quoque advertis alium fuiſſe morbi curſum , neque niſi *quarto* poſt puſtulas excluſas die , *Phrenitin* acceſſiſſe . Eam quidem , ubi hoc tempore poſt Variolarum exitum ſupervenerit , tam mali ominis notam cenſeo , ut , qui hoc periculo conflictatus ad ſanitatem pervenerit , ferè neminem adhuc viderim . Hæ Species ab iis , quas *Diſcretarum* nomine adumbravit magis quàm expreſſit *Sydenhamus* , quàm longiſſimè abſint , vides . Ille ferè non niſi benigniſſimas deſcripſit : in his , cùm morbi forma diſſimillima ſit & temporum momenta multùm diverſa , alia itidem tenenda erit medendi ratio .

Reſtat & alia Species *Confluentium* quidem ut plurimùm comes , non tamen ita conſtanter propria , quin & *diſcretis* aliquando conveniat . Hæc

Variolarum omnium longè teterrima: eam intelligo, in qua vel corporis meatus, modò hos, modò illos, *Oris* puta, *Urinæ*, *Alvi*, &c effluit diſſolutus ſanguis. Vidi mulierem, cui citra moleſtiam ullam repente & uno quaſi impetu eruperint Variolæ, *diſtinctæ* illæ quidem, licet numero haud mediocri. Per *biduum* omnia pro voto ceſſerunt; puſtulæ cùm ſatis elevatæ, tum coloratæ & floridæ. Sed unius noctis ſpatio, eæ ipſæ cunctæ in lividas & purpuraſcentes verterant, luctuoſi nimirum exitûs prænuntiæ. Nam ſuborto per *Urinæ* vias Sanguinis profluvio, brevi extincta eſt.

Vidi etiam, ubi & in *Cohærentium* genere, & corpore inſuper robuſtiſſimo hoc exitiabile malum exſtiterit. Ante eruptionem nihil ſingulare; communia tantùm Signa præceſſerunt. Protruſis variolis, omnia quieta; neque quicquam ei condoluit. Puſtulæ depreſſæ, ſic tamen ut extra cutim, *Verrucarum* more, eminerent. Puris ne veſtigium quidem ullum. His autem aliæ hinc & inde interpoſitæ papulæ, tum *Cryſtallinæ*, tum *Siliquoſæ*. Sed eadem prorſus puſtularum facies ad *octo* uſque dies conſtitit. Atqui nec tantillum febriculæ acceſſit. *Secundo* die, Sanguinem ore expuit, dolore omni & Tuſſi vacuus. Et hunc quidem jugiter curſum tenuit Sanguis, ut ſingulis diebus libra ad minimum profluxerit. Ille interim, ut ſuæ omnino mentis fuit, ita integer ſibi viribus videbatur. Sanguis ſemel atque iterum detractus: & adhibita illa, quæ, *Arabum* propria, ex *Aſtringentibus* atque *Acidis* conſtat, quæque huic geneti maximè convenit, medendi ratio nequicquam. *Octavo* quippe,

pe alvus multum cruoris demiſit : unde æger ſenſim collapſus, animam placidè expiravit.

At omnium in hoc genere, quibus interfui, notabilem imprimis minimèque vulgarem caſum ſinas me Tibi paucis exponere. Mulier adultâ jam ætate cuique roboris multum ſuberat, ex morbo decubuit. Nam præterquam quòd Febris aliquàntulùm incaleſceret, is dorſo infimo inhæſit dolor, quaſi Serrâ circumſecaretur : qualem in eâ morbi Specie, quæ a Medicis *Lumbago* dicitur, ſentiunt *Rheumatici*. Neque per *triduum* de acerrimis hiſce cruciatibus quicquam remiſſum. Tandem præter expectationem emicuerunt *Variolæ*, exiguæ, rutilantes, flammeæ; confertæ quidem, ita tamen ferè paribus intermiſſæ ſpatiis ut inter ſe parum contingerent. Per *biduum* adeò puſtularum in eodem ſtatu permanſio. *Tertio* autem, dolor omnis cum febre evanuit. *Quarto*, puſtulæ paulò magis ad livorem inclinatæ: & tum vi multâ, tum copiâ ingenti per Vrinæ itinera erupit Sanguis; neque malum hoc aut poſtridie, aut die perendino compreſſum. *Sexto* enim, cùm jam prorſus exhauſto Sanguine attererentur vires, unaquæque propè (quantum oculis ſequi licuit) puſtula, tanquam acu punctim inciſa, ſe ultro diſrupit: à quâ veluti à *Centro* minutiſſimi tractus, Sanguine interſtincti, *Radiorum* more, ducebantur. Itaque brevi mors, eàque minimè difficilis, ſubſecuta eſt.

Id autem in hâc Specie quaſi perpetuum notavi, quòd licet modò ſine moleſtiâ omni, modò non ſine angoribus maximis prodeant *Variolæ*, ultimos tamen dies, & Febre & dolore

atque alienatione mentis omni liberos omnino extitiſſe. Sed heu! fallaces quietis induciæ, & inanis noſtra omnis contentio! neque enim quiſquam, quæcunque per medendum experimenta agerentur, quantum mihi ſaltem videre contigit, hujuſce morbi difficultates eluctatus eſt.

Sed de acerbis hiſce caſibus plus ſatis. Vereor enim, ne non tam Epiſtolam, quàm libellum ad te mitti credas. Id autem unicè volui, ut Tibi non nimiùm feſtinanti hos quaſi quoſdam ſtimulos admoverem. Multa habes de omni Variolarum genere, multa de earum vario curſu domi exarata; plura de optimâ curandi viâ ex tuo proprio penu potes adjicere: quæ adeò cùm ab aliis ferè adhuc intacta fuerint, ut ea demum elucubrata atque perfecta nobis aliquando impertias, haud truſtra de Te pollicemur. Vale. Vir Amiciſſime; & ſcias hoc mihi nunquam poſſe Fortunam, ut, quibuſcunque in locis fuero, eam quam debeo, memoriam Tui conſervem.

Mart. 30.
1723.

P. S.

Ego ſcribo hoc, cum permiſſione atque etiam indulgentia Præfecti, in præſentiâ *Warderi*: qui cùm in Scribendo me non multùm adjuvet, facit quod tibi gratum fore reor, ne longior ſim.

INDEX

INDEX RERUM

Cujus Numeri Capitales designant ultimam Epistolam.

A.

Abscessus vel circa præcordia vel in pulmonibus sæpe fiunt a variolis, 74

Ægri variolis confluentibus laborantes, omnia licet bene procedant, unde post diem unum vel alterum repentina morte quasi occumbunt, 96

Alsaffabus chalifa variolis periit A. D. 753. 58

Alvus cita quando a scriptoribus inter signa variolarum maxime funesta ponitur, 45

Alvus in variolis quando subducenda. vid. Purgantia.

Alvus si sit fluentior in variolis, morbus plerumque fit diuturnior, 45

Alvi fluxio sponte oborta, quare aliquando exitio fuerit, & quid tunc significat, 79

Alvi fluxus sponte excitati sæpe salutiferi in variolis, 91, 94

Alvum omni aut alterno saltem die vel clysmate vel glande subdita solvi præcipiunt nonnulli ex Arabibus, 45

Alexipharmacorum calidiorum in variolis & febribus putridis noxæ, 96, 97

Angina si adsit in variolis vel morbillis secunda. 21

Arabum plurimi in variolis primis morbi diebus alvum leniri volunt, 45

B.

Bolus cardiaeus ad pustularum varioloſarum eruptionem promovendam, 12

C.

Cardiaca in variolis quando præscribi possunt, 12, 36, 41, 44, 48, 77

Cathartica adhibita in variolis laborantibus, & qui tamen inde perierunt semper ad tempus aliquod fuerunt levati, 79

—— in ipso variolarum curriculo in usum trahere, non suadendum, 45

—— leniora quando sola in febribus conducunt, eaque curant, 86

—— quando dare licet in variolis, quamvis has comitetur Diarrhoea, 101

—— quare valde apta ſunt ad protrudendas variolas, & alias puſtulas, 98
Cathartico leni, opportunoque ſæpius abiguntur omnia mala ſymptomata variolarum, quæ in criſi minantur trægœdias, 97
Catharſis in plenis oneratiſque caſibus variolofis, utcunque optime procedant ſecretiones, omnino neceſſaria eſt neque ea ſera, 96
—— rite peracta, & bene diſpoſita in omnibus omnium generum Morbis, ubicunque & quandocunque adſit vel immineat Conſtipatio vel Plethora, ibi non tantum tuta ſed & neceſſaria, 95
Cicatrices variolarum quonam remedio amovendæ, 59
Clyſter acris quando in variolis cohærentibus injiciendus, 24, 25, 37, 46
Clyſter ad fluorem ventris nimium ſiſtendum in variolis, 43
Concoctio acceleratur crudioris humoris purgatione ſive ſponte ſive arte ea contigerit, 85
Conſtipatio aliquando accidit ex mera naturæ imbecillitate, 96
—— ex nimio & pertinaci calidiorum Alexipharmacorum uſu contigit, 96
—— in variolis non tantum accidit in criſi vel febre ſecundaria, ſed quandoque etiam in morbi initio, 97
—— quid, 96
Cerſicis Peruviani abuſus in febre variolis ſuperveniente, 82, 95, 102
Contrayervæ radicis uſus in variolis cohærentibus, 24
Crocus in variolis quomodo & quando poteſt exhiberi, 12, 24, 77
Cucurbitularum in variolis uſus, 13, 14, 23, 26, 30, 47, 50, 52

D.

Decocti Laccæ Lentiumque uſus 59
Delirium in variolis quando fatale, exv.
—— variolis inter initia, & ſub ipſo etiam incremento, ſignum commune eſt, & per ſe parum fatale, cxv.
Diarrhœa non obſtante, quando Catharticum in variolis exhibere licet, 201
Dyſenteria in variolis vel morbillis, quando venæ ſectionem poſtulat, 21

E.

Electuarii lenitivi uſus in variolis, 76, 200
Emeticum ante variolarum eruptionem 91
Emetici uſus in variolis, 98
Enema in variolis quando conducit, 13, 14, 25, 26 28, 29, 32, 33, 36, 38, 39, 44, 48, 49, 50, 52, 76, 77, 101, 102, 103, 104
Enema mulieri gravidæ applicatum in morbo variolofo, inſtante partu 38
Exinanitio in variolis quando neceſſaria, 96
Evacuantia non obſunt tumori manuum neque ſputationi variolis ſupervenienti, 33

F.

Febricula poſt variolas remanens, lactis afinini uſu ſublato. 53
Febrilis humor ubi ad fauces defluxerit, purgandum, 83, 84
Febris aut ignis ſacer, ſi capite vulnerato corripuerint, purgandum, 83
—— nonnunquam in variolis diſtinctis non minus ac in confluentibus intenditur, & periculum æque minatur 119
—— putrida quæ undecimo die, variolis confluentibus laborantes adoritur, ab ipſis variolis prorſus eſt diverſa, & unde naſcitur, 80, 81
—— quæ variolas paulo ſpiſſiores conſtanter ſequitur, magnas excitat moleſtias, 82
—— remiſſioni nunquam ſub variolarum exitu fidendum, & quomodo expugnanda, 82
—— ſi non ceſſat, vel alia gravia ſymptomata, cum apparent variolæ vel Morbilli, ſanguinem mittere licet, 21
Febri ſi ortum dederint putridi humores purgatione vacuandi ſunt, 85
Febres quædam ſunt, quæ nullam fere aliam curationem recipiunt, niſi lenioribus Catharticis inſtitutam, 87
Fibrarum tonus mollis & laxatus, quid facit in morbis, 97
Furunculi poſt variolas apparentes quid indicant, 44

G.

Gravidæ mulieris variolis laborantis hiſtoria, 34

H.

Auſtus purgantes in variolis cohærentibus, 15, 26, 29, 32, 37, 40, 46, 77

INDEX

Humores putridi ubi febri ortum dederint purgatione vacuandi ſunt, 85
Hirudinum applicatio ad venas temporales contra delirium in variolis. 53

I.

Inflammatio ſumma ſi ingruat in variolarum maturatione vena ſecanda, 21
Ignis Sacer aut febris, ſi, capite vulnerato, corripuerint, purgandum, 83
Ipecacuanhæuſus in variolis, 98

L.

Acetæ Lentiumque decocti uſus, 59
Lactis aſinini uſus ad febriculam tollendam, poſt variolas ſuperſtitem, 53
Lethargus in variolis vel Morbillis, quando venæ Sectionem requirit, 34

M.

Acriæ varioloſæ acerrimæ pravus effectus, 34
Manuum tumor in variolis, purgantibus non evaneſcit, 80
Medicina in variolis cohærentibus non ad temporis menſuram, ſed ad morbi momenta accommodari debet, 14, 15, 71
—— paulo calidior quando in variolis conducit, 11, 12
Medici munus eſt ut naturam ſequatur, 98
—— Naturam ubi opus eſt, arte debent inflectere & regere, 89
—— unde ſæpe plures morbos faciunt quam natura. 99
—— officium eſt, ut ægrotantium vitas, quo uſque id arte efficere poteſt, protrahat, utcunque ad breve tempus duraturas, 75
Medico non ſemper imputandus error ſi quando parum, ex ſententia ceſſerit rei exitus, 78
Miſtura cardiaca in variolis cohærentibus, 25
Morbi quantitas facit plethoram, 96
Morbilli cum apparuerunt per unum diem, deinde deliteſcunt, tunc ſtatim mittendus ſanguis, 21
—— in una corporis parte, in altera variolæ dicuntur erupiſſe, 39, 40
—— ſi febris non ceſſat, neque alia gravia ſymptomata, licet appareant; tunc ſtatim ſanguis mitti poteſt, 21
Morborum genera eorumque in plurimis caſibus ſpecificæ differentiæ quomodo poſſunt determinari, 99
Mors repentina in variolis confluentibus unde & quonam

nam præcipue morbi tempore accidit ; 96
Mucilaginis ex Cydoniorum ſemine uſus in variolis, 43

N.

Natura ſemper ſimplex eſt in ſuis viis, 98
Naris infimæ ſepti eroſio a materie varioloſa acerrima, 34
Natura quomodo & quouſque in morbis curandis ſequenda, 88, 89
Naturæ imbecillitas conſtipationis cauſa, 97
Nervorum reſolutio a variolis diſcretis, cxx

O.

Ophthalmia gravis in variolis & morbillis quando venæ ſectionem requirit, 21
Opiata in omni puſtularum eruptione promovenda, optima, 12, 31, 32, 33, 37, 44
Opiatis non frigida ineſt vis, quæ humores conſtringat & reprimat, 12
Opii uſus in variolis, 35
Opitulandi indicia in variolis, unde præcipue arripienda cxv
Oxymellitis uſus in variolis, 77

P.

Papulæ rubræ in ipſis variolarum interſtitiis aliquando apparent, 39
Paregorica non ſemper optatum effectum præſtant in variolis, & quare, 102
Peripneumonia notha quomodo a Sydenhamo fuit curata 86
Phrenitis quando mali ominis in variolis, cxv
—— obſtinata ſi adſit in variolis vel morbillis, venæ Sectionem requirit, 21
Plethora in variolis fit ab ipſa morbi mera quantitate, & requirit exinanitionem, 96
—— quibus ſignis innoteſcit, 96
Puerperæ variolis laborantis hiſtoria, 38
Pulmonum inflammatio ſi ſuboriatur in morbillis, vena ſtatim ſecanda, cxiii
Purgandi ratio in febribus putridis aliiſque etiam, quæ paulo difficilius ſolvuntur, ab omni retro antiquitate ad nos tandem defluxit, 83
Purgandi ratio quare in variolis felicius opportuniuſque exercetur in adultos, quam in impuberes, 78
Purgantia ad arbitrium poſſunt moderari in variolis, vel medicinæ quantitate, vel longioribus intervallis exhibendo, vel ea quæ ſunt mitiſſima remedia, 80
—— in acutis & multis varii generis febribus ſæpiſſime

INDEX

ſime ab Hippocrate fuerunt tentata, 83
—— in quibuſnam caſibus ab Hippocrate fuerunt adhibita 83
—— in variolis non modo noxa vacant, ſed ægrotantium commodis apprime ſerviunt, 79, 80
—— in ulceribus quando exhibenda, 81
—— non nimis ſero in variolis debent exhiberi, nec exſpectandum donec ſalus in præcipiti ſit, 79, 80
—— omnibus ſaluti fuerunt in variolis, niſi in re, omnium judicio, plane deſperata, 78, 79
—— optatum effectum non ſemper præſtare poſſunt in variolis, 77
—— quando in tumore jam in pus converſo, vel pure educto profunt, 81
—— quando tuto poſſunt & debent exhiberi in variolis cohærentibus, 13, 16, 25, 26, 29, 32, 33 34, 37, 40, 41, 46, 47, 50, 51, 53, 54, 68 70, 71, 74, 75, 67, 84, 87, 94, 97, 98, 100, 101, 104, ad cxi
—— unde medici tantopere timent exhibere in variolis 80
Purgantium utilitatis recenſio in variolis, 53
—— uſus in variolis antiquiſſimus, 67
Purgantibus qualibus uſus fuit Hippocrates in febribus, 84
Purgantibus quando medicus poteſt abſtinere in variolis, 87
Purgatio nona haud elapſa die inſtitui poteſt aliquando in variolis cohærentibus, 14
—— præpopere adhibita in tumore jam in ſuppurationem abituro quare nocet, 84
—— quando in febribus acutis conducit ſi ad ſui excretionem invitet materies, 83
Purgatione crudioris humoris, ſive ſponte ſive arte ea contingat, acceleratur concoctio, 85
Putrida materies ubi corpori inhæſerit, ſola purgatione abducenda, 85

R.

R *Rhabarbari* uſus in variolis, 29, 34, 37, 40, 44 50, 51, 53, 69
Remedium anceps præſtat quam nullum, 75 & quare 77
—— mirabile ad amovendas variolarum cicatrices a quonam deſcriptum, 59

S.

S *Anguis* jam eruptis variolis, ex naribus aut ex uteri-nis viis fluens, permultis ſalutiterum, 19
—— omni tempore in variolis mitti poteſt, ſi adſint indi-

dicantia, 21, 34, 38, 46, 47, 48, 49, 50, 94, 96 97, 103
—— quando ex jugulari vena detrahendus, cxii, cxiii
—— ſi vel adſit inflammatio vel plenitudo, etiam proruptis variolis, fidenter mitti poteſt, 18, 19
—— ſtatim mittendus ſi variolæ vel Morbilli apparuerunt per unum diem, & deinde deliteſcunt, 21
Sanguinis detractio per Cucurbitulas in variolis quando convenit. 13, 14, 23, 26, 30, 47 76
Sanguinis diſſoluti fluxus per varios corporis meatus, peſſimum ſignum in variolis cxvi
—— excretionis per os ad libram ſingulis diebus in variolis, exemplum, cxvi
—— mictus in variolis brevi lethalis exemplum, cxv, cxvi, cxvii
—— miſſio in variolis ab Arabibus commendata, 59
—— tractus minutiſſimi radiorum inſtar in unaquaque varioloſa puſtula obſervati, cxvii
Secretiones unde non omnino, aut non recte peraguntur, 96, 97
Septi naris infimæ eroſio a materia varioloſa acerrima 34
Sevi agnini uſus in variolis, 29
Spiratio difficilis in variolis venæ ſectionem requirit, 21
Stamina mala quid faciunt in morbis. 97
Sputasio intercepta vel nulla quando peſſimum in variolis cohærentibus ſignum, 14
—— in variolis cohærentibus nulla obſervata, 13
Sputorum copia incredibilis in variolis cohærentibus, 31
Sputationi, neque tumori manuum obſunt evacuantia in variolis, 33
Syrupi de Meconio uſus in variolis, 32
Symptomata pro ipſis morbis ſæpe curantur, & quid inde mali, 99
Symptomata omnia mala in variolis, quæ in criſi tot minantur tragœdias leni opportunoque Cathartico ſæpius abiguntur, 97, 98

T.

Tumor eryſipelatodes ſi caput occupat in variolis vena ſub lingua vel ſub auribus aperienda, 21, 22
—— manuum in variolis purgantibus non evaneſcit, 80
Tumori manuum nec ſputationi obſunt in variolis evacuantia, probatur exemplo, 33

INDEX
V.

Variole ab Arabum uſque imperio initia duxiſſe videntur, 55
—— Arabum ætate aliquando lethales fuerunt, 57 58
—— confluentes quando dicuntur bene procedere, 96
—— confluentes rariores ſunt in Germania quam in Anglia, 74, 75
—— cryſtallinæ quænam vocantur, CX.
—— diſcretæ non ſemper periculo vacare probatur variis exemplis. CVIII. ad CXIV.
Variolæ & Morbilli cum apparuerunt per unum diem deinde deliteſcunt, tunc ſtatim mittendus ſanguis, 21
—— fere ſemper mites evadunt in iis, quibus vel emeticum exhibitum, vel ipſa Natura in principio dederit aliquas alvi dejectiones, 97, 98
—— haud raro ſibi invicem ſuccedunt, 39, 40
—— interſtinctæ multiplicem habent varietatem, & magnam morbi diſſimilitudinem, CIV.
—— nonnunquam & puſtulis tum verrucoſis, tum cryſtallinis, aliquando & corneis reperiuntur interſtinctæ, 39, 40
—— ſæpe denuo germinant, & recenti quadam ſobole ſuccreſcere dicuntur, 39, 40
—— ſiliquoſæ quænam CVIII. CX.
—— verrucoſæ quænam, CX.
Variolarum materia purulenta viſcera interiora aliquando occupat, 74
—— ſuppuratarum non eadem eſt ratio, quæ tumoris alicujus jam in ſuppurationem abituri, 81
—— varia genera ab Arabibus obſervata, 60, 61, 62 63
Variolas curandi methodus, quare nulla certa datur, 74
—— curandi non ſemper eadem adhibenda methodus, CXIV. CXV.
—— in una parte, in altera morbillos erupiſſe obſervatum fuiſſe ſcribitur, 39, 40
—— in quanam regione exordia habere primo obſervatum eſt, 56, 57
—— quis primus deſcripſit? 56, 57
Variolis accedens delirium quando per ſe parum fatale, & quando mali ominis, CXV.
—— confluentibus laborantes, unde & quando inprimis repentina morte occumbunt, 96
—— laborantium quidam caſus, qui alvi fluxu ſponte excitato, curati fuerunt, 90, 91
Varioloſæ materiæ acerrimæ pravus effectus, 34

Ve-

R E R V M.

Vena quando nulla habita ratione diei in Morbillis ſecanda, cxii.

—— quando aperienda ſub lingua vel ſub auribus in variolis, 21, 22

Vena ſecandæ conſuetudo in variolis ab omni tempore, & ubique invaluit, ſi variolis licet prodeuntibus, malum adhuc ingraveſceret, 22

Vena ſectio in febre putrida variolis ſuperveniente, a quibus maxime commendatur, 70, 80, 82

Vena ſectio in muliere gravida, inſtante partu, inſtituta in varioloſo morbo, 38

—— in hominibus ætate provectioribus, aut fœminis hyſtericis variolis confluentibus laborantibus nullo modo adhibenda, 104

—— in plethora plerumque neceſſaria, 95

—— in variolis quare a plurimis perperam neglecta, 22, 23

—— quando poſt variolas egreſſas inſtitui poteſt, 18, 19, 46, 47, 70, 100, 101

Ventris fluor etiam citra ægrotum exitium, in variolis aliquando poteſt conſiſtere, 45

Veſicantia cruribus applicata, horum utilitas & neceſſitas in variolis, & omni fere febrium genere, 28

—— carpis applicata in variolis cohærentibus, 13

Veſicatoria brachiis utriſque in variolis quando applicata, & quibus effectibus, 11, 23, 27, 34, 46, 47, 49

—— infra Cubitum, & ſuris utrinque applicata in variolis cohærentibus, 24

—— mulieri gravidæ applicata inſtante partu in variolis, 38

—— tibiis applicata in variolis confluentibus, 97

Veſicatorium capiti tonſo applicatum, quando in variolis cohærentibus adhibendum, 14

—— nuchæ applicatum in ſecundaria variolarum febre, 13, 25, 27, 32, 33, 42, 46, 48

Viſcera interiora aliquando occupantur a materia purulenta variolarum, 74

Urina quando ad craſſitiem devenit in acutis febribus purgandum, 84

Y.

Ypecacuanhæ uſus in variolis, 98

FINIS.

00566412

Digitized by Google